ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО ПРАВА

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Збірник тез

IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

28 листопада 2018 року

Ірпінь
2018

УДК 336.1(477)(063)
ББК 65.9(4Укр)261я431
Ф59

Рекомендовано до друку Вченою радою
Університету ДФС України
(протокол № 13 від 20 грудня 2018 року)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова:

Пашко П. В. – ректор Університету державної фіскальної служби України, д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Заступники голови:

Топчій В. В. – директор Навчально-наукового інституту права Університету державної фіскальної служби України, д.ю.н., професор, заслужений юрист України;

Мацелик Т. О. – завідувач кафедри фінансового права Навчально-наукового інституту права Університету державної фіскальної служби України, д.ю.н., доцент;

Чмелюк В. В. – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, к.ю.н., полковник податкової міліції;

Мулявка Д. Г. - завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності Університету державної фіскальної служби України, к.ю.н., професор.

Члени організаційного комітету:

Аністратенко Ю.І. – д.ю.н., доцент, професор кафедри фінансового права;
Білоус В. Т. – д.ю.н., професор, професор кафедри фінансового права;
Гарбінська-Руденко А. В. – к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права;
Касьяненко Л. М. – д.ю.н., професор, професор кафедри фінансового права;
Ковтун В. М. – к.ю.н., доцент кафедри фінансового права;
Сластьоненко О. О. – к.ю.н., доцент, с.н.с., доцент кафедри фінансового права;
Чайка В. В. – д.ю.н., доцент, професор кафедри фінансового права;

Фінансова безпека України на сучасному етапі:

Ф59 матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Ірпінь, 28 листопада 2018 року. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. – 444 с.

Тези подаються в авторській редакції.
Організатори конференції не несуть відповідальності
за зміст поданих матеріалів.

УДК 336.1(477)(063)
ББК 65.9(4Укр)261я431

© Університет ДФС України, 2018

ЗМІСТ

Бичок Тетяна Петрівна

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ……..*14*

Білоус Віктор Тарасович

БОРГОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ПОНЯТТЯ, КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ……18

Боднарчук Олег Григорович

ЩОДО ТАРИФНИХ ТА НЕТАРИФНИХ МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ……23

Бондар Анастасія Юріївна, Нечипорук Марія Володимирівна

ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ……28

Бондарева Анна Валеріївна, **Тименко Вікторія Сергіївна**

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ЕКОНОМІЦІ……33

Браславець Ірина Вікторівна, Костючик Дарина-Михайлина Михайлівна

РОЛЬ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ПІДВІДОМЧІХ ЇЙ ОРГАНІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..……37

Бригінець Олександр Олексійович

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..41

Буряк Ірина Володимирівна

ПРАВОВІ КРИТЕРІЇ ДОПУСТИМОСТІ НАДАННЯ МІСЦЕВОЇ ГАРАНТІЇ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..45

Вдович Ангеліна Миколаївна, Франчук Марія Ігорівна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ…….50

Верницький Юрій Сергійович

СЛУЖБА ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ, ЯК ГАРАНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ…….54

Вовкочин Інна Василівна

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА КРАЇНИ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ…….59

Воронко Лілianна Михайлівна, Целип Ігор Степанович

ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ…….63

Воропай Тетяна Іванівна, Хижняк Ірина Олегівна

КРИПТОВАЛЮТА: ПЕРСПЕКТИВИ ЧИ РИЗИКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ……68

Габрись Олександр Михайлович, Семеряк Микола Миколайович

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА ФОНІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ……..73

Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна

НОВЕЛИ ВАЛЮТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ……...77

Горпинич Людмила Ігорівна, Прус Марина Ігорівна

БАНКІВСЬКІ УСТАНОВИ ТА ЇХ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..……..82

Греян Ані Артемівна

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ…….……...86

Данілов Сергій Олександрович

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ПОДАТКОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ……..…….91

Дем'яненко Вікторія Володимирівна, Бадзюнь Ольга Володимирівна
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ЕКОНОМІЦІ……....94
Дідківська Галина Василівна
КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ……99
Дмитренко Емілія Станіславівна
МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ……..……102
Довгань Вікторія Миколаївна, Любчик Леся Василівна
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД……..106
Долгий Андрій Олександрович
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ……..……...……..……110
Долгий Олександр Андрійович, Мудряк Тамара Олександрівна, Долгий Олександр Олександрович
ПОРІВНЯЛЬНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНИХ І ВІТЧИЗНЯНИХ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ У КОНТЕКСТІ ПРАВОВОЇ ПІДТРИМКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..114
Дорошенко Юлія Ігорівна, Барановська Вероніка Василівна
ФАКТОРИ, ЩО НЕГАТИВНО ВПЛИВАЮТЬ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ…….……...……..……...…....119
Дорофеєва Лілія Максимівна
ГАРМОНІЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ…….……...……..……...……124
Дроздюк Дарина Вячеславівна
ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ…….……...…128

Дуб Анастасія Володимирівна

ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ……132

Дунай Валерія Олександрівна

КРИПТОВАЛЮТА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ……..……..….....135

Заброда Олександр Вячеславович

ОСОБЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ……..…….…139

Заросило Володимир Олексійович

ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК ВИД СУСПІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ……...142

Захарків Тетяна Ігорівна

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ……..…….……152

Змитрович Діана Ігорівна, Ковальчук Олександра Сергіївна

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ……155

Ільчук Оксана Василівна

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ……..…….159

Каландей Вероніка Олександрівна, Клименко Альона Андріївна

РОЛЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..……..……..164

Калюта Анна Борисівна

ЕФЕКТИВНА БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ В МИТНИХ ОРГАНАХ – УДАР ПО ТІНЬОВІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ……..……..….169

Касьяненко Артем Миколайович

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА…….……..……..……...……..173

Касьяненко Любов Михайлівна

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК БАЗОВА ФІНАНСОВО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ……..……..……..177

Кіраль Ганна Юріївна

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..……..……..……...……...182

Ковтун Валентина Миколаївна

ФІНАНСОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ……..……..……..……...…….186

Кондраненкова Ірина Костянтинівна, Полякова Анастасія Вікторівна

НЕОБХІДНІСТЬ ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ЯК ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ……..……..……..……...……190

Кулаківська Т.І., Береженна О.Ю.

СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ……...194

Кухаревич Анна Володимирівна, Невмержицька Анастасія Сергіївна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЯК ЕЛЕМЕНТА ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..……..……..……199

Куценко Анастасія Олександрівна, Гриневич Анна Василівна

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ……..……..……..……....…...204

Лакіс Аліна Вікторівна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ ЄВРОПИ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ……..……...209

Лізніченко Євгенія Михайлівна

ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ……..……..……..……....…...213

Лозюк Олександр Сергійович

УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФОНД ЯК СУБ'ЄКТ ВИКОРИСТАННЯ ПУБЛІЧНИХ КОШТІВ……..……..……..…….....219

Лопушанська К.С., Чунарьова Я.Є.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНІ……..……..……..……...…...…...224

Матейчик Вікторія Олександрівна, Слободянюк Вікторія Павлівна

НЕОБХІДНІСТЬ УТВОРЕННЯ СЛУЖБИ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ……..……..…...……..……..……...229

Матейчик Вікторія Олександрівна, Шадура Альона Сергіївна

РИЗИКИ І ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ……..……..…...……235

Мацелик Тетяна Олександрівна

ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ ПІДХІД У СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..240

Мельник Олена Петрівна

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ: ПОНЯТТЯ, СУБ'ЄКТИ УПРАВЛІННЯ……243

Мирончук Катерина Володимирівна

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ……..……..……..……...……...247

Могилко Назар Олександрович, Черниш Богдан Петрович

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ……..……..…....……..……..252

Мороз Діана Адамівна

МЕХІНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ…….……....258

Москалюк Ірина Ігорівна, Семезенко Яна Олександрівна, Пономаренко Ірина Василівна

ПРОБЛЕМАТИКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ……..……..…..…….....…….……...262

Наконечна Анна Юріївна

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ……267

Ніколаєнко Вікторія Олегівна, Турчина Єлизавета Юріївна

РОЛЬ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО ПРАВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..……..…….....272

Ніщимна Світлана Олексіївна

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ЯК ФАКТОР ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ……..……..……..……..…….....…….……...277

Романюк Юлія Петрівна

МИТНІ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ……..……..….....281

Новицький Андрій Миколайович

РАХУНКОВА ПАЛАТА УКРАЇНИ ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ ОРГАН ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ……..……...…….....…..284

Носик Аліна Олександрівна

ОСОБЛИВОСТІ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ……..……..……...……..……...287

Оніщик Юрій Віталійович

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ЯК ПРАВОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ……..……...…..293

Павлюх Ольга Анатоліївна

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС У СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ……296

Пасько Катерина Іванівна, Швейда Тетяна Миколаївна
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..……..……...……..……..……...301

Поліщук Анастасія Миколаївна
СУТЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ……..……..……...……..……..……...305

Полчанінова О.В., Суходольська А.С.
МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ……..……..……...…..……..……...309

Проданик Василь Михайлович
ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТРАТЕГІЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ…….314

Проценко Тарас Олександрович
ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ……..……..……...…..……..……318

Пудкалюк Каріна Олександрівна
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ: ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ……..……..……...…...…...323

Рудакова Вікторія Володимирівна
ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ У ПРАКТИКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ……..327

Ружицька Ірина Вячеславівна
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ……..……...……...……332

Рутчик Володимир Андрійович

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ……..……...……...…...337

Рядінська Валерія Олександрівна

РЕПАТРІАЦІЯ КАПІТАЛІВ У КРАЇНУ: ДОСВІД ІТАЛІЇ……..……..343

Сабадін Юлія Василівна

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ВІДПОВІДНО ДО ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ……..…….....348

Савченко Леся Анатоліївна

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ПРОПОНОВАНІ У ПРОЕКТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ» ……..……...…352

Сакалош Богдан Вікторович

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ……..……..……..…..……..…….…….....356

Свіріна Крістіна Станіславівна

РОЛЬ ВІЙСЬКОВО - ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..……..……..……..362

Сластьоненко Оксана Олександрівна, Воробей Оксана Сергіївна

ВПЛИВ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ……..…..……..…….…….365

Стародуб Дмитро Миколайович

АНТИДЕМПІНГОВІ ТАРИФИ США У БОРОТЬБІ З КИТАЙСЬКИМ ІМПОРТОМ……..…..……..……..……369

Суббот Анатолій Іванович

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕРАХУНКУ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ ЗВІЛЬНЕНИХ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ, ТА ДЕЯКИХ ІНШІХ ОСІБ….....373

Сухонос Віктор Володимирович

КОРУПЦІЯ, ЯК ДЖЕРЕЛО ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ: ВИТОКИ І ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ……..…..…….…….377

Топчій Віталій Васильович

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СВІТОВИХ ЗАГРОЗ СУЧАСНОСТІ……..…..…383

Топчій Василь Васильович

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ……..…..…….……..…….…….…….389

Трофімова Лариса Віталіївна

ПУБЛІЧНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА У МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..…..……..……...392

Хом'як Максим Богданович, Шклярук Олександр Валерійович

КОНЦЕПЦІЯ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ……..…..……..……..…...…...……..395

Шакірова Олена Вадимівна, **Білоусюк Вікторія Василівна**

УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ У КОНТЕКСТІ ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ……..…..……...399

Шаламай Юрій Олегович

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ…….403

Шинкарьов Андрій Миколайович

ФІНАНСОВА ВЗАЄМОДІЯ ТА БЕЗПЕКА МІЖСЕКТОРАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ……..…..……..……..407

Шмигельська Оксана Дмитрівна

СУТНІСТЬ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА» ТА «ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА» ……..…..……..……..412

Шопіна Ірина Миколаївна

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ……..…..……..……..……...416

Шостак Марія Олександрівна

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В НІДЕРЛАНДАХ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ……..…..……..…….419

Шуляка Анастасія Володимирівна, Каток Даніїл Сергійович

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ……..….....424

Юрченко Аліна Михайлівна

ВНУТРІШНІ ТА ЗОВНІШНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..…..……..……..……..……..427

Якимчук Наталія Яківна

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..……..…..……..……...431

Яфонкін Анатолій Олексійович

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ……..……..…..……..……..……..…….....436

Буханевич Олександр Миколайович

ЯКІСТЬ І ДОСТУПНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ЯК СКЛАДОВА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ……439

Бичок Тетяна Петрівна,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інститут права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Сластьоненко Оксана Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри фінансового права,
Університет державної фіскальної служби України

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Важливим завданням для кожної держави є захист її економічних інтересів та економічної безпеки. Однією із складових економічної безпеки виступає митна безпека, яка забезпечує захищеність життєво важливих потреб, інтересів і цінностей суспільства, держави та регіонів від внутрішніх та зовнішніх загроз. Враховуючи постійні зміни митного та податкового законодавства, зростання рівня тіньової економіки, нестабільність фінансової ситуації в країні митна безпека залишається під загрозою. Така ситуація і зумовлює актуальність дослідження.

Дослідженням проблем митної безпеки займалися такі вчені, як: П. Пашко, Д. Пудрик, О. Недобєга, І. Новосад, М. Губа, К. Новікова, О. Бригінець, В. Царенко, О. Пунда та інші.

Висвітлення питань, пов’язаних із митною безпекою варто розпочати із з’ясування змісту цього поняття. Так, відповідно до ч. 2 ст. 6 Митного кодексу України, митна безпека – це стан захищеності митних інтересів

України [1]. Однак, Митним кодексом України не зазначається від чого саме захищаються митні інтереси.

Варто зазначити, що сьогодні існує широкий спектр доктринальних підходів щодо визначення митної безпеки. Такі підходи можна поділити на дві великі групи. Перша група вчених митну безпеку розуміє як комплекс (систему) ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів у митній сфері. Друга група в основу авторських дефініцій терміну «митна безпека» покладає законодавче визначення цього терміну, тобто розуміння його як стану захищеності митних інтересів [2, с. 107].

Окрему увагу слід звернути на визначення запропоноване П. Пашком, який є автором монографії «Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації)». Так, П. Пашко розглядає митну безпеку як комплекс (систему) ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави, суспільства й людей із захисту інтересів (у тому числі інтересів власності) народу та держави в зовнішньоекономічній сфері і, зокрема, у митній сфері. Також вчений подає дефініцію митної безпеки як стан захищеності митних інтересів держави [3, с. 34].

Актуальним на сьогодні є питання щодо взаємозв’язку митної безпеки з національною, економічною та фінансової безпекою. Зокрема, П. Пашко вважає, що митна безпека входить до складу економічної безпеки та є складовою зовнішньоекономічної безпеки. Однак, сам автор і зазначає, що зовнішньоекономічна безпека та митна безпека – це поняття, які мають взаємні пересічення, але взаємно не поглинаються. З одного боку, митна безпека випливає із зовнішньоекономічної безпеки та є її складовою, з іншого – митна безпека, яка забезпечується виконанням митної справи, перебуває на стику силових і несилових складових національної безпеки й може бути виділена в окреме поняття [3, с. 34]. Більшість науковців, зокрема О. Недобєга, М. Кулєшина, І. Новосад, А. Калініченко також розглядають митну безпеку як складову економічної безпеки.

Історичний аналіз свідчить, що митна безпека держави концентрує в собі не лише вузьку проблему виконання фіскального завдання, а й вирішує значний комплекс соціально-економічних питань розвитку держави. Оскільки, в наш час, виконуючи власні функції, визначені законодавством, органи Державної фіскальної служби України мають справу з різноманітними питаннями суспільного життя [4, с. 38].

Доволі цікавою з цієї позиції є думка М. Губи, яка вважає, що митна безпека знаходиться в системі економічної безпеки. Однак, з одного боку, вона є складовою фінансової безпеки держави, і в тому числі податкової, а з іншого – зовнішньоекономічної. Розглядаючи фінансову безпеку як першу складову та її вплив на забезпечення митної безпеки, автор підкреслює, що під час стягнення митних платежів і перевірки під час митного оформлення товаросупровідних документів фінансового характеру відбуваються фінансові відносини в митній сфері в контексті реалізації державою фіскальної функції шляхом наповнення державного бюджету. Друга складова, що впливає на забезпечення митної безпеки, тісно пов’язана із фінансовою безпекою, – це митне оподаткування (митна вартість) [5, с. 20].

Таким чином, митна безпека є складовою частиною економічної безпеки та входить до системи національної безпеки.

Важливе значення при розгляді питань, пов’язаних із митною безпекою має висвітлення складових митної безпеки. Так, О. Недобєга, М. Кулєшина вважають, що складовими частинами митної безпеки є: цілі та інтереси держави; методи та інструменти; дієвість захисту національного виробника та контроль за переміщенням товарів через кордон; ефективність митного регулювання та системи митної безпеки [6].

Варто зазначити, що будь-яка складова економічної безпеки держави характеризується такою категорією, як загрози безпеці. Для того, щоб попередити загрози митній безпеці необхідно вжити певних заходів. Зокрема, К. Новікова з цією метою пропонує удосконалити митне регулювання;

забезпечити повноту надходжень до Державного бюджету за рахунок контролю дотримання митного законодавства України на основі методів митного постаудиту та обміну інформацією з іншими країнами щодо торговельних операцій та іншими регуляторними органами всередині країни щодо стягнення податків; посилити митний контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України; запровадити заходи щодо диверсифікації географічної структури енергетичного імпорту тощо [7, с. 179].

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що митна безпека є важливою складовою як національної, так і економічної безпеки та спрямована на захист національних економічних інтересів та національного виробника. Саме тому захист митної безпеки від загроз має бути пріоритетним завданням держави. Зокрема, забезпечити митну безпеку можна шляхом спрощення і прискорення митних формальностей, створення сприятливих умов для учасників ЗЕД, впровадження новітніх процедур автоматизації митного оформлення та ліквідація негативного впливу людського чинника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4495-17 (дата звернення: 20.10.2018).

2. Пудрик Д. В. Поняття «митна безпека» в сучасній юридичній науці. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. № 24. С. 106-108.

3. Пашко П. В. Митна безпека: монографія. Одеса: АТ «Пласке», 2009. 628 с.

4. Бригінець О. О. Правове забезпечення митної безпеки держави як окремого елементу економічної безпеки держави. Економіка. Фінанси. Право. 2016. № 10. С. 37-40.

5. Губа М. О. Місце митної безпеки держави серед основних складових її забезпечення. Бізнесінформ. 2014. № 11. С. 20-23.
6. Недобєга О. О., Кулєшина М. І. Митна безпека як складова економічної безпеки України. URL: https://www.researchgate.net/...bezpeka...
7. Новікова К. І. Глобалізаційні виклики митній безпеці держави. Вісник Запорізького національного університету. 2012. №4(16). С. 174-180.

Білоус Віктор Тарасович,
д.ю.н., професор кафедри фінансового права Університету ДФС України
Тильчик Вячеслав Вячеславович,
к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки

БОРГОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ПОНЯТТЯ, КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ

Перевищення певного гранично допустимого обсягу державного боргу може спричинити проблеми спроможності країни виконувати свої платіжні зобов’язання повною мірою. Вивчення вітчизняними вченими питання впливу державного боргу на економіку знайшло своє вираження в аспекті поняття боргової безпеки, яке й до нині залишається актуальним.

Відомо, що державний борг – це сукупні боргові зобов'язання держави перед усіма кредиторами (юридичними та фізичними особами, іноземними державами, міжнародними організаціями, тощо). Державний борг складається із заборгованості центрального уряду, регіональних та місцевих органів влади, а також боргів усіх корпорацій з державною участю, пропорційно частці держави в їх капіталі. Зокрема, станом на 31.08.2018 року загальний державний та гарантований борг України становить понад 2 116 667,8 млн. грн. При чому за аналізований період його частка зросла на 1,2 відсотки у порівнянні із аналогічним періодом 2017 року, що становить

71,8 відсотків ВВП України, незважаючи на анонсоване державними інституціями зростання ВВП на 25,2 відсотки [1].

У широкому розумінні під борговою безпекою держави розуміють певний рівень внутрішньої і зовнішньої державної заборгованості з урахуванням вартості обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень й оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втраті суверенітету та руйнуванню вітчизняної фінансової системи. У вузькому розумінні боргову безпеку держави можна визначити як оптимальне співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями з урахуванням сумарної величини державного боргу та вартості обслуговування його складових.

На рівень боргової безпеки впливають такі чинники:

- ступінь інформаційного та нормативно-правового забезпечення боргової політики держави;
- стратегія боргової політики держави;
- структура державного боргу;
- рівень соціально-економічного розвитку;
- напрямок політичного та економічного курсу держави;
- «борговий досвід» держави тощо.

Звісно, вплив всіх факторів кількісно оцінити складно, особливо якісних, тому для аналізу стану державного боргу та боргової залежності країни використовується система певних індикаторів.

Якісною характеристикою боргової безпеки держави є визначення боргового навантаження і рівня платоспроможності. Для оцінки цих параметрів світова практика використовує близько двох десятків показників-індикаторів і ще більшу кількість їх граничних (порогових) значень. Така широка гама індикаторів та їх граничних значень зумовлена різноманітністю методик, що застосовуються для їх розрахунку, а також специфікою

розрахунку та застосуванням певних макроекономічних показників кожною окремою державою, родом заборгованості (державна, приватна, гарантована державою) і джерелами її погашення.

При управлінні держаним боргом важливе значення має розрахунок коефіцієнтів платоспроможності держави та її ліквідної позиції. У міжнародній практиці з цією метою використовують різноманітні показники. Зокрема, для аналізу боргової безпеки держави Світовий банк пропонує використовувати Мінімальну стандартну модель, де визначено основні боргові індикатори. Також відома модель показників боргової безпеки, розроблена фахівцями МВФ.

Боргова безпека країни є досить складним та суперечливим явищем. Чинним законодавством України на сьогодні не визначено єдиної системи індикаторів боргової безпеки. Також немає єдиного підходу до оцінки боргової безпеки і в працях дослідників. Рекомендовані граничні значення та нормативи цих індикаторів різняться як на світовому, так і на рівні України.

Зокрема, у проекті Закону України «Про державний борг України» зазначено, що Міністерство фінансів України визначає та оприлюднює методологію розрахунків показників боргового навантаження, яке, у свою чергу, пропонує наступні показники для оцінки рівня фінансової безпеки:

Основними відносними показниками слід вважати:

- відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %. Вищезазначений показник є основним при оцінці та розробці заходів щодо зміцнення боргової безпеки, оскільки його критичне значення регулюється Бюджетним кодексом України, в якому зафіксовано загальні принципи бюджетної політики, в т.ч. обов'язковість зменшення державного боргу, якщо його обсяг дорівнюватиме 60% ВВП [2];

- рівень зовнішньої заборгованості на одну особу. В міжнародній практиці прийнято вважати рівень даного показника критичним, якщо його розмір перевищує 200 дол. США. Деякі західні європейські країни, які

здійснюють перебудову економіки та забезпечують темпи економічного зростання за рахунок залучення довгострокових іноземних кредитів, збільшили граничні межі даного показника до 300 дол. США заборгованості на одну особу [3];

- відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг. Даний показник характеризує потенціал країни щодо погашення зовнішнього боргу за рахунок експортно-орієнтованих галузей і сфер вітчизняної економіки, тобто показує залежність національної економіки від надходжень іноземного капіталу;

- відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходу державного бюджету. Даний показник боргової стійкості зіставляє навантаження ресурсів, що використовуються на обслуговування зовнішнього боргу країни, до загальної суми доходів державного бюджету.

При цьому слід пам’ятати, що чим більша питома вага сукупних платежів, які використовуються на погашення боргу в доходах державного бюджету, тим менша їх сума буде розподілена на фінансування соціальної сфери.

Розкриваючи зміст даного питання необхідно звернути увагу і чітко уяснити два ключових канали впливу боргової складової на фінансову безпеку держави:

- по-перше, з’ясувати вплив державних запозичень і державного боргу на фінансову безпеку держави;

- по-друге, розкрити макроекономічні наслідки та ризики для фінансової системи держави корпоративного зовнішнього боргу.

Приналежно до вказаного ще кілька десятків років тому економіки державного боргу у якості самостійного напрямку економічної науки не існувало. Однак, латиноамериканська боргова криза (мова іде про боргові кризи у Мексиці, Аргентині, Бразилії) у другій половині 70-х років минулого століття зумовила необхідність не тільки пошуку ефективних заходів

подолання, але і розробку способів і методів попередження кризи заборгованості («ініціатива Бейкера» (1986), «план Бреді» (1989) тощо), якими тепер доводиться користуватися повсякчасно. Питання запобігання фінансовим кризам, які викликаються надмірною заборгованістю та необхідність вирішення боргової проблеми найбідніших країн постійно знаходяться на порядку денному роботи не лише спеціалізованих структур («Паризький клуб», «Лондонський клуб»), але і основних міжнародних фінансових установ – МВФ та МБРР. Довелося зіштовхнутися з цією проблемою Україні, коли у 1998 році саме агресивна політика розміщення ОВДП серед нерезидентів відіграла роль каталізатора фінансової кризи. Дуже важливу роль у забезпеченні боргової безпеки держави відіграє здорова макроекономічна політика [4]. Натомість необґрунтовані кроки у бюджетно-податковій, грошово-кредитній абовалютно-курсовійполітиці викликають занепокоєність фінансового ринку, невпевненість інвесторів щодо їх майбутніх доходів. Як наслідок, останні вимагають вищої премії за ризик. Крім того, вимушене утримання від прийняття довгострокових рішень не сприяє формуванню національного ринку капіталів, що підвищує залежність економіки країни від зовнішніх запозичень і, відповідно, ризиків глобального характеру. Таким чином, можна стверджувати, що навіть розвинута система управління державним боргом не може запобігти виникненню кризи при слабкій макроекономічній політиці. При чому, поступ України в згаданому напрямі прямо вказує на нестабільність сталого розвитку та суттєвий рівень тіньової економіки опосередкований стрімкими процесами тінізації. А відтак, порушенням безпекового середовища, навіть у зв’язку із оновленням правового забезпечення реформування даної сфери [5].

Крім того, з метою забезпечення боргової безпеки держави необхідно намагатися досягти економічної прийнятності та обґрунтованості рівня і темпів зростання державного боргу та можливості його обслуговування, не відступаючи від цільових орієнтирів щодо вартості й ступеню ризиків,

незалежно від розвитку подій на ринку в межах своєї макроекономічної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державний борг України. Динаміка сукупного державного боргу і ВВП України з 2009 по 2018 рр. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/2018
2. Бригінець О.О. Правове регулювання фінансової безпеки України [монографія] / Державна фіскальна служба України, Університет ДФС України. Ірпінь. 2016. 364 с.
3. Проценко А.Т. Правове регулювання електронних грошей [монографія] / Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД». 2017. 184 с.
4. Чайка В.В. Податкова політика України: теоретико-правовий аспект [монографія] / ДФС України. Університет ДФС України. Ірпінь. 2017. 248 с.
5. Тильчик О.В. Адміністративно-правове забезпечення протидії тонізації економіки [монографія] / Київ. 2017. Видавничий дім «Гельветика». 543 с.

Боднарчук Олег Григорович,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри господарського права та процесу,
Університету державної фіскальної служби України

ЩОДО ТАРИФНИХ ТА НЕТАРИФНИХ МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Зовнішньоекономічна діяльність є однією з найважливіших пріоритетних складових стратегії економічного зростання і забезпечення економічної безпеки держави.

Ми підтримуємо думку тих авторів, що вважають, що найбільш доцільно розглядати фінансову безпеку як складову економічної безпеки,

відтак фінансова безпека – це складова економічної безпеки, яка характеризує стан захищеності фінансової системи з метою забезпечення збалансованості показників боргової, грошово-кредитної, валютної, інфляційної, бюджетної та податкової систем держави.

Потрібно зазначити, що Г.А. Пастернак-Таранущенко, присвятивши вирішенню цієї проблеми значну частину свого наукового доробку, визначає економічну безпеку як стан держави, в якому є забезпеченою стабільність її існування і забезпечені найліпші умови для життя її мешканцям, функціонування та розвитку самої держави [1, с. 7].

Значення зовнішньоекономічної діяльності держави в укріпленні її економічної безпеки значно підвищилися з 1980-х рр., і особливо на перетині XX–XXI ст., у зв'язку з процесами економічної глобалізації. У відповідь на ці глобальні виклики у 1990–2000-х рр. була прийнята ціла низка нормативно-правових документів з економічної безпеки країни. Усі ці документи можна подати у вигляді ієрархічної системи, що складається з 9 рівнів [2, с. 30].

Зауважимо, що держаний вплив на економічну ситуацію в країні та на стан зовнішньої торгівлі здійснюється як заходами митно-тарифного регулювання, так і способами непрямого впливу на експортно-імпортні операції: економічні, адміністративні, правові, які отримали назву нетарифних методів регулювання зовнішньої торгівлі.

Потрібно відмітити, що в українському законодавстві немає чіткого визначення понять митно-тарифного та нетарифного заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Так, у ст. 7 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» встановлюється лише, що регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється за допомогою передбачених в законах України актів тарифного і нетарифного регулювання, які видаються державними органами України в межах їх компетенції, а сам терміни актів не розкривається [3].

Митно-тарифно регулювання є складовою економічного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (крім податків і зборів) і є одним із найбільш поширених у цій сфері. Практично всі країни світу за його допомогою вирішують найрізноманітніші завдання: від захисту вітчизняного виробника до поповнення державного бюджету за рахунок коштів, вилучених на кордоні.

Відтак, національним торговельно-політичним інструментом для регулювання зовнішньої торгівлі є митно-тарифне регулювання. Митно-тарифне регулювання, що здійснюється у формі введення податків, експортних субсидій, імпортних квот тощо, є вкрай чутливим до питання національної безпеки. Усі держави прагнуть захистити своїх виробників та завоювати нові ринки, що часто призводить до кризисів та війн. Так, дослідники вважають, що значною причиною розв'язування першої та другої світових війн стали торговельні конфлікти, що постійно виникають між найбільш багатими та могутніми державами світу. Наприклад, необхідність вступу Великої Британії та Франції у війну з Німеччиною в 1914 р. обґрунтовувалася політиками того часу необхідністю захисту національних торговельних інтересів проти німецької експансії. Вступу ж Японії в Другу світову війну передували її торговельні конфлікти з європейськими країнами, а атака Японії проти США в 1941 р. відбулася зразу після того, як США ввели санкції на поставки нафтопродуктів в Японію [4].

Отже, митно-тарифне регулювання, здійснюючи вплив на бюджетну безпеку, реалізує, з одного боку, фіскальну функцію митних платежів, з іншого, маючи регулювальний потенціал митних платежів, є інструментом впливу на зовнішньоекономічну діяльність.

Крім того, для захисту своїх національних інтересів у міжнародній торгівлі країни також застосовують методи нетарифного регулювання.

Є.В. Додін вважає, що «нетарифні заходи регулювання – це встановлені законодавцем обмежувально-заборонні заходи, які

перешкоджають проникненню імпортних товарів на внутрішній ринок України з метою захисту інтересів вітчизняного виробника та споживача» [5, с. 29].

Потрібно відмітити, що нетарифне регулювання – ефективний інструмент обмеження імпорту. Тому СОТ регламентує використання нетарифних бар'єрів, зобов'язуючи країни використовувати однакові технічні вимоги до всіх товарів, що імпортуються, та товарів місцевого виробництва. Серед нетарифних обмежень адміністративного характеру розповсюджена практика ліцензування, кількісних обмежень. Наприклад, дозволено експортні обмеження у випадку нестачі продовольства або іншого життєво важливого товару на внутрішньому ринку, а також для забезпечення рівноваги платіжного балансу. При цьому рекомендується вводити обмеження на імпорт товарів, які використовуються у виробництві продукції, що вивозиться з країни, з тим, щоб не зашкодити зростанню експорту.

Разом, з тим, зауважимо, що нетарифні засоби застосовуються як до імпорту так і до експорту і, таким чином, необхідно говорити про перешкоди для переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України взагалі.

Розвинуті країни застосовують нетарифні заходи здебільшого стосовно продуктів харчування, текстильної продукції та одягу, фармацевтичних товарів, автомобілів, побутових електроприладів і електрообладнання. Країни, що розвиваються, контролюють, насамперед, імпорт мінеральної продукції, палива, дорогоцінних металів і коштовного каміння.

Крім того розширюється сфера застосування нетарифних заходів – з їх допомогою забезпечується захист навколишнього середовища, моралі, релігії і мова вже йде про забезпечення відповідних аспектів національної безпеки та національних інтересів країни. Таким чином, до нетарифних заходів відносяться будь-які заходи неподаткового характеру з боку держави,

спрямовані на здійснення впливу на суспільні відносини в зовнішньоекономічній сфері. І сутність нетарифного регулювання ЗЕД полягає в забезпечені належного захисту не лише інтересів держави, а і інтересів окремих суб'єктів цієї діяльності.

Саме технічні бар'єри, запроваджені національним законодавством, являють найскладнішу перешкоду на шляху імпорту товарів на український ринок. До них належать: державні стандарти, вимоги до якості товарів, вимоги до пакування та маркування, санітарно-гігієнічні вимоги, вимоги щодо фітосередовища, ветеринарні вимоги, вимоги охорони навколишнього середовища, інші державн і адміністративні заходи.

Відтак, на територію країни з інших країн повинні надходити тільки безпечні та якісні товари, які не зашкодять населенню країни, не викличуть негативних наслідків, катастроф, і не стануть причиною порушення військової, економічної, суспільної та іншої стабільності всередині держави.

Отже, що всі товари, що імпортуються з України на митну територію Європейського Союзу, повинні відповідати певним технічним, екологічним вимогам, а також вимогам у сфері санітарних та фітосанітарних заходів, маркетинговим стандартам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пастернак-Таранущенко Г. А. Економічна безпека держави. К. : ІДУСКМУ, 1994. 160 с.

2. Ліпкан В. Модель ієрархічної системи нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері національної безпеки України. *Теорія держави і права*. 2004. № 10. С. 29–31.

3. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.91 № 959–XII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 29. Ст. 377.

4. Квеліашвілі І. М. Митна служба в системі забезпечення національної безпеки України. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2009. № 2.

URL : http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2009-02/09kimnby.pdf. (дата звернення 22.10.2018).

5. Додин Е. В. Нетарифное регулирование в таможенной практике Украины. *Митна справа*. 1999. № 2. С. 29–35.

Бондар Анастасія Юріївна,
Нечипорук Марія Володимирівна
здобувачі першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби
України
Науковий керівник:
Сластьоненко Оксана Олександрівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права

ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах сучасних економічних та політичних змін захист національних економічних інтересів та сприяння економічній безпеці держави набуває пріоритетного значення. На сьогодні, зовнішньоекономічна діяльність – це не лише взаємовідносини між суб'єктами господарювання з питань купівлі - продажу та виробництва продукції, а перш за все складний механізм включення національної економіки до світового господарства, головним завданням якого є створення безпечних умов для економічного розвитку та зростання. Таким чином зовнішньоекономічна діяльність виступає своєрідним стимулятором встановлення нових зв'язків між суб'єктами господарювання, які бажають розширити зону своєї діяльності та примножити власний капітал. Водночас зростання товарообігу не завжди

виступає сприятливим фактором для національної економіки, оскільки зростає загроза національним інтересам та економічній безпеці країни.

Багато науковців, приділяють велику увагу проблемам економічної та митної безпеки країни, як важливим факторам захисту національних державних інтересів. Як свідчить аналіз досліджень, проблемою захисту економічних інтересів та розробкою сучасних механізмів економічної та митної безпеки займаються як вітчизняні так і зарубіжні вчені та юристи, серед яких можна відмітити: І.Бережнюка, О.Бригінця, В.Горбуліна, О.Івашину, А.Качинського, Г.Новицького, П.Пашка, П.Пісного, К.Сандровського та інших.

Метою даної роботи є дослідження нормативного і практичного підґрунтя для визначення місця економічних інтересів, як складової національної безпеки, а також ролі Державної фіскальної служби України (далі – ДФС України) в її забезпеченні.

Досягнення економічної безпеки відбувається через захист і реалізацію економічних інтересів, навіть коли вони виступають як проміжна ланка в забезпеченні економічної безпеки. Безпека економічного та зовнішньоекономічного розвитку – це ключова складова політики кожної держави.

За даними Business Insider, Україна є державою з найбільш слабкою фінансовою безпекою, адже її економіка сильно постраждала під час минулої світової фінансової кризи. Таким чином, сучасний стан забезпечення фінансової безпеки України є вкрай неефективним, існуюча система нормативно-правових актів містить норми, зміст яких має очевидні суперечності, що зумовлює нестабільність національного законодавства та не сприяє розвитку досліджуваної сфери [1].

Згідно із законодавством України, зовнішньоекономічна безпека – це стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії

негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов для розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці [2].

Для кожного державного органу влади захист національних інтересів та гарантування економічної безпеки держави є обов'язковим завданням. Так, в умовах активізації екпортно-імпортних операцій країна зустрічається із проблемою зростання обсягів контрафактних та контрабандних товарів, що з'являються на внутрішньому ринку, різкими коливаннями валютного курсу, необхідністю впровадження ефективної системи державного регулювання ринкових відносин, формуванням нових тенденцій в процесі здійснення ринкового нагляду за діяльністю підприємств, доцільністю застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання тощо.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД), здійснюється органами загальної та спеціальної компетенції. Найвищим органом, що здійснює державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, є Верховна Рада України. Державна Фіскальна Служба України є органом спеціальної компетенції, яка здійснює митний контроль в Україні, згідно з чинними законами України [3].

Митна безпека є одним із ключових напрямів розвитку системи національної безпеки. Митна безпека - це стан захищеності митних інтересів України забезпечення та реалізація яких покладена на органи ДФС України, та надає можливість незалежно від будь-яких зовнішніх і внутрішніх загроз забезпечити здійснення митної справи [4, с. 74-85.].

Потрібно відзначити, що на сьогоднішній день одним з найважливіших завдань виступає наповнення Державного бюджету України. Саме за рахунок сплати усіх належних податків та зборів країна отримує необхідні кошти для фінансування державних видатків. Здійснюючи фіскальну функцію, органи ДФС України певною мірою регулюють та координують ведення зовнішньоекономічної діяльності українських та

іноземних суб'єктів господарювання, здійснюють регулювання валютних потоків, впроваджують єдину для всіх систему контролю за правильністю здійснення та необхідними обсягами митних процедур.

Митним кодексом України передбачено, що на органи доходів і зборів України покладається обов'язок захисту національних митних, економічних інтересів, інтересів споживачів товарів [5] .

Виходячи з вищезазначеного варто відмітити, що митна безпека в процесі захисту національних інтересів держави та суспільства згідно чинного законодавства України, а також ратифікованих договорів та угод про міжнародне співробітництво повинна забезпечити:

- переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів;

- здійснення митного регулювання, пов'язаного з установленням розмірів податків і зборів та повнотою їх справляння;

- застосування митних процедур, заходів митно-тарифного й нетарифного регулювання;

- проведення робіт, направлених на боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил;

- виконання інших покладених на митні органи завдань шляхом ефективної реалізації митної справи [6].

В результаті проведеного дослідження можемо зробити висновок, що на сучасному етапі захист національних інтересів є першочерговим завданням будь-якої держави. В умовах нестабільної політичної ситуації економічна безпека держави виходить на перший план. Удосконалення нормативно-правового врегулювання діяльності органів ДФС України в сфері забезпечення економічної безпеки як складової національної безпеки є одним із пріоритетних напрямів. При цьому митній безпеці повинна приділятися особлива увага. Тому. виокремлення основних пріоритетних напрямів роботи митної системи та вирішення питань, які носять не тільки

нормативно-правовий, але і практичний характер, надасть змогу державі вивести на новий рівень органи державної фіскальної служби та підвищити ефективність їх роботи, а також можливість активно співпрацювати з іноземними країнами в напрямку попередження митних правопорушень. Державна фіскальна служба України повинна зробити ставку на вдосконалення професійних навиків своїх службовців, вміння швидко і відповідно до законодавства виконувати свої посадові обовязки. При цьому дуже важливо підходити до вирішення питань зважено та без упереджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бригінець О.О. Правове забезпечення фінансової безпеки України: дис. на здобуття доктора юридичних наук/Бригінець О.О. – 2017. – С. 452.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунків рівня економічної безпеки України - Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 року № 1277 - [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&tag=MetodichniRekomendatsii.

3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12.

4. Пашко П.В., Пісной П.Я. Митна політика та митна безпека України. -К.: Фінанси України, № 1, 2006. – с. 74-85.

5. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (Редакція станом на 04.10.2018,). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17.

6. The State Customs Service of Ukraine (2010), “The Order of the State Customs Service of Ukraine "On approval of the development of risk profiles"withchanges”,availableat: http://www.qdpro.com.ua/document/51440 (Accessed 11 October 2014).

Бондарева Анна Валеріївна
Тименко Вікторія Сергіївна
Студентки ПБ16-2 групи
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Шолкова Тетяна Борисівна
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ЕКОНОМІЦІ

На сучасному етапі розвитку України її економічні перетворення спрямовані на європейські стандарти, однак через наявність ряду зовнішніх та внутрішніх факторів недосконалості даного механізму, вони не можуть бути реалізовані на належному рівні. Стабільність фінансової системи зазнала дисбалансу, що унеможливлює вирішення економічних проблем, що стоять перед країною. Це пов’язано з економічною кризою, що проявляється в порушенні рівноваги між попитом і пропозицією на товари та послуги. Саме тому, на даний момент фінансові можливості держави, які залежать від обсягу фінансових ресурсів залишаються досить обмеженими, що, у свою чергу, призводить до збільшення державного боргу, зростання вартості банківських кредитів та послуг, доларизації економіки, зростання інфляційних процесів, збільшення частки тіньового сектору економіки тощо. Вирішення даних проблем потребує підвищення рівня фінансової безпеки України, яка забезпечить незалежність, стабільність й стійкість фінансової системи країни.

Ряд вчених, серед яких: О. Барановський, В. Білоус, Н. Бортник, О. Бригінець, Н. Винниченко, М. Денисенко, С. Єсімов, О. Івашко, Н. Кравчук, Л. Лисяк, В. Нікітін, В. Мунтіян, Н. Татаренко, Г. Смоквіна, О. Шашкевич займалися вивченням даної проблематики. Однак до сьогодні на науковому й практичному рівнях не повністю сформовано систему заходів щодо зміцнення фінансової безпеки України в умовах економічної кризи.

Варто зазначити, що найважливішою складовою частиною економічної безпеки є фінансова безпека, без якої практично неможливо розв'язати жодне із завдань, що стоять перед державою. Однозначного визначення фінансової безпеки не існує, думки вчених з даного питання розбігаються. Відповідно до позиції Кравчук Н. виділено три основні аспекти тлумачення поняття фінансової безпеки держави, а саме з позицій ресурсно-функціонального підходу; з точки зору статики; у контексті нормативно-правового регламентування [1, с. 26].

Поняття «фінансова безпека держави» можна визначити як: узагальнюючий якісний стан функціонування фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної і фондової систем, умов, правил та інструментів їх регулювання, що забезпечують ефективне функціонування національної економічної системи та її захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз [2].

Правове регулювання фінансової безпеки в українському законодавстві не визначено єдиним нормативно-правовим актом, адже всі законодавчі акти України економічної, соціальної, науково-технічної, інформаційної та іншої спрямованості мають певний зв'язок з фінансовою безпекою. Саме тому фінансова безпека посідає важливе місце в системі національної безпеки, а вона, у свою чергу, визначена Законом України «Про основи національної безпеки України». В «Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» зазначено основні напрямки, які пов'язані з фінансовою безпекою до яких належить: бюджетна, сфера

управління державним боргом, податкова, банківська, валютна тощо. Концепція покликана розв'язати недосконаліть ефективного застосування механізмів, спрямованих на нейтралізацію, мінімізацію впливу та усунення явищ і чинників, що призводить до створення зовнішніх та внутрішніх загроз національній безпеці у фінансовій сфері [3].

Таким чином, фінансова безпека є складною багаторівневою системою, яка містить ряд підсистем, кожна з яких має власну структуру. Серед основних факторів, які визначають фінансову безпеку держави можна виокремити: 1) рівень фінансової незалежності держави; 2) характер фінансово-кредитної політики; 3) політичний клімат у країні; 4) рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової сфери [2].

Складовими елементами фінансової безпеки держави є як внутрішні, так і зовнішні аспекти. До проблем на внутрішньому рівні можна віднести: значний рівень доларизації економіки, що супроводжується розладом грошового обміну, наданням переваги не національній валюті, а іноземній; висока вартість банківських кредитів та послуг, що відзначається високими відсотками, які є не вмотивованими, адже досвід зарубіжних країн показує зворотне; постійне збільшення частки тіньового сектору економіки, що негативно відображається на податковій системі; зростання економічної злочинності, корупції, що тягне за собою порушення діяльності бюджетної, валютної системи держави та зростання соціальної напруженості в суспільстві [2].

До найважливіших зовнішніх загроз фінансовій безпеці України можна віднести: зростання зовнішньої фінансової заборгованості України, посилення її залежності від іноземних кредитів, що негативно впливає на інші сфери, бо за рахунок скорочення їх фінансування відбувається сплата державного боргу;

не чітко спрямована зовнішньоекономічна політика України, що пов'язана з відсутністю належного правового механізму реалізації діяльності

держави; нестача умов для забезпечення експортної активності та надмірна імпортозалежність економіки України, що полягає у відсутності доступу до торгового фінансування, недостатньому рівні технологій виробництва і навичок персоналу, труднощах у визначенні потенційних ринків і покупців, невідповідності продукції міжнародним технічним вимогам і стандартам [3].

Підсумовуючи вищесказане, варто виокремити наступні шляхи зміцнення фінансової безпеки України, до яких належить: формування комплексного підходу до реформування бюджетного процесу за рахунок застосування програмно-цільових засад діяльності; зменшення загальної заборгованості України шляхом погашення довгострокових зовнішніх та внутрішніх запозичень; забезпечення потреб економічного зростання країни шляхом розробки та впровадження виваженої грошово-кредитної політики, стабілізації рівня національної грошової одиниці, тим самим зменшення доларизації; залучення іноземних та національних інвестицій; зупинення відтоку трудового капіталу за кордон за допомогою впровадження сприятливих умов для його повернення і належної діяльності в державі; розробка ефективної системи контролю за реалізацією заходів по забезпеченню фінансової політики, запобігання злочинам на всіх рівнях.

Отже, фінансова безпека є основоположною складовою функціонування усіх структур в державі, її рівень забезпечення впливає на зменшення економічної кризи. Нами було простежено, що існує ряд внутрішніх і зовнішніх загроз фінансово-економічної безпеки, для вирішення яких необхідно переглянути урядовий курс і провести реформи в бюджетній, борговій, валютній, грошово-кредитній, зовнішньоекономічній сферах. Необхідно розробити належний механізм реалізації нормативно-правової бази в галузі фінансової безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравчук Н. Фінансова безпека: Навчально-методичний посібник. *Вектор.* – Тернопіль. – 2010. – 277 с.

2. Лисяк Л., Подлужна Я. Сучасний стан та основні проблеми фінансової безпеки України. *Ефективна економіка.* – 2015. – № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/88.pdf

3. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження КМУ від 15.08.2012 р. № 569-р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80

Браславець Ірина Вікторівна,

Костючик Дарина-Михайлина Михайлівна,

здобувачі першого рівня

вищої юридичної освіти

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

Шакірова Олена Вадимівна

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри фінансового права

РОЛЬ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ПІДВІДОМЧІХ ЇЙ ОРГАНІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сучасні економічні реалії показують, що рівень фінансової безпеки, перспективи, темпи та загальний вектор напряму соціально-економічного прогресу національних господарств значною мірою залежить від стану економічної безпеки держави, у системі якої важливу роль відіграє фінансова складова. В юридичній літературі поняття «фінансова безпека держави» як економічна та правова категорія визначаються по-різному. О.В.Бєлов під «фінансовою безпекою держави» розуміє стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської,валютної систем та фінансових ринків, який характеризується стійкістю та збалансованістю [1, с. 64]. Є.Н. Кондрат, розглядаючи питання економічної безпеки держави, звертає увагу на

фінанси як найбільш важливий елемент економічної безпеки держави та визначає його як стан захищеності, що в свою чергу,являє собою результат діяльності системи законодавчих, виконавчих та судових органів [3, с. 32]. Тому, доцільним є розглядати фінансову безпеку держави, як складову економічної безпеки, ефективне функціонування якої здійснюється через налагоджений механізм правоохоронних органів.

Окремі аспекти діяльності СБУ у своїх роботахдослідили такі вітчизняні науковці, як: О.І. Артюх, М.В. Грек, О.В. Грідін, М.М. Карпенко, О.Г. Нападистий, О.М. Полковніченко, С.П. Пономарьов, А.В. Савченко, М.В. Панченко, В.Х. Ярмакі та інші.

Відповідно Закону України «Про Службу безпеки України» від 23 березня 1992 року до повноважень СБУ віднесено здійснення інформаційно-аналітичної роботи в інтересах ефективного проведення органами державної влади та управління України внутрішньої і зовнішньої діяльності, вирішення проблем оборони, соціально-економічного будівництва, науково-технічного прогресу, екології і інших питань, пов'язаних з національною безпекою держави;здійснення відповідно до законодавства профілактики правопорушень у сфері державної безпеки;проведення заходів, пов'язаних з охороною державних інтересів у сфері зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності;здійснення контррозвідувальних заходів з метою попередження, виявлення, припинення і розкриття будь-яких форм розвідувально-підривної діяльності проти України тощо [4].

Серед вище вказаних завдань Служби безпеки, на особливу увагу заслуговує захист економічного потенціалу країни, який включає в себе захист фінансової системи держави, оскільки сама по собі вона не може існувати, а є основою економічного розвитку України в цілому.

Одним з головних напрямків є здійснення контр розвідувальної діяльності. Будучи пріоритетним напрямком роботи СБУ, який детально регламентований Законом України «Про контр розвідувальну діяльність»

від 26 грудня 2002 року, він здійснюється з використанням системи розвідувальних, контр розвідувальних, пошукових, режимних, адміністративно – правових заходів,спрямованих на попередження, своєчасне виявлення та запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам безпеці України, розвідувальним терористичним, іншим протиправним посяганням спеціальних служб іноземних держав, а також організаціям , окремим групам і особам на інтереси України. [4]

В системі СБУ від початку її існування діє Слідче управління Слідчими органами СБУ досудове слідство провадиться у справах пре економічні злочини, передбачені статтями 201 «Контрабанда», 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» та 209-1 «Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України.

Разом з оперативними працівниками, аналітиками, співробітниками інших підрозділів слідчі Служби безпеки спрямовують свої зусилля на захист національних інтересів України та забезпечення виконання міжнародних зобов'язань нашої держави щодо надання правової допомоги.

Для вирішення покладених на неї завдань Служба безпеки України може встановлювати контакти з органами безпеки іноземних держав і взаємодіяти з ними на підставі норм міжнародного права, відповідних договорів та угод.

Служба безпеки України взаємодіє з Управлінням державної охорони України, внутрішніми військами, правоохоронними та митними органами України у порядку і на засадах, визначених законами, указами Президента України та прийнятими на їх основі актами Служби безпеки України і відповідного відомства.

На сьогоднішній день на розгляді Верховної Ради України знаходиться законопроект про створення ще одного підрозділу,а саме,

Національного Бюро Фінансової Безпеки України який за мету своє діяльності ставить забезпечення фінансової безпеки держави шляхом побудови та дієвого функціонування системи своєчасного виявлення та усунення системних загроз у сфері публічних фінансів, запобігання їх виникненню в майбутньому, чим власне і дублює мету,завдання і повноваження чинних органів державної влади. Як серед практиків,так і серед науковців точаться дискусії щодо необхідності створення даного органу і його автоматичного дублювання повноважень низки органів. До передбачених законопроектом повноважень Національного Бюро Фінансової Безпеки України буде входити три завдання, які є основними напрямками роботи Служби Безпеки України,а саме : 1) складання прогнозів розвитку кримінальних тенденцій у економіці в цілому та у сферах публічних фінансів, зокрема, запобігання їх виникненню в майбутньому; 2) виявлення злочинних технологій, схем і механізмів злочинної діяльності та закономірностей їх функціонування, розкриття та розслідування; 3) боротьба зі злочинністю у сфері оподаткування, митній і бюджетній сферах.

Отже, як підсумок варто зазначити, що на сьогодні існує досить широка система органів державної влади до повноважень яких входить забезпечення фінансової безпеки держави і часто можна спостерігати дублювання повноважень,що призводить на практиці до колізії серед виконання своїх прав та обов’язків. Слід пам’ятати, що Служба безпеки України є одним із суб’єктів захисту і відповідно до чинного законодавства України, який здійснює інформаційно-аналітичну, профілактичну, контррозвідувальну, оперативно-розшукову діяльність, а також розкриття злочинів, що посягають на фінансові інтереси та фінансову безпеку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1.Бєлов О.В. Удосконалення аналізу динаміки показників фінансової безпеки держави / О.В. Бєлов // Актуальні питання фінансової безпеки держави: зб. наук. пр. міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. – Х. : ХНУВС, 2014. – 308 с.

2. Кондрат Е.Н.Міжнародна фінансова безпека: сучасний стан та роль фінансового контролю та забезпечення/ Е.Н. Кондрат // Юридичний світ. – 2011. – № 12. – С. 32–34.

3. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р.№27 // Відомості Верховної Ради України. – 1992.– Ст. 382.

4.Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 р.№12// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – Ст. 89.

5.Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 9-10, № 11-12, № 13 // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – Ст. 88.

6. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) [текст] / О.І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2004. – 759 с.

Бригінець Олександр Олексійович
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та історії держави і права
Національного університету біоресурсів і природокористування України

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На етапі розвитку незалежної та демократичної держави Україна входить в епоху глобальної конкуренції, де для досягнення неупередженої стабільності лідерства необхідні якісно нові підходи до розвитку фінансової системи нашої держави. У першу чергу, об’єктивною метою є зосередження зусиль на забезпеченні фінансової безпеки та фінансової стабільності держави. Таким чином, одним із головних завдань є неухильне виконання дохідної частини бюджету, а також отримання додаткових надходжень до нього, що у майбутньому слугуватиме досягненню найбільш ефективного

використання ресурсів. Це дасть можливість покращити та підвищити рівень захищеності фінансових інтересів держави на усіх рівнях фінансових відносин, у тому числі здатність фінансової системи забезпечити ефективне функціонування фінансової системи та стале фінансове зростання.

Високий ступінь захищеності фінансових інтересів держави, гарантування її стабільного та максимально ефективного функціонування як системи, а також високий потенціал розвитку в майбутньому є головною метою фінансової безпеки нашої держави. У даний час, в Україні продовжуються системні зміни, що супроводжуються модернізацією моделі державного управління. Тобто проводиться адміністративна реформа, що має зробити владу більш доступною, прозорою та ефективною. Так, одним із векторів стратегічних змін у державному механізмі є підвищення рівня ефективності державного управління шляхом реформування державної служби та виконавчої влади. Важливим кроком на шляху модернізації моделі державного функціонування та управління стало створення ДФС.

Забезпечення надходжень податків та зборів до бюджетів усіх рівнів та державних цільових фондів є основним напрямом діяльності ДФС України. Оскільки, ДФС України виступає як центральний орган виконавчої влади, який здійснює реалізацію державної економічної політики, а також діє на засадах консолідації функцій збору податків та соціальних платежів, то варто погодитись, що ДФС України є основним інструментом у забезпеченні фінансової безпеки держави, а крім того, направляючим елементом наповнення державного бюджету України.

З утворенням ДФС України, при об’єднанні податкової та митної служби на державному рівні виникла проблема відсутності відповідних нормативно-правових актів по забезпеченню їх діяльності що потребує внесення суттєвих змін до законів України у сфері фіскальної та митної політики. Даний процес неможливо реалізувати без чіткого теоретичного обґрунтування. Структурні зміни фіскального органу продовжили

перманентний процес реформування податкової системи, який мав би сприяти стабілізації фінансової безпеки України [1, с. 60-63].

Розвиток української державності призвів до нових потреб суспільства у сфері вдосконалення державного апарату. Однією з таких нових потреб стало покращення та налагодження взаємовідносин між державою та платниками податків, зборів та інших соціальних платежів, що і стало передумовою виникнення ідеї про створення єдиного органу доходів і зборів, подібного до тих фіскальних органів, які успішно функціонують у багатьох європейських державах.

Загальновідомою є та обставина, що кожен орган державної влади має індивідуальну відмінну рису своєї діяльності, яка характеризує і виділяє його серед інших органів державної влади. Так, без сумніву можна стверджувати про те, що відмінною особливістю діяльності ДФС України є її фіскальна спрямованість, основною складовою якої, на нашу думку, є формування фінансових ресурсів держави, зокрема наповнення дохідної частини Державного бюджету України шляхом нарахування, стягнення та перерахування до бюджету податків, зборів та інших соціальних платежів. У зв'язку з цим, логічним є те, що оцінка ефективності фіскальної діяльності ДФС України здійснюється за оцінкою ефективності формування фінансових ресурсів держави, тобто наповнення дохідної частини її бюджету.

Цікавою є думка Г. В. Мамонової та О. Г. Рябчука щодо елементів фіскальної ефективності, якими, як вони зазначають, є достатність доходів, мінімізація видатків на збирання доходів і запобігання ухиленню від сплати платежів до бюджету, а також еластичність податкової системи, рівномірне розподілення податків між адміністративно-територіальними одиницями [2, с. 177-182].

Погоджуємося з авторами стосовно окреслених елементів фіскальної ефективності. Але, на нашу думку, можна додати ще один дуже важливий елемент фіскальної ефективності, яким є високий рівень партнерської

взаємодії між фіскальним органом та суб'єктами сплати податків, зборів та інших соціальних платежів, результатом якого є відповідний рівень обізнаності своїх прав і обов'язків та економічна активність останніх.

Крім того, зауважимо, що поряд із фіскальною спрямованістю діяльності ДФС України не менш суттєвими, як ми вважаємо, є її обслуговуюча, контролююча і правоохоронна спрямованість. Обслуговуюча спрямованість діяльності об'єднаного фіскального органу, в основному, полягає у створенні сприятливих умов для сплати податків, зборів та інших соціальних платежів їх платниками та дотримання ними законодавства у податковій, митній сфері та сфері адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування шляхом надання їм якісних послуг у перелічених сферах. У свою чергу, контролююча та правоохоронна спрямованість діяльності фіскальної служби України безумовно тісно пов'язані між собою та проявляються у контролі за дотриманням населенням держави норм законодавства у податковій, митній сфері та у сфері адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування, а також, відповідно, у попередженні, виявленні та усуненні порушень норм законодавства ним у згаданих сферах шляхом вчинення законодавчо визначених дій [3].

Із вищезазначеного випливає відповідний висновок про характер спрямованості діяльності ДФСУ, що має чотири складові, серед яких фіскальна, обслуговуюча, контролююча та правоохоронна. Таким чином, зауважимо, що в українських реаліях злиття податкової та митної служб в одне відомство, на яке покладене ще й адміністрування єдиного соціального внеску, створює впливовий урядовий орган з широкими можливостями та повноваженнями у сфері податків і митного контролю, з обслуговуючою та правоохоронною функцією, а також функцією валютного контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бригінець О.О. Місце державної фіскальної служби України в процесі реалізації фінансової безпеки держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2016. № 22. С. 60-63.
2. Білоус В. Т. Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект): дис…д-ра юрид. наук: 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. Т. Білоус. Харків, 2004. 443 с.
3. Бригінець О.О. Правове регулювання фінансової безпеки України: монографія. Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. 362 с.

Буряк Ірина Володимирівна,
аспірантка кафедри фінансового права
Національного університету державної
фіскальної служби України

ПРАВОВІ КРИТЕРІЇ ДОПУСТИМОСТІ НАДАННЯ МІСЦЕВОЇ ГАРАНТІЇ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Право надання місцевих гарантій належить відповідно до ст. 17 БК України територіальним громадам міст та Автономній Республіці Крим (далі - АРК). Реалізація такого права не формує місцевий борг, а виключно реалізується шляхом укладення договору місцевої гарантії, за яким виникає гарантійне зобов'язання, що формує гарантований (умовний) АРК чи відповідною територіальною громадою борг. Відповідно до закріпленого в ст. 7 БК України принципу самостійності як принципу бюджетної системи, кожна територіальна громада та АРК за такими зобов'язаннями несуть самостійну відповідальність [1]. В інтересах забезпечення фінансової безпеки держави, недопущення втрати територіальними громадами ознак платоспроможності в результаті

безконтрольного чи необгрунтового взяття місцевих запозичень або надання місцевих гарантій в законодавстві передбачено ряд “запобіжників” – серед яких критерії допустимості надання місцевої гарантії, до основних з яких належать:

1) критерій допустимого обсягу місцевого боргу – відповідно до ст. 18 БК України граничний обсяг надання місцевих гарантій визначаються на кожний бюджетний період рішенням про місцевий бюджет, при цьому законодавцем чітко встановлено параметри загального обсягу місцевого боргу та гарантованого АРК чи територіальною громадою міста боргу. Проблемою є те, що в більшості рішень про місцевий бюджет вказані показники не затверджені;

2) критерій мети: в ч. 2 ст. 17 БК України прямо передбачено, що місцеві гарантії можуть надаватися для забезпечення виконання боргових зобов’язань суб’єктів господарювання комунального сектору економіки, які здійснюються на цій території реалізацію інвестиційних проектів. Отже друга умова – інвестування в формі кредитування може здійснюватися під державну гарантію лише для реалізації інвестиційного проекту, а такий проект має бути реалізований на території АРК чи відповідної територіальної громади. Проте в законодавстві передбачені й інші випадки надання місцевих гарантій (гарантування виконання зобов’язань комунальних підприємств перед контрагентами, зобов’язань що випливають із договору реструктуризації боргу за енергоносії тощо), підстави надання яких не відтворені в БК України;

3) критерій відповідності принципала (суб’єкта комунальної економіки) ряду вимог: а) цей суб’єкт має бути суб'єктом, що діє на основі лише комунальної власності, або суб'єктом, у статутному капіталі якого частка комунальної власності перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує органам місцевого самоврядування право вирішального впливу на господарську діяльність такого суб'єкта (ч. 3 ст. 24 ГК України) [2]; б) такий суб’єкт комунального сектору економіки повинен належати відповідній територіальній громаді; в) оскільки місцева гарантія є різновидом державної допомоги суб’єктам господарювання (хоч більш влучним було б поняття “публічна допомога суб’єктам

господарювання") відповідно до ч. 8-10 ст. 9 Закону України "Про державну допомогу суб'єктам господарювання" суб'єкт господарювання, який має намір отримати державну допомогу: 1) зобов'язаний подати надавачеві місцевої гарантії відомості про господарську діяльність, про державну допомогу, отриману ним за останніх п'ять років, про правові підстави для отримання державної допомоги, її форму та мету; 2) зобов'язаний подати відомості про господарську діяльність, а також про всю незначну державну допомогу, отриману ним протягом останніх трьох років, її форму та мету [3]. А в Постанові Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 57 передбачено, що не надається місцева гарантія як вид державної допомоги суб'єктам господарювання, яких визнано банкрутами, стосовно яких порушено справу про банкрутство, які перебувають на стадії ліквідації, мають прострочену більш як шість місяців заборгованість перед державним (місцевим) бюджетом, Пенсійним фондом України та фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування, що підтверджується відповідними органами державної влади, визнають свою неспроможність своєчасно виконати зобов'язання перед кредиторами через незадовільний стан фінансово-господарської діяльності" [4].

4) критерій відповідності інвестиційного проекту. Відповідно до ч. 3 ст. 2 Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційний проект – це «комплекс заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних), визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку національної економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється суб'єктами інвестиційної діяльності з використанням цінностей відповідно до положень цього Закону» [5], проте в п 26 ч. 1 ст. 2 БК України додається, що саме «з використанням коштів державного та/або місцевих бюджетів чи шляхом надання державних та/або місцевих гарантій». Також власне інвестиційний проект має відповідати вимогам, що містяться в законодавстві, зокрема в ч.3 ст. 2 Закону України "Про інвестування";

5) критерій відповідності рішення про надання місцевої гарантії та договору місцевої гарантії вимогам законодавства: місцеві гарантії надаються на умовах платності, строковості, а також забезпечення виконання зобов'язань у спосіб, передбачений законом (ч. 3 ст. 17 БК України) [1];

6) критерій підконтрольності, так в ч. 2 ст. 74 БК України закріплено, що "обсяг та умови надання місцевих гарантій повинні погоджуватися з Міністерством фінансів України». Погодження Мінфіном обсягу та умов надання місцевої гарантії не є гарантією держави щодо виконання зобов'язань позичальника, пов'язаних з наданням місцевої гарантії, і підтвердженням його кредитоспроможності. Так, в п. 5 Порядку про надання місцевих гарантій передбачено, що "обсяг та умови надання місцевих гарантій для забезпечення повного або часткового виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання, що виникають за кредитами (позиками) від міжнародних фінансових організацій, вважаються погодженими, якщо Міністерством фінансів України рішення не прийнято протягом одного місяця з дня надходження документів на погодження" [6];

7) критерій відповідності джерела погашення зобов'язання перед територіальною громадою як гарантом. Важливим при відборі інвестиційних проектів є також врахування положень ч. 4 ст. 17 БК України, де передбачено – місцеві гарантії "не надаються для забезпечення боргових зобов'язань суб'єктів господарювання, якщо безпосереднім джерелом повернення кредитів (позик) передбачаються кошти державного (місцевого) бюджету (крім боргових зобов'язань, що виникають за кредитами (позиками) від міжнародних фінансових організацій).".

На нашу думку критерії надання місцевих позик мають бути систематизовані і закріплені в БК України та чітко окреслено чи мають об'єднані територіальні громади надавати місцеві гарантії, а також вважаємо за доцільне запровадження як критерію надання місцевої гарантії відсутність накладення на територіальну громаду такого обмеження, передбаченого ч. 8 ст. 74 БК України, як позбавлення права "здійснювати нові місцеві запозичення протягом п'яти наступних років".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 року № 2456-VI. - URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print1443617528865648#n348

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV. - URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15

3. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 1 липня 2014 року № 1555-VII. - URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18

4. Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів та підтримки середнього та малого підприємництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 57

5. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII. - URL% http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12

6. Про затвердження Порядку надання місцевих гарантій: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 травня 2002 року № 541. – URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2012-п

Вдович Ангеліна Миколаївна

Франчук Марія Ігорівна

здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Навчально-наукового інституту права

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

Фоменко Юлія Олександрівна,

старший викладач кафедри фінансового права

Університету державної фіскальної служби України

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

В умовах зовнішньої агресії на сході України національна безпеки держави має бути комплексною, всеохоплюючою та однозначною. Невід'ємною її складовою є фінансова безпеки держави, без якої практично, на сьогодні, неможливо розв'язати жодне завдання держави. Саме стан фінансової безпеки є одним із основних чинників незалежності України за сучасних умов господарювання. Адже, без належного забезпечення фінансової безпеки держави неможливо вирішити економічні проблеми, які є в державі.

Необхідно зазначити, що на сьогодні немає єдиної думки щодо визначення поняття «фінансова безпека», оскільки трактування даного поняття не є вичерпним та розглядається під різними кутами. Відповідно до позицій Н.Я. Кравчука [1, с.26] виділено три основні аспекти тлумачення поняття фінансова безпеки держави, а саме:

- з позицій ресурсно-функціонального підходу фінансова безпеки – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин; забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій та установ, регіонів, галузей, секторів економіки, держави

фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань;

- з точки зору статики фінансова безпеки – це такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної і фондової систем, які характеризуються збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю попередити зовнішню фінансову експансію, забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи і економічне зростання;

- у контексті нормативно-правового регламентування фінансова безпеки передбачає створення таких умов функціонування фінансової системи, при яких, по-перше, фактично виключена можливість спрямовувати фінансові потоки в незакріплені законодавчими нормативними актами сфери їх використання і, по-друге, до мінімуму знижена можливість зловживання фінансовими ресурсами.

Варто зауважити, що на стан фінансової безпеки впливають внутрішні та зовнішні чинники. Світова фінансова криза 2008-2009 років мала негативний вплив на фінансову систему України і змусила вживати відповідні антикризові заходи. Окрім зовнішніх, до сьогоднішніх внутрішніх чинників, варто віднести значні фінансові витрати пов'язані з російською агресією та військовими діями на сході України.

На думку Г.А. Смоквіна [2], серед головних причин виникнення внутрішніх загроз фінансової безпеки України, варто виокремити наступні:

— неадекватна фінансово-економічна політика держави;

— помилки, зловживання та інші відхилення (безгосподарність, різноманітні економічні злочини, тощо) в управлінні фінансової системи держави;

— скорочення використовуваної ресурсної основи у фінансово-кредитній сфері діяльності для виходу з економічної кризи та успішного проведення подальших реформ;

— розвал фінансово-кредитної системи і послаблення її стабілізуючих функцій у сфері виконання та формування бюджету;

— низький рівень соціальної орієнтованості економіки;

— падіння платоспроможності населення, тощо.

Щодо зовнішніх загроз, то автор зазначає такі:

— інтернаціоналізація та глобалізація світового господарства;

— порушення національних пріоритетів України в області фінансів через просування іноземними партнерами вигідних їм економічних проектів і фінансових програм;

— формування іноземними партнерами такої структури зовнішньоекономічних зв'язків з Україною, в результаті якої остання поступово перетворюється на їх сировинний придаток;

— зростання зовнішньої фінансової заборгованості України, посилення її залежності від іноземних кредитів; нерозвиненість ринків капіталу та їх інфраструктури; криза грошової і фінансово – кредитної систем; нестабільність економіки.

Науковий погляд стосовно шляхів підвищення рівня фінансової безпеки України висловлює Ю. Вашай [3]. Автор пропонує заходи щодо припинення окремих тіньових схем і обмеження тіньової економіки, поліпшення валютної та грошово-кредитної політики, зміцнення безпеки страхового та фондового ринків.

Узагальнюючи проведені дослідження, для того щоб уникнути загроз для фінансової безпеки держави, на наш погляд, необхідно:

- здійснити комплексний підхід до реформування бюджетного процесу на державному та місцевому рівнях;

- розробити поетапну стратегію скорочення бюджетного дефіциту;
- зменшити зовнішній борг України шляхом прямого зменшення чистих зовнішніх запозичень уряду та погашення довгострокових запозичень реального сектору економіки;
- забезпечити потреби економічного зростання шляхом розробки та впровадження виваженої грошово-кредитної політики, стабілізації рівня національної грошової одиниці, зниження рівня інфляції;
- посилити контролю над дотримання законодавства у фінансовій сфері.

Отже, проведений аналіз внутрішніх і зовнішніх загроз фінансової безпеки вказує, що в інтересах реального соціально-економічного розвитку, Україні необхідно провести реформи в бюджетній, борговій, валютній, грошово-кредитній, зовнішньоекономічній сферах. Уряд повинен зупинити глобальні відтоки капіталу, функціонування тіньового сектора та ліквідувати державний борг та дефіцит, при цьому, вживши кардинальні заходи щодо стабілізації фінансової системи і зміцнення фінансової безпеки. Реалізація цих заходів, що охоплюють більшість складових фінансової безпеки, актуальних для України, підвищить рівень економіки за умови повної підтримки на законодавчому, виконавчому і владному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кравчук Н.Я. Фінансова безпеки держави: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Вектор. 2010. 277 с.
2. Радіонов Ю.Д. Бюджетні кошти як інвестиційний ресурс України. Економіка України. № 9. 2014. С. 35—53.
3. Вашай Ю.В. Шляхи підвищення рівня фінансової безпеки України на сучасному етапі. Галицький економічний вісник. №6(39). 2012. С.137-144.

Верницький Юрій Сергійович
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Національного університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Шолкова Тетяна Борисівна
доцент кафедри фінансового права
Національного університету державної фіскальної служби України
кандидат юридичних наук

СЛУЖБА ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ, ЯК ГАРАНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

На сьогодні Україна перебуває в важкій соціально-економічній ситуації, що обумовлене не зовнішніми факторами. Високий рівень тінізації національної економіки негативно впливає на економічну безпеку країни загалом. Одним з головних органів, що повен забезпечувати фінансову безпеку України, є Податкова міліція, яка є силовим підрозділом реформованої Державної фіскальної служби України, створеної Постановою КМУ «Про Державну фіскальну службу України» від 21 травня 2014 р. № 236. Діяльність, якої направлена на здійснення слідчих дій, щодо розслідування злочинів в сфері оподаткування. Адже несвоєчасне або неналежне надходження коштів до Державного бюджету України, може привести до колапсу всієї державної системи. Реформу фіскальної служби, яка почалася з прийняттям вище вказаної постанови Кабінету Міністрів України , не можна вважати повною, адже не було реформовано Податкову міліцію. В суспільстві Податкова міліція асоціюється, не як правоохоронний, а як «рейдерський» орган. Протягом останніх років вона довела свою

неефективність, та доцільність створення нового силового органу, який би забезпечував економічної безпеки України.

Дослідженням діяльності підрозділів Податкової міліції та аналізом перспектив створення нового силового органу займались такі науковці, як: А. М. Куліш, Д. Г. Мулявка, О. М. Рєзнік, С.І. Корсун, О.В. Плотко та інші.

Створення нового органу економічної безпеки сьогодні є, як ніколи актуальним, оскільки після набрання чинності Закону України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні [2], Податкова міліція втратила правові підстави діяльності. До 1 січня 2017 р. правові засади діяльності Податкової міліції були врегульовані розділом XVIII Податкового кодексу України. Змінами, які було внесено до Податкового кодексу даний розділ було виключено.

Однак С. Білан, на той час Голова Податкової міліції та перший заступник Голови ДФС, заявив, що незважаючи на «технічну помилку», податкова міліція повинна продовжить законно працювати. Через помилку у змінах до Податкового кодексу України, Податкова міліція з 1 січня де-юре ліквідована, хоча де-факто її повноваження не передано новому органу [3].

Слід зазначити, що ідея реформування силового блоку Державної фіскальної служби не є новою. Ідею створення фінансової поліції в Україні почали обговорювати ще на початку 1990-х рр., зокрема після виїздів чиновників і політиків до країн Європейського Союзу, передусім до США. Варто враховувати, що Податкова міліція не є єдиним органом боротьби з тіньовою економікою в нашій державі. Ця діяльність є в компетенції і підрозділів СБУ, і Міністерства внутрішніх справ, та у двох нещодавно створених органах, НАБУ, НАЗК.

У березні 2017 р. Кабінет Міністрів України схвалив законопроект «Про Службу фінансових розслідувань України», згідно з яким створюється Служба фінансових розслідувань, яка має замінити Податкову міліцію. Відповідно законопроекту, у ст. 1 Служба фінансових розслідувань – це

центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, які прямо чи опосередковано заподіюють шкоду публічному інтересу в сфері фінансів[1]. При цьому в ст. 2 зазначеного законопроекту вказано, що фінансові інтереси держави та/або місцевого самоврядування – це інтереси державного бюджету; інтереси місцевого бюджету; інтереси державного цільового фонду; інтереси Фонду державного майна України. Також законопроектом визначаються повноваження цієї служби: 1) проводити оперативно-розшукову діяльність, а також досудове розслідування в межах наданої законом компетенції; 2) здійснювати розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за злочини, віднесені до її підслідності; 3) отримувати інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб від фізичних та юридичних осіб, депозитарних, фінансових установ, а також від Центрального депозитарію, клірингових установ, та інших учасників депозитарної системи України; 4) готувати та подавати через Міністра на розгляд Кабінету Міністрів України проекти нормативно-правових актів у сфері запобігання та боротьби зі злочинами, віднесеними законом до її підслідності; 5) збирати та аналізувати інформацію щодо злочинів, віднесених законом до її підслідності, факторів, що їх детермінують, прогнозуватиме тенденції розвитку негативних процесів кримінального та криміногенного характеру в цій сфері [1].

Новостворена служба повинна отримати статус центрального органу виконавчої влади, на який буде покладено функцію забезпечення економічної безпеки України. Служба має бути визначена єдиним органом, що повинен здійснювати не лише функції фінансової розвідки, а й попередження, виявлення й розслідування податкових та всіх кримінальних правопорушень у сфері економіки. У структурі Служби варто створити підрозділи з виявлення і запобігання злочинам за пріоритетними напрямами

економіки. Служба має бути укомплектована професійними кадрами, які мають досвід оперативно-розшукової, контрольно-перевірної, процесуальної та експертної діяльності щодо протидії економічним злочинам, але які раніше не працювали в Податковій міліції. Можна допустити участь таких осіб лише на перехідному етапі, лише за умови їх високих професійних якостей та досвіду.

Для створення потужного органу економічної безпеки держави, можна перейняти досвід країн з потужною економікою, з подальшою імплементацією в національне законодавство.

Так, італійська Фінансова гвардія (Guardia di Finanza) безпосередньо підпорядковується Міністерству економіки та фінансів. Вона володіє особливими повноваженнями податкової поліції, в її компетенцію входить попередження і припинення валютних, фінансових та податкових злочинів. Фінансова гвардія входить до складу італійських збройних сил, доповнюючи їх і виступаючи військовою структурою. Фінансова гвардія Італії виконує одночасно функції податкової поліції, податкової інспекції, митних та прикордонних органів. Податкові порушення, які не потрапляють під розряд злочинів, передаються в податкову службу, а вона відповідно застосовує адміністративні стягнення, наприклад, штрафи [4]. У США в структурі Міністерства фінансів (Department of the Treasury) створені Служба внутрішніх доходів (Internal Revenue Service, IRS) з мережею підрозділів, що здійснюють виявлення, розслідування фінансових злочинів (IRS Crimanal Investigation) та Служба по боротьбі з тероризмом і фінансової розвідки (The Fertilizer Institute, TFI), що наділене функціями по боротьбі з фінансуванням тероризму [5, с.191]. В Ірландії, Нідерландах, Португалії податкові та митні служби в частині правоохоронних повноважень функціонують в рамках однієї адміністративної структури, а інші злочини в економічній сфері відносяться до компетенції поліції. У Німеччині та Швейцарії податкові та митні служби мають власні правоохоронні повноваження, які не

перетинаються з функціями поліції, яка здійснює фінансову розвідку. В Казахстані у 2005 р. було реорганізовано Агентство з боротьби з економічною і корупційною злочинністю (фінансова поліція) у державний орган, який безпосередньо підлеглий президенту країни.

Доцільним виглядає розподіл компетенцій між СФР та ДФС за прикладом Італії. А саме СФР здійснюватиме розслідування всіх фінансових злочинів, а ДФС правопорушень у податковій та митній сферах.

Отже, законодавець не повинен здійснити простої зміни «вивіски» Податкової міліції, яка після реформи може стати Службою фінансових розслідувань. СФР потрібно вивести зі структури ДФС, та зробити його окремою інституцією, підзвітною але не підконтрольному Кабінету Міністрів, щоб унеможливити політичні важелі впливу на суб'єктів фінансових правовідносин. На сьогоднішній день боротьбою з економікою злочинністю займаються також СБУ, Національна поліція, ДБР, НАБУ, НАЗК в зв'язку з чим виникають проблеми розмежування компетенції, координації взаємодії, встановлення сфери відповідальності тощо. Новостворена СФР могла б стати єдиним органом з протидії злочинам в економічній сфері. Результатом роботи нової служби має стати системна протидія всьому спектру економічних злочинів, зниження корупційних ризиків та створення всіх умов для створення економічно сильної держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Службу фінансових розслідувань України (фінансову поліцію) : Законопроект України від 12.03.2013р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=27232&pf35401=88321

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1797-VIII. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19

3. Голова Податкової міліції: Ми й надалі продовжуємо працювати. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2017/01/12/617392

4. Лепській С. І. Зарубіжний досвід використання фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності / С. І. Лепській // Кримінально-процесуальне право та криміналістика. – 2014. – № 2. 189–195 с.

5. Беззуб І. Чи полегшить життя українському бізнесові «Фінансова поліція»? URL: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option350

Вовкочин Інна Василівна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інститут права,
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Касьяненко Л. М.,
д.ю.н., професор, професор кафедри фінасового права
Навчально-наукового інститут права,
Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА КРАЇНИ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Проблема забезпечення національної безпеки держави у фінансовій сфері є найбільш гострою та важливою для сучасної України. Незважаючи на значну кількість наукових публікацій залишається багато невирішених проблем у теорії та практиці фінансової безпеки.

Фінансова безпека є досить широким і неоднозначним поняттям, яке викликає різні підходи вчених до його трактування. Зарубіжні дослідники визначають фінансову безпеку як здатність країни управляти різними видами зовнішніх і внутрішніх ризиків у процесі фінансового розвитку з метою гарантування того, що її фінансовому суверенітету нічого не загрожує, фінансова система не порушена, фінансове багатство не втрачено і фінансова

система функціонує нормально [1]. В. Т. Шлемко розглядає фінансову безпеку як стан фінансової, грошово-кредитної, валютної банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання [4, с. 20]. О.Д Василик під фінансовою безпекою розумів такий динамічний стан фінансових відносин, за якого б створювались сприятливі умови та необхідні ресурси для розширеного відтворення економічного росту та підвищення життєвого рівня населення, удосконалення національної фінансової системи для успішної протидії внутрішнім і зовнішнім факторам дестабілізації фінансового стану в державі [3, с. 14].

З'ясовуючи сутність поняття «фінансова безпека» з правової точки зору, доцільно сформулювати таке визначення досліджуваного поняття: фінансова безпека – це стан захищеності фінансових інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, який забезпечується державними органами відповідно до основних напрямків державної політики у сфері забезпечення національної безпеки держави. Слід зазначити, що явище державної фінансової безпеки на даний час є самостійною складовою національної безпеки України.

Фінансову безпеку можна розглядати як окремий елемент економічної безпеки держави і як фундаментальну основу її національної безпеки в цілому. Водночас вона являє собою умови стійкого функціонування фінансової системи держави, забезпечуючи стабільність всіх процесів, які відбуваються в ній, де створюються фінансові умови необхідні для соціально-економічної і фінансової стабільності розвитку держави, збереження цілісності і єдності фінансової системи та подолання різного роду загроз у фінансовій сфері.

Фінансова безпека держави є головним критерієм її здатності здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідно до своїх національних інтересів. Ця безпека зумовлена можливістю органів державної влади забезпечувати стійкість розвитку держави проти: впливу світових фінансових криз; значного витоку капіталів за кордон; умисних дій учасників загальносвітових фінансово-економічних відносин; впливу тіньових структур на національну економічну й соціально-політичну систему; розповсюдження злочинів та адміністративних правопорушень у фінансовій сфері тощо [4, с. 26].

Варто зазначити, що фінансова безпека країни є найважливішою складовою національної безпеки, без якої практично неможливо вирішити жодне із завдань, які стоять перед державою. Останнім часом фінансова безпека України перебуває під впливом низки зовнішніх та внутрішніх загроз: фінансові кризи, геополітична ситуація, вплив діяльності міжнародних організацій, інфляційні процеси, нестабільність правової системи тощо. Відсутність грошових коштів призводить до нездатності фінансової системи забезпечувати державу фінансовими засобами, достатніми для виконання її внутрішніх і зовнішніх функцій і становить загрозу національній безпеці.

Що стосується забезпечення фінансової безпеки, то тенденція до постійного зростання зовнішньої заборгованості та залежність держави від іноземного кредитування викликає занепокоєння. З одного боку, раціональне використання зовнішніх джерел фінансування сприяє зміцненню фінансової стабільності держави, а з іншого, створює загрозу втрати власної фінансової незалежності [2, с. 137].

Таким чином, фінансова безпека країни, з однієї сторони, є важливою складовою системи національної безпеки, що формує захист національних інтересів, з іншої – є безпосередньою умовою дотримання і реалізації національних інтересів щодо формування доходів та витрат тощо.

Окрім вищезазначеного, проведене дослідження показало, що фінансова безпека держави є важливою складовою національної безпеки, яка протягом тривалого відрізку часу знаходиться на дуже низькому рівні через вплив низки дестабілізуючих факторів, що призводять її до такого стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Yong Jiang. Financial Security Is at the Heart of National Economic Security/Yong Jiang/English Edition of Qiushi Journal. Vol. 1 No. 1, 2009 URL: http://english.qstheory.cn/international/201109/t20110924_112469.html/

2. Вашай Ю.В. Шляхи підвищення рівня фінансової безпеки України на сучасному етапі / Галицький економічний вісник. 2012. №6(39). С. 137-144.

3. Підхомний, О. Білецька, Я. Шевцова / Вісник Львівського університету. Вип. 39. 2008. 426 с.

4. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / НІСД. 1997. 144 с.

Воронко Лілianна Михайлівна,
Целип Ігор Степанович,
здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права

ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Основним аспектом забезпечення економічного розвитку та створення правової, демократичної держави є забезпечення фінансової безпеки України. Кожна функціональна ланка держави стоїть у взаємозалежності з фінансовим забезпеченням. Тому, за рахунок цього рівень фінансової безпеки визначається можливістю держави нейтралізувати вплив наявних загроз на її спроможність виконувати належні внутрішні та зовнішні зобов'язання своєчасно і в повному обсязі.

Актуальністю даної теми є забезпечення безпеки у сфері фінансової діяльності, а саме: підвищення рівня інфляції та рівня монетизації, зростання зовнішнього та внутрішнього боргу країни, збільшення тіньової економіки та легалізації (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом. Підвищення фінансової безпеки щодо покращення та зростання економіки, неможливе без аналізу впливу євроінтеграції та оцінювання стану української держави.

Значний внесок у дослідження проблем фінансової безпеки держави зробили вітчизняні та зарубіжні науковці: О. Барановський, В. Білоус, А. Бригінець, О. Василик, О. Власюк, І. Гришуніна,

А. Даниленко, М. Єрмошенко, Т. Єфименко, В. Мартинюк, В. Міщенко, В.Шлемко.

Перш за все, для того щоб перейти до аналізу міжнародного законодавства, потрібно насамперед дати визначення «фінансовій безпеці». Поняття фінансової безпеки так само широке, як, власне, і тлумачення фінансів як економічної категорії.

Основою законодавчої регламентації фінансової безпеки є Конституція України. Зокрема, відповідно до ст.17 Основного Закону нашої держави, забезпечення економічної безпеки України є найважливішою функцією держави, справою всього українського народу [1].

Під фінансовою безпекою слід розуміти захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності й стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання [2].

Важливим кроком нашої держави, став процес зближення України з Європейським Союзом, звичайно цей процес характеризується низкою позитивних факторів але і є такі які негативно діють на функціонування держави. Серед них варто виділити:

— неспроможність нести фінансовий тягар внесків до ЄС;

— активна протидія рівноправній участі нашій країні у міжнародних структурах торговельно-економічного та фінансово-кризисного регулювання;

— залежність фінансування дефіциту платіжного балансу та інвестицій для структурної перебудови вітчизняної економіки від надання кредитів, іншої фінансової допомоги міжнародними фінансовими організаціями або окремими іноземними державами;

— підвищення конкуренції між державами, використання стратегій «завоювання» могутніми державами по відношенню до менш розвинутих країн світу;

Вчені висловлювали думку , що не лише процес євроінтеграції несе загрозу фінансовій безпеці країни, але ще існують внутрішні загрози, пов'язані з недосконалістю регулювання фінансових відносин, політичною нестабільністю. Відповідно до визначених передумов виникнення внутрішніх загроз фінансової безпеки, можемо визначити такі внутрішні загрози фінансової безпеки України [3]:

— неефективне регулювання фінансової сфери;

— недостатній рівень золотовалютних резервів;

— зниження інвестиційної та інноваційної активності;

— неефективність податкової системи та масове ухилення від сплати податків;

— низький рівень бюджетної дисципліни і бюджетний дефіцит;

— значні розміри державного та гарантованого державою боргу;

— нерозвиненість фінансового та страхового ринків;

— критичний стан ринку державних цінних паперів;

— тінізація і криміналізація економіки, нелегальний відтік капіталів за кордон;

— високий рівень корупції у фінансово-кредитній сфері;

— нерозвиненість фондового ринку;

— низький рівень капіталізації банківської системи.

Варто розглянути один із основних факторів загрози фінансовій безпеці, а саме держаний борг. За Trading Economics співвідношення держборг-ВВП для України складає 79%. Безпечним рівнем вважається 35%. Станом на перше півріччя 2017 року державний борг України оцінюється в $74,3 млрд. Виходить, що кожен українець винен $1754. За рік показник зріс на 9%. Державний борг України зростає щороку. В проекті державного

бюджету 2018 року на обслуговування державного боргу закладено 130 млрд грн ($4,95 мрдр за поточним курсом). Це приблизно 5,3% від закладеного в бюджеті рівня ВВП - $93 млрд. Навіть, якщо ВВП за рік зросте на 3%, як це прогнозує уряд, обслуговування боргу “з’їсть” це зростання [4].

Слід зазначити, що фінансова безпека є складовою національної безпеки, планування якої залежить від економічної безпеки держави. Відповідно до Закону України «Про національну безпеку» планування у сфері національної безпеки - функція державного управління з визначення пріоритетів, завдань і заходів із забезпечення національної безпеки України, збалансованого розвитку складових сектору безпеки і оборони на основі оцінки безпеки та обстановки з урахуванням фінансово-економічних можливостей держави [5].

Основними завданнями з виявлення загроз фінансовій безпеці, на нашу думку, повинно бути покладено на Рахункову палату України. В її діяльність входить бюджетний аналіз, який є початковим етапом для вирішення проблем у сфері фінансової діяльності держави. Також важливим елементом є співпраця з комітетами Верховної Ради України таких як : комітет з питань фінансової політики і банківської діяльності, комітет з питань бюджету, комітет з питань запобігання і протидії корупції. Функціями цих комітетів повинні стати:

— розгляд фінансових питань та проведення перевірок;

— аналіз висновків цих перевірок;

— проведення слухань та внесення рекомендацій за результатами звітів.

Як зазначає О.Брагінець, що для покращення рівня механізму правового забезпечення фінансової безпеки України та для заповнення правового вакууму у даній сфері вкрай необхідним є прийняття Закону «Про основи фінансової безпеки України». Запропонований законопроект передбачає поєднання зусиль суб’єктів, які забезпечують фінансову безпеку

нашої держави у єдиному правильному напрямі як дієвий інструментарій механізму правового забезпечення фінансової безпеки України [6].

У зв'язку з цим, ми можемо розробити наступні напрями для покращення фінансової безпеки:

— забезпечення фінансової стабілізації в країні;

— запровадження напрямів для стабілізації національної грошової одиниці;

— зниження дефіциту державного боргу;

— вдосконалення податкової системи;

— вдосконалення антимонопольної політики;

— зниження рівня тіньової економіки.

Підсумовуючи вище зазначене, фінансова безпека є досить складним явищем, для забезпечення якого потрібно дестабілізувати зовнішні і внутрішні фактори та загрози. Головним чинником для забезпечення фінансової безпеки є постійна оцінка його рівня та моніторинг. Варто зазначити, що рекомендації Європейського Союзу та Міжнародного валютного фонду часто носять рекомендаційний характер, який не завжди можна використовувати для покращення фінансової безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст.141.- URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show

2. Фінанси: Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. Затверджено МОН /За ред. С.І. Юрія, В.М.Федосова. — К., 2012. — 687 с.

3. Лисяк Л.В. Сучасний стан та основні проблеми фінансової безпеки України / Л.В. Лисяк,Я.Ю. Подлужна // Ефективна економіка. – 2015. – № 12

4. Trading Economics.- URL: https://tradingeconomics.com/country-list/government-debt-to-gdp?continent=g20

5. Закон України «Про національну безпеку» від 21.06.2018 № 2469-VIII.- URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19

6. Бригінець О. О. Правове забезпечення фінансової безпеки україни: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. : спец. 12.00.07 "– адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" / Бригінець Олександр Олексійовий – Ірпінь, 2017.

Воропай Тетяна Іванівна,

Хижняк Ірина Олегівна

здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти

Національного університету

державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри фінансового права,

Національний університет

державної фіскальної служби України

КРИПТОВАЛЮТА: ПЕРСПЕКТИВИ ЧИ РИЗИКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку ринкових відносин в Україні та її участь у світових глобалізаційних процесах зумовлюють потребу у зміцненні грошово-кредитної системи, підвищенні ефективності використання інструментів монетарної політики з метою посилення їхнього впливу на подальший розвиток економіки. Це обґрунтовує актуальність дослідження сутності і механізму функціонування сучасних грошей, валютно-кредитних відносин, операцій з криптовалютою та тенденцій розвитку електронних грошей

Вивченню історії розвитку та функціонування криптовалют присвячені праці вчених, таких як: Е. Андроулакі, О. Галицький, М. Гражек, Н. Коуртоіс, Г. Максвел, А. Герваїс, Д. Грубер, , О. Мороз, Е. Молчанова, Ю. Солодковський та ін.

Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року передбачає розвиток концепції безготівкової економіки (cashless economy), що сприяло появі нової епохи – «електронних грошей» і все почав звучати термін «криптовалюта».

Першою реалізацією концепції криптовалюти став Bitcoin, його засновником прийнято вважати Сатоші Накамото, який 2008 року описав технічні аспекти функціонування майбутньої криптовалюти, а 2009 року виклав в загальний доступ першу версію коду цієї електронної валюти [1].

Криптовалюта – це система платежів та грошових переказів, заснована на новітніх технологіях і непідконтрольна жодному уряду. На даний момент в світі існує більше тисячі криптовалют (Bitcoin, Litecoin, Ethereum, Peercoin), але найвідомішою і найрозвинутішою є Bitcoin. Bitcoin не випускаються центральними банками і не залежать від кредитно-грошової політики держави. Емісія відбувається тільки в цифровому вигляді та має назву «майнінг» і полягає у використанні потужностей комп’ютерних систем для генерації унікальних наборів символів, які утворюють криптовалюту [2].

Дослідивши базу «Українське законодавство» на сайті Верховної Ради, ми знайдемо «аж» два документи, які стосуються цього питання: один лист і одне роз'яснення НБУ. Жоден з цих документів не дає вичерпної відповіді на питання про статус Bitcoin в Україні.

Разом з тим, заступник голови НБУ Олег Чурій повідомив, що на даний час за дорученням Ради з національної безпеки і оборони (РНБО) завершується підготовка концепції регулювання ринку криптовалюти. Її розробкою займається міжвідомча робоча група за участю регуляторів фінансового ринку та учасників ринку. В основі концепції лежить те, що

криптовалюти будуть визнані одним з видів активів, які торгуються на майданчиках. За його твердженням, регулятором цього ринку виступатиме Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [3].

Відтак, українські регулятори, включаючи НБУ, розробляють систему контролю над ринком криптовалюти, адже на думку Голови Ради національної безпеки і оборони Олександра Турчинова, відсторонення держави від цього питання і правовий вакуум на ринку криптовалюти через відсутність нормативної бази «створює загрози для економіки і безпеки держави».

Нині Україна входить у топ-5 країн світу за кількістю користувачів різними Bitcoin-гаманцями. Зацікавленість до цифрових валют в Україні значно пожвавлюється. Причиною тому є криза вітчизняної банківської системи, нестабільність гривні, мінливий курс валют та інші соціально-економічні труднощі, які сконцентровані на фінансовій системі України. Справжня популярність криптовалют в Україні розпочалася у 2014 році, коли ентузіастами було створено громадську організацію, що має на меті поширення, розвиток та вивчення Bitcoin та інших віртуальних валют на території нашої держави – Bitcoin Foundation Ukraine (BFU).

Проте, саме у 2014 році Нацбанк роз'яснив, що розглядає віртуальну криптовалюту Bitcoin як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства [4].

Справді, за законом про Нацбанк грошовий сурогат — це будь-які документи у вигляді грошових знаків, що відрізняються від грошової одиниці України, випущені в обіг не Нацбанком і виготовлені з метою здійснення платежів у господарському обороті, крім валютних цінностей. За іншою нормою цього закону випускати і використовувати грошові сурогати як засіб платежу в Україні заборонено. Тобто НБУ не стверджує, що обіг Bitcoin в

Україні незаконний, але на це натякає. Водночас у роз'ясненні заступник Голови НБУ говорить, що Bitcoin не має визначеного правового статусу в Україні. Тобто він визнає, що прямої заборони на обіг цієї криптовалюти не існує, адже те, що не заборонено законом, дозволено.

Втім, така неоднозначність породжує значні ризики для всіх, хто пов'язаний з Bitcoin. Це призвело до того, що різні інстанції можуть трактувати дане питання на свій розсуд.

На сьогоднішній день з Bitcoin в Україні працюють не менше ніж 20 компаній. За них можна придбати квитки на концерт, виставку, кіно, театр. Оплачувати ці послуги криптовалютою стало можливим з жовтня 2015 року.

На міжнародній арені найсміливіше ставлення до криптовалюти продемонстрували Нідерланди, тут було створено «місто Bitcoin», де визначена найвища концентрація компаній, що надають товари та послуги за Bitcoin. Міністерство фінансів Німеччини офіційно визнало Bitcoin фінансовим інструментом та внесло відповідні зміни у Банківський кодекс. У 2018-му багато компанії почали приймати криптовалюту в якості офіційного платіжного засобу. До таких компаній, зокрема, належать Microsoft, PwC і онлайн-магазин Overstock.

З-поміж усього наведеного вище, необхідно вказати і на недоліки криптовалюти. Це зокрема: відсутність законодавчого регулювання обігу криптовалюти; нестабільність криптовалюти (за весь час існування біткоіну його курс проявив себе як не надто стабільний і коливався від одного центу до декількох тисяч доларів за одиницю); кібератаки (використання криптовалюти часто піддавалося кібератакам, що певним чином піддає сумніву безпечність інвестицій у даний вид цифрових активів); використання на чорному ринку (оскільки такі розрахунки є анонімними, то часто це використовується для уникнення оподаткування, а також фінансування нелегальних операцій, зокрема тероризму); втрата пароля чи доступу до гаманця, призводить до повної втрати вашої криптовалюти, адже відновити

пароль чи встановити інший доступ не можливо; відсутність гарантій щодо повернення інвестованих коштів у криптовалюти (заощадження, що утримуються в криптовалюті, не гарантуються Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, оскільки такі заощадження не вважаються банківськими депозитами) [5].

Отже, із вищезазначеного випливає висновок про те, що криптовалюта є надзвичайно вигідним своєрідним фінансовим інструментом, визнаним у багатьох країнах світу, за допомогою якого стає можливим вирішення багатьох економічних проблем України. Для того аби криптовалюта зіграла на користь держави, а не ставала ще однією загрозою її фінансовій безпеці, в першу чергу необхідно легалізувати обіг Bitcoin. А отже, розробити нормативно-правові акти, які б встановлювали статус та регулювали обіг криптовалюти на прикладі Данії, Англії, Нідерландів, Німеччини та інших країн, які вільно використовують криптовалюту Bitcoin та широко впроваджують її для розрахунків. При відповідному їх вдосконаленні, законодавчому регулюванні та створенні інфраструктури ця технологія займе вагоме місце в повсякденному житті населення. Разом з тим, використання цієї системи в економічних розрахунках потребує популяризації її переваг над традиційними розрахунками та «адаптації» її до кожного економічного регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. А. Демиргуч-Кунт, Л. Клэппер (2012) Доступ к банковским услугам: Международный Валютный Фонд // [Електронний ресурс].–Режим доступу: https://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/fandd/2012/09/pdf/picture.pdf;

2. Офіційний web-сайт Prosto Coin // [Електронний ресурс].–Режим доступу: https://prostocoin.com/blog/what-is-cryptocurrency;

3. Офіційний web-сайт Сегодня: В Україні наближається легалізація Bitcoin: в НБУ розкрили перші подробиці // [Електронний ресурс].–Режим

доступу: https://ukr.segodnya.ua/economics/kriptovalyuta/v-ukraine-gryadet-legalizaciya-bitcoin-v-nbu-raskryli-pervye-podrobnosti-1138807.html;

4. Офіційний web-сайт Національного банку України: Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні "віртуальної валюти/криптовалюти" Bitcoin // [Електронний ресурс].–Режим доступу: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=11879608;

5. Система біткоін: плюси і мінуси: Invest Program, 2015 // [Електронний ресурс].–Режим доступу: http://invest-program.com.ua/tag/bitkoin/.

Габрись Олександр Михайлович,

Семеряк Микола Миколайович

Студенти групи ПБ-15-5

ННІ права Національного Університету ДФС України

Науковий керівник: Ковтун Валентина Миколаївна

к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права

ННІ права Національного Університету ДФС України

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА ФОНІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

На сьогоднішній день, в світлі подій на міжнародній арені, важливим постає питання майбутньої інтеграції України в Європейський Союз (далі - ЄС). Наразі шлях до інтеграції лише починається і потрібно зробити ще дуже багато змін як в країні, так і в нормативно-правовій базі її існування, а саме гармонізація вітчизняного законодавства із законодавством ЄС з метою повної інтеграції нашої держави у спільний ринок ЄС.

Однією з галузей яку напряму торкнуться зміни є – митна справа, саме митне право є однією з найдавніших галузей права Європейського Союзу, оскільки саме економічне об'єднання через створення митного союзу,

спочатку для декількох видів товарів, а згодом і загального, стало основою європейських інтеграційних процесів [1, ст. 426].

Сучасний етап реалізації митної політики України характеризується постійним зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням та посиленням динамізму торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниженням національних торговельних бар'єрів. Відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог в національну практику митного регулювання України [2, ст. 333].

Митний кодекс України визначає митну політику як систему принципів та напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі [3].

Європейський Союз проводить спільну митну політику. Спільна митна політика Європейського Союзу спирається на митний союз, який полягає у ліквідації всіх митних зборів та інших бар'єрів на шляху торговельних потоків між членами Союзу (такі як кількісні обмеження, зборів, що стягуються на тій же основі, що й борг, тобто тільки від іноземних продуктів і т. д.), створення загальної (однаковою для всіх членів союзу) тарифної та митної політики між державами-членами Союзу та третіми країнами [4].

Правовою основою для створення митного союзу в Співтоваристві була в першу чергу стаття 23 (D 9) Договору про Європейський Союз 1957 р., в якому йдеться, що «Спільнота ґрунтується на митному союзі, що включає всю торгівлю товарами, містить заборону на ввізне та вивізне мито та всі збори еквівалентної дії між державами-членами та ухвалення спільного митного тарифу у відносинах із третіми країнами» [5].

Тому, можна зазначити, що митна політика України буде гармонічно змінена до зразку країн ЄС, а саме:

1. Створення однакової тарифної політики ЄС;
2. Єдина нормативно-правова база митного регулювання відносин;
3. Ухвалення спільного митного тарифу у відносинах із третіми країнами;
4. Приведення матеріального забезпечення України в сфері митної справи до єдиних європейських стандартів.

Однак, на сьогоднішній день існує проблема конкурентоспроможності українських товарів на європейському ринку, адже основною часткою експорту є сировинна продукція та напівфабрикати. Металургія, сільське господарство, машинобудівна та хімічна промисловості дають понад 80 % українського експорту. Наша продукція більшою мірою представлена на ринках із переважно ціновою конкуренцією, тоді як продукція західних партнерів отримує своїх покупців завдяки високій якості товару. Застарілість технічної та технологічної бази сприяє зниженню конкурентоспроможності нашої продукції, а саме її якості. Наша економіка може бути не готова до даних змін митної політики України ,тому, у зв'язку з цим, на нашу думку, потрібно підвищувати якість вітчизняних товарів для експорту на європейський ринок і для недопустимості монополізації європейських продуктів на вітчизняному ринку. Знаючи що вітчизняний ринок захищений від високої конкурентності європейських товарів, можна буде лобіювати державні інтереси щодо митної політики з країнами ЄС для виведення внутрішньої продукції на європейські ринки.

Україна своїм географічним розташуванням, в разі вступу в ЄС забезпечить собі, забезпечить собі ключову позицію в сфері міжнародних товарно-економічних відносин, адже тісні відносини України з ЄС переплітаються з близьким сусідством з Російською федерацією, а тому митна політика України не буде спрощена до відносин лише з ЄС.

Отже, в результаті інтеграційних процесів України та ЄС, можливим буде досягнення:

1. Гармонізація законодавства, саме в сфері митної політики;
2. Приведення митної справи України до європейських стандартів;
3. Підвищення привабливості України як економічного партнера;
4. Поширенню українських товарів на європейському ринку;
5. Підвищення економіки України.

Незважаючи на складність реформування наша держава повинна все зробити для зближення українського законодавства з правом Євросоюзу, інших міжнародних організацій. Адже від цього значною мірою залежать ефективність економічного розвитку та співробітництво України з країнами Європи та світу, а також її міжнародний авторитет.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вишнякова О. К. Право Європейського Союзу: підручн. / О. К. Вишнякова. – Одеса: Фенікс, 2013. – 883 с.

2.Панов І. В. Митна політика України в умовах розвитку відносин з європейським союзом / Фінансове право / І. В. Панов. – Харків, 2009. – С. 332–337.

3.Митний кодекс України від 04.10.2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17.

4.Кістанова Я. М. Спільна митна політика Європейського Союзу та співробітництво з Україною / Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. / Я. М. Кістанова. – Одеса, 2013. – С. 332–334.

5.Договір про заснування Європейської Спільноти 1957 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws /show /994_017

Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права
Національного Університету ДФС України

НОВЕЛИ ВАЛЮТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Сучасне валютне законодавство України вже давно потребувало якісних змін, оскільки норми Декрету Кабінету Міністрів «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» [1], що був прийнятий ще 1993 році вже давно не відповідають сучасним економічним та правовим реаліям. Спроб оновити валютне законодавство шляхом прийняття нового закону про валютне регулювання чи валютні операції було зроблено чимало. Цілий ряд таких законопроектів ще з початку 2000 років проходили лише перше читання у Верховній Раді України, та так і не були прийняті. І нарешті в 17 березня 2018 року Президент України виступив із своєю законодавчою ініціативою та подав Проект Закону «Про валюту» до комітету Верховної Ради України з питань фінансової політики та банківської діяльності. Даний Закон був визначений як невідкладний. Таким чином, Закон України був прийнятий вже 21 червня 2018 року із назвою «Про валюту та валютні операції» [2] із відстрочкою введення в дію на 7 місяців, а саме до лютого 2019 року. Саме з лютого 2019 року даний Закон автоматично відмінить дію норм Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» [1], Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» [3] та цілого ряду Указів Президента. В цей 7 місячний період Національний банк України має розробити ряд підзаконних нормативно-правових документів, що визначать хід реалізації вказаного закону. Оскільки цей Закон складається лише з 16 статей, які скоріше декларативні, то реальні норми, що будуть виписані НБУ, зможуть ще здивувати.

Ціль нового Закону «Про валюту та валютні операції» [2] – забезпечення єдиної державної політики у сфері валютних операцій та вільного здійснення валютних операцій на території України. Більшість експертів вважають, що даний Закон стане проривом в системі адміністрування валютних операцій, оскільки виведе капітал у вільний обіг. З цим Законом Україна зробить крок до нової моделі валютного регулювання опираючись на принцип «дозволено все, що прямо не заборонено». Закон «Про валюту та валютні операції» [2] прийнятий в рамках зобов'язань України імплементувати в національне законодавство принципи регулювання руху капіталів Європейського Союзу. Зокрема, Закон дозволить відкривати рахунки в закордонних банках без особливих дозвільних процедур, так само інвестувати закордон в цінні папери, нерухомість та інші активи, а також ввозити в Україну іноземні цінні папери.

В Україні, за офіційними даними, близько 10 тисяч підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які щорічно проводять 2,5 мільйонів валютних операцій на рік. Дотепер з валютою вони працюють за Декретом Кабінету Міністрів [1] ще з 1993 року. В 2014 році Нацбанк України (НБУ) обмежив валютні операції та встановив до них дуже жорсткі вимоги. Частину цих обмежень вже було скасовано. Однак досі підприємцям доводиться збирати велику кількість документів для проведення валютних операцій.

Після того, як закон почне діяти фізичні особи зможуть відкривати рахунки в іноземних фінансових установах та здійснювати через такі рахунки валютні операції, зокрема інвестувати за кордон без отримання будь-яких індивідуальних валютних ліцензій. Раніше для проведення такої операції потрібно було отримувати дозвіл Нацбанку, зібравши пакет оригіналів документів, які б підтвердили джерело доходів для таких операцій, а також цільове використання цих коштів. Всі процедури забирали багато часу. Однак і наявність всіх документів не гарантувала отримання дозволу.

Під час кризи 2014 року Нацбанк взагалі заборонив такі операції за винятком погашення кредитів. Згодом до заборони додали деякі винятки у таких екстрених ситуаціях, як необхідність лікування за кордоном. Відновлювати дозволи на перекази валюти за кордон НБУ почав лише влітку 2017 року. Але дозволив виводити за кордон обмежену кількість валюти – до 50 тисяч доларів на рік. І для цього необхідно отримати індивідуальну електронну ліцензію від НБУ.

За новим Законом «Про валюту та валютні операції» [2] дозволи та індивідуальні валютні ліцензії уже будуть непотрібні. Клієнту доведеться пройти лише стандартну ідентифікацію в банку.

Окрім цього, закон дозволяє зняти зайвий валютний контроль з дрібних операцій. До речі, Закон взагалі не містить категорії валютного контролю, а замінює його таким терміном як «валютний нагляд», що визначається як система заходів, спрямованих на забезпечення дотримання суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами валютного законодавства. Зараз державою контролюються всі валютні операції. Але після набрання законом чинності валютний нагляд буде проводитись лише тоді, коли валютні операції перевищуватимуть в еквіваленті 150 тисяч гривень.

Найбільше полегшення принесе новий Закон «Про валюту та валютні операції» [2] експортерам та імпортерам, які найбільше працюють з валютою. Тепер, відповідно до нового закону, Нацбанк пропонує не встановлювати граничний термін для розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів, та, відповідно, скасувати і санкції за недотримання термінів, які є на даний момент. Зараз термін експортно-імпортних розрахунків складає 180 днів, до цього був 120 і навіть 90 днів. Скасування цього обмеження покращує конкурентні позиції українських експортерів та імпортерів, зменшуються ризики штрафів та збільшується простір для домовленостей між торгівельними партнерами щодо умов розрахунків.

Також експортерам не потрібно буде продавати валютну виручку, а компанії зможуть купувати валюту без прив'язки до конкретного експортного контракту.

Окрім цього, юридична особа, за новим законом, зможе залучити кредити з-за кордону, не реєструючи його у Нацбанку. Лише по факту отримання кредиту компанія має повідомити про це НБУ, де збиратимуть таку інформацію лише для статистики.

Також закон послаблює санкції за порушення валютного регулювання. Зараз розмір штрафу може досягати 100% від суми операції, а в деяких випадках юридична особа може навіть втратити статус суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, зокрема, за порушення термінів закриття контрактів. Новий закон скасовує таку санкцію [2].

Як вже було зазначено новий порядок здійснення валютних операцій буде прописаний в нормативно-правових актах НБУ, які ще тільки мають бути прийняті. Ці акти мають визначити:

- структуру валютного ринку, правила торгівлі іноземною валютою та банківськими металами;
- порядок розрахунків та перерахування іноземної валюти закордон;
- кількість валюти, яку буде дозволено переміщувати через митний кордон та порядок її декларування;
- умови введення надзвичайного стану на українському валютному ринку;
- порядок резервування валютних операцій;
- максимальні строки розрахунків по імпортним та експортним валютним операціях.

Отже, хоч прийняття нового Закону «Про валюту та валютні операції» [2] і додало оптимізму учасникам валютного ринку у сферу валютної лібералізації, але, поки що, залишається досить багато «питань із

невідомим», що можуть, враховуючи широкі повноваження НБУ, отримати як і м’яку відповідь так і жорстку реакцію. Але очевидно, що Закон України «Про валюту та валютні операції» – це тільки початок імплементації європейських принципів валютного нагляду в українське законодавство. Попереду нас чекає поява підзаконних нормативно-правових актів, що ще покажуть реальну картину регулювання валютних операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про систему валютного регулювання і валютного контролю. Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 р. № 15-93. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 17. С. 184.
2. Про валюту та валютні операції. Закон України від 21.06.2018 р. Офіційний вісник України. 2018. № 54. С. 19.
3. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті. Закон України від 23 вересня 1994 р. № 185/94-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 40. С. 364.

Горпинич Людмила Ігорівна,
Прус Марина Ігорівна
здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Субіна Тетяна Володимирівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

БАНКІВСЬКІ УСТАНОВИ ТА ЇХ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На сьогоднішній день банківські установи відіграють неабияку провідну роль у банківській системі. Головним завданням будь-якої банківської установи є здійснення різноманітних видів операцій з грошима, цінними паперами та надання фінансових послуг суб'єктам господарювання.

Питання у сфері банківської діяльності розглядаються вітчизняними науковцями та фахівцями, а саме : О. І. Барановський, І. О. Бланк, Т. М. Болгар, М. З. Бора, С. Букін, Дж. К. Ван Хорн, О. Д. Василик та багато інших.

Суспільно політичні події в Україні, що пов'язані з проведенням антитерористичної операції на сході країни, і з метою врегулювання ситуації на грошово-кредитному й валютному ринках та недопущення використання банківської системи для відмивання грошей і фінансування тероризму Національний банк України постійно запроваджує антикризові заходи, серед яких: підтримання ліквідності банків; запровадження обмежень на валютному ринку; проведення діагностичного обстеження банків; надання стабілізаційних кредитів системним банківським установам; активізація роботи НБУ із запобігання використанню банківської системи для легалізації

кримінальних доходів та недопущення здійснення банками протиправних фінансових операцій з готівковими коштами [1]. Що надасть можливість забезпечити фінансову безпеку держави.

А.Сухоруков зазначив, що фінансова безпека – це захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що гарантує спроможність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення її соціально-економічного розвитку і обслуговування фінансових зобов'язань.

О. Барановський наголосив, що фінансова безпека розглядається як ступень захищеності фінансових інтересів; рівень забезпеченості суб'єктів усіх рівнів управління фінансовими ресурсами; стан складових фінансового ринку; якості фінансових інструментів і послуг; стан фінансових потоків в економіці, що дозволяє вважати її одним з найважливіших системоутворюючих елементів економічної безпеки держави [2].

Небхідною умовою побудови та ефективного функціонування ринкової економіки є наявність в країні розгалуженої інфраструктури, особливо фінансової. Нині в Україні банківським установам належить понад 90% активів усієї фінансової системи країни, що зумовлює визначальну роль та значення банківської системи в забезпеченні економічного розвитку та безпеки держави в умовах реформування вітчизняного господарства [3].

Таким чином роль банківських установ у сфері забезпеченні фінансової безпеки держави являється бюджетна сфера та державне регулювання фінансових ринків; страхування; фондовий ринок; небанківські фінансові установи й банківський сектор. Отже, фінансова безпека банків є частиною фінансової безпеки країни, а проблеми банківської сфери є одночасно і проблемами фінансової безпеки держави. Тому стабільність та надійність банківської системи, яка повинна акумулювати і направляти в

потрібне русло внутрішні інвестиції, є основою забезпечення фінансової безпеки держави.

Основними причинами сучасної кризи в Україні можемо назвати: загальну геополітичну нестабільність у краіїні, військові події та громадські заворушення, кризові процеси в економіці, падіння ВВП й обсягів національного доходу, девальвацію національної валюти, значний рівень доларизації економіки, різкі коливання курсу валют, падіння довіри до банківської системи тощо.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської системи України в цілому – складна і багатогранна проблема, якій треба приділяти постійну увагу, і на сучасному етапі є нагальна потреба розроблення єдиної цілісної концепції безпеки та захисту від екстремальних процесів, яка насамперед буде спрямована на піднесення рівня довіри населення до банків і розвиток національної економіки [2].

Основними завданнями щодо формування фінансової безпеки у банківській сфері є формування фінансової безпеки у банківському секторі України, що забезпечить фінансову стабільність та сталий розвиток. Потрібно перезавантажити банківський сектор та запровадити якісні зміни. Ми маємо всі шанси очистити та оздоровити банківський сектор України, а також піднести роль банків у загальному розвитку економіки держави. Поліпшення ситуації можливе за умови втілення невідкладних заходів щодо реформування економіки, адже банківська система не є відокремленою від загальнодержавних економічних процесів. Якщо країна не буде вдосконалюватися, то і банківський сектор теж краще не працюватиме. Тому першочерговими кроками мають стати подальше очищення банківської системи, рекапіталізація банків, виведення з ринку неплатоспроможних установ, вживання заходів щодо покращення якості управління шляхом підвищення вимог до менеджменту..

Ми дійшли висновку, що найкращі інвестори для країни тобто її громадяни, і Національний банк повинен застосувати весь наявний у його арсеналі інструментарій для посилення довіри українців до банківської системи та всебічного захисту інтересів вкладників [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна бібліотека України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN.

2. Еволюція поняття фінансова безпека держави в глобальних умовах розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3359.

3. Фінансово-економічна безпека банківської системи Українита преспективи розвитку банківської економіки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2012-6_0-pages-168_175.pdf.

4. Мунтіян В. І. Економічна безпека України [Текст] : монографія / В. І. Мунтіян. – К. : Вид-во КВІЦ, 1999. – 464 с. – С. 10.

Греян Ані Артемівна,
курсант навчального взводу ПМПФ-17-1
Факультету підготовки перепідготовки
та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Супруненко Анатолій Миколайович,
Старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Університету ДФС України,
полковник податкової міліції у відставці

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Фінансова безпека є однією з найважливіших складових частин економічної безпеки, без якої важко або навіть неможливо розв'язати завдання, які стоять перед державою.

«Фінансова безпека є ґрунтовною складовою частиною економічної безпеки держави, оскільки на фінансах ґрунтується будь-яка економіка, фінанси – кров економічної системи держави» – зазначає учений М. Єрмошенка. Він вважає, що необхідність забезпечення й підтримки фінансової безпеки держави потрібна, тому що вона стосується не лише держави в цілому, а й усіх галузей національного господарства, приватних підприємців, усього суспільства. Не звернення уваги на стан фінансової безпеки може призвести до катастрофічних наслідків: занепаду галузей, банкрутства підприємств і, зрештою, – підриву системи життєзабезпечення держави з подальшою втратою її суверенітету [3, с.118].

Економічна безпека – це фундамент економічно-ефективної країни в цілому. Забезпечення економічної безпеки має на меті підвищення добробуту

українського народу та створення економіки, яка б ефективно функціонувала у державі в умовах глобалізації [6, с.38].

Важливим завданням для багатьох країн в тому числі і України є забезпечення фінансової безпеки на всіх рівнях управління. Це завдання стає особливо пріоритетним в умовах нестабільності та фінансової кризи.

Звичайно, ми не можемо не згадати про офіційно прийнятий нормативний акт, на основі якого і базується економічна безпека держави: Закон України «Про основи національної безпеки України» від 21.06.2018р. Цей Закон визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз [1].

Фінансова безпека як найважливіша складова економічної безпеки в умовах ринкової економіки включає інформацію, яка містить стан фінансів і фінансових інститутів, при якому забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів; гармонійний і соціально спрямований розвиток національної економіки, фінансової системи і всієї сукупності фінансових відносин і процесів у державі; готовність і здатність фінансових інститутів створювати механізми реалізації та захисту інтересів розвитку національних фінансів; підтримка соціально-політичної стабільності суспільства; формування необхідного економічного потенціалу і фінансових умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи навіть при найбільш несприятливих варіантах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів і успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам фінансової безпеки [4].

Фінансову безпеку будь-якої держави визначають такі фактори як, наприклад, рівень фінансової незалежності (при цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових інституцій, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій у національну економіку); характер фінансово-кредитної

політики (як внутрішньої, так і зовнішньої), яку проводить держава; політичний клімат у країні; рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової сфери.

Загрози, що впливають на фінансово-економічну безпеку країни, розділяють на внутрішні і зовнішні. Нездатність країни до самозбереження і саморозвитку що обумовлено станом власної економіки відносять до внутрішніх загроз. Зовнішні загрози є зовнішньоекономічними чинниками, також глобальними екологічними процесами, що підривають національну конкурентоспроможність [5,с.86]. На сучасному етапі розвитку України об'єктивно є присутніми як зовнішні, так і внутрішні загрози економічної і фінансової безпеки держави. Особливу роль відіграють зовнішні загрози.

Можна виділити найбільш небезпечні загрози економічної безпеки України, такі як:

- втрата виробничого потенціалу із-за високого зносу основних фондів;
- зовнішній борг, небезпека загострення фінансової кризи; недостатня інвестиційна активність;
- низька конкурентоспроможність продукції вітчизняних підприємств;
- високий рівень бідності населення і критично низька якість життя більшої частини українського народу;
- відтік капіталу.

Для того, щоб зміцнити фінансову безпеку України, ми можемо виділити основні напрями: - боргова безпека(зменшити негативне сальдо торговельного балансу України, підвищити рівень золотовалютних резервів); - бюджетна безпека (проведення оптимальної податкової політики в контексті зростання загального обсягу бюджетних доходів, удосконалення інструментів залучення до інвестиційної сфери особистих заощаджень

приватного сектору та доходів населення країни); - банківська безпека (розробити заходи щодо запобігання відтоку депозитів фізичних осіб, відновити довіру населення щодо розміщення коштів на довгостроковій основі); - валютна та монетарна безпека (зменшення питомої ваги готівкових коштів у загальному обсязі грошової маси, що сприятиме зменшенню рівня тонізації економіки, також збалансування грошового й товарного ринків, тобто зниження рівня інфляції).

Не потрібно забувати, що будь-які заходи, що спрямовані на забезпечення фінансової безпеки держави, мають першочергово забезпечувати права та свободи людини і громадянина, що проживають на території певної держави

Можливо, реалізація цих заходів буде довгостроковою, але ж вони дадуть змогу підвищити рівень фінансової безпеки за умови забезпечення підтримки на законодавчому, виконавчому та владному рівнях.

Тепер ми чітко розуміємо, що важливою ланкою ефективного функціонування держави є її міцна економічна безпека, яка в свою чергу являється фундаментом економічно-ефективної країни в цілому, в той час як фінансова є складовою та відображає фінансовий стан держави. Розглянувши внутрішні і зовнішні загрози фінансово-економічної безпеки показало, що в інтересах реального соціально-економічного піднесення, Україні, необхідно переглянути та удосконалити діючу нормативно-правову базу в галузі фінансово-економічної безпеки. Провести реформи в структурній, промисловій, валютній політиці й у використанні зовнішньоекономічних зв'язків. Також, що не менш важливе покращити податкову політику, у сфері посилення платіжного контролю всіх суб'єктів господарської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2018, N 39, ст.351, із змінами, внесеними

згідно із Законами N 221-VII (221-18) від 21.06.2018. [Електроний ресурс] − Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19

2. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки(концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник – К.:НАДУ, 2011. - 730с.

3. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: монографія /
М. М. Єрмошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://www.disslib.org/upravlinnja-ekonomichnoju-bezpekoju-pidpryyemnytstva.

4. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька // Економічний форум. – 2012. №3. – С.14

5. Геєць В.М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк та ін.; За ред. Гейця В.М. : монографія. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006.-240 с.

6. Бригінець О. О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України / О. О. Бригінець // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. - 2016. - № 837. - С. 36-41.

Данілов Сергій Олександрович
аспірант 3-го курсу навчання кафедри фінансового права Навчально-наукового інституту права Університету Державної фіскальної служби України
Касьяненко Любов Михайлівна
д.ю.н., професор, кафедри фінансового права Навчально-наукового інституту права Університету Державної фіскальноої служби України

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ПОДАТКОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Сьогодні у світлі реформування органів виконавчої влади актуальним є пошук шляхів підвищення ефективності взаємодії в діяльності Державної фіскальної служби України (далі - ДФС України).

Слід зазначити, що реалізація завдань, покладених на ДФС України, неможлива без співпраці та взаємодії з цілим рядом державних інституцій.

При цьому, зауважимо, що взаємодія - це не тільки обмін інформацією, а й ряд інших дій, спрямованих на досягнення спільної мети.

Теоретичним аспектам взаємодії органів ДФС України з іншими органми державної влади, присвячено праці таких вітчизняних науковців, як С.Г. Стеценко, В.К. Колпаков, Д.В. Приймаченко, В.І. Теремецький та інші.

Проте, проведені наукові дослідження не повною мірою вирішили наявні недоліки взаємодії органів ДФС України з іншими державними інституціями у податкових правовідносинах.

Тому, в даному дослідженні, ми ставимо собі за мету визначити суто нові напрями і форми взаємодії діяльності ДФС України з органами державної влади у податкових правовідносинах, а також вдосконалення нормативно-правової бази, що їх регламентує.

Згідно з Положенням про Державну фіскальну службу України, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236 (надалі за текстом – Положення), взаємодія органів ДФС України з державними інституціями виражається в обміні інформацією з органами державної влади, державними органами іноземних держав, міжнародними організаціями і т.д. [3, с. 5-6].

Крім того, ДФС України у взаємодії, зокрема, з правоохоронними органами має право проводити спеціальні заходи, у тому числі контрольовані поставки щодо виявлення, попередження, припинення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Також ДФС України під час виконання покладених на неї завдань, взаємодіє в установленому порядку з іншими державними органами, допоміжними органами та службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об’єднаннями громадян, громадськими спілками, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, профспілками та організаціями роботодавців, а також підприємствами, установами та організаціями [3, с. 6].

Аналізуючи нормативно-правову базу, можна стверджувати, що питання взаємодії органів ДФС у тій чи іншій формах з іншими органами визначаються також й наказами Міністерства фінансів України, наприклад, Наказом «Про затвердження Порядку взаємодії територіальних органів Державної фіскальної служби України, місцевих фінансових органів та територіальних органів Державної казначейської служби України у процесі повернення платникам податків помилково та/або надміру сплачених сум грошових зобов’язань» від 15 грудня 2015 р. № 1146 [2, с. 3].

Варто визнати, що особливе місце, під координацією Президента України, Кабінету Міністрів України та Міністерства закордонних справ

України посідають також відносини у формах формування, перемовин, консультацій, узгоджень і реалізації в діяльності Державної фіскальної служби України з Всесвітньою митною організацією та іншими міжнародними організаціями (ст. ст. 563-567 Митного кодексу України) [4, с. 142].

На нашу думку, необхідним є орієнтація на зарубіжний досвід взаємодії фіскальних органів з іншими органами державної влади. Так, цікавим є досвід Австрії, де в основу взаємодії покладено систематичні інформування, повідомлення, взаємні консультації та певною мірою контроль тощо [5, с. 189].

Іншою практичною складовою частини створення Державною фіскальною службою України дієвої взаємодії з міжнародними організаціями й митними органами іноземних держав є налагодження міжнародної технічної допомоги та обміном досвідом.

Досліджуючи існуючі форми взаємодії між ДФС України та іншими органами державної влади, слід зосередити увагу саме на взаємному інформуванні, оскільки саме така форма взаємодії є пріоритетною в проведенні планових перевірок, застосуванні спеціальних санкцій, процедурної автоматизації податкової й митної сфер, «формуванні єдиного інформаційно-комунікаційного простору» тощо [5, с. 189].

Таким чином, наведений аналіз напрямів і форм взаємодії в діяльності Державної фіскальної служби України та вдосконалення нормативно-правової бази, що її регламентує, а також надані критичні зауваження й пропозиції дають змогу сподіватись на їх вагомість у процесі майбутньої реорганізації системи органів виконавчої влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Приймаченко Д.В. Інформування як форма взаємодії органів доходів і зборів у процесі здійснення митних процедур / Д.В. Приймаченко II Митне право. - 2014. - № 3(29). - С. 25-30.

2. Про затвердження Порядку взаємодії територіальних органів Державної фіскальної служби України, місцевих фінансових органів та територіальних органів Державної казначейської служби України у процесі повернення платникам податків помилково та/або надміру сплачених сум грошових зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 15 грудня 2015 р. № 1146 II Офіційний вісник України. - 2016. -№ 4,- Ст. 257.

3. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon3.rada.gov. ua/laws/show/236-2014-n.

4. Сущенко О.М. Взаємодія фіскальних органів з великими платниками податків: досвід Австралії / О.М. Сущенко, А.В. Пислиця II Фінанси, облік і аудит. -2015,- Вип. 2(26). - С. 142-159.

5. Деменко О.С. Зарубіжний досвід адміністрування податків та можливості його використання в Україні / О.С. Деменко II Наше право. - 2013. - № 7,- С. 189-195.

Дем'яненко Вікторія Володимирівна,

Бадзюнь Ольга Володимирівна,

здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Навчально-наукового інституту права

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Шакірова Олена Вадимівна**,

доцент кафедри фінансового права.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ЕКОНОМІЦІ

На сучасному етапі глобалізації та інтернаціоналізації господарських зв'язків проблема забезпечення економічної безпеки набуває пріоритетного значення для всіх країн світу. В Україні це питання постало особливо гостро, оскільки сучасні проблеми світової економіки посилюються в нашій державі

багаторічною системною кризою. Кризовий стан економіки безпосередньо загрожує національним інтересам держави, тому на шляху динамічного економічного розвитку України та формування ринкових відносин проблема забезпечення економічної безпеки є особливо актуальною.

Зв'язок економіки України зі світовою економікою, її експортна орієнтація та від'ємний платіжний баланс створюють значні небезпеки для вітчизняної фінансової сфери. В умовах фінансово-економічної кризи пріоритетним напрямом діяльності держави й бізнесу є проведення скоординованої політики та вироблення стратегії щодо зниження впливу кризових явищ у фінансовому секторі. Враховуючи масштабність, глибину й тривалість кризових явищ у вказаному секторі, а також ступінь їх негативного впливу на процеси, що відбуваються в українській економіці, потрібно виробити нові підходи до побудови системи фінансової безпеки нашої держави [1].

Різні аспекти проблеми забезпечення фінансової безпеки держави досліджували О. Барановський, О. Івашко, Л. Лисяк, С. Дячек, О. Гопонюк, В. Геєць, Б. Губський, М. Денисенко, В. Мунтіян, Н Татаренко та ін. Попри значну кількість досліджень у даному напрямі на сьогодні, ще не повною мірою досліджено сутнісну природу та складові фінансової безпеки України, сукупність показників, що характеризують її рівень та не сформовано систему заходів щодо зміцнення фінансової безпеки України.

Фінансова безпека держави - це узагальнюючий якісний стан функціонування фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної і фондової систем, умов, правил та інструментів їх регулювання, що забезпечують ефективне функціонування національної економічної системи та її захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз. Отже, фінансова безпека є надзвичайно складною багаторівневою системою, яку утворюють ряд підсистем, кожна з котрих має власну структуру і логіку розвитку [2].

Виходячи з досліджень науковців та нормативно-правового супроводу, враховуючи реалії сьогодення, можна стверджувати, що за умов глобалізації фінансова безпека держави набуває нових якостей. Вона стає більш вразливою, оскільки створюються передумови для залучення додаткових коштів в економіку за рахунок зовнішніх джерел фінансування, перетікання банківського капіталу, інтернаціоналізації фінансової системи. Ці фактори досить негативно впливають на національну економічну систему, роблячи її залежною від впливу зовнішнього середовища.

Забезпечення безпеки держави у сфері фінансів базується на механізмі забезпечення фінансової безпеки держави, який є системою організаційних та інституційно-правових заходів впливу, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави. Науковці до механізму забезпечення фінансової безпеки включають такі елементи: об’єктивний і всебічний моніторинг економіки і фінансової сфери з метою виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз інтересам об’єктів фінансової безпеки; розрахунок порогових, граничнодопустимих значень фінансових та соціально-економічних показників, перевищення яких може провокувати фінансову нестабільність та фінансову кризу; діяльність держави щодо виявлення і попередження внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці [3].

До основних внутрішніх проблем в економічній безпеці України належать:

• у науково-технічній сфері:

 значне зменшення витрат на наукову та інноваційну діяльність, включаючи кошти держбюджету;

• в економічній сфері:

 скорочення обсягів виробництва;

 низька конкурентоспроможність національної економіки, викликана відсталістю технологічної бази більшості галузей, високою

енергоємністю національної економіки (на виробництво одиниці ВВП витрачається у 3-5 разів більше енергії, ніж у країнах Східної Європи), низькою якістю продукції та високими витратами виробництва [4];

 низька ефективність використання основних факторів виробництва порівняно з їх забезпеченістю (наприклад, від Франції Україна відстає щодо ефективності використання сільгоспугідь у 10-12 разів, трудових ресурсів — у 7-15 разів, основного капіталу — в 2-3 рази, наукового потенціалу — більш ніж у 20 разів) [5];

• у соціальній сфері:

 поглиблення диференціації доходів, збідніння, погіршення структури харчування, зменшення доступності освіти та медичних послуг, погіршення якості життя, зниження народжуваності, зростання смертності, неконтрольовані міграційні процеси [6].

Така ситуація склалася через необґрунтовану реструктуризацію національної економіки, неконтрольованість і неефективність приватизаційних процесів, руйнування стабільних зв’язків і традицій в освіті, медицині, культурі та правоохоронній системі. Послаблення чинників внутрішньої безпеки зумовлює зростання залежності країни від зовнішньоекономічних зв’язків.

Отже, найбільші загрози фінансової безпеки України криються у сфері зовнішньої заборгованості, високій вартості банківських кредитів, значному рівні доларизації економіки, зростанні тіньового її сектору, зміні податкового законодавства, стрімких інфляційних процесах, невисокий рівень рентабельності банківської системи, невеликі обсяги довгострокового банківського кредитування та значний рівень відсоткових ставок із кредитів, нелегальний відплив валютних коштів за кордон.

Створення повноцінного механізму забезпечення та оптимізації фінансової безпеки держави передбачає, перш за все, вирішення широкого кола проблем, стосовно формулювання критеріїв та принципів забезпечення

фінансової безпеки, визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері, здійснення постійного відстеження факторів, які викликають загрозу фінансовій безпеці країни, а також вживання заходів щодо їх попередження та подолання.

Список використаних джерел:

1. Івашко О. Фінансова безпека України в умовах кризових явищ в економіці / Олена Івашко. // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2015. – №2. – С. 61

2. Лисяк Л. В. Сучасний стан та основні проблем фінансової безпеки України / Лисяк Л. В., Подлужна Я. Ю. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» № 12, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. economy. nayka. com.ua/?op=1&z=4690

3. Гапонюк О.І. Фінансова безпека держави та шляхи її забезпечення // Вісник приазовського державного технічного університету 2017р. Серія: Економічні науки Вип. 27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// ves.pstu. edu/ article/ view/ 36455/32622

4. Гімер Р. Загрози енергетичній безпеці та заходи протидії їм [Ел. ресурс] / Р. Гімер. — Режим доступу: http://esco-ecosys.narod.ru/2012_2/art46.pdf.

5. Коровайченко Н.Ю. Шляхи підвищення конкурентоспроможності національної економіки / Н.Ю. Коровайченко, Н.П. Саженіна // Збірник матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної конференції 28 травня 2016 р. — ч. І. — К. : УДУФМТ, 2010. — С. 56—58

6. Дідович І. Формування економічної безпеки держави та регіону / І.І. Дідович, І.Я. Фабін // Науковий вісник НЛТУ України. — 2017. — Вип. 19.11. — С. 152—158.

Дідківська Галина Василівна
кандидат юридичних наук, доцент, професор
кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України
Дробіняк Роксолана Степанівна
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інститут права
Університету державної фіскальної служби України

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сьогодні держава стикається з великою кількістю зовнішніх та внутрішніх загроз, які негативно впливають на стабільність фінансової системи, стан національної валюти та економіки.

Основні загрози для фінансової безпеки:

- кібертероризм, у т. ч.— фінансовій сфері (згадаймо потужний удар вірусу PetyaA, що відчули на собі, зокрема, банківські структури);

- кіберзлочинність;

- зовнішня агресія та сепаратизм на сході країни;

- присутність в економічній системі України структур з капіталом, що походить з країни-агресора;

- вплив світових фінансових коливань та криз на економіку країни;

- корупція у владі;

- недостатня ефективність державного регулювання фінансово-кредитної сфери;

- часткова енергетична залежність від країни-агресора [1].

Фінансова безпека — багаторівнева система, яку утворює низка підсистем, кожна з котрих має власну структуру і логіку розвитку.

Фінансова безпека держави — це ступінь захищеності фінансових інтересів держави, стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної,

податкової, валютної, банківської, інвестиційної, митно-тарифної, розрахункової та фондової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, спроможністю держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, шляхом виконання зобов'язань і забезпечення соціально-економічного розвитку [2].

Належний рівень економічної безпеки досягається здійсненням єдиної державної політики, підкріпленої системою скоординованих заходів, адекватних внутрішнім та зовнішнім загрозам. Без такої політики неможливо домогтися виходу з кризи, примусити працювати механізм управління економічною ситуацією, створити ефективні механізми соціального захисту населення.

Економічна політика — це діяльність органів законодавчої влади і управління, яка визначає цілі й завдання, пріоритети, методи і засоби їх досягнення в національній економіці. Суть економічної політики полягає в тому, що держава через законодавчі акти визначає свою позицію щодо процесів, які відбуваються в економіці, окреслює конкретні цілі, з’ясовує пріоритетність і поступовість їх досягнення, регламентує основоположні національні інтереси країни в зовнішньоекономічних відносинах, що є визначальною базою для застосування економічних і правових важелів.

Зокрема, до основних принципів забезпечення економічної безпеки України відносять:

• дотримання законності на всіх етапах забезпечення економічної безпеки;

• баланс економічних інтересів особи, сім’ї, суспільства, держави;

• взаємну відповідальність особи, сім’ї, суспільства, держави щодо забезпечення економічної безпеки;

• своєчасність і адекватність заходів, пов’язаних із відверненням загроз і захистом національних економічних інтересів;

• надання пріоритету мирним заходам у вирішенні як внутрішніх, так і зовнішніх конфліктів економічного характеру;

• інтеграцію національної економічної безпеки з міжнародною економічною безпекою [3].

Україна зазнає натиску світової фінансової й економічної кризи. Саме тому в новій Стратегії національної безпеки особливу увагу приділено таким головним стратегічним ризикам і загрозам соціально-економічної безпеки, як збереження експортно-сировинної моделі розвитку національної економіки, зниження конкуренто спроможності й висока залежність її найважливіших сфер від зовнішньо економічної кон'юнктури, втрата контролю над національними ресурсами, погіршення стану сировинної бази промисловості, енергетики, нерівномірний розвиток регіонів, низька стійкість і незахищеність національної фінансової системи, збереження умов для корупції й криміналізація господарсько-фінансових відносин, незаконна міграція [4]. Світовий досвід вказує на те, що без активної регулюючої ролі держави не може бути ефективної, соціально орієнтованої ринкової економіки, не говорячи вже про ефективність забезпечення економічної безпеки країни. Немає жодної країни з високорозвиненою економікою, де б держава усунулася від регулювання ключових соціально-економічних процесів [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фінансова безпека України: ключові виклики та завдання. URL: http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100006350-finansova-bezpeka-ukrayini-klyuchovi-vikliki-ta-zavdannya (дата звернення 16.10.2018 р.)

2. Фінансова безпека держави у системі економічної безпеки. URL: https://pidruchniki.com/15931106/finansi/finansova_bezpeka_derzhavi (дата звернення 16.10.2018 р.)

3. Економічна безпека України та проблеми її забезпечення URL: http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/ekonomika/part1/003.htm (дата звернення

16.10.2018 р.)
4. Безпека України та ймовірні загрози. URL: http://zgroup.cjm.ua/print.php? articleid=1056 (дата звернення 16.10.2018 р.)
5. Локк Дж. Опыт о человеческом разумении. Сочинения : в 3 т. М., 1985. Т. 1. С. 77–582.

Дмитренко Емілія Станіславівна
доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри фінансового права Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Особливої актуальності в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів набуває питання функціонування у державі ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки. Метою такого механізму, що включає поряд із іншими елементами і правове забезпечення, є належна охорона й захист фінансової системи України від негативного впливу різних чинників на неї. Тому в умовах реформування цієї сфери аналіз проблемних питань механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави потребує обґрунтованих досліджень, а, отже, – є актуальним.

Фінансова безпека як стан захищеності і забезпечення фінансових інтересів особи, суспільства, держави чи окремих її адміністративно-територіальних утворень та їх захисту від різних загроз має відповідний механізм забезпечення. Такий механізм включає такі елементи, як: об’єкт; суб’єкти; мета; завдання; перелік загроз.

Елементом механізму забезпечення фінансової безпеки є об’єкт, а саме – фінансові інтереси особи, суспільства, держави, її окремих адміністративно-територіальних утворень, їх охорона та захист.

Основним суб'єктом забезпечення фінансової безпеки виступає держава, що здійснює функції в цій сфері через органи загальної компетенції (державні й місцеві органи) та органи спеціальної компетенції (Рахункова палата, Державна аудиторська служба України, Державна фіскальна служба України, Національний банк України, Державна служба фінансового моніторингу тощо), наділені відповідними повноваженнями.

Завдяки діяльності зазначених та інших суб'єктів реалізується мета механізму забезпечення фінансової безпеки держави – охорона і захист фінансових інтересів особи, суспільства, держави та її адміністративно-територіальних одиниць від різних загроз. Водночас реалізація та досягнення цієї мети передбачає виконанням низки завдань, основними з яких є наступні: профілактика та запобігання правопорушенням і злочинним посяганням на фінансову систему держави; своєчасне виявлення реальних і потенційних загроз фінансовій системі держави, вжиття заходів щодо їх нейтралізації; оперативне виявлення змін і негативних тенденцій у сфері публічної фінансової діяльності, своєчасне реагування на них; виявлення та формування умов, сприятливих для ефективного здійснення публічної фінансової діяльності; послаблення шкідливих наслідків від протиправних дій, спрямованих на підрив фінансової безпеки; збереження і ефективне використання фінансових ресурсів [1, с. 20-21].

Важливим елементом механізму забезпечення фінансової безпеки є система її загроз – негативних чинників чи умов, які ускладнюють (унеможливлюють) реалізацію важливих фінансових інтересів особи, суспільства, держави та створюють небезпеку фінансовій незалежності України [1, с. 24]. І стан фінансової системи України якраз характеризується її стійкістю до впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, основні з яких визначено у Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.08. 2012 р. № 569-р (надалі – Концепції).

Серед явищ і чинників, що можуть призвести до створення зовнішніх загроз фінансовій безпеці, у Концепції названо: обмеженість доступу до міжнародних фінансових ринків; значна залежність від експортно-імпортної діяльності; погіршення стану зовнішньої торгівлі, зростання дефіциту платіжного балансу, зокрема рахунка поточних операцій; значна залежність від зовнішніх кредиторів; вплив світових фінансових криз на фінансову систему держави. Значно об'ємнішим є перелік у Концепції явищ і чинників, що можуть призвести до створення внутрішніх загроз фінансовій безпеці, а саме: нестабільність та недосконаліть правового регулювання у фінансовій сфері; нерівномірний розподіл податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що зумовлює ухилення від сплати податків та відплив капіталу за кордон; відплив капіталу за кордон внаслідок погіршення інвестиційного клімату; низький рівень бюджетної дисципліни і незбалансованість бюджетної системи; збільшення обсягу державного боргу; тінізація економіки; недостатній рівень золотовалютних резервів; значний рівень доларизації економіки; істотні коливання обмінного курсу національної валюти, не обумовлені дією макроекономічних факторів; слабкий розвиток фондового ринку, зокрема в частині застосування механізмів обліку та переходу прав власності на цінні папери, а також забезпечення захисту прав інвесторів на фондовому ринку; недостатній рівень капіталізації фінансової системи.

З огляду на наявні загрози важлива роль у мінімізації зовнішніх і внутрішніх загроз та їх нейтралізації належить механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави, що передбачає здійснення уповноваженими суб'єктами діяльності, спрямованої на своєчасне виявлення таких загроз для забезпечення фінансової стабільності й мінімізації їх негативного впливу на фінансову систему держави. У зв'язку із зазначеним вважаємо досить своєчасним створення Ради з фінансової стабільності, основним завданням якої відповідно до положень Указу Президента «Про

Раду з фінансової стабільності» від 24.03.2015 р. № 170/2015 є своєчасне виявлення поточних та потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз та системних ризиків для забезпечення фінансової стабільності й мінімізації їх негативного впливу на фінансову систему держави.

Разом з тим, у відповідному законодавстві, яким визначаються повноваження Міністерства фінансів України, Національного банку України, органів Державної фіскальної служби, інших суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави, немає норм подібного змісту. Тому у законодавстві України слід нормативно урегулювати питання про повноваження суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави щодо діагностування загроз такій безпеці, розроблення засобів їх усунення та попередження, контролю за зазначеною діяльністю, юридичної відповідальності за неефективність її здійснення.

Мінімізації впливу негативних чинників на фінансову систему України також сприятиме удосконалення механізму фінансового контролю, зокрема взаємодії контрольних і правоохоронних органів.

Отже, можна узагальнити, що змістом правового механізму забезпечення фінансової безпеки держави є здійснення уповноваженими суб'єктами діяльності, спрямованої на підтримання безпечного рівня функціонування фінансової системи та своєчасне виявлення загроз у цій сфері.

З метою гарантування фінансової безпеки держави доцільно з-поміж інших заходів також внести відповідні зміни до фінансового та іншого законодавства, якими удосконалити повноваження суб'єктів її забезпечення та механізм фінансового контролю.

Сформульовані у статті положення можуть слугувати подальшим науковим розробкам питань механізму правового забезпечення фінансової безпеки в цілому та її окремих видів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитренко Е.С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України. Монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 591 с.

Довгань Вікторія Миколаївна,
Любчик Леся Василівна,
здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Питання щодо забезпечення фінансової безпеки є одним із глобальних проблем кожної країни. Дослідження міжнародного досвіду необхідне для розвитку внутрішньодержавного ринку від зовнішніх загроз та задоволення інтересів громадян у різних сферах життєдіяльності.

Серед найбільш вагомих напрацювань в даній сфері, слід виокремити праці українських науковців: О. Рєзніка, О. Барановського, І.Бінька, З. Варналія, О. Власюка, Н. Ухналя, Б. Губського, М. Єрмошенка, Я. Жаліла та інших.

Однією з найважливіших складових економічної безпеки України в сучасних умовах є фінансова безпека, яка, в свою чергу, є основою національної безпеки держави, запорукою її стабільності та незалежності [1, с.31]. Фінансова безпека включає в себе: безпеку в бюджетній сфері, сфері управління державним боргом, податковій сфері, сфері фінансів реального

сектору економіки, банківській сфері, сфері валютного ринку та у сферах функціонування фондового ринку та небанківського фінансового сектору [2].

У системі фінансової безпеки України важливу роль відіграє бюджетна складова, від рівня якої залежать реалізація національних інтересів та стабіль-

ний економічний розвиток. Нагальність зміцнення системи фінансової безпеки

зумовлюється нинішніми недоліками у фінансово-економічній сфері: накопиченням міжнародних боргів, неефективністю бюджетної політики, розбалансуванням системи державних фінансів, дефіцитністю бюджетів усіх рівнів, що призводить до виникнення загроз стабільності всієї фінансової системи України [3, с.126-127].

У контексті дослідження проблеми фінансової безпеки на світовому рівні доцільним є розгляд методології, запропонованої Комісією ООН. Згідно з цією методологією рівень безпеки базується на трьох принципах: рівень економіки, рівень освіти та права людини. Рівень економічного розвитку вимірюється у ВВП на душу населення, рівень освіти — кількістю років, протягом яких вчиться у даному суспільстві людини, права людини характеризуються спеціальним індексом, який розраховується за спеціальною затвердженою методикою. Ця методика має суттєві недоліки, оскільки не враховує такі важливі критерії як: демографічна, зовнішньоекономічна, інвестиційна, інноваційна складові, що знижує та практично унеможливлює її застосування в Україні. Її можна лише використовувати в контексті порівняння основних показників в Україні з іншими країнами ЄС та світу [4, с.54-55].

Варто звернути увагу на японський підхід до вирішення проблем фінансової безпеки базується на двох принципах: збереження та розвиток економічної потужності країни та формування сприятливого глобального середовища, що забезпечить максимальну реалізацію національних інтересів.

У Німеччині шляхами реалізації безпеки у національних економічних інтересах є відображення в офіційній доктрині соціального партнерства міністерства оборони. Пріоритетними напрямами зміцнення фінансової безпеки Німеччини на сучасному етапі вважаються підтримання економічного й соціального прогресу та демократизації в Європі й у світі, захист від економічного шпигунства, забезпечення свободи торгівлі й доступу до сировинних ресурсів і ринків у межах справедливої світової економічної системи.

Щодо забезпечення фінансової безпеки то Великобританія орієнтована на приватний бізнес, надаючи йому максимальну підтримку. Створено ефективну систему на основі розгалуженої мережі інститутів, які взаємодіють із парламентом, урядом й бізнесом при розробці й реалізації рішень в сфері забезпечення національної економічної безпеки [5, с.88-91].

В таких країнах як: Словаччина, Чехія, Польща визначені пріоритети на зближення національних інтересів із загальноєвропейськими інтересами. До своєї моделі забезпечення фінансової безпеки ці країни включають наступні дії: співвідношення базових та кількісних показників із світовими та регіональними стандартами економічних реформ. В Іспанії створена ефективна система забезпечення національних інтересів, яка покладається в законодавчо-нормативні базі чіткого розподілу компетенції міністерств відомств і організацій в реалізації нормативних положень, які відносяться до економічного розвитку; наявність на кожному етапі розвитку законодавчо затвердженої програми економічних пріоритетів, яка в принципі повинна виключити можливість адресних привілеїв; наявність спеціальних державних служб контролю [6, с.235].

Можемо зробити висновок, що важливою умовою ефективного функціонування держави є її міцна фінансова безпека. Проаналізувавши, підходи до забезпечення фінансової безпеки різних країн світу, можна сказати про їхній високий рівень безпеки, що залежить від особливостей

економічного розвитку та інших факторів. Виходячи із вищезазначеного матеріалу, слід зазначити про необхідність удосконалення стратегічного механізму усієї економічної сфери. Удосконалити механізм реалізації національних фінансових інтересів, позбутися міжнародних боргів; необхідно переглянути урядовий курс і провести реформи в структурній, промисловій, валютній політиці, можливо, щось запозичити із практики країн Європейського Союзу. Також слід переглянути та доповнити концепцію фінансової безпеки України, яка б враховувала специфіку кожного регіону, тим самим посилюючи економічну безпеку країни в цілому та на світовому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Смоквіна Г. А. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки України / Г. А. Смоквіна. // Економіка промисловості та організація виробництва. – 2014. – №3. – С. 30–36.URL:https://economics.opu.ua/files/archive/2014/No3/30-36.pdf
2. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р.№569. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80
3. Ухналь Н. М. Фінансова безпека України в контексті сучасних трансформаційних процесів / Н. М. Ухналь. – 2014. – №2. – С. 126–137. URL: file:///C:/Users/acer/Downloads/Npndfi_2014_2_15.pdf
4. Тимошенко О. В. Досвід європейських країн щодо формування та забезпечення фінансово-економічної безпеки держави / О. В. Тимошенко. // Економіка та держава. – 2015. – №4. – С. 52–57. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2015/13.pdf
5. Онищенко В. О. Міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки держави / В. О. Онищенко, А. В.Матковський. // Економіка Менеджмент

Підприємництво. – 2014. – №26. – С. 85–97.URL: file:///C:/Users/acer/Downloads/ecmepi_2014_26(1)__12%20(1).pdf

6. Рєзнік О. М. Порівняльний аналіз сутності економічної безпеки України та країн європейського союзу / О. М. Рєзнік. – 2015. – С. 232–236. URL: file:///C:/Users/acer/Downloads/FP_index.htm_2015_4_42.pdf

Долгий Андрій Олександрович,
кандидат економічних наук,
начальник виробничо-технічного відділу
Вагонної дільниці ст. Київ-Пасажирський філії
«Пасажирська компанія» ПАТ «Укрзалізниця»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ

Функціонування, господарська діяльність залізничного транспорту загального користування, роль якого в забезпеченні перевезень в Україні і міждержавних залишається вагомою, регулюється низкою законодавчих та інших нормативно-правових актів. Серед них – законами «Про транспорт», «Про залізничний транспорт», «Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України Статутом залізниць України, Статутом публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» (далі – Укрзалізниця), що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. № 735 (зі змінами), та ін.

Так, профільний Закон України «Про залізничний транспорт» від 04.07.1996 р. № 273/96-ВР (поточна редакція – від 04.11.2018 р.), визначає основні правові, економічні та організаційні засади діяльності залізничного транспорту загального користування. Ч. 1 ст. 1 «Визначення основних

понять» вказаного Закону трактує цей вид транспорту як «…виробничо-технологічний комплекс підприємств залізничного транспорту, призначений для забезпечення потреб суспільного виробництва і населення країни в перевезеннях у внутрішньому і міжнародному сполученнях та надання інших транспортних послуг усім споживачам без обмежень за ознаками форми власності та видів діяльності тощо».

У ч. 2 ст. 2 «Залізничний транспорт у народногосподарському комплексі та соціальній сфері держави» Закону № 273/96-ВР також наголошується, що підприємства залізничного транспорту загального користування, у взаємодії з іншими видами транспорту, повинні:

1) своєчасно і якісно здійснювати перевезення пасажирів і вантажів;

2) забезпечувати безпеку руху;

3) розвивати сферу транспортного обслуговування народного господарства та населення.

Наведений перелік законодавчо визначено державою в якості предмету, тобто об’єкту господарської практики залізничного транспорту загального користування України. Він є вичерпним.

Та якщо проаналізувати положення пунктів 5 і 6 розділу «Мета і предмет діяльності товариства» Статуту Укрзалізниці (далі – Статут), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. № 735 (зі змінами), то з’ясується, що цим підзаконним актом мета і предмет діяльності залізничного транспорту загального користування, всупереч Закону № 273/96 – ВР, значно розширені і виведені поза межі функціональної діяльності залізниць.

Більш докладний аналіз положень пунктів 5 і 6 Статуту свідчить про наступне.

Перше, що привертає увагу в п. 5-му Статуту, – це доповнення мети діяльності залізничного транспорту загального користування такою ціллю: «…отримання прибутку від провадження підприємницької діяльності».

Відповідно, п. 6 Статуту, який налічує 109-ть підпунктів, визначив, крім основних, і напрями підприємницької діяльності підприємств залізничного транспорту загального користування. За підрахунком автора, близько 30 з них (не менше 25 %) не мають прямого відношення до залізничних перевезень, основних напрямів діяльності залізниць.

Назвемо декілька з таких напрямів.

Це надання комерційних послуг, послуг фотокопіювання, діяльність телефонних центрів, оброблення даних та розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність (пп. 31 Статуту); торгівля електроенергією (пп. 39); виробництво харчових продуктів, торгівля продуктами харчування, напоями, тютюновими виробами та товарами господарського призначення і алкогольними напоями (пп. 54); провадження торговельної діяльності, у тому числі комісійної, торговельно-посередницької та торговельно-закупівельної (пп. 55); оптова та роздрібна торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами (пп. 56); провадження поліграфічної, видавничої, рекламної діяльності та надання пов'язаних з цим послуг (пп. 57); розповсюдження кіно- та відеофільмів, телевізійних та комп'ютерних програм, демонстрація кінофільмів, видання звукозаписів (пп. 58); виробництво та реалізація фармацевтичних препаратів і матеріалів (пп. 63); заготівля та переробка донорської крові та її компонентів (пп. 64); металургійне виробництво (пп. 75); виробництво бетону і виробів з бетону і залізобетону (пп. 76); виробництво меблів (пп. 77); виробництво гумових і пластмасових виробів (пп. 78); виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції (пп. 79); розвідувальне буріння, свердління, відбирання зразків порід для будівельних, геофізичних, геологічних та інших подібних цілей, добування корисних копалин та розроблення кар'єрів (пп. 85); провадження діяльності у сферах архітектури та інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в зазначених сферах, картографічна діяльність і діяльність з

надання даних щодо просторових параметрів (пп. 86); виконання маркшейдерських робіт (пп. 87); добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю (пп. 95); добування піску, гравію, глини і каоліну (пп. 96); лісопильне та стругальне виробництво (пп. 97); діяльність посередників у торгівлі паливом, рудами, металами та промисловими хімічними речовинами (пп. 99); діяльність посередників у торгівлі деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами (пп. 100); роздрібна торгівля у неспеціалізованих магазинах (пп. 101) та ін.

Додамо. За п. 7 Статуту, відповідно до мети, визначеної цим документом, підприємства Укрзалізниці мають також право провадити, крім передбачених у пункті 6, інші, не заборонені законодавством, види діяльності.

Ураховуючи, що виклад результатів нашого дослідження відбувається в рамках конференції, а це не надає можливості ґрунтовно проаналізувати зазначені напрями підприємницької діяльності й оцінити їхню прибутковість для залізничного транспорту загального користування, обмежимося загальним висновком.

На наш погляд, значне розширення меж підприємницької складової, що безпосередньо не торкається основної діяльності залізничного транспорту загального користування, не сприяє підвищенню ефективності останньої. Про це, зокрема, свідчать оприлюдненні дані Укрзалізниці про виконання 2017 року таких основних показників роботи, як «Перевезено пасажирів» – 206,6 млн. пас. (2016 р. – 439 млн. пас.), менше в 2,1 рази, та «Перевезено вантажів» – 339,5 млн. т. (2016 р. – 344,3 млн. т.), менше на 1,4 %. До того ж, за останні роки Укрзалізниця вибула з числа топ-підприємств – найкрупніших платників податків країни.

Зрозуміло, на виконання наведених показників роботи впливає низка й інших факторів. Але закріплення сьогодні в Статуті Укрзалізниці правової

орієнтації підприємств залізничного транспорту загального користування на здійснення непритаманних їм видів підприємницької діяльності, на наш погляд, відволікає їх від вирішення головних задач суто транспортного характеру. Вважаємо, що це негативно впливає на виконання основних показників їхньої роботи і потребує критичної оцінки та внесення змін до Статуту ПАТ «Укрзалізниця» з метою приведення його положень у відповідність до Закону № 273/96-ВР для удосконалення правової підтримки господарської діяльності залізниць України за основними напрямами й підвищення рівня задоволення транспортних потреб держави в сучасних умовах.

Долгий Олександр Андрійович,
професор кафедри ОРД
Університету ДФС України;
Мудряк Тамара Олександрівна,
доцент кафедри кримінального права
та кримінології ННІ права
Університету ДФС України;
Долгий Олександр Олександрович
головний науковий співробітник
Національної академії
прокуратури України

ПОРІВНЯЛЬНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНИХ І ВІТЧИЗНЯНИХ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ У КОНТЕКСТІ ПРАВОВОЇ ПІДТРИМКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На сьогодні у світі склалася така ситуація, що легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (далі – відмивання злочинних

доходів), стало одним з найприбутковіших видів незаконного збагачення, яке набуває все більш загрозливих ознак для економічної безпеки держави, її фінансової складової. Це явище не оминуло й Україну. Воно було предметом наукових досліджень В.І. Антипова, А.С. Беніцького, В.Т. Білоуса, С.А. Буткевича, В.І. Василинчука, П.Т. Геги, Н.М. Голованова, Л.М. Демидової, В.П. Захарова, М.В. Колдовського, Я.Ю. Кондратьєва, О.Є. Користіна, В.Є. Перекислова, В.М. Поповича, О.Ю. Якімова, А.В. Яковлєва та ін., а також авторів цієї роботи [див., наприклад: 1] – на їхні результати ми нижче спираємося. Поширення зазначеного антисуспільного, антибезпекового явища пов'язане, зокрема, з ускладненням структури злочинних операцій. Організовані злочинні угруповання, використовуючи недоскональність правового регулювання сфери податкової діяльності, функціонування національних фінансових систем, здійснюють багаточисельні й швидкі операції з переміщення коштів через кордони. Маскування джерел походження доходів стало їх основною метою.

У міжнародному праві визначення легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, запропоновано у Віденській конвенції ООН «Про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин» від 19.12.1988 р. Ця Конвенція суттєво вплинула на розвиток кримінального законодавства західних країн. Назвемо ще декілька міжнародно-правових актів, що, на наш погляд, відіграли позитивну роль в міжнародній співпраці з протидії відмиванню злочинних доходів. Це, перш за все, Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (1959 р.); Європейська конвенція про судові рішення у кримінальних справах (1970 р.); Рекомендація R (80) 10 Комітету Ради Європи про заходи проти обігу й зберігання фондів кримінального походження (1980 р.); Європейська конвенція про передачу судочинства у кримінальних справах (1990 р.); Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом (1990 р.) та ін.

Сьогодні результативна діяльність з протидії відмиванню злочинних доходів в окремих державах значною мірою залежить від виконання рекомендацій міжнародних організацій, які розробляють принципи і стандарти такої протидії (це, наприклад: Базельський комітет, Егмонтська група, Комітет експертів Ради Європи, FATF – Група з розробки фінансових заходів протидії відмиванню коштів та ін.). Вочевидь, місце цих міжнародних організацій в досліджуваній сфері визначається їх впливом на правове регулювання протидії відмиванню злочинних доходів на міждержавному та національному рівнях. Зазначимо, кожна держава, в тому числі й Україна, дотримуючись правових вимог міжнародного рівня, розробляє та в контексті підтримки економічної безпеки держави, її фінансової складової впроваджує власне правове підґрунтя протидії відмиванню злочинних доходів. Тому законодавство різних країн має певну специфіку та підходи, які можуть відрізнятися, наприклад: щодо визначення доходів, одержаних від незаконної/кримінальної діяльності, правового забезпечення протидії їй.

За часів незалежної України органами законодавчої, виконавчої та судової влади держави вжито ряд заходів з посилення економічної безпеки держави, її фінансової складової. В тому числі – шляхом удосконалення правового регулювання протидії відмиванню злочинних доходів у контексті підтримки безпекових потреб держави у сфері фінансово-економічних відносин. У різні періоди формування в незалежній Україні правового підґрунтя протидії відмиванню злочинних доходів, приймалися відповідні нормативно-правові акти: закони, постанови, розпорядження, рекомендації, роз’яснення тощо. Серед іншого, такі заходи спрямовувалися на зниження обсягів бартерних операцій, подолання гіперінфляції, вдосконалення чинного законодавства з протидії відмиванню злочинних доходів (так, введено кримінальну відповідальність за відмивання злочинних доходів – за ст. 209 КК України 2001 р.; в січні 2003 р. КК України доповнено статтею 209-1

«Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму», адміністративна відповідальність передбачена КУпАП – ст. 166-9 «Порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення») тощо.

Отже, можна констатувати, що на сьогодні в Україні, в основному, створено правове підґрунтя протидії такому антисуспільному, антибезпековому явищу, як відмивання злочинних доходів. Але, хоча створювалося воно з урахуванням міжнародних принципів і стандартів, все ж вважаємо: його ефективність залишається недостатньою. Зокрема, як на недоліки протидії відмиванню злочинних доходів в Україні, фахівці, серед іншого, звертають увагу на, практично, відсутність судових вироків за фактами відмивання «брудних» коштів у справах, провадження за якими були відкриті за матеріалами Держфінмоніторингу. Значною проблемою, що потребує невідкладного вирішення, є відсутність оптимально врегульованої в правовому плані процедури повернення доходів (одержаних злочинним шляхом, унаслідок легалізації доходів), що були виведені за кордон. Існують недоліки в організації фінансового моніторингу, які містяться у тому числі й у сфері взаємодії суб'єктів протидії відмиванню злочинних доходів та в інформаційній площині [докладніше див.: 2] та ін. Вказане не сприяє підвищенню результативності протидії досліджуваному негативному – антисуспільному й антибезпековому – явищу. Усунення цих недоліків, з урахуванням позитивних міжнародних і вітчизняних прикладів реалізації правових заходів у досліджуваній сфері, спрямовуватиметься на підтримку економічної безпеки держави, її фінансової складової.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Долгий О. О. Удосконалення правового механізму протидії «тінізації» економіки України / О. О. Долгий, О. А. Долгий : матер. наук.-практ. круглого столу [«Податковий кодекс України: практика реалізації та перспективи вдосконалення»], (Житомир, 13 травня 2011 р.) / Держ. подат. служба України, Нац. унів. ДПС України, Наук.-дослідн. Центр з проблем оподаткування. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2011. – С. 39–41; Долгий О. А. Удосконалення механізму використання відомчих інформаційних ресурсів ДПС України для проведення аналітичних розробок з метою виявлення схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та ухилень від сплати податків : звіт про науково-дослідну роботу / [О. А. Долгий, О. М. Сидоренко, О. О. Долгий та ін.]. – Ірпінь : НДЦ з проблем оподаткування НУ ДПС України, 2012. – 200 с. (державний реєстраційний №0112U001487); Долгий О. А. Міжнародний досвід і практика України в протидії відмиванню злочинних доходів: кримінально-правовий, оперативно-розшуковий та управлінський аспекти [Електронний ресурс] / О. А. Долгий, Т. О. Мудряк, О. О. Долгий // Юридичний науковий електронний журнал. – 2018. – № 1. – С. 165–169. – Режим доступу : http://lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=85 тощо.

2. Долгий О. А. Удосконалення механізму використання відомчих інформаційних ресурсів ДПС України для проведення аналітичних розробок з метою виявлення схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та ухилень від сплати податків : звіт про науково-дослідну роботу / [О. А. Долгий, О. М. Сидоренко, О. О. Долгий та ін.]. – Ірпінь : НДЦ з проблем оподаткування НУ ДПС України, 2012. – 200 с. (державний реєстраційний № 0112U001487).

Дорошенко Юлія Ігорівна,
Барановська Вероніка Василівна
здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Субіна Тетяна Володимирівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

ФАКТОРИ, ЩО НЕГАТИВНО ВПЛИВАЮТЬ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

В умовах зовнішньої агресії на сході України, національна безпека нашої держави має бути однозначною, комплексною та всеохоплюючою. Однією із складових національної безпеки є механізм забезпечення фінансової безпеки. На сьогоднішній день держава стикається із значною кількістю зовнішніх та внутрішніх факторів, які негативно впливають на стабільність національної валюти, фінансової системи та економіки в цілому.

Сучасний стан національної безпеки України характеризується деструктивним впливом фінансових загроз на розвиток країни, серед яких боргова залежність, зростання тіньового сектора економіки, корумпованість усіх ланок фінансової системи, нестабільність банківського сектора та багато інших. З огляду на це актуальним стають наукові дослідження, спрямовані на вдосконалення методичного забезпечення моніторингу фінансового стану економіки України, внутрішніх та зовнішніх загроз з метою раннього виявлення кризового розвитку держави.

Питання щодо національної безпеки, напрямків її забезпечення, методологічних та теоретичних питань оцінки та аналізу економічної та

фінансової безпеки України висвітлювались у наукових працях таких вчених як: О. Барановського, І. Бінька, В. Гейця, С. Глазьєва, М. Денисенка, С. Кульпінського, А. Сухорукова, О. Тамбовцева, В. Шлемка, та інших.

Фінансову безпеку як дефініцію розглянуто під різними кутами, а саме: – із позицій ресурсно-функціонального підходу, фінансова безпека – захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин; забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій та установ, регіонів, галузей, секторів економіки держави фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їхніх потреб і виконання відповідних зобов'язань; – із погляду статики, фінансова безпека – такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної й фондової систем, які характеризуються збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю попередити зовнішню фінансову експансію, забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи й економічне зростання [1].

Повністю погоджуємося із визначенням М. Єрмошенка, який зазначає, що фінансова безпека є ґрунтовною складовою частиною економічної безпеки держави, оскільки на фінансах ґрунтується будь-яка економіка, фінанси – кров економічної системи держави. Науковець стверджує, що нехтування станом фінансової безпеки може призвести до катастрофічних наслідків: занепаду галузей, банкрутства підприємств і, зрештою, – підриву системи життєзабезпечення держави з подальшою втратою її суверенітету [2]. Вчені Шлемко В. Т. та Бінько І. Ф. під фінансовою безпекою розуміють "такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання" [3].

Отже, із позицій різностороннього підходу фінансова безпека – захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності й стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізаційних факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи й стале економічне зростання.

Фінансову безпеку будь-якої держави визначають такі фактори:

1. рівень фінансової незалежності (при цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових інституцій, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій у національну економіку);
2. характер фінансово-кредитної політики (як внутрішньої, так і зовнішньої), яку проводить держава;
3. політичний клімат у країні;
4. рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової сфери [4].

Варто відзначити, що фінансова безпека держави має як внутрішній, так і зовнішній аспекти. Щодо зовнішнього, то це, передусім, фінансовий суверенітет країни, незалежність національної фінансової системи від впливу міжнародних фінансово-кредитних організацій і транснаціонального капіталу. Проте стверджувати про абсолютну фінансову незалежність в умовах глобалізації некоректно, адже на фінансовій безпеці України позначаються процеси фінансової глобалізації, що посилюються у світовому співтоваристві. Відтак проблема фінансової безпеки сьогодні виходить за національні межі. Зростає рівень інтеграції та консолідації фінансових ринків, зростають масштаби мобільності капіталу й посилюється інтенсивність його обігу [5].

Безпека внутрішньої фінансової сфери України визначається досконалістю правової, організаційної та інституціональної бази, а також політичною стабільністю, рівнем ризиків ринкової кон'юнктури, масштабами тіньової економіки та рівнем корупції в державі [3].

Справжнім національним лихом стала корупція, що пронизує всі ешелони влади. Здирництво вітчизняних чиновників повною мірою пізнали на собі не лише українські громадяни, а й іноземні інвестори. Корупція негативно впливає на міжнародний імідж України, перешкоджає, а іноді блокує надходження іноземних інвестицій. Так, за даними експертного опитування, проведеного Центром Разумкова, близько 80 % закордонних експертів негативним фактором назвали корумпованість влади. Оцінюючи ситуацію, близько 80 % опитаних експертів вважають, що в першу чергу іноземному бізнесу в Україні заважає корумпованість чиновників [2].

Вкрай негативно впливає на забезпечення фінансової безпеки України і зростання "тіньової" економіки, обсяги якої за експертними оцінками сягають близько 60 % ВВП. За даними Фонду "Інтелектуальна перспектива" і Центру соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, що провели опитування громадян України за темою тіньової зайнятості населення, 45 % опитаних працюють у "тіні". За підрахунками фахівців, сукупний тіньовий капітал українських громадян становить приблизно 40 млрд дол [1].

Якщо аналізувати пріоритетні напрями зміцнення фінансової безпеки України, то можемо зазначити на тому, що вони визначаються, насамперед, на основі оцінки рівня показників фінансової безпеки держави.

Показники фінансової безпеки відображають специфіку певного рівня управління (громадян, домашніх господарств, підприємств, організацій та установ, галузей господарського комплексу, регіонів, банківської системи, фондового ринку, держави) або таких її складників, як безпека грошового обігу, інфляційна, валютна, бюджетна, боргова й інвестиційна безпека [4, с. 17].

З вище викладеного можемо зробити висновок, що найважливішими завданнями, які мають стояти перед Україною в найближчій перспективі, повинні бути: – забезпечення стабільності платіжно-розрахункової системи та основних фінансово-економічних параметрів; – нейтралізація впливу світових фінансових криз та свідомих тіньових (кланово-корпоративних, мафіозних тощо) структур на національну фінансову та соціально-політичну систему; – запобігання широкомасштабній втечі капіталу із реального сектора економіки; – стабільність банківської системи; – повернення довіри фізичних та юридичних осіб до банківського сектора. Основною метою політики у сфері фінансової безпеки має бути стабільний розвиток фінансової системи країни в напрямі нагромадження фінансових ресурсів для економічного розвитку та забезпечення її стійкості до потенційно негативного впливу вищенаведених зовнішніх і внутрішніх загроз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Концепція економічної безпеки України // Ін-т екон. прогнозування ; кер. проекту В. М. Геєць. К. : Логос, 1999. 56 с.

2. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія / М. М. Єрмошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.disslib.org/upravlinnja-ekonomichnoju-bezpekoju-pidpryyemnytstva.

3. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. К. : НІСД, 1997. 144 с.

4.Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька // Економічний форум. – 2012. – № 3. – С.17. К., 2012. — 687 с.

5. Фінанси: Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. Затверджено МОН / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова.

Дорофеєва Лілія Максимівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Ужгородського національного університету,
начальник юридичного відділу
Закарпатської митниці ДФС

ГАРМОНІЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

В сучасних умовах глобалізації та взаємного впливу країн на організацію та здійснення митної справи стає зрозумілим, що процеси правової конвергенції національних митних систем держав більш ефективні тоді, коли вони здійснюються на основі спеціально укладених міжнародних угод, а в окремих випадках і на основі актів, прийнятих у рамках міжнародних організацій, тобто за рахунок розроблення «єдиних стандартів» поведінки в галузі митного регулювання. Призначеннями таких стандартів стають фактичне оформлення і регламентація митних правовідносин між учасниками митного простору з питань удосконалення організації та управління в митних органах, підвищення рівня погодженості й уніфікації національних митних систем, гармонізації та спрощення митних процедур, боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил тощо [1, с. 92].

Ні для кого не є секретом, що відмінності в правовому регулюванні митних формальностей у національних правових системах держав істотно ускладнюють транскордонні переміщення товарів у процесі міжнародної торгівлі. Складність митних формальностей, витратність їх проходження учасниками зовнішньоторговельної діяльності є серйозними нетарифними бар'єрами для міжнародної торгівлі. Вказане викликає необхідність у зближенні правового регулювання митних формальностей у правових

системах держав із метою спрощення та прискорення процесу їх проходження [2, с. 61].

Для прикладу пропонуємо звернутись до історії питання. Так, у 1976 р. при експорті меблів з Італії до Люксембургу необхідно було 6 разів заповнювати повідомлення про поставку і близько 100 інформаційних бланків, подавати у 3-х примірниках експортну декларацію, кожен примірник якої вимагав відповіді на 40 запитань, а заповнення та перевірка всіх цих документів коштувала експортеру трохи менше, ніж сплата мита, на 5–7 %. Для спрощення митної процедури в ЄС було прийнято так званий «єдиний адміністративний документ». По суті, це митна декларація, яка замінила та скасувала кілька десятків документів, що привело до економії приблизно 70 млрд доларів [3, с. 54].

Сучасне митне законодавство розвинених європейських держав передбачає, насамперед, повне законодавче забезпечення, а також прозорість і простоту процедур митного оформлення та контролю [4, с. 115]. На сьогодні головним міжнародним договором у цій галузі, безумовно, є Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 р., яка стала для України неофіційним орієнтиром.

Україна проголосила своєю стратегічною метою вступ до Європейського Союзу, що означає і необхідність перенесення стандартів цієї організації у внутрішньодержавне право. До основних видів митної діяльності, щодо яких світовою практикою встановлюються певні стандарти, з огляду на традиційне місце митних служб світу в національних системах державних органів, спеціалісти відносять діяльність із застосування встановлених державами у митному законодавстві правил та процедур щодо транспортних засобів та вантажів, які переміщуються в законний спосіб. Стандартні правила такого роду діяльності зосереджені в уже названій Кіотській конвенції, котру вчені називають своєрідним кодексом поведінки держав у митних відносинах [5], [6]. А також відносно новий для світової

практики стандарт взаємодії митних служб та учасників міжнародної торгівлі - Рамкові стандарти безпеки та спрощення світової торгівлі, готовність впроваджувати які висловили практично всі країни-члени Всесвітньої митної організації, у тому числі Україна. Рамкові стандарти базуються на двох основних опорах: системі угод між митними службами держав та партнерських відносинах між митними службами та підприємницьким співтовариством. При цьому, кожна опора містить стандарти, або стандартні правила, що розкривають зміст опор і є мінімальними вимогами щодо правового регулювання цих питань [7, с. 8.].

Основним результатом послідовного впровадження принципів Кіотської конвенції, має стати спрощення торгівлі, на яке очікують трейдери всього світу. До основних факторів, що мають сприяти такому спрощенню, у першу чергу слід віднести: стандартизацію і спрощення митних процедур; безперервний розвиток і вдосконалення технологій митного контролю; максимальне використання інформаційних технологій; зближення норм митного регулювання та інтересів світової торгівлі.

В Україні, як і у всьому світі, у ході здійснення митної справи вирішується складне завдання оптимального поєднання заходів щодо забезпечення стратегічних інтересів держави й безпосередніх учасників зовнішньоекономічних відносин. Це основний вектор розвитку світової митної практики, який орієнтує митні служби на сприйняття «людської особистості» зовнішньоекономічної діяльності[8]. Передбачається, що реалізація сервісної функції митної служби наблизить її до третьої категорії митних служб за класифікацією ВМО, до якої належать «митниці для учасників зовнішньоекономічної діяльності», – коли митна служба як сервісний інститут спроможна максимально забезпечити і інтереси підприємців, і економічну безпеку країни. Тобто митна служба повністю відповідає за все перед клієнтом і клієнт точно знає, на що він може розраховувати, які його права та обов’язки [9, с. 164-165].

Останнє десятиліття Україна намагалась досягти окреслених стандартів діяльності митних органів. Це проявилось в активних змінах митного законодавства, включаючи і Митний кодекс України 2012 року, і підзаконні нормативно-правові акти, а також у вдосконаленні організації роботи митниць та лібералізації контрольної діяльності одночасно із запровадженням програм партнерства з бізнесом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Перепьолкін С. М. Міжнародно-правові аспекти митного співробітництва європейських держав: дис. … канд. юрид. наук. Харків. 2009. 206 с.

2. Буваева Н. Э. Правовая характеристика и классификация таможенных формальностей // Сборник трудов молодых ученых, аспирантов и участников студенческого научного кружка кафедры административного и таможенного права / под общ. ред. Е. С. Недосековой. Москва: Изд-во Российской таможенной академии, 2012. Вып. 2. С. 58–66.

3. Голубєва В. О. Зовнішньоторговельний документообіг та нетарифний протекціонізм у світовій практиці. Зовнішня торгівля: право та економіка. 2006. № 1. С. 53–57.

4. Калініченко А. І. Шлях адаптації українського митного законодавства до світових стандартів. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 1. С. 115–118.

5. Сандровский К. К. Таможенное право Украины: учеб. пособие. Київ: Вентури, 2000. 208 с.

6. Науменко В. П., Пашко П. В., Русcков В. А. Митне регулювання ЗЕД в Україні. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Знання, 2006. 394 с.

7. Перепьолкін С. М. Міжнародне митне співробітництво: Рамкові стандарти Всесвітньої митної організації. Митна справа. 2007. № 1. С. 6–11.

8. Основы таможенного дела: Учебник / Под общ. ред. В. Г. Драганова; Рос. тамож. акад. ГТК РФ. – М.: ОАО «Економика», 1998. 687 с.

9. Липовська Н. А. Управління інституціональним розвитком державної митної служби України: дис. ... докт. юрид.наук : Київ, 2007.544 с.

Дроздюк Дарина Вячеславівна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти,
кафедра фінансового права,
Університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
Кандидат юридичних наук, доцент,
Доцент кафедри фінансового права,
Університету державної фіскальної служби України

ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Одним із основоположних чинників незалежності суверенної держави є стан її фінансової безпеки. Через швидку зміну ринкової кон'юнктури на світових фінансових ринках та взаємопов'язану систему економічних відносин у структурі світового господарства стан вітчизняного фінансового сектора дедалі складніше контролювати з огляду на нестабільність внутрішнього і зовнішнього середовища. За такої ситуації постає потреба в комплексній превентивній оцінці зовнішніх та внутрішніх факторів, що прямо чи опосередковано впливають на фінансовий сектор країни [5, с.148].

До аспектів, що можуть призвести до створення внутрішніх загроз національній безпеці у фінансовій сфері, належать: 1) нестабільність та недосконаліть правового регулювання у фінансовій сфері; 2) нерівномірний розподіл податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що зумовлює ухилення від сплати податків та відплив капіталу за кордон; 3)

відплив капіталу за кордон внаслідок погіршення інвестиційного клімату; 4) низький рівень бюджетної дисципліни і незбалансованість бюджетної системи; 5) збільшення обсягу державного боргу; 6) тінізація економіки; 7) недостатній рівень золотовалютних резервів; 8) значний рівень доларизації економіки; 9) істотні коливання обмінного курсу національної валюти, не обумовлені дією макроекономічних факторів; 10) слабкий розвиток фондового ринку, зокрема в частині застосування механізмів обліку та переходу прав власності на цінні папери, а також забезпечення захисту прав інвесторів на фондовому ринку; 11) недостатній рівень капіталізації фінансової системи [4, с.15-16].

Серед найважливіших національних економічних інтересів, від реалізації яких залежить майбутнє України, добробут і процвітання нації, співробітники Національного інституту стратегічних досліджень виділяють такі: 1) створення самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально спрямованої, потужної національної економіки; 2) створення надійної системи економічної безпеки України, забезпечення можливості самостійного, прогресивного національно-економічного розвитку; 3) здійснення структурної перебудови економіки; 4) забезпечення ефективного розвитку національної промисловості; 5) здійснення державою протекціоністських заходів, спрямованих на підтримку національного товаровиробника; 6) істотне зменшення енергомісткості і матеріаломісткості ВВП; 7) здійснення кардинальної модернізації виробництва та розвиток його наукомістких галузей; 8) створення замкнених циклів виробництва стратегічно важливої продукції, зокрема військової техніки та озброєння; 9) створення рівних соціальних та економічних можливостей для всіх громадян України; 10) здобуття Україною належного місця у світовому поділі праці та міжнародній торгівлі, інтеграція у світове господарство; 11) побудова економічних відносин з іншими країнами на засадах рівноправності та взаємовигідності; 12) забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної

продукції; 13) удосконалення товарної структури експорту й імпорту; 14) забезпечення географічної збалансованості експорту й імпорту; 15) нарощування експортного потенціалу, забезпечення позитивного сальдо зовнішньоторговельної діяльності; 16) підтримка вітчизняних експортерів, сприяння виробникам імпортозамінної продукції, особливо критичного імпорту; 17) захист національного ринку від несприятливої дії світової кон'юнктури та іноземної конкуренції; 18) ефективне використання Україною свого вигідного географічного положення для здійснення міжнародного транзиту [1, с.467].

Концепція національної безпеки України пропонує лише один національний інтерес, що прямо стосується економічної безпеки України, а саме – створення самодостатньої соціально орієнтованої ринкової економіки [4, с.15-16].

Для створення цілісної системи національних, економічних інтересів та їх ефективного функціонування насамперед необхідно: створити відповідну нормативну базу; проводити моніторинг національних економічних інтересів та їх моделювання; створити банк даних щодо національних економічних інтересів; забезпечити баланс національних економічних інтересів та їх гармонійне поєднання [1].

Основними напрямами державної політики національної безпеки України у фінансово-економічній сфері є: недопущення незаконного використання бюджетних коштів і державних ресурсів; забезпечення пріоритетності у структурі економіці наукомістких галузей та екологічно чистих технологій; забезпечення пропорційності територіального та соціально-економічного розвитку різних регіонів; недопущення монополізації галузей економіки; контроль за експортно-імпортною діяльністю; боротьба з протиправною економічною діяльністю; запобігання відтіканню кадрів фінансово-економічної сфери за кордон; недопущення кризових демографічних тенденцій; захист прав споживачів; виявлення та

усунення причин науковотехнологічного відставання України у сфері фінансової безпеки; [2, с.256].

Підсумовучи зазначимо, що створення в Україні масштабного механізму забезпечення фінансової безпеки держави передбачає насамперед вирішення широкого кола питань, які стосуються формулювання критеріїв та принципів забезпечення фінансової безпеки, а також визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій системі держави, вживання заходів щодо попередження та подолання факторів, які загрожують фінансовій безпеці держави. Окрім цього, для створення механізму забезпечення фінансової безпеки держави необхідно вирішити цілий комплекс правових, структурно-організаційних, процедурних, кадрових, технологічних та ресурсних завдань.

Розробка та прийняття уніфікованих методологічних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки допоможе запровадити комплекс практичних заходів з попередження, ліквідації та мінімізації кризових явищ у фінансово-кредитній сфері, нормалізації грошового обігу, вдосконалення бюджетної системи, оптимізації державних запозичень, поліпшення інвестиційного клімату, що є особливо важливим в сучасних посткризових умовах розвитку економіки. Отже, поглиблення кризових явищ в економіці України вимагає об’єктивної оцінки (з точки зору фінансової безпеки) політики фінансової стабілізації, відповідно до вимог міжнародних фінансових організацій [3, с.256].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна безпека [Текст] : підруч. для студ. ВНЗ / [О. Б. Жихор та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О. І. Барановського ; Ун-т банк. справи Нац. банку України (м. Київ). – Київ: УБС НБУ, 2015. – 467 с.

2. Економічна безпека України: проблеми і шляхи забезпечення, В. Рудніцький. URL: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=33679.

3. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Т.М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

4. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р // Урядовий кур'єр, 12 вересня 2012 року, № 164. – С.15-16.

5. Соловйов В. І. Фінансова безпека як основоположний фактор незалежності держави [Текст] / В. І. Соловйов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу – 2011. - № 3(15). – С.148.

Дуб Анастасія Володимирівна,
Студентка групи ПБП-16-4 ННІ права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: Шакірова О.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Найважливішою складовою економічної безпеки є фінансова безпека, без якої практично неможливо розв'язати жодне із завдань, що стоять перед державою. М. Єрмошенко, зазначає, що фінансова безпека є ґрунтовною складовою частиною економічної безпеки держави, оскільки на фінансах ґрунтується будь-яка економіка. Учений обґрунтовує необхідність забезпечення й підтримки фінансової безпеки держави, тому що вона стосується не лише держави в цілому, але й усіх галузей національного господарства, приватних підприємців, усього суспільства. Нехтування станом фінансової безпеки може призвести до катастрофічних наслідків:

занепаду галузей, банкрутства підприємств і, зрештою, – підриву системи життєзабезпечення держави з подальшою втратою її суверенітету [1].

В сучасних умовах економіка України перебуває на перехідній стадії. Вона ще не набула рис, які притаманні ринковій економіці. На даний момент фінансові можливості держави, які залежать від обсягу фінансових ресурсів, залишаються досить обмеженими. Збільшується державний зовнішній і внутрішній борг, рівень інфляції зростає, тіньовий сектор економіки потребує регулювання. Всі ці обставини змушують замислитися над фінансовою безпекою для України.

Загрози фінансової безпеки можна поділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх загроз можна віднести ризик фінансових криз, коливання валютних курсів, біржових індексів, спекулятивні збільшення масштабів відмивання грошей; з'являються певні можливості для ухилення від сплати податків у зв'язку з існуванням офшорних зон, змінюються інвестиційні процеси. Внутрішні загрози переважно є наслідками неправильної фінансово-економічної політики, зловживання в управлінні фінансовою системою, помилками і прорахунками владних інституцій [2].

Можна проаналізувати, що найбільші загрози фінансової безпеки України криються у сфері зовнішньої заборгованості, високій вартості банківських кредитів, значному рівні доларизації економіки, зростанні тіньового її сектору, зміні податкового законодавства, стрімких інфляційних процесах.

Для того щоб уникнути ці загрози необхідно переглянути урядовий курс і провести реформи в бюджетній, борговій, валютній, грошово-кредитній, зовнішньоекономічній сферах; розробити та впровадити ефективну систему фінансового контролю; створити умови для збільшення реальних грошових доходів населення; запровадити чіткий порядок у процесі одержання та відшкодування кредитів для господарських суб'єктів усіх форм власності. Уряд повинен зупинити глобальні відтоки капіталу,

функціонування тіньового сектора та ліквідувати державний борг та дефіцит, вживши кардинальні заходи щодо стабілізації фінансової системи і зміцнення фінансової безпеки. Реалізація цих заходів, що охоплюють більшість складників фінансової безпеки, актуальних для України, підвищить рівень економіки за умови повної підтримки на законодавчому, виконавчому і владному рівнях. Необхідно переглянути та вдосконалити діючу нормативно-правову базу в галузі фінансової безпеки України. На її основі розробити концепцію фінансової безпеки держави, яка б ураховувала специфіку кожного регіону, тим самим посилюючи економічну безпеку країни в цілому. Вирішення перелічених завдань зміцнить фінансову безпеку України і приведе до стабілізації і зростання економіки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія / М. М. Єрмошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.disslib.org/upravlinnja-ekonomichnoju-bezpekoju-pidpryyemnytstva.

2. Смоквіна Г.А. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки України / Г.А. Смоквіна // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 3(13). – С. 30–36.

Дунай Валерія Олександрівна,
студентка ІІІ курсу
Навчально-наукового інституту права
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Шолкова Тетяна Борисівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права,
Університету ДФС України

КРИПТОВАЛЮТА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Світ цифрових валют розвивається з кожним днем все швидше й прогресивніше, займаючи міцні позиції в валютній ієрархії багатьох країн. Одним із нововведень останнього часу стала криптовалюта. Хоча на нормативному рівні немає чіткого визначення цього терміну, але він часто використовуєтсья поряд із такими словами, як «цифрові гроші», «біткоін», «електроний гаманець».

Питання сутності, розвитку, переваг та недоліків, а також особливостей функціонування криптовалют входять до кола наукових зацікавлень як вітчизняних, так і зарубіжних учених, зокрема, Н. Поливки, М. Абрамовича, М.Ліхачова, Б. Бернанка, А. Грінспена, Ф. Журавка, М. Єпіфанова, А. Колдовського, Дж. Потса, О. Рогач, О. Сльозко, М. Швайка, Р. Шульца та ін. Проте й досі немає єдиного підходу до визначення правового статусу віртуальних грошей і регулювання операцій з ними. Окремого дослідження вимагає питання щодо правового статусу криптовалюти в Україні, а також перспектив розвитку віртуальних грошей на вітчизняному просторі [1, с. 334 – 335].

Криптовалюта - це віртуальна або цифрова валюта, де монета являє собою одиницю, яка відображається як зашифровані дані, тому її не можна скопіювати і вона захищена від підробки. Особливістю є те, що криптовалюта створюється і зберігається у віртуальних гаманцях, відсутній фізичний аналог матеріалу. Уперше цей термін був використаний в 2011 році в журналі Forbes. Станом на сьогодні налічується близько тисячі видів криптовалюти (їх кількість постійно змінюється). Найбільшого поширення набули такі як Bitcoin, BitcoinCash, Ethereum, Litecoin та інші. Деякі країни забороняють використання цифрових валют на своїй території, інші ставляться до них сприятливо та розглядають можливість включення криптоконверсій в національну банківську систему. Число останніх наближається до десяти, більшість з яких є західними країнами. Рівень життя в таких державах є моделлю для всього світу, і уряди інших країн часто фокусуються на них у багатьох сферах життя. Позитивними прикладами можуть бути: США, Канада, Великобританія, Фінляндія, Німеччина. Виникає багато суперечностей щодо майбутнього віртуальної одиниці грошей. З одного боку, можливості використання криптовалюти включають в себе: відсутність інфляції, анонімність користувача, безперебійну роботу програми в режимі сервера, швидку передачу в будь-якій точці світу, відсутність підробки, простоту зберігання, відсутність комісій за транзакції, низькі комісійні за обмін, а з іншого – загрозу, що цифрову базу може бути знищено за допомогою комп'ютерного збою або що віртуальне сховище може бути розгромлено хакером. До того ж, операції з криптовалютою відбуваються без впливу зовнішнього регулятора, тобто відсутня можливість скасувати, заблокувати або оскаржити транзакції. Усі дії користувачів системи, а також і безпосередніх власників цифрових грошей звільнені від будь-якого нагляду і до того ж є анонімними. Доступ до персональних даних є одним з методів протидії злочинності, що у випадку з використанням криптовалюти є проблематичним, якщо не зовсім нереальним.

Стосовно нашої країни, станом на сьогодні, відповідно до ч. 1 ст. 99 Конституції України, грошовою одиницею України є гривня. Згідно з п. 3.3 ст. 3 Закону України від 05.04.2001 р. №2346-III «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», ч. 1 ст. 3 Декрету КМУ «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» №15-93 від 19.02.1993 р., гривня як грошова одиниця України (національна валюта) – це єдиний законний платіжний засіб в Україні, що приймається усіма фізичними та юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України для проведення переказів. Відповідно до пп. 14.1.93 ПК України, під коштами розуміється гривня або іноземна валюта [2].

Згідно з ч. 1 ст. 2 вищевказаного Декрету КМУ «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», резиденти та нерезиденти мають право бути власниками валютних цінностей, що знаходяться на території України. Резиденти також мають право бути власниками валютних цінностей за межами України, крім випадків, передбачених законодавством України. Перелік валютних цінностей вказаний у ст. 1 зазначеного Декрету, серед яких валюта України, платіжні документи та інші цінні папери, виражені у валюті України; іноземна валюта, платіжні документи та інші цінні папери, виражені в іноземній валюті або банківських металах; банківські метали [3, с. 184].

Отже, криптовалюта в розумінні українського законодавства не може бути прирівняна ні до засобу платежу, ні до валютної цінності. Крім того, ця невизначеність в національному законодавстві породжує багато суперечок при вирішенні практичних задач.

Не можна не погодитись з висловом Валентина Півоварова, засновника лабораторії юридичних інновацій – lexnet.io, CEO Legal Alarm, Chief Innovation Officer AO Juscutum, який зазначив: «*На сьогоднішній день в правовому полі країни склалась негативна правозастосовна практика навколо криптовалют. Це і лист НБУ, де біткоін визнано грошовим*

сурогатом, і необґрунтовані кримінальні провадження, в яких правоохоронні органи прирівнюють біткоін до електронних грошей, емісія яких не узгоджена з НБУ, і неможливість захисту майнових прав на біткоін у зв'язку з тим, що суд вважає його віртуальним майном, яке не має матеріальних ознак, а тому не підлягає судовому захисту». **Влад Коган**, представник криптовалютного бізнесу, на прикладі власної компанії Coinessa, де українці можуть вільно купляти біткоін, пояснив, що у зв'язку з невизначеностями в національному законодавстві його сервіс працює в англійському праві. Проте позитивний підхід до регулювання біткоін створив би привабливий клімат для такої комерційної діяльності в Україні. Серед перспектив легального забезпечення використання криптовалюти в Україні можна також назвати наступні: спрощення міжнародних платежів; відхід від готівки взаєморозрахунків; позбавлення учасників угоди від необхідності домовлятися про валюту розрахунку - з можливістю конвертації цифрової валюти в гривню [4].

Можна дійти висновку, що сучасне поширення криптовалюти по світу і постійне залучення в неї все нових людей дозволяє дати впевнені прогнози на рахунок майбутнього системи електронних грошей. Враховуючи всі «за» і «проти», перспективи розвитку віртуальної грошової одиниці виглядають однозначно райдужно, адже всі недоліки можуть бути подолані в часі за допомогою технологічних досягнень. Україна і так відстає у розвитку цифрових галузей порівняно з іншими країнами. Загальмувавши розвиток цієї ланки, вона ризикує назавжди залишитися на узбіччі прогресу, тому наша країна все ж таки повинна визнати існування криптовалют, і це визнання повинно бути виражено в позитивному регулюванні на рівні роз'яснень, які зможуть стати першим кроком держави назустріч цій технології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Урбанович В.А., Яковишина Н.А. КРИПТОВАЛЮТА В УКРАЇНІ ТА В СВІТІ: СТАН, РЕГУЛЮВАННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ / В.А.Урбанович, Н.А.Яковишина // Молодий вчений. –2018. – № 5 (57). – С. 334–335.

2. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2346-III. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-14 (дата звернення: 16.10.18).

3. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 р. №15-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17. – С. 184.

4. Bitcoin в Україні: правовий статус. *Юридична газета Online*, 23.05.2016. URL: http://yur-gazeta.com/golovna/bitcoin-v-ukrayini-pravoviy-status.html (дата звернення: 16.10.18).

Заброда Олександр Вячеславович,
студент 3 курсу
Миргородського художньо-промислового
коледжу імені М.В.Гоголя
Полтавського національного технічного
університет імені Юрі Кондратюка
Науковий керівник:
Гончаренко Валентина Іванівна,
викладач, спеціаліст

ОСОБЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

Стрімкий розвиток і глобальне впровадження новітніх інформаційних технологій, інтенсифікація інформаційних відносин створили умови, коли життя людини є майже не мислиме без сучасних засобів зв’язку, електронно-

обчислювальної техніки, комп'ютерних систем та мереж. В Україні є всі засади для впровадження системи електронного документообігу. Верховна Рада ухвалила для цього відповідні закони «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», «Про обов'язковий примірник документів», «Про Національну програму інформатизації» та інші.

Найпершими почали використовувати електронні документи банки, адже закон, який регламентує використання електронних документів та електронного документообігу з'явився ще в 2001 році. Згідно із законом, електронний документ – це документ, інформація у якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа, зокрема, електронний цифровий підпис [1].

НБУ зробив великий крок в цьому році в напрямку запровадження paperless (суть якого полягає в максимально можливій відмові від паперових документів при обслуговуванні клієнтів) у банківська сфері. Українським банкам надано можливість перейти на електронний документообіг зі своїми клієнтами. 17 серпня 2017 року набрала чинності відповідна постанова Правління НБУ №78 «Про затвердження Положення про застосування електронного підпису в банківській системі України» [2], яка допомогла врегулювати це питання. Положення зобов'язало банки розробити внутрішні документи, які регулюватимуть роботу з електронними документами, завіреними електронним підписом. Отже, банки повинні гарантувати можливість клієнтам взаємодіяти з ними в електронному вигляді.

Наступні нововведення, які стосуються електронного документообігу, стали можливі з 1 жовтня 2017 року, з моменту набрання чинності Постанови № 106 «Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України». Даний документ передбачає:

–укладення договорів про відкриття банківського рахунку та банківського вкладу в електронній формі (шляхом приєднання клієнта до публічної пропозиції укладення договору);

–скасовано обов'язок щодо використання суб'єктом господарювання печаток на документах (що значно полегшує використання системи електронного документообігу між банком та клієнтом);

–надано право клієнтам, які вже мають рахунки в банку, на відкриття наступних рахунків у цьому банку без особистої присутності, шляхом подання документів в електронному вигляді [3].

З впровадженням даного документу банки не лише спрощують свої взаємовідносини з клієнтами, але й переходять на безпаперову роботу, що відповідає загальним тенденціям, які на сьогодні простежуються на державному рівні. Разом з тим у більшості банків функціонує половинний електронний документообіг – найгірша його форма, коли частина документів формується в електронному форматі, а інша – роздруковується.

В результаті проведеного дослідження можемо констатувати, що на сучасному етапі в рамках реалізації Національної програми інформатизації передбачається створення інтегрованої системи електронного документообігу, яка забезпечить обіг документів та скоротить термін підготовки й ухвалення рішень. При цьому варто відзначити, що прийняття відповідних документів свідчить про те, що НБУ розуміє потреби суспільства і світові тенденції в цілому. Економія часу та ресурсів клієнтів банків піде на користь усім. Тому, важливо підкреслити, що на сьогодні в Україні є можливості на практиці реалізувати та встановити у банківській системі країни систему електронного документообігу, яка вже розроблена й успішно працює. Тоді ні державі, ні банкам не потрібно витрачати величезні фінансові ресурси на розробку нового програмного забезпечення. У зв'язку з цим можемо зробити висновок, що політика держави налаштована на покращення життя населення однак, існує нагальна потреба в удосконаленні

банківській системі, яка забезпечить зміцнення фінансової складової національної безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про електронні документи та електронний документообіг [Електронний ресурс] : Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nreg=851-15 (дата звернення 18.03.2018). – Назва з екрана.

2. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про застосування електронного підпису в банківській системі України» від 17 серпня 2017 №78.

3. Постанови «Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 1 жовтня 2017 року № 106.

Заросило В.О., доктор юридичних наук,
професор, завідувач кафедри управління безпекою,
правоохоронної та антикорупційної діяльності
Навчально-наукового інституту права
ім. Володимира Великого МАУП

ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК ВИД СУСПІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У житті суспільства виокремлюються різні процеси. Без процесу немає руху. Процес може сприяти покращанню життя, але може призводити й до занепаду. Тлумачний словник української мови визначає процес як

- послідовну зміну фаз розвитку предметів і явищ, що відбувається закономірним порядком;
- сукупність ряду послідовних дій, які спрямовані на досягнення певного результату;

- визначений законом порядок діяльності слідчих і судових органів при розслідуванні й розгляді кримінальної справи;
- розгляд справи судом [1].

Практично доведено, що всі існування суспільства та існування світу в цілому неможливе без певних процесів. Тим більше всі процеси мають в основному три стадії початок, сам процес та його завершення.

В науці, особливо у фізичних, хімічних та часом в біологічних науках деякі дослідники виокремлюють так звані об'єктивні процеси, які виникають незалежно від волі людини і закінчуються також незалежно від її волі.

До об'єктивних процесів можна віднести природні явища, які прямо чи опосередковано впливають на життя людей. В техніці є свої технічні чи технологічні процеси, які відбуваються за встановленими фізичними чи хімічними або біологічними законами. Слід зазначити, що останнім часом відбувається пошук впливу на суб'єктивні процеси з метою їх зміни на потребу людини, але це не завжди вдається.

Більшість об'єктивних процесів є безперервними. Особливо це стосується біологічних процесів. Вони відбуваються поступово і при цьому зупинити більшість таких процесів неможливо. До них відносяться такі процеси, як процес старіння та ряд інших.

На відміну від об'єктивних процесів в суспільстві існують також суб'єктивні процеси, які виникають в залежності від волі людей.

Найбільш впливовими суб'єктивними процесами є соціальні процеси, які мають багатосторонній характер. До соціальних процесів можна віднести безліч процесів, які певною мірою визначають окремими галузями права. Це адміністративні процеси такі як процес навчання людей в навчальних закладах, процес здійснення соціальних виплат, процес охорони прав і свобод громадян та т. ін.

Кримінальне право не може існувати без кримінального процесу, цивільне без цивільного та т. ін.

Існують також такі соціальні процеси як політичний процес господарський процес та ряд інших

Як вже зазначалося всі процеси мають в основному три стадії: початок, власне сам процес та закінчення. Кожен процес після його закінчення має певні наслідки або один наслідок. Цей наслідок в більшості випадків є метою самого процесу. Тобто кожен процес починається з метою досягти тих чи інших наслідків.

Окремі дослідники вважають, що серед соціальних процесів найбільш важливими є юридичні процеси. В цілому в науковій літературі юридичний процес визначається як урегульований відповідними процесуальними нормами порядок діяльності у певній галузі права, метою якого є досягнення бажаного результату. Але таке визначення як вже було відмічено є узагальненим. Існує безліч визначень юридичного процесу, які наводять різні дослідники і при цьому кожен з них обґрунтовує свій підхід відповідними категоріями.

Юридичний процес визначається як врегульований процесуальними нормами порядок діяльності компетентних державних органів, що виражається в системі їхніх процесуальних дій з підготовки, прийняття і документування юридичних рішень загального й індивідуального характеру. [2] У здійсненні процесу обов'язково беруть участь процедурно-процесуальні юридичні норми та норми матеріального права, а результат вирішення індивідуально-конкретних справ фіксується у правових актах.

О.Ф Скакун виокремлює такі ознаки юридичного процесу, які певною мірою виокремлюють його від інших видів соціальних процесів:

1) юридичний процес є різновидом соціального процесу, але він притаманний тільки юридично значущій діяльності;

2) він має юридичну природу, а його призначення здійснення провадження у юридичних справах, до яких відносяться розгляд справ про правопорушення, вирішення цивільно-правових спорів, розгляд скарг та заяв, вирішення

питання про стягнення коштів, які боржник винен стягувачу або державі та т. ін..;

3) юридичний процес регламентується відповідними процесуальними нормами, що носять назву національних і міжнародних та здійснюється тільки на основі таких норм;

4) він здійснюється як владна діяльністю уповноважених суб'єктів, до яких відносяться компетентні органи та посадові особи;

5) юридичний процес складається з процесуальних стадій (етапів), які мають здійснюватися тільки в певному порядку, порушення порядку перетворює юридичний процес на недійсний

6) всі процесуальні стадії пов'язані метою – досягненням рішення;

7) юридичний процес має на меті прийняття юридичних рішень, які можуть бути загального або індивідуального характеру;

7) він обов'язково фіксується у документально оформлених правових актах, при цьому форма фіксації значення не має [2]

Слід зазначити, що в результаті юридичного процесу норми матеріального права втілюються в життя і як результат вони сприяють дієвості права в цілому.

Разом з тим, як вже зазначалося, серед вчених немає єдиної думки стосовно юридичного процесу. Кельман.М.С. та співавтори навчального посібника «Загальна теорія держави і права» взагалі не виокремлюють юридичного процесу. Вони вважають, що юридичний процес в системі права визначено механізмом правового регулювання [3]

Копейчиков В.В. також окремо не виділяє юридичного процесу [4]. Він не формулює поняття юридичного процес, але пропонує виокремлення стадії застосування правових норм. В принципі ми можемо стверджувати, що ці стадії ідентичні стадіям юридичного процесу

До першої стаді відноситься аналіз фактичних обставин справи або ситуації, яка вимагає врегулювання чи вирішення або підготовча стадія.

Друга стадія спрямована на встановлення тієї чи іншої правової норми, яка може бути застосована для вирішення справи по суті. Тобто проводиться юридична кваліфікація або встановлення ознак подібності поведінки суб'єктів та норм, які застосовувалися і допомагали у вирішенні подібних справ.

Під час третьої стадії приймається рішення по справі. Дана стадія пов'язана з конкретним застосуванням норм права та передбачає перш за все фіксацію результат застосування правової норми, тобто виданні чи проголошенні індивідуального нормативного акту, який вже встановлює права і обов'язки учасників провадження.

Четверта стадія передбачає виконання прийнятого рішення, тобто вона також існує в юридичному процесі

Автори підручника «Теорія держави і права. Академічний курс» [5] найбільш повно розглядають поняття юридичного процесу. Перш за все ними визначено, що в суспільстві існує безліч відносин, які вимагають правового врегулювання. Тому законодавством розроблено велику кількість правових механізмів, процедур з метою використання прав, напрямів та форм виконання обов’язків, а також приписів стосовно утримання від вчинення заборонених дій і, відповідно, накладення стягнення та покарання за неправові дії [5].

Слід зазначити, що з метою визначення власне юридичного процесу в суспільстві розроблені так звані процесуальні норми. Вони відрізняються від матеріальних норм, які в більшості передбачають конкретні результати чи конкретні дії, які треба здійснити щоб досягти зазначених результатів. Норми за допомогою яких право стає дійовим – це процесуальні норми Процесуальні норми, також як і матеріальні норми, встановлюють певні права, покладають певні обов’язки, накладають відповідні заборони. Проте головним призначення таких норм є забезпечення та ефективне використання норм матеріального права, тобто виконання обов'язків, надбання чи

позбавлення прав і покарання за неправові дії [6].

Таким чином юридичні процеси не можуть здійснюватися без застосування процесуальних норм. В різних галузях права процесуальні норми мають різне значення. Наприклад, в кримінальному процесі суворе дотримання процесуальних норм є запорукою досягнення результату. В інших галузях права існують певні альтернативні норми, які можуть застосовуватися і при цьому результат може бути також різний, в залежності від їх застосування. Наприклад, у торгівельному процесі, який окремі дослідники вважають одним з видів адміністративного права процесу, суб'єкт в разі невідповідності придбаного предмету чи речі може її повернути і йому зобов’язані повернути витрачені кошти.

Можна погодитися з думкою окремих авторів, що існує загально правова процесуальна теорія, але в кожній галузі права виокремлюються свої види юридичного процесу.

О.І. Миколенко відзначає, що «юридичний процес», як наукове поняття, набув свого специфічного змісту в юридичній науці. Разом з тим визначення кожного вченого, який займається проблемами юридичного процесу, не дає остаточно визначитись із його змістом [6, с. 113].

Слід зазначити, що теорія юридичного процесу почала розроблятися ще професором В.М. Горшеньовим [7].

Юридичний процес визначався ним як комплексна система правових форм діяльності уповноважених органів держави, посадових осіб, а також зацікавлених у вирішенні різноманітних юридичних справ інших суб’єктів права. Цей процес регулюється правовими (процедурними та процесуальними) нормами, а його результати закріплюються у відповідних правових актах - організаційних документах [7, с. 8].

Юридичний процес визначався як процес здійснення операцій з нормами права у зв’язку з вирішенням певних юридичних справ. Він здійснюється уповноваженими органами держави та посадовими. Його

результати закріплюються у відповідних правових актах. Сам процес регулюється процесуальними нормами і забезпечується відповідними способами законодавчої техніки [7, с. 8].

Це було перше визначення юридичного процесу, проте в процесі розвитку правової науки воно змінювалося і уточнювалося.

В науці існує два підходи до визначення юридичного процесу: широкий і вузький. При цьому автори, які обґрунтовують свої положення наводять досить переконливі аргументи.

Так П.Ф. Єлісейкін, як представник вузького розуміння юридичного процесу, визначав його, як організаційну форму правозастосування юрисдикційними органами санкцій охоронних матеріально-правових приписів, поєднаних із здійсненням зацікавленими особами свого права на звернення щодо захисту порушених прав та інтересів, законності і правопорядку [8, с. 33].

А.Ф. Черданцев, який представляє широкий підхід до юридичного процесу, вважав, що процес - це форма, покликана звернути права та обов'язки суб'єктів матеріальних правовідносин у реальність. Він вважав виокремлення матеріальних і процесуальних норм у праві їх «функціональною спеціалізацією» [9,с. 14].

Представник вузького розуміння юридичного процесу Т.Є. Абова визначала юридичний процес як правозастосовну діяльність уповноважених органів та осіб і пов'язані з цією діяльністю відносини, основне призначення яких - забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян і організацій [10, с. 320].

В кінці XX сторіччя була сформована більш конкретна концепція широкого розуміння юридичного процесу. Так І.О. Галаган писав, що: 1) юридичний процес слугує цілям посилення гарантій прав особи, налагодженню та упорядкуванню організаційних та інших відносин, які складаються між органами держави та іншими суб'єктами; 2) вдосконалення

існуючих та видання нових норм, посилення їх наукової обґрунтованості значною мірою підвищать ефективність основної ланки правової системи - матеріально-правових норм, всієї правозастосовної діяльності; всього механізму правового регулювання суспільних відносин, форм та методів державного управління суспільством [11].

Цікавим співвідношенням юридичного процесу та юридичної процедури відзначився В.М. Протасов, який вважав, що юридичний процес є процесуальною процедурою, тобто різновидом правової процедури, а його обсяг і зміст визначається тим, що він служить реалізації особливих відносин - матеріальних охоронних відносин [12, с. 62]. Таким чином, він визначає юридичний процес як особливий вид юридичної процедури, яка спрямована на виявлення та реалізацію матеріального охоронного правовідношення [12, с. 20].

Досить детально розробив теорію юридичного процесу, як одного з різновидів соціальних процесів Д.М. Бахрах. Він відзначав, що в природі існує велика кількість процесів, як форми існування матерії, тобто процеси бувають фізичні, хімічні, біологічні, соціальні. Юридичні процеси є окремим видом соціальних процесів і мають такі ознаки: 1) носять характер свідомої цілеспрямованої діяльності; 2) пов’язані з реалізацією владних повноважень суб’єктами публічної влади; 3) спрямовані на досягнення певних юридичних результатів та вирішення юридичних справ; 4) проміжні та кінцеві результати процесу закріплюються в офіційних документах; 5) детально регламентуються юридичними процесуальними нормами [13, с. 300].

Розширює поняття юридичного процесу С.М. Махіна, яка визначає, що юридичний процес - це: 1) розгляд певної юридичної справи, тобто такої обставини, яка вирішується (розглядається) на підставі закону, а її наслідки здійснюються на виконання закону; 2) діяльність зі здійснення операцій з нормами права; 3) правова форма діяльності уповноважених на те органів держави і посадових осіб; 4) діяльність, що викликає об’єктивну потребу в

процедурно-процесуальної регламентації; 5) діяльність, безпосередньо пов’язана з необхідністю використання методів і засобів юридичної техніки [14, с. 42-44].

Таким чином ми бачимо різні підходи до визначення юридичного процесу. На основі всіх цих підходів ми можемо запропонувати таке визначення юридичного процесу:

1. юридичний процес це один з видів соціального процесу, який практично охоплює всі сфери діяльності людини у суспільстві;
2. цей процес неможливий без застосування норм процесуального права, які є різними для кожної галузі права;
3. результатом застосування процесуальних норм є зміни матеріального стану особи, речі чи виду стосовно якої застосовувався юридичний процес
4. юридичний процес може здійснюватися тільки відповідними особами, які уповноважені його здійснювати, в разі здійснення його не уповноваженими особами його результат можуть бути скасованими;
5. властивістю юридичного процесу є неможливість його прискорення. Якщо будь-який технічний процес можна прискорити шляхом застосування певних реагентів чи приладів, то юридичний процес має відбуватися тільки за тими етапами, які визначені в законодавстві, проте в окремих випадках може застосовуватися прискорений процес, але для цього мають бути встановлені окремі юридичні норми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сучасний тлумачний словник української мови. Довідкове видання 60 000 слів. За заг. ред. В.В. Дубчинського Х. вид «Школа» , 2009. – 832 с.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник - ; видання доповнене і перероблене. – К. Алерта, 2014. – 524 с.
3. Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М. Загальна теорія держави і права:

Підручник – 3 видання – Львів, «Новий світ – 2000», 2011. – 584 с.

4. Загальна теорія держави і права / за ред. академіка АПрН України,доктора юридичних наук, професора В.В. Копейчикова. – К. Юрінком, 1997. – 320 с.

5. Теорія держави і права. Академічний курс. Підручник \ За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К.Ґ: Юрінком Інтер, 2006. – 698 с.

6. Миколенко О.І. Теорія адміністративного процедурного права *II* Монографія *I* О.І. Миколенко - Харків; Бурун Книга, 2010.-336 с.
7. Теория юридического процесса *I* под ред. В.М. Горшенева. -Харьков, 1985. - 192 с.
8. Елисейкин П.Ф. Соотношение общего понятия юридического процесса и организационных форм реализации материального права *I* П.Ф. Елисейкин *II* Проблемы соотношения материального и процессуального права: Труды ВЮЗИ.-М., 1980. – С. 26-37.
9. Черданцев А.Ф. Системообразующие связи права *I* А.Ф. Черданцев *II* Советское государство и право. - 1974. - №8.-С. 10-17.
10. Абова Т.Е. Хозяйственный процесс - порядок защиты хозяйственных прав *I* Т.Е. Абова *II* Теоретические проблемы хозяйственного права. -М., 1975. -С. 319-321.
11. Процессуальные нормы и отношения в советском праве (в непроцессуальных отраслях) под общей ред. И.А. Галагана. - Воронеж: изд-во Воронеж, ун-та, 1985. -206 с.

12. В.Н. Протасов. Основы общеправовой процессуальной теории / В.Н. Протасов-М., 1991. - 144 с.

13. Бахрах Д.Н. Административное право России // Учебник для вузов / Д.Н. Бахрах - М.: издательская группа НОРМА ИНФРА. - М, 2000. - 640 с.
14. Махина С.Н. Административный процесс: Проблемы теории, перспективы правового регулирования *I* С.Н. Махина - Воронеж: изд-во ВГУ - 1999. - 232 с.

Захарків Тетяна Ігорівна
Студентка групи ПБК-16-8
Навчально-наукового інституту права
Університет державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Фоменко Юлія Олександрівна
старший викладач кафедри фінансового права
Університет державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В умовах сьогодення стало актуальним питання забезпечення безпеки діяльності не тільки суб'єктів підприємництва, але і перед країною в цілому, що є порівняно новим і складним явищем, для всіх суб'єктів економічних відносин. Відбуваються зміни на міжнародній арені, що поклали початок новим підходам у сфері політичних, економічних і військових відносин країн світової спільноти. І тому важливим є забезпечення фінансової безпеки України на всіх рівнях управління [1, с.30].

Варто зазначити, що на сучасному етапі розвитку нашої країни лишаються не розробленими і не прийнятими концепції та стратегії формування системи фінансово-економічної безпеки, відсутні механізми забезпечення безпеки та контролю. Дану проблематику досліджували такі вчені як: В.С. Геєць, Я.І. Жаліло, Т.О. Клебанова, С.В. Кавун, В.І. Мунтіян.

Найважливішою складовою економічної безпеки України в сучасних умовах є фінансова безпека, яка, в свою чергу, є основою національної безпеки держави. Фінансова безпека – це захищеність інтересів держави на всіх рівнях фінансових відносин, тобто належний рівень незалежності,

стабільності, стійкості, фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів [2, с.60].

На основі аналізу статей, часто можна побачити, що науковці ототожнюють поняття «економічна безпека» і «фінансова безпека». Насправді ці поняття є різними, але тісно взаємодіють одне з одним. Оскільки фінансова безпека є найважливішою складовою економічної безпеки.

Фінансова безпека включає в себе, насамперед, стан фінансів і фінансових інститутів, при якому забезпечується: гарантований захист національних економічних інтересів; гармонійний і соціально спрямований розвиток національної економіки, фінансової системи і всієї сукупності фінансових відносин і процесів у державі; готовність і здатність фінансових інститутів створювати механізми реалізації та захисту інтересів розвитку національних фінансів; підтримка соціально – політичної стабільності суспільства тощо [1, с.32].

На думку О.К. Єлісєєва[3, с.10], найважливішими функціями держави є забезпечення національних інтересів й економічної безпеки, а їх реалізація спрямована на посилення її позицій в міжнародному співтоваристві. На фінансову безпеку впливає дія внутрішніх і зовнішніх факторів. Наявність внутрішніх факторів пов’язують із організаційно-правовою, адміністративною та інституційною незавершеністю реформування фінансово-кредитної сфери, політичною нестабільністю. Зовнішніми вважаються такі фактори як невизначеність держави в сучасному геополітичному просторі, її непричетність до інтеграційних процесів, обмежений доступ до закордонних фінансових ринків, безконтрольне накопичення зовнішньої заборгованості.

В умовах сьогодення, в Україні посідає важливе місце Державна фіскальна служба України, оскільки вона є центральним органом виконавчої влади, діяльність якої спрямована на забезпечення надходження податків і

зборів до бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів, але потрібно зазначити, що ДФС України є основним інструментом забезпечення фінансової безпеки держави [2, с.59].

Проаналізувавши зарубіжний досвід, варто зазначити, що у Німеччині забезпечення фінансової безпеки держави також є еквівалентом підтримки стабільності економічного росту. Головні положення країни у сфері забезпечення національної безпеки, в тому числі фінансової, висвітлені в офіційній директиві Міністерства оборони, в якій вказано, що уряд Німеччини вбачає процес забезпечення фінансової безпеки в підтримці соціального та економічного прогресу, захисті від економічного шантажу, демократизації в Європі та в усьому світі, забезпеченні свободи торгівлі, доступу до сировинних ресурсів та ринків в межах справедливої світової економічної та фінансової системи [4, с.56]. На основі вище зазначеного, необхідно сказати, що Німеччина, задля забезпечення фінансової безпеки своєї країни спирається не лише на національне законодавство, але й на міжнародне законодавство, міжнародні відносини та інститути. Тому, для забезпечення в нашій країні стійкої фінансової безпеки необхідно, насамперед, переглянути та удосконалити діючу нормативно – правову базу в галузі фінансово – економічної безпеки, розробити концепцію фінансової безпеки України, яка б враховувала специфіку кожного регіону, тим самим посилюючи економічну безпеку країни в цілому, організувати дієву комісію з контролю за використанням бюджетних коштів [4, с.57].

Отже, фінансова безпека – це захищеність інтересів держави на всіх рівнях фінансових відносин тобто належний рівень незалежності, стабільності, стійкості, фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів. Вона є найважливішою складовою економічної безпеки України. Для забезпечення її стійкості необхідно, по-перше це переглянути та удосконалити нормативно-правову

базу, по-друге розробити концепцію фінансової безпеки України, яка б врахувала специфіку кожного регіону тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Смовкіна Г. А. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної бепеки. Економіка:реалії часу. 2014. №3. С. 30–36.
2. Бригінець О. О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. 2016. № 837. С. 59-65
3. Єлісєєва О. К. Статистичне моделювання фінансової безпеки України. Науковий вісник національної академії статистики, обліку та аудиту. 2018. №1. С. 10–18.
4. Тимошенко О. В. Досвід європейських країн щодо формування та забезпечення фінансовоекономічної безпеки держави. Науковий вісник Економіка та держава. 2017. №4. С. 52–57.

Змитрович Діана Ігорівна,
Ковальчук Олександра Сергіївна,
здобувачі вищої освіти першого бакалаврського рівня
Навчально-науково інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Шолкова Тетяна Борисівна
кандидат юридичних наук, доцент доцент кафедри фінансового права
Університет державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Сучасний стан розвитку валютних операцій в Україні характеризується як надзвичайно ризикований. Вагомі дослідження у даній

сфері демонструють неефективність сучасної світової валютно-фінансової системи та породжують глобальні зміни в її основних елементах. Валютний ринок, як один з головних елементів системи, в останні десятиліття характеризується посиленням процесів глобалізації, диверсифікації та трансформації. Валютна політика держави прямо впливає на економічний розвиток у країні, від окремих галузей і до позицій на світовому ринку.

Проблемні аспекти валютного ринку та функціонування валютної системи висвітлено в наукових працях таких зарубіжних вчених, як Р. Маккіннон, С. Моісеєвої, М. Фрідмен, А. Шварц та ін. Серед українських вчених необхідно відмітити праці О. Барановського, Я. Белінської, Т. Вахненко, В. Геєця, А. Даниленко, О. Дзюблюка, В. Козюка, Д. Лук'яненко, З.Луцишин, М. Савлука .

Метою дослідження є теоретичні та практичні реалії з'ясування проблемних питань, щодо стану розвитку валютних операцій в Україні.

Отже, валютна операція - це операція, яка пов'язана з переходом права власності на валютні цінності та (або) права вимоги і пов'язаних з цим зобов'язань, предметом яких є валютні цінності, між резидентами, нерезидентами, а також резидентами і нерезидентами, крім операцій, що здійснюються між резидентами, якщо такими валютними цінностями є національна валюта, торгівля валютними цінностями, транскордонний переказ валютних цінностей та транскордонне переміщення валютних цінностей [1].

К. І. Новікова у своїх працях звертає увагу, що нині в Україні здійснення поточних і строкових валютних операцій, а відповідно і можливість хеджування валютного ризику, дещо ускладнюється. Це безумовно пов'язано з наявними законодавчими та регуляторними обмеженнями на валютному ринкові. Так, станом на березень 2016-2017 рр. до обмежень, установлених Нацбанком щодо валютних операцій в Україні, відносено: обов'язковий продаж 75 % валютної виручки; обмеження продажу

іноземної валюти одній особі − 6 тис. грн, переказу в іноземній валюті − 15 тис. грн; встановлення ліміту загальної відкритої валютної позиції у розмірі 1 % тощо [2].

Згідно з дослідження автора у даній сфері , ми маємо те, що чинні обмеження значно скорочують можливості банківських установ щодо проведення валютних операцій через зменшення ліміту валютної позиції, а також обмежують можливості фізичних та юридичних осіб вільно розпоряджатися власними валютними коштами, що не сприяє лібералізації валютного ринку. Проведення державним регулятором цієї досить жорсткої політики можна обґрунтувати нестабільною ситуацією на валютному ринку та наявною фінансовою кризою [2].

П. І. Віблий, Х. В. Горбова, Б. А. Федак у своїх дослідженнях розглянули основні проблеми функціонування валютних операцій та створили стратегічну програму розвитку національної економіки, яка повинна містити загальнодержавні орієнтири та шляхи подолання соціально-економічних проблем [3].

Негативно впливає на становище валютного ринку України тінізація економіки, що знижує ефективність валютних регулятивних заходів Нацбанку, причому рівень тінізації становить близько 50 %. Для нейтралізації тінізації потрібно посилити контроль у бюджетній сфері, тобто підвищити прозорість державних закупівель, реформувати податкову систему з метою експортного відшкодування ПДВ, розробити дійові антикорупційні програми.

Також науковці зазначають, що саме різкі перепади курсу валют негативно впливають на економіку країни, а для України дане явище є досить поширеним і актуальним на даний час. Така ситуація може бути вирішена тільки за допомогою ефективної валютної політики, а саме перехід на монетарний режим інфляційного таргетування. Для успішного впровадження інфляційного таргетування необхідні кардинальні зміни в макроекономічній і

структурній політиці, удосконалення національної статистики, реформа банківської системи та внутрішніх фінансових ринків[3].

Ми повністю погоджуємося з думкою, що Україні потрібно брати активнішу участь у міжнародному русі капіталу шляхом залучення іноземних кредитів. Розвиток міжнародного кредитування пов'язаний з посиленням процесів глобалізації. Однією з проблем України є не представленя країни на міжнародних валютних ринках протягом останніх років. Однією з основних причин сформованої ситуації в країні є слабка національна економіка. За такої ситуації НБУ змушений жорстко контролювати гривню, оскільки відміна більшості обмежень на торгівлю національною валютою, які сьогодні застосовуються у прямій чи непрямій формах, можуть мати негативні наслідки для її стабільності. До того ж ресурси українських банків є занадто обмеженими, щоб говорити про їхню присутність на закордонних біржах [3].

Отже, провівши детальне дослідження проблем розвитку валютних операцій, можна дійти висновку, що для ефективного та дієвого механізму реалізації валютних операцій потрібно внести зміни до законодавчої бази, також необхідним є представлення України на міжнародній арені як учасника валютних операцій , посилити фінансову потужність банків країни та зробити більш доступною систему засобів переведення валютних коштів на міжнародному рівні. Для подолання неефективності сучасної валютно-фінансової системи України потрібно звернути увагу на світовий досвід проведення валютних операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 № 2473-VIII

2. Проблеми та перспективи розвитку ринку валютних операцій в Україні [Електронний ресурс] / К. І. Новікова, Л. Ф. Новікова / Вісник Академії митної служби України. Серія : Економіка. 2015. № 2. С. 81–87. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2015_2_10

3. Проблеми валютного регулювання в Україні [Електронний ресурс] / П. І. Віблий, Х. В. Горбова, Б. А. Федак /Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2015. № 819. С. 368-372.URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2015_819_49

Ільчук Оксана Василівна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
Університету державної фіскальної служби України

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із основних факторів визначення конкурентоспроможності економіки держави на світовому ринку є не стільки природні ресурси, скільки здатність суб’єктів господарської діяльності генерувати та впроваджувати інновації. Оскільки ці процеси є ризикованими і фінансово місткими, то національні уряди активно застосовують економічні стимули у вигляді прямого бюджетного фінансування та встановлення пільг щодо оподаткування відповідної діяльності. Застосування податкових пільг у вітчизняній практиці державного регулювання інноваційного розвитку ще не набуло належного поширення і має обмежений характер.

В Україні залишаються невирішеними питання щодо конкретних регулятивних норм, які, адаптуючи позитивний досвід зарубіжних країн,

будуть забезпечувати ефективну імплементацію таких інструментів державної інноваційно-інвестиційної політики [4]. Тому дослідження проблеми доцільності застосування податкових пільг в українській економіці як інструменту державної регуляторної політики щодо активізації інноваційно-інвестиційної діяльності є актуальним.

Питанням впливу податків на обсяги інвестиційної діяльності присвячено чимало наукових праць вітчизняних економістів, таких як М. В. Гомон, В. М. Кміть, М. В. Пельчер, І. В. Точиліна та інші. Проте вивчення та систематизація передового світового досвіду залишаються затребуваними при розробленні практичних заходів державної інноваційної політики в Україні.

Активізація інвестиційних процесів в економіці та підвищення регулятивного потенціалу системи оподаткування на основі запровадження інноваційно-інвестиційних преференцій є одними з головних завдань реалізації стратегічних цілей податкової політики в Україні. У 2002 р. вступив в дію базовий закон «Про інноваційну діяльність», де було встановлено значні пільги для інноваційних підприємств [1]:

– 50% ПДВ за операціями з поставок продукції, пов’язаних з виконанням інноваційних проектів, не підлягають сплаті до бюджету, використовуються винятково на фінансування інноваційної діяльності;

– пільгове оподаткування прибутку підприємств, відповідно до якого 50% податку на прибуток, одержаного від виконання цих проектів, використовується у тому самому порядку, що й кошти від частини сум ПДВ;

– сплата земельного податку у половинному розмірі;

– прискорена амортизація основних фондів;

– при ввезенні в Україну протягом строку чинності свідоцтва про державну реєстрацію інноваційного проекту сировини, обладнання, комплектуючих та інших товарів (крім підакцизних), необхідних для

виконання цього проекту, вони звільняються від сплати ввізного мита та податку на додану вартість.

Податковий кодекс передбачає відновлення спеціального режиму оподаткування для суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти на основі інноваційних технологій, але водночас прослідковується реформування ПКУ у 2015 р., а саме: відміна більшості пільг стосовно податку на прибуток підприємств, відміна пільгових ставок для ІТ компаній [5]. Тому варто розглянути зарубіжну практику стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

У податковому законодавстві Іспанії щодо стимулювання інноваційної діяльності комбінуються об'ємні й зростаючі пільги. З 2006 р. інноваційним підприємствам дозволялося списувати на собівартість 100 % витрат на науково-дослідні роботи та конструкторські розробки (НДДКР). Також вони можуть претендувати на податковий кредит у розмірі 30 % обсягу витрат на НДДКР у поточному податковому році та 50 % перевищення середніх витрат за останні два роки [2]. Крім того, додаткові пільги запроваджено на регіональному рівні.

Великобританія, яка тривалий час утримувалася від використання податкових пільг в інноваційні сфері, з 2000 р. запровадила підвищену норму списання витрат на НДДКР у розмірі 150 % для малих суб'єктів бізнесу і в розмірі 125 % – для великих підприємств (із 2002 р.) [6].

Варто зазначити, що прискорена амортизація посідає чільне місце серед інших цільових податкових пільг інноваційного спрямування, оскільки також сприяє зменшенню податкових зобов'язань підприємств. Амортизаційна політика є важливим інструментом стимулювання фінансування інноваційної діяльності за рахунок власних коштів підприємства. У Податковому кодексі США (ст. 179) передбачено можливість миттєвого списання витрат на обладнання, що використовується для дослідницької діяльності [3].

Цікавою є політика щодо встановлення податкових пільг для малих інноваційних підприємств. У Канаді для малих підприємств, власниками яких є канадські громадяни й обсяг витрат котрих на НДДКР не перевищує 3 млн канадських доларів, ставка інвестиційного податкового кредиту дорівнює 35 % (для решти – 20 %), а компенсація витрат на дослідницьку діяльність відшкодовується навіть у разі, коли нарахованого податку недостатньо (або його немає через збитковість підприємства) [2]. Такі заходи стимулюють розвиток малих інноваційних підприємств.

У Франції з метою податкового стимулювання інноваційної діяльності в приватному секторі використовуються дві схеми. Перша розрахована на нові компанії, що працюють у сфері високих технологій, витрати яких на наукові та науково-технічні роботи перевищують 15 % валового доходу, їх звільняють від сплати податку на прибуток протягом перших трьох років. Друга схема стимулює підприємців, котрі здійснюють інвестиції у нові інноваційні проекти [6]. Також для малих підприємств передбачено режим оперативного відшкодування дослідницького податкового кредиту, який означає, що наприкінці першого року діяльності компанія може відшкодувати свої витрати на НДДКР, отримавши відповідну суму готівкою.

Поширеним інструментом податкового стимулювання інноваційної діяльності є встановлення податкових канікул, що передбачає звільнення від оподаткування на певний період прибутку, отриманого від реалізації інноваційних процесів. Така практика спостерігається у Франції, Угорщині, Македонії, Йорданії [2].

Отже, провівши аналіз світових тенденцій заохочення інновацій за допомогою податкових пільг можна стверджувати, що залежно від особливостей розвитку національної економіки країни використовують різні набори пільг для підтримки окремих етапів інноваційного процесу: прискорену амортизацію, дослідницькі податкові знижки та кредити, податкові канікули, зменшення ставок податку на прибуток, спеціальні

податкові режими діяльності технологічних парків. Запозичення світового досвіду з податкового регулювання інноваційно-інвестиційних процесів дасть розвиток у регулюванні інноваційно-інвестиційної діяльності та підвищить соціально-економічний розвиток країни. В Україні доцільно використати такі специфічні інструменти податкового регулювання інноваційної сфери, як введення інноваційного податкового кредиту, застосування прискореної амортизації основних засобів та встановлення податкових канікул.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15 (дата звернення: 30.10.2018)
2. Гомон М.В. Податкова політика держави у сфері стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності / М. В. Гомон // Гроші, фінанси і кредит. – 2016. – № 12. – С. 434-438. URL: http://global-national.in.ua/archive/12-2016/91.pdf
3. Кміть В.М. Зарубіжний досвід податкового стимулювання підприємництва / В. М. Кміть // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – № 3 (08). – С. 265-269. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/50.pdf
4. Пельчер М. В. Європейський досвід та вітчизняні реалії податкової системи / М. В. Пельчер // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених «Соціально-економічні аспекти розвитку економіки». – 2017. – С. 122–125. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21202/2/SEIED_2017_Pelcher_M-European_experience_and_122-125.pdf

5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17
6. Точиліна І. В. Досвід податкового стимулювання інноваційного розвитку економіка / І. В. Точиліна // Облік і податкування. – 2016. – № 3 (76). – С. 54-67. URL: file:///C:/Users/fox%20pc/Downloads/Npndfi_2016_3_5.pdf

Каландей Вероніка Олександрівна,
Клименко Альона Андріївна,
здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права

РОЛЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На сьогодні українська економіка переживає складний період свого розвитку, банківська система працює неповноцінно та не виконує свої базові функції: забезпечувати платіжний оборот між економічними суб’єктами, акумулювати вільні заощадження та капітал, трансформувати їх у кредити й інвестиції, внаслідок погіршення фінансових показників, що у свою чергу вимагає застосування ефективних антикризових заходів для створення передумов оновлення та вдосконалення діючої системи управління банківською діяльністю.

Поєднання політичної, економічної, фінансової та банківської кризи зруйнували фінансову стабільність держави, поставили під загрозу її фінансову безпеку [1, с.88].

Дане питання висвітлено у працях: О. Барановського, Т. Болгара, Б. Губського, М. Єрмошенка, С. Кульпінського, В. Мунтіяна, В. Сенчагова, А. Сухорукова, В. Шлемка, І. Бінька та інших.

Фінансова безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки держави і характеризує стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який визначається збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання. Відтак фінансова безпека України, зумовлена стабільністю грошово-кредитної, бюджетної й валютної систем, залежить від багатьох показників, найважливішими з яких є розподіл державного бюджету, стійкість банківської системи, національної валюти, стан зовнішньої та внутрішньої заборгованості, дефіцит платіжного балансу. Фінансову безпеку будь-якої держави визначає її фінансова незалежність, ступінь розвитку ринку капіталів, коло інвесторів, міра відкритості внутрішнього ринку; розмаїття фінансових інструментів, обсяг і вартість запозичень, залежність їх від конкретного джерела, збалансованість структури запозичень по строках та валютах, ступінь ризиків ринкових коливань, гарантованість розміщення конкретних фінансових інструментів, наявність інформації про емітентів і кредитних історій; схильність населення до операцій з фондовими цінностями, концентрація інтелектуальних ресурсів, задіяних у розвитку фінансового ринку; характер фінансово-кредитної політики, соціально-економічна й політична стабільність, організація нормального обміну фінансовими ресурсами між галузями, регіонами, країнами.

Формування належного рівня фінансової безпеки України значною мірою залежить від того, наскільки стабільним, динамічним та контрольованим є розвиток банківського сектора, який є запорукою відновлення економічного зростання.

До основних причин сучасної кризи у банківській системі України можна віднести: загальну геополітичну нестабільність у країні, військові події та громадські заворушення, кризові процеси в економіці, падіння ВВП й обсягів національного доходу, девальвацію національної валюти, значний рівень доларизації економіки, різкі коливання курсу валют, падіння довіри до банківської системи [2].

Спостерігається погіршення всіх показників діяльності банківських установ України: зменшення регулятивного капіталу банків та його адекватності, зниження рентабельності активів і капіталу, як наслідок, банківська система Україна має негативний фінансовий результат. Причиною цього стали збитки банків, які віднесені до категорії неплатоспроможних, збройна агресія на сході країни, тимчасова окупація Автономної республіки Крим, погіршення якості кредитних портфелів банків, знецінення активів тощо [3].

Сучасна банківська система України пристосована переважно до обслуговування поточних, перш за все платіжних потреб економічних суб’єктів і деякою мірою короткострокових потреб в обіговому капіталі. Для задоволення інвестиційних потреб реального сектора українські банки не пристосовані ні структурно, ні функціонально, внаслідок чого їх вплив на формування матеріально-технічної бази економіки вкрай обмежений. Про це свідчить відсутність в Україні спеціалізованих інвестиційних банків, відмова від створення національного банку реконструкції та розвитку із широкими повноваженнями з організації фінансування інвестиційних потреб економіки, випереджаюче зростання обсягів банківських кредитів у сфері особистого споживання й торгівлі порівняно зі сферою виробництва, незначні обсяги

довгострокових депозитних ресурсів з поступовим зменшенням їх розмірів і частки в ресурсній базі банків.

Крім цього, у кризовий період були відсутні нестандартні інструменти грошовокредитного і валютного регулювання, не сприяли забезпеченню кредитування реального сектора економіки. Найбільш шкідливими для подальшого розвитку банківської діяльності стали диспропорції, що сформувалися в реальному секторі економіки. Однією з них є надмірне переважання експортноорієнтованого виробництва над виробництвом для внутрішнього ринку, що спричинює гіпервисоку залежність країни від імпорту та всезростаючий попит на іноземну валюту на ринку, який усе важче покривати надходженнями валюти від експорту.

Девальвація істотно ускладнила балансування державного бюджету завдяки зростанню майже вдвічі витрат на обслуговування зовнішнього державного боргу. Крім того, девальвація гривні спровокувала у країні сплеск інфляції завдяки здорожчанню та скороченню обсягів імпорту, що негативно вплинуло на динаміку заощаджень і депозитів банків та на їхню довіру до кредитоспроможності клієнтівпозичальників. [1, с.90].

Однією зі складових створення передумов стабільного розвитку економіки України повинно стати виконання основних завдань щодо формування фінансової безпеки у банківському секторі України, що забезпечить фінансову стабільність та сталий розвиток. На цьому шляху необхідно перезавантажити банківський сектор та запровадити якісні зміни. Незважаючи на всі зовнішні і внутрішні загрози фінансовій безпеці, на сьогодні існують усі шанси очистити та оздоровити банківський сектор України, а також піднести роль банків у загальному розвитку економіки держави. Поліпшення ситуації можливе за умови втілення невідкладних заходів щодо реформування економіки, адже банківська система не є відокремленою від загальнодержавних економічних процесів. Банківський сектор вимагає вдосконалення для ефективної роботи. Першочерговими

кроками мають стати подальше очищення банківської системи, рекапіталізація банків, виведення з ринку неплатоспроможних установ, вживання заходів щодо покращення якості управління шляхом підвищення вимог до менеджменту, посилення відповідальності керівників банків та акціонерів, захист прав кредиторів, реформування валютного ринку тощо. Необхідно пам'ятати, що найкращі інвестори для країни – це її громадяни, і Національний банк повинен застосувати весь наявний у його арсеналі інструментарій для посилення довіри українців до банківської системи та всебічного захисту інтересів вкладників. Подальших досліджень потребують перспективи модернізації системи банківського регулювання та нагляду НБУ з метою посилення контролю над операціями банків із пов'язаними особами й відповідальності власників істотної участі, керівників банків та інших пов'язаних з банками осіб за дії, що провокують неплатоспроможність банків. Необхідним є розроблення змін до Закону «Про Національний банк України», спрямованих на зміцнення інституційної бази й ефективності НБУ, які передбачатимуть трансформацію Правління, посилення наглядових повноважень Ради НБУ, його автономності, удосконалення правил розподілу його прибутку на користь Уряду, реструктуризацію організаційної структури Національного банку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Манжос С.Б. Роль банківських установ у забезпеченні фінансової безпеки держави/ С. Б. Манжос //Полтавський національний технічний університет іменія Юрія Кондратюка. – Полтава 2015. – №6

2. Економіка України – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3271

3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua

Калюта Анна Борисівна
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів

ЕФЕКТИВНА БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ В МИТНИХ ОРГАНАХ – УДАР ПО ТІНЬОВІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Тіньова економіка і корупція є неподільні і породжують одне одного, утворюючи замкнене коло, де матеріальний ефект від корупційної діяльності є частиною тіньового прибутку.

Запроваджена Урядом реформа роботи Державної фіскальної служби в частині митних підрозділів, а також набір заходів із подолання тіньових оборудок на кордоні дали можливість інституційно змінювати роботу митної служби – в бік зменшення прямого контакту із службовцями і збільшення аналітичної складової. Потрібно також відмітити інституційні перебудови роботи митної служби з точки зору аналітичної роботи, серед яких проект Закону «Про єдине митне вікно» [1] є кроком до налагодження нормального робочого процесу.

Ключовим методом боротьби із контрабандою стало посилення відповідальності самих митників, а також надання силовим структурам Міністерства внутрішніх справ права проводити аналітичну роботу і працювати з базами даних.

Зарегульованість експортно-імпортного режиму роблять невигідною або малоефективною легальну зовнішню торгівлю. Основним недоліком регулювання імпорту є нестабільність системи митних тарифів. Високі ціни на легальний імпорт роблять багато товарів недоступними для внутрішнього споживача і менш конкурентоспроможними як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Це створює можливості для зловживань (підробка

акцизних марок, заниження ціни товарів), масової контрабанди або «човникових» поїздок і, нарешті, «пробиванням» у владних структурах різноманітних пільг [2, 3].

У будь-якій країні існує контрабанда імпортованих товарів. Але ймовірно, в розвинених країнах світу, це не досягло такого масштабу як в Україні. За 2017 рік в Україну потрапило контрабанди приблизно на 25 мільярдів доларів. Це приблизно 55% об’єму торгівлі на офіційному міжбанку. Але, контрабанда має досить «суттєвий недолік»: її повинні продати, і якщо це товар масового споживання, то його ще потрібно рекламувати.

Тут і починається найцікавіше. Замкнене коло «контрабанда-корупція-тіньова економіка» у дії. На цьому етапі легко побачити основні прогалини у законодавстві, якими користуються шахраї і ошуканці.

Зазвичай товар, отриманий нелегально не має первинних документів від продавця. Натомість чинні нормативні акти не містять законодавчого обов'язку для суб'єктів спрощеної системи оподаткування мати первинні документи про походження товару (на відміну від суб'єктів загальної системи оподаткування), що дозволяє здійснювати продаж товарів іноземного виробництва, ввезених на митну територію України без сплати будь-яких податків та зборів та відвертої контрабанди, а також дозволяє легалізувати продаж товарів, придбаних чи ввезених на територію України нібито для особистих потреб, а не для використання в підприємницькій діяльності.

Також слід зазначити, що відсутність законодавчої заборони оптової торгівлі товарами не власного виробництва (простіше кажучи перепродажу товарів) суб'єктами спрощеної системи оподаткування спотворює саму сутність такої системи, позаяк в усіх цивілізованих країнах будь-які спрощення в адмініструванні, обліку та звітності для малого бізнесу застосовуються виключно в галузі роздрібної торгівлі товарами та надання послуг кінцевим споживачам.

Відчутно покращити ситуацію може прийняття Проекту Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо заходів з детінізації обігу товарів і послуг» [3]. Саме обов'язкове використання реєстраторів розрахункових операцій та здійснення обліку придбаних товарів (послуг) на підставі належним чином оформлених первинних документів є найбільш дієвим та цивілізованим способом фіксації реального обсягу торговельної виручки. Можливість дослідити ланцюжок документів від ПДВ-постачальника повністю унеможливить продаж контрабандного товару, сірого імпорту, фальсифікату тощо. А як наслідок – виведення грошей з «тіні» до державного бюджету.

За оцінками експертів Асоціації підприємств інформаційних технологій України щорічно бюджет України втрачає через контрабанду техніки 3,6 млрд. грн податків [4].

За даними уряду, з моменту введення в дію плану «Україна без контрабанди», підвищення надходжень до державного бюджету становлять 70 – 80 мільйонів гривень плюсом щоденно, а це 2 – 2,400 мільярди гривень на місяць. Ефективність й надалі буде тільки підвищуватись. Наприклад, по одному і тому ж товару, це іграшки, розмитнення відбувалось по ціні 4 800 доларів за контейнер. Сьогодні той самий контейнер, ті самі іграшки розмитнюються по ціні 8 700 доларів за контейнер. Це колосальні ресурси, які йшли повз бюджет. Наступне, наприклад, тканини, які імпортують в Україну. До заходів, які припиняють різноманітне запровадження схем – 12500 доларів контейнер, той же самий контейнер розмитнюється вже за 21340 доларів [5].

Головним негативним наслідком здійснення діяльності в тіньовому секторі економіки є недоотримання державою значної частки надходжень до бюджетів всіх рівнів, що, відповідно, означає нижчий рівень надання суспільних благ та соціального забезпечення для громадян.

Відсутність законодавчо закріплених повноважень на проведення оперативно-розшукової діяльності унеможливлює діяльність митних органів проводити оперативні заходи. Не дивлячись на повну готовність з боку посадових осіб кваліфіковано здійснювати ОРД митні органи не можуть ефективно функціонувати без надання їм статусу суб'єкта ОРД. Докорінно змінивши умови «гри», Україна має певні позитивні зрушення в подоланні корупції. Проведений аналіз свідчить про те, що за наявності політичної волі можна не тільки приймати непрості політико-юридичні рішення, але й реально змінювати принципи та форму державного урядування в такий спосіб, щоб якщо не викорінити корупцію повністю, то хоча б суттєво обмежити умови, які її породжують.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пропозиції Президента до Закону "Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму "єдиного вікна" та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України". URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62378

2. Трущенко О. О. Тіньова економіка як негативний фактор економічної безпеки України. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/94685/15-Trushhenko.pdf?sequence=1

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо заходів з детінізації обігу товарів і послуг. Проект Закону. URL: http://www.rada.gov.ua/archive/2017/09?sort=DESC&page_count=100

4. Ліцензія на авторство. URL: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.uk

5. Боротьба з контрабандою збільшила щоденні відрахування до бюджету на 70-80 млн грн, – Володимир Гройсман. URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/news/borotba-z-kontrabandoyu-zbilshila-shchodenni-vidrahuvannya-do-byudzhetu-na-70-80-mln-grn-volodimir-grojsman

Касьяненко Артем Миколайович,
кандидат юридичних наук, адвокат

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Реалії українського сьогодення свідчать про існування об’єктивних загроз економічній безпеці державі, протидія яким може та має вважатися одним найбільш важливих та актуальних напрямів державної політики у сфері фінансів та права. Існуванню таких загроз та ризиків сприяє законодавча недосконаліть, неврегульованість питань управління державним сектором економіки; багаторічний та стабільно існуючий дефіцит Державного бюджету України, переважно емісійний характер фінансування цього дефіциту; наявність суттєвих недоліків у функціонуванні фінансово-бюджетної системи; спрямованість податкової системи держави не на забезпечення інтересів усіх учасників фінансової діяльності, а на односторонній фіскальний тиск; недосконаліть системи контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів тощо.

Щорічне зростання обсягів порушень бюджетного законодавства негативно позначається на показниках соціально-економічного розвитку країни. Адже за даними Рахункової палати України у наслідок контрольнних заходів у 2017 році було виявлено (відповідно до статей 116 і 119 Бюджетного кодексу України) порушень бюджетного законодавства, зокрема, нецільового, неефективного використання коштів Державного

бюджету України на загальну суму 23 млрд 32,4 млн гривень. Аналіз контрольно-аналітичних заходів, проведених упродовж 2016 року, свідчить, що більшість порушень бюджетного законодавства продовжують мати системний характер і повторюються із року в рік. Найбільш характерними за кількістю виявлених випадків та обсягами були порушення, які умовно можна класифікувати за такими узагальненими видами: використання бюджетних коштів без належних нормативно-правових підстав (3 млрд 424,5 млн грн); планування з порушенням чинного законодавства та за відсутності правових підстав (2 млрд 538,6 млн грн); використання коштів державного бюджету з порушенням чинного законодавства (785,4 млн грн) тощо. На нашу думку, в умовах державної фінансової кризи зниження кількості порушень бюджетного законодавства та забезпечення суворої бюджетної дисципліни з метою раціонального використання кожної бюджетної гривні є надійними чинниками стабілізації фінансової системи країни та вагомими факторами сприяння вирішенню нагальних питань її розвитку для досягнення пріоритетних соціально-економічних цілей.

Щодо зарубіжного досвіду, то в правових дослідженнях зарубіжних науковців особлива увага приділяється меті та завданням фінансового контролю – і таким головним завданням бюджетного контролю в усіх державах є сприяння успішній реалізації фінансової політики держави у сфері дотримання бюджетного законодавства, зокрема бюджетної дисципліни, недопущення нецільового використання бюджетних коштів тощо. Зарубіжний досвід свідчить, що фінансова незалежність органу державного фінансового контролю передбачає закріплення у державному бюджеті видатків на його утримання окремим рядком. Більшість держав поклали даний принцип у свої закони про рахункові палати. Наприклад, бюджет Офісу державного аудитора Угорщини виокремлено у бюджеті окремо [1].

Щодо суб'єктів фінансового контролю, то, наприклад, в Ірландії бюджетний контроль здійснюється службою контролера і генерального аудитора, які є незалежними органами виконавчої влади, голова і члени яких призначаються президентом за поданням Палати представників (парламентом). Служба має надзвичайно великі повноваження.

Контрольні повноваження у деяких державах передані суду. В Іспанії таким органом є Суд рахунків, у Франції – Суд бюджетної та фінансової дисципліни, у Німеччині, Парагваї – Фінансовий суд, у Сальвадорі – Рахунковий суд. У багатьох державах саме спеціальний орган від парламентського контролю відіграє важливу роль (Австрія, Канада, Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Японія та ін.). Наприклад, у Канаді вищим органом державного фінансового контролю є Управління генерального аудитора, яке у 1878 році отримало незалежний від виконавчої влади статус і здійснює від імені парламенту контроль за видатками уряду. У Німеччині діє дворівнева система органів державного фінансового контролю: Федеральна рахункова палата (її діяльність регламентується Конституцією Німеччини, законом від 11.06.1985 р. „Про Федеральну рахункову палату Німеччини") і регіональні рахункові палати, які здійснюють діяльність відповідно до нормативно-правових актів земель. Подібна система діє і у Швейцарії, США, Канаді [2].

На основі аналізу бюджетно-правових норм держав Європейського Союзу виявлено, що діючий механізм відповідальності за порушення бюджетного законодавства включає наступні ефективні способи забезпечення бюджетного контролю: створення національних ревізійних рад з бюджетного контролю (наприклад, Велика Британія); введення посади фінансового прокурора (наприклад, Швейцарія); створення федеральних служб по боротьбі з фінансовими шахраями (наприклад, ЄС); створення єдиного реєстру порушників бюджетного законодавства (наприклад, Франція, Німеччина).

В Україні, не зважаючи на існування різних форм контролю, відстежити рух фінансів повною мірою на сьогодні майже неможливо. Зі зростанням масштабів тіньової економіки проблема контрольного процесу за фінансовими потоками набуває ще більшої гостроти. В. Білоус [3, с. 6] визначив, що, незважаючи на ринкові перетворення в Україні, фінансова система та її контролюючі органи залишаються громіздкими, численними, а їх дії неузгодженими. Не краще організована координація діяльності служб правоохоронних органів, які здійснюють контроль за дотриманням законів у сфері фінансової та господарської діяльності суб'єктів підприємництва.

Спираючись на досвід Європейського Союзу, актуальним питанням сьогодення є проведення аналізу законодавства з метою виявлення недоліків, що впливають на здійснення фінансової діяльності держави і реалізацію бюджетної політики. Зарубіжний досвід вчить, що досягти успіху в соціально-економічній сфері, забезпечивши підвищення рівня та якості життя населення, можливо тільки завдяки зосередженню фінансових ресурсів на пріоритетних напрямах розвитку, раціональному та ефективному їх використанню за цільовим призначенням. Порушники бюджетного законодавства повинні нести серйозні покарання, процедура застосування яких повинна бути чітко закріплена на законодавчому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Act LXVI of 2011 on the State Audit Office of Hungary. 1 July 2011[Electronic resource]. – Mode of access : www.asz.hu/en/introduction/act-sao.

2. Козырин А. Н. Финансовое право и управление публичными финансами в зарубежных странах / Козырин А. Н. – М. : ЦППИ, 2009. – 182 с.

3. Білоус В. Т. Правове регулювання взаємодії контролюючих і правоохоронних органів у сфері контролю за фінансово-господарською діяльністю / В. Т. Білоус // Організаційно-правове забезпечення контролюючих та правоохоронних органів у сфері господарювання :

проблеми сьогодення та перспективи розвитку : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2008. – 588 с.

Касьяненко Любов Михайлівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

„ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ" ЯК БАЗОВА ФІНАНСОВО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

Враховуючи діалектичний процес розвитку будь-яких наукових категорій, фінансова діяльність трактувалася по-різному, залежно від особливостей того чи іншого періоду. Фінансова діяльність є порівняно новою категорією, яка не зустрічається ні в роботах із фінансового права царської Росії, ні в зарубіжних виданнях, ні в перших радянських підручниках з фінансового права (1940, 1946 р.). Але у роботах дореволюційних учених М. М. Алексєєнка, С. І. Іловайського, В. О. Лебедєва, Д. Д. Львова, І. І. Янжула, І. Х. Озерова, які займалися вивченням фінансів, йшлося про „финансовое (государственное) хозяйство" . Проаналізувавши праці цих учених, тлумачення поняття фінансового (державного) господарства, запропоновані ними, багато учених сьогодні сприймають їх як тотожні визначенню фінансової діяльності держави. Необхідно також зазначити, що у свій час І. І. Янжул [1, с. 13] відносив до сфери фінансового права тільки державні доходи, тобто те, що нині називається процесом формування державних грошових фондів. І. І. Патлаєвський [2, с. 24–78] додав ще і витрати, але тільки ті, що здійснювалися по лінії „державний бюджет – міністерство, одержувач

бюджетних асигнувань”. Деякі дані про фінанси ми знаходимо у Фоми Аквінського (XIII століття). „Повільний розвиток фінансового господарства, – писав І. Х. Озеров, – також не сприяв розвиткові фінансової науки, і розвиток останньої навряд чи можна визначити раніше, ніж XV століттям”. „З розвитком науки три народи, – говорив Лоренц Штейн, – розділили між собою наукові розробки з фінансового права: Німеччина працювала над податками, Франція – над державним балансом і джерелами податку, а в Англії розроблялося питання про закономірності фінансового ладу” [3, с. 70].

Уперше поняття „фінансова діяльність радянської держави” фігурує в навчальному посібнику М. А. Гурвича «Советское финансовое право» 1954 року. На думку М. А. Гурвича категорія „фінансова діяльність держави ” охоплює два види дій: мобілізація грошових ресурсів і їх розподіл. Подібну думку мали С. С. Алексєєв, В. І. Лісовський, В. К. Райхер. Пізніше Ю. А. Ровинський у своїй праці «Основные вопросы теории советского финансового права» (1960 р.) запропонував категорію „фінансова діяльність держави” охоплювати трьома видами дій: мобілізація грошових ресурсів, їх розподіл і використання. На його думку, дана категорія, яка у країнах з ринковою економікою розмежувала державні фінанси від приватних і означала управління першими, у радянській науці фінансового права увібрала у себе тоталітарне керівництво усіма фінансами з боку держави. На нашу думку, ця категорія виражала економічну діяльність, яка реально існувала у той період. Фінансова діяльність спонукає до створення правових можливостей функціонування фінансової системи і виникнення багатьох організаційних, інформаційних, матеріальних, і процесуальних правовідносин, що забезпечують формування, розподіл, перерозподіл грошових фондів.

У підручнику за редакцією В. В. Безчеревних, С. Д. Ципкіна „Советское финансовое право” (1983 р.), зустрічаємо визначення фінансової діяльності Радянської держави як процесу планового збору, розподілу і використання

грошових коштів, за допомогою яких забезпечується практичне здійснення завдань і функцій Радянської держави. Автори, аналізуючи склад фінансової системи держави, чітко розмежовував мобілізацію, розподіл (перерозподіл) і використання фондів коштів і вважав, що держава, здійснюючи фінансову діяльність: а) створює фонди коштів за рахунок доходів від господарювання шляхом встановлення обов'язкових платежів для юридичних і фізичних осіб, „податкових і неподаткових платежів"; б) розподіляє фонди коштів за передбаченими цілями (наприклад, між секторами виробництва); в) використовує їх, тим самим задовольняючи потреби держави й суспільства.

Велику увагу дослідженню цього питання було приділено у роботах українських учених Воронової Л. К., Кучерявенка М.П., Латковської Т.А., Лукашева О.А., Орлюк О. П., Пацурківського П. С., Пришви Н.Ю., Савченко Л.А., Чернадчука В.Д., Якимчук Н.Я. та ін. Більшість авторів визначають фінансову діяльність держави як здійснення нею функцій щодо планомірного утворення, розподілу і використання грошових фондів (фінансових ресурсів) з метою реалізації завдань соціально-економічного розвитку, забезпечення виконання функцій держави та органів місцевого самоврядування.

На думку ж Д. В. Вінницького [4, с. 70–72], поняття „фінансова діяльність" не може розглядатися як базова фінансово-правова категорія. На його думку, з юридичного погляду, воно має значення тільки настільки, наскільки воно визначається правом дій указаних суб'єктів, здійснення яких забезпечується юридичними правами і обов'язками тих осіб, чиї інтереси вона може забезпечити. Тому поняття фінансової діяльності держави завжди виступає як підпорядковане категорії фінансових правовідносин, характеризуючи зміст дій одного із його учасників. Таким чином, категорія фінансової діяльності набуває наукової цінності для правової науки тільки щодо дослідження реальної поведінки учасників правовідносин з їх правами і обов'язками.

На нашу думку, подібне твердження є помилковим щодо змісту фінансової діяльності і тієї ролі, яку виконує держава у процесі її здійснення. Здійснюючи фінансову діяльність, держава виступає одночасно як політично владний суб'єкт, уповноважений регулювати певні суспільні відносини (у даному випадку, відносини щодо збору, розподілу і використання грошових фондів коштів) і як безпосередній суб'єкт цих відносин, у яких, видаючи правові норми, наділяє себе певними правами й обов'язками. Прийняття державою фінансово-правових актів, що регулюють економічні фінансові відносини, у фінансово-правовій науці розглядається як одна із форм фінансової діяльності держави.

Неодноразово зазначали науковці, що фінансова діяльність держави вичерпана сферою відносин, суб'єктом яких виступає держава у цілому і які пов'язані із бюджетом. Але у даному випадку фінансова діяльність держави зводиться до її тільки бюджетної діяльності і при цьому виключається діяльність державних підприємств (децентралізовані фонди грошових коштів). Деякі вчені, визначаючи фінансову діяльність держави, підкреслюють необхідність диференціювати фонди грошових коштів на централізовані і децентралізовані. Підтримуємо думку А. І. Худякова [5, с. 34] про те, що зводити фінансову діяльність тільки до бюджету є помилкою, як з погляду її обсягу так і з огляду права державної властивості.

Л. К. Воронова зазначала [6, с. 21], що фінансова діяльність держави – це заснований на нормах права планомірний процес управління централізованими і децентралізованими фондами коштів, необхідними для здійснення завдань і функцій, поставлених Конституцією України перед державою, органами місцевого самоврядування та іншими публічними утвореннями, дозволеними державою. Нині багато науковці акцентують увагу на процесуальній формі, визначаючи її як процес планомірного формування, розподілу і використання державою і муніципальними утвореннями фінансових ресурсів через свої грошові фонди для виконання

поставлених перед ними завдань ; різними засобами (правовими засобами, нормами бухгалтерського обліку, операційно-технічними засобами тощо) з метою покриття витрат, зумовлених соціальним замовленням; різними методами, зокрема, стимулювання, обмеження і санкцій.

Вважаємо, що усі використані дефініції фінансової діяльності держави мають суттєвий недолік – відсутність законодавчого визначення фінансової діяльності держави. У зв'язку з цим пропонуємо прийняти Закон України „Про публічні фінанси", у якому буде чітко визначено, що таке фінансова діяльність держави та органів місцевого самоврядування, загальні принципи регулювання публічних фінансів, принципи та порядок виконання закону про державний бюджет, порядок випуску цінних паперів і залучення кредитів, правове регулювання позикових потреб держаного бюджету та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Янжул И. И. Основные начала финансовой науки : учение о государственных доходах / И. И. Янжул // Золотые страницы финансового права России. – Т. 3 / [под ред. А.Н. Козырина]. – М. : Статут, 2002. – 553 с.

2. Патлаевский И. И. Курс финансового права / Патлаевский И. И. Одесса, 1885. – 394 с.

3. Озеров И. Х. Основы финансовой науки. – Выпускъ II. Ученія объ обыкновенныхъ доходахъ. – М. : Типографія Г. И. Простакова, 1905. – 504 с.

4. Винницкий Д. В. Российское налоговое право : проблемы теории и практики / Винницкий В. Д. – СПб. : Издательство „Юридический центр Пресс", 2003. – 397 с.

5. Худяков А. И. Основы теории финансового права / Худяков А. И. – Алмата : Каржы-каражат, 1995. – 224 с.

6. Воронова Л. К. Фінансове право України : підручник / Воронова Л. К. – К. : Прецедент, Моя книга, 2006. – 448 с.

Кіраль Ганна Юріївна,
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри фінансового права,
Університету державної фіскальної служби України

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У сучасних глобалізаційних умовах розвитку будь-якої держави вагоме місце посідає формування цілісної системи економічної безпеки, яка забезпечує незалежність країни, стабільність та ефективність життєдіяльності суспільства.

Найважливіший елемент економічної безпеки країни в сучасних – це її податкова безпека. Адже саме податки і збори забезпечують економічну базу для існування будь-якої держави. Держава може виконувати свої функції лише за наявності належного фінансування дохідної частини бюджету, що формується за рахунок податкових надходжень.

Податкова безпека – це стан податкової системи держави, який характеризується стійкістю і стабільністю всіх її елементів, що передбачає гарантоване надходження податкових платежів до бюджету, стійкість і незалежність податкової системи, здатність до розвитку і вдосконалення, спроможність до своєчасного виявлення та запобігання потенційних загроз та

здатність системи реалізовувати фіскальну функцію з метою максимального узгодження інтересів держави і платника податків [1].

З метою створення ефективної системи забезпечення податкової безпеки в Україні, доцільно розглянути міжнародний досвід. В зарубіжних країнах існує розгалужена система органів, які забезпечують контроль за своєчасністю та повнотою сплати податків і зборів до бюджету, а також здійснюють розслідування податкових правопорушень.

На нашу думку, доцільно розглянути досвід США та Європейського Союзу, адже саме ці держави мають стабільно високий рівень податкової безпеки, який забезпечується постійним удосконаленням законодавчої бази, а також здійсненням постійних заходів із профілактики, протидії та запобігання загроз.

Так, у США контроль за податковою злочинністю здійснює Служба внутрішніх доходів (Internal Revenue Service), яка є структурним елементом Міністерства фінансів США (Department of the Treasury). Її завданням є контроль за дотриманням податкового законодавства, забезпечення сплати податкових зобов’язань. У складі Служби діє слідчий департамент, повноваженням якого є розслідування податкових правопорушень, злочинів та всіх порушень законодавства про банківську таємницю [2].

Щодо Європейського Союзу, то необхідно зазначити, що в Іспанії на базі Міністерства економіки та фінансів утворено Податкове агенство (Agencia Tributaria), основними завданнями якого є :

1. управління, інспектування та збір податків, що належать державі;
2. збір доходів від імені Європейського Союзу;
3. управління митницями та запобігання контрабанді;
4. участь у розслідуванні окремих правопорушень, у тому числі злочинів проти Державного казначейства та злочинів, пов'язаних з контрабандою товарів [3].

У Німеччині у складі податкових органів діє централізована правоохоронна структура – служба податкових розслідувань «Штойфа» (Steuerfahndungstelle), яка підпорядковується Міністерству фінансів Німеччини (Bundesministerium der Finanzen). До її функцій належать:

1. розслідування податкових злочинів і порушень порядку нарахування та сплати податку;
2. визначення бази оподаткування у випадках податкових злочинів, а також порядку вирахування і сплати податків;
3. виявлення невідомих податкових злочинів та обставин, які є основою для виникнення податкових зобов'язань [4].

В Італії розкриттям і розслідуванням злочинів у сфері оподаткування разом з поліцією і Корпусом карабінерів займається Фінансова гвардія (Guardia di Finanza), яка входить до структури Міністерства економіки та фінансів Італії (Ministero dell'Economia e delle Finanze). Основними завданнями Фінансової гвардії є:

1. податковий та митний контроль, контроль за акцизами;
2. контроль за витратами державних коштів;
3. запобігання організованій злочинності та фальшивомонетництву;
4. запобігання і протидія шахрайству в системі ЄС;
5. нагляд за законністю при здійсненні державних закупівель, розміщенням замовлень та проведенням торгів;
6. захист патентів та авторських прав, в тому числі національної продукції та італійських торгових марок;
7. організація взаємодії з іншими правоохоронними та контрольними органами країни [5].

В Данії, Фінляндії та Норвегії функції із запобігання та розслідування податкових правопорушень та злочинів виконує поліція, так як податкова служба даних країн не наділена правоохоронними повноваженнями, а лише здійснює фіскальне адміністрування [6].

Підсумовуючи вище наведене, можна дійти висновку, що в основному в світі існує дві моделі діяльності органів із запобігання та протидії злочинності у податковій сфері. Перша модель передбачає, що розслідування податкових правопорушень належить до повноважень правоохоронного органу загальної компетенції – поліції держави, друга – у структурі Міністерства фінансів або податкового органу створюється відповідний спеціальний підрозділ, на який і покладається функція розслідування податкових злочинів, а також забезпечення податкової безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лісовий Г. О. Податкова безпека України: загрози та ризики. Форум права. 2016. С. 162–168.

2. About IRS. URL: https://www.irs.gov/about-irs/ (Last accessed: 11.11.2018).

3. The Tax Agency: Institutional information. URL: https://www.agenciatributaria.es/AEAT.internet/en_gb/Inicio/La_Agencia_Tributaria/Informacion_institucional/Informacion_institucional.shtml (Last accessed: 11.11.2018).

4. Податкова система Німеччини. URL: http://www.appu.org.ua/main2/shkola_platnyka_podatkiv/vse_pro_podatki/zarybiznuy_dosvid/Germany.html (дата звернення: 11.11.2018).

5. Фінансова гвардія Італії. Бізнес експрес: міжнародний бізнес. URL: https://expbiz.ru/biznes-stati/mezhdunarodnyj-biznes/finansovaya-gvardiya-italii.html (дата звернення: 11.11.2018).

6. Беззуб І. Фінансова поліція. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2314:reforma-podatkovoji-sistemi-2&catid=71&Itemid=382 (дата звернення: 11.11.2018).

Ковтун Валентина Миколаївна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансового права
Національного Університету ДФС України

ФІНАНСОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У кожній правовій системі формується система юридичної відповідальності, що забезпечує найбільш ефективну реалізацію правових приписів держави. Питання ж фінансово-правової відповідальності стало найбільш дискусійним у правовій науці України. Суперечності викликає як сам факт існування такого виду відповідальності, так і питання, що стосуються природи фінансово-правових санкцій, порядку їх застосування, визначення ознак та складу фінансового правопорушення. У зв'язку із цим, аналіз проблем становлення та розвитку фінансово-правової відповідальності є одним із пріоритетних напрямів науки, необхідних для підвищення ролі фінансового права як галузі права. Особливо гостро стоїть питання розмежування фінансово-правової відповідальності з іншими видами юридичної відповідальності, зокрема адміністративною, оскільки законодавство містить суперечливі і дублюючі одна одну норми, які породжують труднощі у правозастосовній практиці.

Питання про самостійний характер фінансово-правової відповідальності залишається дискусійним до сьогодні. Варто зазначити, що інститут юридичної відповідальності є серцевиною будь-якої галузі права. Значення інституту юридичної відповідальності для галузі права є настільки великим, що галузь права можна виділити також і через інститут юридичної відповідальності. Тому цілком обґрунтованою є наявність самостійного інституту фінансово-правової відповідальності в структурі фінансового права

і це належить до однієї з додаткових ознак, що підкреслюють самостійність галузі фінансового права.

Фінансово-правова відповідальність передбачає застосування до правопорушника державного примусу як реалізації його обов'язку відповідати за вчинене ним фінансове правопорушення. Цей факт особливо підкреслювали представники фінансово-правової науки, які досліджували відповідальність за порушення фінансової дисципліни. Окремої уваги в системі фінансової відповідальності заслуговує податкова відповідальність превентивність якої прямо впливає на об'єм фінансових ресурсів держави.

Відомо, що інститут фінансової відповідальності за податкові правопорушення відіграє важливу роль у становленні правової держави в Україні, адже, він є певним стимулом для платників податків своєчасно та сповна сплачувати податки і збори, що забезпечує надходження коштів до бюджетів та, як наслідок, сприяє ефективному виконанню державою та органами місцевого самоврядування своїх завдань та функцій.

Ідея фінансово-правової відповідальності не є новою для вітчизняної науки та законодавства. Зокрема, ще на початку XIX століття в працях учених-фінансистів обґрунтовується необхідність закріплення примусових заходів і заходів стягнень за порушення вимог фінансового законодавства на законодавчому рівні [1, с. 35]. Серед заходів державного примусу за порушення фінансової дисципліни вони виділяли наступні: забезпечення сплати податків (застава майна, вилучення документів); застосування стягнень недоїмок в податях; реалізація майна боржника; арешт майна і заробітної плати боржника [2, с. 102]. До заходів відповідальності, які застосовувались за порушення фінансово-господарської дисципліни, відносились пеня і штрафи. Однак, у той період ще не можна було говорити про формування самостійного інституту фінансово-правової відповідальності, оскільки суспільні відносини, що ним регулювалися, перебували на стадії становлення.

Однією із неврегульованих належним чином проблем українського законодавства є відсутність чіткого визначення підстав встановлення фінансової відповідальності, зокрема і за порушення податкового законодавства. Оскільки цей вид відповідальності з'явився в Україні порівняно нещодавно, теоретичне обґрунтування його застосування перебуває на стадії розробки, то й проблем, і неузгоджених, суперечливих питань щодо застосування фінансової відповідальності за порушення податкового законодавства більше ніж достатньо. Зокрема, відсутнє чітке визначення самої фінансової відповідальності [3, с.104.].

Проаналізувавши наукову літературу та законодавчі акти, вважамо, що фінансова відповідальність – це один із видів юридичної відповідальності, який виражається у застосуванні до правопорушника уповноваженими на те державними органами фінансово-правових норм-заходів державного примусу. Їй притаманні наступні ознаки:

1) відповідальність наступає за фінансове правопорушення;

2) встановлена державою у фінансово-правових нормах, які є охоронними та містять у своїй структурі фінансово-правові санкції;

3) тягне для правопорушника негативні наслідки майнового характеру;

4) реалізується у специфічній правовій формі.

Цілями фінансово-правової відповідальності є:

- охорона фінансового правопорядку;
- підвищення рівня правосвідомості та правової культури у галузі фінансової діяльності;
- забезпечення фінансового правопорядку, виховання поваги до фінансового права.

Фінансово-правова відповідальність реалізується у вигляді фінансових санкцій. Фінансові санкції – це заходи державного примусу, передбачені фінансово-правовими нормами, які накладають на правопорушника додаткові обтяження у вигляді фінансової пені та штрафів. Усі фінансово-

правові санкції поділяються на два види: правовідновлювальні та штрафні (каральні).

Отже, сучасний стан фінансового законодавства вказує на відсутність належного розуміння та правового регулювання основних засад фінансово-правової відповідальності. На сьогодні дана сфера відповідальності регулюється, переважно, підзаконними нормативними актами. На сучасному етапі існує необхідність закріпити загальні принципи, які покладено в основу фінансової діяльності держави та фінансово-правової відповідальності, в єдиний нормативний акт, який не буде суперечити чинному законодавству та відповідатиме міжнародним стандартам. Даний крок дасть змогу поліпшити процедуру здійснення фінансово-правової відповідальності та покращити стан фінансового права в Україні в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Братусь С. Н. Юридическая ответственность и законность. М. : Юрид. лит., 1976. 216 с.

2. Мусаткина А. А. Финансовая ответственность в системе юридической ответственности : дисс. канд. юрид. наук : 12.00.01 / Тольятти, 2004. 236 с.

3. Легка І. Деякі аспекти застосування фінансової відповідальності за порушення податкового законодавства**.** *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 9. С. 104.

Кондраненкова Ірина Костянтинівна,
Полякова Анастасія Вікторівна,
студентки 3 курсу
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Шолкова Тетяна Борисівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права,
Університет державної фіскальної служби
України

НЕОБХІДНІСТЬ ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ЯК ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

Важливим інструментом забезпечення найбільш повного надходження коштів до державного бюджету та їх раціонального використання, управління державним майном та боротьби зі злочинами у сфері фінансових відносин виступає державний фінансовий контроль, який в провідних країнах світу є пріоритетною сферою розвитку фінансово-бюджетних відносин. Від ефективності його функціонування значною мірою залежить стан фінансової системи держави в цілому. Протягом останніх років у системі державного фінансового контролю в Україні починають з’являтися проблеми нормативно-правового, організаційнотехнічного, інформаційного та кадрового характеру, які у своїй сукупності призводять до зниження ефективності та об’єктивності проведення державного фінансового контролю, нераціонального управління державним майном і використання бюджетних ресурсів. Все це вказує на необхідність пошуку шляхів

удосконалення державного фінансового контролю, враховуючи як особливості національної економіки, так і позитивний зарубіжний досвід у цій сфері фінансових відносин.

Питанням формування та функціонування системи державного фінансового контролю в Україні з усіма її проблемами та недоліками було приділено уваги багатьма провідними науковцями. Зокрема, Азаренкова Г. М. систематизувала погляди науковців щодо недоліків функціонування системи державного фінансового контролю [1]; С. Ю. Алексєєва сформулювала теоретико-методологічні засади організації єдиної системи державного фінансового контролю [2]; Х. В. Зайцева вивчала сучасний стан та перспективи розвитку державного фінансового контролю [3]; Т. О. Пожар систематизувала сутність, функції і види державного фінансового контролю [4].

Невід'ємне місце у реалізації фінансової політики держави, а також забезпеченні її фінансової стабільності належить державному фінансовому контролю, який являє собою систему здійснення контрольних заходів, організації внутрішнього аудиту, інспектування з метою забезпечення оптимального управління бюджетними ресурсами та державним майном на основі принципів законності, ефективності, економічності, результативності та прозорості [5]. Функціонування ефективної, якісної та прозорої системи державного фінансового контролю значно підвищує рівень довіри до держави як власних громадян, так і зарубіжної спільноти, а також створює необхідні умови для розвитку бізнесу, економічного зростання країни, формування сприятливого інвестиційного клімату тощо.

Вивчаючи сучасні тенденції здійснення державного фінансового контролю на державному та місцевому рівнях було визначено, що у системі державного фінансового контролю ці вимоги дуже часто недотримуються та ігноруються, призводячи до недоліків цієї системи,

Суттєвим недоліком функціонування державного фінансового контролю, на нашу думку, є відсутність законодавчого акту (Закону України) про державний фінансовий контроль (систему державного фінансового контролю), яким би було визначено:

– сутність державного фінансового контролю, його мету, завдання та функції;

– предмет та об’єкти державного фінансового контролю;

– принципи та вимоги до проведення державного фінансового контролю;

– види державного фінансового контролю, методи та форми його проведення;

– суб’єктів державного фінансового контролю, їх функції, завдання, розмежування повноважень і відповідальності між ними, а також чітко розмежовано та закріплено контрольні заходи за Державною аудиторською службою України;

– порядок взаємодії суб’єктів контролю між собою та правоохоронними органами, органами влади та управління;

– функції фінансових органів та органів Державної казначейської служби відповідних рівнів бюджету щодо здійснення попереднього та поточного контролю на стадіях формування кошторисів доходів і видатків бюджетних установ та їх використання;

– повноваження органів НАБУ, НАЗК, СФР та інших суб’єктів у сфері фінансового контролю та покарання винних за порушення фінансового законодавства.

Отже,в результаті проведеного дослідження, ми дійшли висновку, що для удосконалення державного фінансового контролю, підвищення рівня ефективності його здійснення необхідно забезпечити:

– розробку єдиних концептуальних засад організації державного фінансового контролю, стандартизацію форм і методів контрольної діяльності;

– прийняття стандартів здійснення державного фінансового контролю для створення дієвого механізму протидії правопорушенням і зловживанням у сфері використання бюджетних коштів, державного та комунального майна;

– дотримання міжнародних принципів фінансового контролю на державному та регіональному рівнях, адаптація системи державного фінансового контролю до європейських вимог;

– впровадження превентивних форм державного фінансового контролю в роботу контролюючих суб'єктів;

– удосконалення кадрового забезпечення системи державного фінансового контролю (підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів відповідно до нових кваліфікаційних вимог та методик);

– посилення відповідальності керівників на всіх рівнях управління та чітко встановити її межі в законодавстві;

– створення єдиної автоматизованої інформаційно-аналітичної бази у сфері державного фінансового контролю з публічним загальним доступом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова, Г. М. Шляхи вдосконалення державного фінансового контролю в Україні: окреслення та обґрунтування [Текст] / Г. М. Азаренкова // Бізнес Інформ. – 2013. – № 12. – С. 280–283.

2. Алексєєва, С. Ю. Необхідність та напрями удосконалення державного фінансового контролю в Україні [Текст] / С. Ю. Алексєєва // Управління розвитком. – 2011. – № 2 (99). – С. 112–114.

3. Зайцева, Х. В. Державний фінансовий контроль: стан та перспективи розвитку [Текст] / Х. В. Зайцева // Управління розвитком. – 2011. – № 2 (99). – С. 141–143.

4. Пожар, Т. О. Сутність, функції і види державного фінансового контролю [Текст] / Т. О. Пожар // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2011. – Вип. 31. – С. 112–118.

5. Есманов, О. М. Реформування системи державного фінансового контролю в Україні [Текст] / О. М. Есманов // Бізнес Інформ. – 2012. – № 12. – С. 32–34.

Кулаківська Т.І., Береженна О.Ю.
студентки ННІ права
Національний університет державної фіскальної служби України
м.Ірпінь,Україна
Науковий керівник:
Шолкова Тетяна Борисівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансового права

СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Після проголошення незалежності Україна зіткнулася з багатьма фінансовими проблемами. У зв’язку з цим на сучасному етапі розвитку економіка нашої держави характеризується нестабільністю та неконкурентноспроможністю. Дивлячи на це, особливої актуальності набуває проблема забезпечення фінансової безпеки, яка стала особливо відчутною під час фінансової кризи 1998 року,яка і стала базовою причиною погіршення макроекономічних показників. Адже фінансова безпека є основним

показником стабільності економіки і сталого розвитку, яка має відноситись до пріоритетів парламенту та уряду. Вона є гарантією незалежності держави, умовою ефективної життєдіяльності суспільства та досягнення успіху країни на міжнародній арені.

Проблеми фінансової безпеки все частіше привертають увагу науковців, і стають предметом дослідження таких учених, як: О.І. Барановський, І.О. Бланк, В.М. Геєць, О.Є. Гудзь, К.С. Горячева, Н.В. Ващенко, В.М. Опарін, В.К. Савчук та ін. Значна кількість наукових досліджень, які спрямовані на вивчення природи та складників фінансової безпеки, ще не повною мірою вивчені й потребують подальшого дослідження.

На сьогоднішній день, в юридичній літературі не закріплено чітке визначення поняття «фінансова безпека». Оскільки термін включає в себе широкий спектр питань то різні науковці по різному трактують дане визначення.

Найбільш об’ємно та влучно визначення поняттю фінансова безпека надає такий науковець як Барановський А.І., який трактує даний термін з таких сторін як: — важлива складова частина економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золото-валютних резервів; — рівень забезпеченості громадянина, домашнього господарства, верств населення, підприємства, організації, установи, регіону, галузі, сектора економіки, ринку, держави, суспільства, міждержавних утворень, світового співтовариства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань[1, с. 28].

У Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29.10.2013 р. дано визначення фінансової безпеки як

«стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни» [2].

Оскільки в літературі не в повній мірі розкривається дане поняття, то ми пропонуємо його розширити і розуміти фінансову систему як сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами відносин і фінансових установ, за допомого яких держава формує, розподіляє і використовує централізовані і децентралізовані фони грошових коштів.

В Україні існує безліч проблем , які негативно впливають на фінансову безпеку держави та проявляються у внутрішніх і зовнішніх загрозах. До внутрішніх загроз відносять ризики, які знаходяться під контролем держави та на які вона має значний вплив. До цих загроз відносяться політичні, економічні, демографічні, соціально-культурні фактори, що впливають на стан фінансової безпеки. Зовнішні загрози − це загрози, на які держава не має прямого впливу, тому вона повинна враховувати їх вплив при здійсненні своєї політики. До таких ризиків відносяться зовнішньоекономічні чинники та глобальні політичні, економічні та екологічні процеси, що впливають на національну конкурентоспроможність та безпеку.

Наприклад, Г.А. Смоквіна серед головних причин виникнення внутрішніх загроз фінансової безпеки України, виділяє наступні: неадекватна фінансово-економічна політика держави; помилки, зловживання та інші відхилення (безгосподарність, різноманітні економічні злочини, тощо) в управлінні фінансової системи держави; скорочення використовуваної ресурсної основи у фінансово-кредитній сфері діяльності для виходу з економічної кризи та успішного проведення подальших реформ; розвал фінансово-кредитної системи і послаблення її стабілізуючих функцій у сфері виконання та формування бюджету; низький рівень соціальної орієнтованості

економіки; падіння платоспроможності населення; скорочення ролі внутрішніх соціально-економічних стимуляторів економічного зростання; зростання економічної злочинності, корупції; зростання фінансових втрат в результаті збільшення масштабів і поглиблення соціальної напруженості в сфері економічних відносин; недосконаліть механізмів формування економічної політики держави тощо[3].

Автор також виокремлює і зовнішні загрози фінансовій безпеці України, до яких відносить: інтернаціоналізація та глобалізація світового господарства; порушення національних пріоритетів України в області фінансів через просування іноземними партнерами вигідних їм економічних проектів і фінансових програм; формування іноземними партнерами такої структури зовнішньоекономічних зв'язків з Україною, в результаті якої остання поступово перетворюється на їх сировинний придаток; зростання зовнішньої фінансової заборгованості України, посилення її залежності від іноземних кредитів; нерозвиненість ринків капіталу та їх інфраструктури; криза грошової і фінансово – кредитної систем; нестабільність економіки [3].

Багато науковців мають різні точки зору стосовно того, як зміцнити фінансову безпеку держави. Наприклад, Луцик-Дубова Т.О. приводить досить ґрунтовну класифікацію заходів стосовно зміцнення фінансової безпеки України, в аспектах: реформування бюджетної системи; удосконалення монетарної політики; удосконалення валютної політика; регулювання фондового ринку; регулювання корпоративних відносин; регулювання страхового ринку [4]. Науковий погляд стосовно шляхів підвищення рівня фінансової безпеки України висловлює Вашай Ю. Автор пропонує заходи щодо припинення окремих тіньових схем і обмеження тіньової економіки, поліпшення валютної та грошово-кредитної політики, зміцнення безпеки страхового та фондового ринків [5].

Отже, на нашу думку, для того, щоб подолати проблеми та зміцнити сучасну фінансову систему України необхідно вжити таких заходів: −

сформувати комплексний підхід до реформування бюджетного процесу на державному, місцевому рівнях та рівні міжбюджетних відносин; − розробити чітку стратегію скорочення бюджетного дефіциту; − зменшити зовнішній борг України шляхом прямого зменшення чистих зовнішніх запозичень уряду та погашення довгострокових запозичень реального сектору економіки; − забезпечити потреби економічного зростання країни шляхом розробки та впровадження виваженої грошово-кредитної політики, стабілізації рівня національної грошової одиниці, зниження рівня інфляції; − створити сприятливі умови та правила функціонування та розвитку ринку цінних паперів в Україні; - розробити ефективну систему державного регулювання ринків капіталу, посилити контроль за дотриманням вимог законодавства, запобігати шахрайству.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. — К.: Київ. нац. тогр.екон. унт, 2004. — 759 с.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 URL : http://cct.com.ua/ 2013/29.10.2013_1277.htm.

3. Смоквіна Г.А. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки України / Г.А. Смоквіна // Економіка: реалії часу. − 2014.− №3(13). − С. 30-36.

4. Луцик-Дубова Т.О. Основні пріоритети зміцнення фінансової безпеки України / Т.О. Луцик-Дубова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. − 2012. − вип. 22, ч.II − С. 1-6.

5. Вашай Ю.В. Шляхи підвищення рівня фінансової безпеки України на сучасному етапі / Ю.В.Вашай // Галицький економічний вісник. − 2012. − №6(39). − С.137-144.

Кухаревич Анна Володимирівна,
Невмержицька Анастасія Сергіївна,
здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий курівник:
Шакірова Олена Вадимівна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансового права

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЯК ЕЛЕМЕНТА ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Україна має свої національні інтереси, які виникають відповідно покладених на державу завдань. Захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів від реальних та потенційних загроз складають національну безпеку України.

У Законі України «Про національну безпеку України» вказано, що сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення відносяться до фундаментальних національних інтересів України [1]. Зазначене дає підстави вважати фінансову частиною національної безпеки країни. Податки та збори, у свою чергу, сплачуються до відповідних

бюджетів держави, що свідчить про належність податкової безпеки до фінансової.

Відповідно до завдань, які покладені на Державну фіскальну службу України (далі – ДФС) у Положенні про Державну фіскальну службу України – це орган, що має пряме відношення до забезпечення податкової, а також фінансової безпеки держави, так як реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства і законодавства з питань сплати єдиного внеску [2].

Нарахування і сплата будь-якого виду податку чи збору (обов'язкового платежу) припускають здійснення належним чином обліку і розрахунку, результати яких відображаються у відповідній формі податкової звітності.

У статті 49 Податкового кодексу України зазначено, що податкова декларація подається за звітний період в установлені строки контролюючому органу, в якому перебуває на обліку платник податків. Податкова декларація може подаватися у декілька визначених способів. Одним з яких є використання засобів електронного зв'язку та подання декларацій в електронній формі [3].

У разі, якщо платник податків вирішив звітувати саме за допомогою електронних засобів, він стає користувачем «Електронного кабінету» та набуває право на подання звітності в електронній формі, а також на ведення листування засобами електронного зв'язку в електронній формі.

Робота в «Електронному кабінеті» здійснюється з використанням електронного цифрового підпису будь-якого Акредитованого центру сертифікації ключів (АЦСК).

Щоб розпочати подачу податкової звітності в електронній формі, слід також укласти з територіальним органом ДФС договір «Про визнання електронних документів». Після того, як угода буде підписана, можна відправляти свою звітність в електронному вигляді.

Для формування та подання платниками податкової звітності в електронному вигляді було розроблено та надано у використання «Спеціалізоване клієнтське програмне забезпечення для формування та подання звітності до "Єдиного вікна подання електронної звітності"» та програмне забезпечення «Системи формування та подання до органів ДФС засобами телекомунікаційного зв’язку податкової звітності».

Сформована та зашифрована звітність в електронному вигляді надсилається на єдину адресу інформаційного порталу Державної фіскальної служби України.

Електронний кабінет забезпечує захист даних (у тому числі персональних даних) від несанкціонованого доступу із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю, яка є сукупністю організаційних та інженерно-технічних заходів, спрямованих на унеможливлення витоку, перехоплення, втрати, знищення, модифікації та блокування інформації [4].

Функціонування системи подання електронної звітності допомагає у обробці звітності, а також прискорює процес виявлення помилок у розрахунках, а також формі звітності. Зберігання поданої інформації в межах однієї системи дозволяє організувати швидкий пошук даних, зменшити ризики втрати інформації. Існування зворотного зв’язку між суб’єктами забезпечення роботи ресурсу та користувачами гарантує швидке вирішення питань щодо використання системи, а також ліквідування недоліків у її роботі.

Серед очевидних переваг використання зазначених електронних технологій у роботі Державної фіскальної служби України можна виокремити також і недоліки.

Перш за все, досить поширеною є недовіра громадян, а особливо старшого покоління до ІТ-технологій та, зокрема, до використання електронного підпису. Звичайно, ризики шахрайських операцій у кіберпросторі є досить великими і широке використання електронного підпису включає можливість заволодіння ним зловмисником, що дозволить йому вчиняти дії в інформаційних системах від чужого імені, змінювати записи в базах даних, проводити нелегітимні грошові транзакції, розшифрувати зашифровану інформацію тощо.

Використання засобів електронного цифрового підпису іншими країнами свідчить про поширене вживання нормативних та технічних заходів щодо захисту особистих ключів від несанкціонованого використання. Найбільш надійним варіантом такого захисту є захищений носій особистих ключів. Він є вбудованим до апаратно-програмних засобів, що забезпечують захист даних від несанкціонованого доступу.

Також, необхідно зазначити, що під особливим ризиком кібератак знаходяться офіційні портали державних органів. Зокрема, 8-9 жовтня 2018 року на електронні системи ДФС здійснювалися кібератаки, що призвели до недоступності електронних ресурсів відомства для їх користувачів [5].

Звичайно, кібератака була зупинена, проте вона несе у собі низку негативних факторів, які становлять небезпеку для фінансової системи. Користувачі на початку та під час кібератаки подавали інформацію ресурсу і, звичайно, така інформація не може фіксуватися під час виходу із ладу системи.

Це означає, що велика кількість поданої податкової звітності (дані реєстраторів розрахункових операцій, податкові накладні, товарно-транспортні накладні та інші), яка надається суб’єктами господарювання

щоденно, в період кібератак та відключення серверів ДФС не може бути надана вчасно, або взагалі не надійти. Така ситуація призводить до втрати часу інспекторами на зведення балансів підприємств та правильне донарахування податків і зборів.

Отже, функціонування системи електронних ресурсів Державної фіскальної служби України забезпечує безпеку податкової звітності суб'єктів господарювання, а також постійні та своєчасні надходження до бюджету у вигляді податків. Проте існує необхідність розроблення засобів забезпечення безпеки при використанні електронної ідентифікації, вирішення питань безпеки офіційних сервісів державних органів у кіберпросторі, попередження кіберзлочинності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19.
2. Положення про Державну фіскальну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF.
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010, редакція від 04.10.2018 № 2755-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
4. Порядок функціонування Електронного кабінету : наказ Міністерства фінансів України від 14.07.2017 № 637. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0942-17.
5. На електронні ресурси ДФС здійснюються кібератаки. Офіційний веб-портал Державної фіскальної служби України: веб-сайт. URL: http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/353357.html.

Куценко Анастасія Олександрівна
Гриневич Анна Василівна
Здобувачі першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Шакірова Олена Вадимівна,**
к.ю.н, доцент,
доцент кафедри фінансового права

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

На сьогодні одним із головних чинників незалежності України є стан її фінансової безпеки. Неможливо вирішити економічні проблеми, що стоять перед країною, регіоном чи підприємством не забезпечивши їм фінансову безпеку.

На даний момент фінансові можливості нашої держави залишаються досить малими. Обмеженість та недостатність фінансових ресурсів призводять до внутрішніх і зовнішніх боргів, зростання інфляційних процесів та розвитку тіньової економіки. Для вирішення вказаних проблем необхідна розробка заходів з державного регулювання, спрямованих на зміцнення фінансової безпеки України.

Дану тему досліджували такі науковці: О.І. Барановський, І.О. Бланк, В.М. Геєць, О.Є. Гудзь, К.С. Горячева, Н.В. Ващенко, В.М. Опарін, В.К. Савчук та ін. Також фінансову безпеку України досліджували правовики: В.Т. Білоус, О.М. Горбунова, Л.К. Воронова, М.В. Карасьова, М.П.Кучерявенко, Н.І. Хімічева

Погляди О.І Барановського направлені на те, що фінансова безпека – це важлива складова частина економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золотовалютних резервів, ступінь захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин, стан фінансових потоків в економіці, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання [1, с. 28].

У Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29.10.2013 року фінансову безпеку охарактеризовано як «стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни» [2].

Якщо не покращити фінансову безпеку в Україні, можливі такі ризики: загострення фінансової кризи та зростання зовнішнього боргу; зростання дефіциту зведеного бюджету та неефективна бюджетна політика щодо формування доходів та витрат бюджету; нестабільність національної грошової одиниці; падіння купівельної спроможності населення та низький рівень соціальної орієнтованості економіки.

До зовнішніх загроз фінансової безпеки України належать : збільшення зовнішнього фінансового боргу України та збільшення залежності від іноземних інвесторів; погано спрямована зовнішньо-економічна політика України; неналежні умови для забезпечення експортної активності та надмірна залежність від імпортних товарів.

У січні-червні 2018 року доходи державного бюджету порівняно з аналогічним періодом 2017 року зросли на 13,7%, але це менше запланованого. У січні-червні бюджет виконано лише на 97,8%. З основних

податкових надходжень перевиконати план вдалося лише за податком на прибуток підприємства (+10 млрд грн) завдяки сплаті НАК "Нафтогаз України" 6,8 млрд грн. [3].

Відповідно до квітневих оцінок МВФ, у 2018 році світовий ВВП виросте на 3,9%, що на 0,1 в. п. вище, ніж торік. Очікується, що економічне зростання торговельних партнерів України пришвидшиться (Єврозона, Росія, Індія, Єгипет) або хоча б збереже високі темпи (Китай, Польща, Туреччина). Це підтверджують високі результати першого кварталу. Торік почалося стрімке відновлення глобальної торгівлі. Її обсяг у натуральному вимірі зріс на 4,9%, удвічі перевищивши показник 2016 року та прогноз СОТ [4].

Перерва у співпраці з МВФ триває вже понад рік. Це ускладнює отримання кредитів від інших міжнародних організацій, зокрема Світового Банку чи ЄС. Поточна програма розширеного фінансування EFF завершується у березні 2019 року, Україна поки не отримала 6,2 млрд СПЗ з передбаченого обсягу у 12,3 млрд СПЗ (близько 9 млрд дол.).

Протягом останнього року уряд не мав труднощів із погашенням зовнішнього боргу та сплатою відсотків за ним завдяки високим запасам валюти на рахунках. Проте в найближчі місяці питання отримання фінансування від МФО стане критичним. У другому півріччі 2018 року Україна (НБУ та уряд) має виплатити понад 2 млрд дол. (основна сума та відсотки за кредитами), ще близько 6 млрд дол. – у 2019 році. Погашення та обслуговування зовнішнього боргу починають тиснути на міжнародні резерви. За перші п’ять місяців 2018 року їх обсяг скоротився на 3,7% до 18,1 млрд дол. Нинішній рівень резервів поки комфортний, проте його зниження може спровокувати девальваційні очікування та негативно вплинути на рівновагу на валютному ринку та на готовність зовнішніх кредиторів рефінансувати борги приватного сектору [4].

За будь-якого сценарію розвитку відносин із МВФ Україні доведеться виходити на міжнародний ринок запозичень. Це відбуватиметься в умовах

зростання дохідності єврооблігацій через дедалі жорсткішу монетарну політику в США. Відсутність співпраці з МВФ суттєво підвищить суверенний ризик України.

В бюджеті 2017 року курс гривні був закладений на рівні 27,2 гривні за долар. У бюджеті на 2018 рік – уже 29,3 гривні за долар. Увесь минулий рік гривня девальвувала поступово, однак уже в грудні українці знову відчули суттєве знецінення вітчизняної валюти – на 15% [5].

Вже на початку січні гривня майже досягла рівня, що був закладений у бюджеті на цей рік. Зараз курс у середньому складає 28,6 гривні за долар. Через девальвацію зростатимуть ціни на імпортні товари. Передусім зростатиме ціна на пальне та газ, що в подальшому призведе до подорожчання продуктів та послуг, вироблених в Україні.

У разі припинення співпраці з МВФ та виникнення проблем із виплатами боргів за зовнішніми зобов'язаннями тиск на гривню посилиться. В такому разі прогнозувати рівень девальвації важко, втім, навряд чи він буде навіть 30 гривень за долар. Вочевидь, через паніку та брак валюти показники знецінення можуть досягти нових рекордних піків [4].

Минулого року уряд закладав показник інфляції в бюджеті на рівні 8%. Утім, за даними Держстату, за підсумками 2017 року темпи споживчої інфляції зросли й склали 13,7% (порівняно з 12,4% в 2016 році) [5].

Цього року в законі «Про Державний бюджет на 2018 рік» уряд запропонував закласти рівень інфляції на рівні 7%. Це ще більш оптимістичний показник, враховуючи, що й цього року КМУ продовжив збільшувати рівень мінімальної заробітної плати та соціальних виплат. Так, мінімальна зарплата в 2017 році склала 3200 гривень на місяць, а вже з 1 січня цього року – 3723 гривні. В уряді декларували, що з огляду на економічну ситуацію в країні, мінімальна заробітна плата може зрости до 4200 гривень на місяць [5].

Інфляція в Україні знецінює результати праці, руйнує грошову систему, провокує втечу національного капіталу за кордон, послаблює національну валюту, перешкоджає розвитку зовнішньої торгівлі та довгостроковим інвестиціям і економічному зростанню. Висока інфляція підриває можливості фінансування державного бюджету [3].

Отже, для вирішення даних проблем та для зміцнення фінансової безпеки ,необхідно:

- реформувати бюджетний процес на державному та місцевому рівнях;
- розробити стратегію для скорочення бюджетного дефіциту за рахунок нарощення власного доходу;
- зменшити внутрішній борг держави та погасити довгострокові запозиченя;
- створити сприятливі умови для репатріації вивезеного капіталу;
- оптимізувати структуру золотовалютних резервів шляхом нарощення в них частки золота;
- необхідно переглянути та покращити нормативно – правову базу фінансової безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні: методологія оцінки та механізми забезпечення. URL: http://www.gbv.de/dms/ zbw/505608650.pdf.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: http://cct.com.ua/ 2013/29.10.2013_1277.htm.

3. Галина Галачова. Дефолт на порозі? Що показав аналіз виконання держбюджету. URL: https://www.epravda.com.ua/publications/2018/08/16/639655/

4. Звіт про фінансову стабільність червень 2018 року. URL: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71475860

5. Олександр Радчук. Баланс над прірвою: 5 найбільших економічних ризиків для України в 2018 році. URL: https://www.slovoidilo.ua/2018/01/17/kolonka/aleksandr-radchuk/ekonomika/balans-nad-prirvoyu-5-najbilshyx-ekonomichnyx-ryzykiv-ukrayiny-2018-roczi

6. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV // Відомоті Верховної Ради України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15

Лакіс Аліна Вікторівна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права,
Університет державної фіскальної служби України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ ЄВРОПИ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Податкова політика держави є великим засобом впливу на соціальну, культурну, економічну та господарську сфери держави. Податки перестали бути лише фіскальним інструментом накопичення державного

бюджету. Зараз це спосіб впливу на платників податків, адже платниками податку є як фізичні особи так і юридичні в незалежності від їхнього президенства.

Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна перебуває в перехідному стані, у зв'язку з чим відбуваються реформаційні процеси [1].

Нині в сучасній Європі постала велика проблема забруднення пластиком. Таким чином, Європейський парламент увів повну заборону пластикового посуду й інших одноразових предметів з пластику на території всього Євросоюзу. Новий закон набере чинності з 2021 року.

Крім одноразових приладів і посуду, на території ЄС заборонять ватні палички, трубочки для пиття, пластикові мішалки для коктейлів і палички для повітряних кульок. Пропонується також обмежити використання одноразових ємностей для їжі й пиття [2].

Проте нині регулювання пластикових відходів здійснюється за допомогою встановлення та стягнення податкових платежів.

З січня 2018 року в Греції введено екологічний податок на одноразові пластикові пакети, які відпускаються безкоштовно в супермаркетах, в пекарнях та деяких інших торговельних закладах. Ціна одного пакета досягне 4 євроцента в 2018 р. і, 7-9 євроцентів в 2019 р [3].

У березні 2002 року уряд Ірландії запровадив плату в розмірі 0,15 євро за поліетиленовий пакет, які надавалися покупцям у точках продажу та в торговельних центрах. Податок, був запроваджений у березні 2002 року. Проте спочатку не було спроб визначити граничні зовнішні витрати та визначити оптимальний рівень податку. Тим не менше, це було спрямовано на зміну поведінки споживача та встановлено на достатньо високому рівні, щоб дати більшості споживачів паузу, і стимулювати їх, щоб уникнути сплати, приносячи власні «постійні» багаторазові сумки. В середньому річні

надходження з цього податку складають 12-14 мільйонів євро. Збирання та пов'язані витрати на адміністрування становлять близько 3% надходжень [4].

У жовтні 2015 року уряд Великобританії ввів податок на використання пакетів в розмірі 5 пенсів. Це мінімальний податок, магазини можуть просити за пакет і велику суму. Запроваджуючи цей податок, уряд заявив, що його розмір занадто малий для того, щоб зібрати значні суми в бюджет. Крім того, 5 пенсів за пакет – плата, яка не повинна негативно вплинути на бізнес великих і малих магазинів. На думку чиновників, податок повинен був вплинути на кількість використовуваних покупцями пакетів. Чиновники мали рацію – практично відразу ж після введення податків покупці в магазинах стали відмовлятися від пакетів [5].

Податок вводили не відразу по всій Великобританії. Спочатку схему випробували в Шотландії, потім – в Уельсі, і потім – в Північній Ірландії. Коли чиновники помітили позитивний ефект, податок став загальнодержавним [5].

Відповідно до загальноєвропейських директив, у Польщі з 1 січня 2018 запроваджується обов'язковий фінансовий збір на переробку відходів (ресайклінг) із кожного середнього та великого пластикового пакету. Це не стосуватиметься пакетів товщиною до 15-ти мікрометрів, які застосовуються з гігієнічних міркувань при пакуванні, наприклад, м'яса чи інших

продуктів [6].

В Україні питання контролю за використанням поліетиленових пакетів регулюється Законом України «Про відходи» від 5 березня 1998 р., що є застарілим, незважаючи на зміни і доповнення. У 2015 р. була спроба заборонити використання даного продукту на території України за допомогою законопроекту «Про обмеження виробництва, використання, ввезення і розповсюдження полімерних пакетів».

У 2018 р. депутати Львівської міської ради зареєстрували проект звернення до Верховної Ради України з пропозицією оподатковувати

використання поліетиленових пакетів та впровадити обов'язкову альтернативу для них у торгових мережах. Відтак, з метою зменшення генерування сміття та його впливу на навколишнє природне середовище, до Податкового кодексу й ЗУ «Про державний бюджет України» пропонують внести зміни й встановити місцевий або загальнодержавний податок на поліетиленові пакети.

Пропонується також напрацювати відповідний екологічний закон або внести зміни до закону «Про відходи», щоб визначити механізми, які регулюватимуть виконання нововведень [7].

Отже, можна зробити висновок, що податки є не тільки фіскальним інструментом, а й важливим засобом впливу на осіб, виховуючи в них відповідальне ставлення до екології та спонукає підвищенню культури споживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.[Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

2. Plastic Oceans: MEPs back EU ban on throwaway plastics by 2021. [Електронний ресурс] / Сайт European Parliament News. – Режим доступу: http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20181018IPR16524/plastic-oceans-meps-back-eu-ban-on-throwaway-plastics-by-2021

3. В Греции ввели налог на пластиковые пакеты. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.grekomania.ru/news/2018/1/4/nalog-na-plastikovye-pakety

4. Convery F. The most popular tax in Europe? Lessons from the Irishplastic bags levy. [Електронний ресурс] / F. Convery, S.McDonnell, S.Ferreira. – Режим

доступу: https://www.researchgate.net/publication/5146973_The_Most_Popular_Tax_in_Europe_Lessons_from_the_Irish_Plastic_Bags_Levy

5. Боротьба з пластиковими пакетами в світі. [Електронний ресурс] /Сайт громадської організації «Друге життя». – Режим доступу: toloka.org.ua/

6. Лавренюк А. Пластик vs картон: як подолати «екологічну чуму XXI століття»? [Електронний ресурс] / А.Лавренюк, Я.Довгопол, З.Гурська, М.Наливайко, О.Кудрін, О.Будник, О.Танасійчук, Ю.Банахевич. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2376008-plastik-vs-karton-ak-podolati-ekologicnu-cumu-xxi-stolitta.html

7. Сайт Львівської міської ради [Електронний ресурс]– Режим доступу: https://city-adm.lviv.ua

Лізніченко Євгенія Михайлівна
здобувача першого(бакалавра) рівня вищої освіти
Навчально – наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Шакірова Олена Вадимівна
к.ю.н, доцент кафедри фінансового права

ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

На сьогоднішній час однією із найважливіших функцій України є значення фінансової безпеки в умовах національних інтересів. Фінансова безпека є складовою національної, а тому важливим значенням для побудови ефективної країни з належними умовами існування суспільства з можливістю

відстоювання національних інтересів є розкриття значення фінансової безпеки для суспільства. Тому обрана нами тема є досить актуальною.

Вагоме значення фінансової безпеки для національних інтересів у своїх працях приділяли такі вчені-науковці: І. Бланк, О.Барановський, О. Василик Б. Бузан, З. Варналій, О. Власюк, М.Єрмошенко, С. Воронцов, В. Геєць, О. О. Бригінець О. Жаліло, Я. Кириченко, Х. Мальгрема та інші.

Так як економічна безпека являється складовою національної безпеки, то слід значну увагу приділити Закону України « Про національну безпеку України». Згідно зі ст.1 п. 9 : « Національна безпека України - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [1].

Сучасні науковці В. Шлемко та І. Бінько виокремлюють поняття фінансової безпеки як стан фінансової, грошово – кредитної, валютної, банківської, бюджетної та податкової систем, якому характерні такі ознаки:

– збалансованість;

– стійкість до внутрішніх та зовнішніх негативних впливів;

– забезпечення належного функціонування економічної системи всередині країни [2, с. 144].

О. І. Барановський дав визначення категорії фінансової безпеки як: «Ступеня захищеності фінансових інтересів; рівня забезпеченості суб’єктів усіх рівнів управління фінансовими ресурсами; стану складових фінансового ринку; якості фінансових інструментів і послуг; стану фінансових потоків в економіці, що дозволяє вважати її одним з найважливіших системоутворюючих елементів економічної безпеки держави» [3, с. 759].

На думку О. Д. Василик, фінансова безпека – це динамічний стан фінансових відносин, за якого існує можливість відтворювати економічний

ріст, удосконалювати національну фінансову систему з метою протидії факторам дестабілізації фінансового стану [4, с. 544].

Фінансова безпека це найважливіша складова економічної безпеки в умовах ринкової економіки яка включає:

 стан фінансів і фінансових інститутів, при якому забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів;

 гармонійний і соціально спрямований розвиток національної економіки, фінансової системи і всієї сукупності фінансових відносин і процесів у державі;

 готовність і здатність фінансових інститутів створювати механізми реалізації та захисту інтересів розвитку національних фінансів;

 підтримка соціально політичної стабільності суспільства;

 формування необхідного економічного потенціалу і фінансових умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи навіть при найбільш несприятливих варіантах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів і успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам фінансової безпеки [5, с. 14].

До найбільш виявлених факторів, що спричиняють загрозу економічній безпеці України слід віднести:

1) втрата виробничого потенціалу;

2) зовнішній борг та небезпека загострення фінансової кризи. Валовий зовнішній борг України на кінець 2013 року склав 134.4 млрд. дол. США, де темп зниження становить 78,1% що на 21 піп. нижче показника у 2012р [6];

3) недостатня інвестиційна активність. За даними Держстату у 2013 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 55,7 млрд. дол. США прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), що становить 1% росту відповідного періоду 2012 року [7];

4) низька конкурентоспроможність продукції сучасних підприємств;

5) високий рівень бідності населення. За якістю життя Україна займає 71 місце серед 142 країни світу;

6) відтік капіталу.

Досліджуючи значення фінансової безпеки для національних інтересів України, можна прийти до висновку, що для вдосконалення системи фінансової безпеки слід застосувати наступні заходи:

 встановити обмеження іноземних країн щодо участі в національному капіталі;

 розробити ефективні системи контролю залучення та розподілу коштів іноземних запозичень;

 створити стабільну національну валюту та підтримання її конкурентноспроможності;

 забезпечити економіку необхідною кількістю грошових ресурсів;

 встановити єдину номінування фінансового капіталу в національній валюті.

Можливі загрози економічній безпеці в Україні визначаються Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. У положеннях цього документу зазначається, що органи державної влади та інші установи можуть використовувати їх для визначення рівня складових економічної безпеки при прийнятті управлінських рішень щодо аналізу, запобігання та попередження реальних і потенційних загроз національним інтересам у відповідній сфері.

Фінансова безпека держави є також структурним елементом економічної безпеки держави та визначається як стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [8].

Для того, щоб своєчасно попереджати ризики у сфері фінансової безпеки, що становлять загрозу для національних інтересів України, необхідно сформувати ефективну та економічно виправдану систему захисту національних інтересів та забезпечення національної безпеки у її фінансовому вимірі.

За положеннями Стратегії національної безпеки України [9] забезпечення прийнятного рівня економічної безпеки не можливе без структурної перебудови і підвищення конкурентоспроможності національної економіки, без дерегуляції економіки, захисту економічної конкуренції, формування сприятливого бізнес-клімату та умов для прискореного інноваційного розвитку.

Розкриваючи значення фінансової безпеки для національних інтересів нашого суспільства, одночасно ми розглянули й основні проблеми та ризики, які становлять загрозу для національної безпеки України.

Виходячи з цього, ми прийшли до висновку, що фінансова безпека є важливим значенням для національних інтересів України.

Так, завдяки фінансовій безпеці формуються відносини, у ході чого створюється національна фінансова система.

Розглянувши основні фактори, що спричиняють економіці, стає зрозумілим, що без стабільної системи фінансової безпеки, наша країна не зможе досягти соціально-економічного розвитку країни, який відповідав би європейським стандартам.

Саме для того, щоб вдосконалити таку систему, слід: розробити засоби контролю реалізації іноземних ресурсів, забезпечити достатньою кількістю грошових ресурсів економічну систему України, а також створити єдину національну валюту на рівні конкурентноспроможності з Європою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 №8 URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19

2. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. К. : НІСД, 1997. 144 с.

3. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / Барановський О. І. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. 759 с.

4. Василик О. Д. Бюджетна система України / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с

5. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька // Економічний форум. – 2012. №3. – С.14

6. Зовнішній борг України на кінець першого півріччя 2013р. URL: http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71174

7. Інвестиційний клімат в Україні. URL: http://www.me. gov.ua/file/link/212362/file/Invest_klimat_13_06_2013.doc.

8. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013№1277
URL:http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&tag=MetodichniRekomendatsii.

9. Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015: «Про Стратегію національної безпеки України» - ст. 14, стаття 1353.

Лозюк Олександр Сергійович
Аспірант Навчально-наукового інститут права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Шолкова Тетяна Борисівна**
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри фінансового права,
Університет державної фіскальної служби України

УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФОНД ЯК СУБ'ЄКТ ВИКОРИСТАННЯ ПУБЛІЧНИХ КОШТІВ

Для України у XXI столітті, як і для інших держав, життєвонеобхідну роль мають публічні фонди коштів. Оскільки це є та «кров» завдяки якій живе державний організм, одним із головних завдань якого є задоволення суспільних потреб, але надважлива є їх роль у сфері культури. Існує вислів: «Хто вкладає гроші в культуру – той фінансує мир» (автор невідомий) ця теза як ніколи актуальна для нашої країни, оскільки проблема з тимчасово окупованими територіями є наслідком тривалої бездіяльності у сфері роботи й розвитку саме української культури в регіоні Донбасу та АР Крим.

Торкаючись питання публічних коштів важливо згадати позитивні кроки у даному напрямку, зокрема створення Українського культурного фонду при Міністерстві культури України. Дана установа виникла після підписання Закону України «Про Український культурний фонд» від 23 березня 2017 року. Згідно Закону «Український культурний фонд» - державна установа метою якої є сприяння розвитку національної культури та мистецтва в державі, забезпечення сприятливих умов для розвитку інтелектуального та духовного потенціалу особистості і суспільства, широкого доступу громадян до національного культурного надбання, підтримки культурного розмаїття та інтеграції української культури у світовий культурний простір. Діяльність фонду, згідно чинного

законодавства, спрямовується та координується Міністерством культури України. Основними завданнями Українського культурного фонду (далі – УКФ) є: сприяння реалізації державної політики у сферах культури та мистецтв, розвиткові сучасних напрямів культурної і мистецької діяльності, тощо[2]. Стаття 13 Закону визначає основні джерела формування коштів УКФ, ними зокрема є: кошти державного бюджету; добровільні внески фізичних і юридичних осіб, у тому числі нерезидентів України; добровільні внески урядів, агентств та установ зарубіжних країн, міжнародних фінансових та інших організацій, у тому числі у формі цільових грантів; інші джерела, не заборонені законодавством України. Розмір фінансування Українського культурного фонду з державного бюджету щорічно визначається в Законі України про Державний бюджет України на відповідний рік окремим рядком [2]. Проте в контексті фінансування УКФ важливо звернути увагу на цьогорічні дебати щодо реформування сфери організацій колективного управління. Оскільки після численних звернень міжнародних організацій та громадської ініціативи Верховна Рада прийняла Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» №7466 від 15 травня 2018 року. Ось як коментує законодавчу ініціативу Перший віце-прем'єр міністр - Міністр економічного розвитку і торгівлі України - Степан Кубів: "В Україні організації колективного управління (ОКУ) за 2016 рік зібрали лише 2,7 млн євро роялті. Це у 310 разів менше, ніж у Великобританії і майже у 652 рази менше, аніж у США. ОКУ працюють неефективно і непрозоро. Це давно пора змінити. Раніше у Парламенті були зареєстровані два законопроекти, які, на жаль, повноцінно не вирішували проблему зі збором та розподілом роялті авторам. Тому разом з міжнародними експертами ми розробили комплексний урядовий законопроект, який дозволить повністю перезавантажити систему колективного управління. Українські митці зможуть нарешті отримувати

гідну винагороду за свої творчі зусилля” [4]. Одним із найбільш спірних пунктів документу була частина про «незапитані кошти», яка, як передбачив законодавець, передається з ОКУ на підтримку української культури закріплена у частині 6 статті 21 Закону, і викладена у наступній редакції: «Якщо жодна із зазначених дій не дала змоги ідентифікувати правовласників, виявити їх місцезнаходження і виплатити належний їм дохід від прав, а також у разі якщо ідентифікованим правовласникам через відповідні дії чи бездіяльність таких осіб або з інших причин (зокрема, ухиляння правовласників від укладання договору з організацією, ненадання ними актуальних банківських реквізитів) організація колективного управління не має можливості виплатити належні їм частки розподіленого доходу від прав, через три роки після закінчення фінансового року, протягом якого такий дохід зібрано, відповідні частки доходу від прав визнаються незапитаними коштами і спрямовуються на розвиток української культури. Кабінет Міністрів України затверджує порядок і умови перерахування організацією колективного управління незапитаних коштів до державної установи, що виконує спеціальні функції щодо сприяння національно-культурному розвитку України.» [3].

Вказана частина закону має абстрактний характер, проте всім зрозуміло що мова йде про Український культурний фонд. Дана ідея отримала кардинально полярні точки зору від законотворців та громадськості, адже не зрозуміло за яким правом кошти з приватного обороту переходять у публічний. Проте позитив такого явища розглядався у тому, що ОКУ не зможуть присвоїти собі кошти які не були запитані правовласником і на додачу за ці кошти буде здійснюватися розвиток різних культурних проектів в Україні. Для прикладу з останніх ініціатив які профінансовані УКФ є фестиваль «Bandura Music Days» що присвячений популяризації та осучасненню національного музичного інструменту – бандури.

ВИСНОВКИ:

Нове законодавство та реформи які відбуваються у сфері є вагомим зрушенням в питанні розвитку культури та захисту прав інтелектуальної власності про те як бачимо залишився ряд нерозв'язаних питань, зокрема що стосуються Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» №7466 від 15 травня 2018 року. А саме частини 6 статті 21, оскільки вказано, що: Кабінет Міністрів України затверджує порядок і умови перерахування організацією колективного управління незапитаних коштів до державної установи, що виконує спеціальні функції щодо сприяння національно-культурному розвитку України.

Оскільки даний порядок відсутній, а відповідно й механізм перерахунку коштів, існує потреба нормативного закріплення Порядку так як це передбачає Закон. А поки його не прийнято (або він відсутній у публічному доступі) прийняти мораторій на використання незапитаних коштів. Також є пропозиція збільшити строк з 3 до 10 років, використавши за аналогією до цивільного законодавства, а саме права набувальної давності яка закріплена у статті 344 Цивільного Кодексу України [1].

На додачу корисним рішенням було проведення широкої інкорпорації щодо прав митців на роялті та механізму їх отримання.

Загалом також необхідно відображати в статті джерела надходження кошти які перейшли за правами набувальної власності до УКФ окремою статтьою.

Підсумовуючи: розвиток на фоні реформ в державі тепер в Україні з'явився новий суб'єкт використання публічних коштів – Український культурний фонд. Його присутність є доцільною, адже сфера культури знаходиться на етапі свого переродження тому держава та законодавець потребує додаткового «менеджера» розвитку та фінансування культурних

проектів які в свою чергу забезпечать виховання цілого покоління свідомих громадян своєї держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] // ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ офіційний веб-портал. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15.

2. Закон України "Про Український культурний фонд" [Електронний ресурс] // ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ офіційний веб-портал. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1976-19.

3. Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» [Електронний ресурс] // ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ офіційний веб-портал. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19

4. Прес-служба Мінекономрозвитку. Кабмін підтримав законопроект про організації колективного управління [Електронний ресурс] / Прес-служба Мінекономрозвитку // МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://goo.gl/JJ63J9

Лопушанська К.С.,

Чунарьова Я.Є.,

здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Навчально-наукового інституту права,

Національного Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Шолкова Тетяна Борисівна**

Кандидат юридичних наук, доцент

Національного Університету державної фіскальної служби України

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах рівень освіти громадян відіграє значну роль, виражаючи рівень та місце особи в суспільстві. Проте, нагальною проблемою є дефіцит фінансових ресурсів, незважаючи на те, що останніми роками держава значно збільшила видатки на освіту. Фінансові можливості і перспективи розвитку вищих навчальних закладів визначаються станом Державного бюджету, який є основним джерелом фінансування системи вищої освіти. Українська сфера науки, незважаючи на певні успіхи, не відповідає провідним світовим стандартам через низку причин. Однією з найважливіших з них є несприятлива для її розвитку система фінансового забезпечення. На сьогодні актуальним завданням постає пошук нових форм і методів фінансування системи вищої освіти.

Серед науковців які займалсь дослідженням цього питання є наступні: І.П. Яфонкіна, Ж.С. Труфіна, І.Г. Савченко, В.В. Малишко, Ю.Ю. Бенедик, М. Дем’яненко.

У 2015 році в рейтингу країн за індексом людського розвитку Україна посідала 81-ше місце серед 188 країн світу. Низька ефективність державної освітньої політики в Україні підтверджується і міжнародним рейтингом

світової конкурентоспроможності. За Всесвітнім економічним форумом індексом глобальної конкурентоспроможності у 2016-2017 роках Україна посіла 85-те місце серед 138 країн світу, опустившись на 12 позицій порівняно з 2012 роком. Зокрема, за показником "якість освітньої системи" Україна перебуває на 56-му місці, а за показником "наявність новітніх технологій" - на 93-му місці.

У системі вищої освіти через відсутність базового фінансування наукових досліджень, сучасного наукового і навчально-лабораторного обладнання, новітніх інформаційно-комунікаційних технологій навчання, неналагодження ефективної співпраці з роботодавцями, низький рівень оплати праці професорсько-викладацького складу не забезпечується належна якість підготовки конкурентоспроможних фахівців і проведення наукових досліджень. Що створює ще одну проблему – недостатній професійний рівень знань у фахівців відповідної галузі.

Фінансування вищої освіти в Україні здійснюється за рахунок різноманітних джерел, які поділяють на державні та недержавні.

Згідно із Законом України "Про освіту" держава має забезпечувати бюджетні асигнування на освіту в обсязі не менше 10 відсотків національного доходу [1].

Обсяг фінансування науки і освіти прийнято вимірювати у співвідношенні до ВВП – в Україні цей показник закріплений на законодавчому рівні та становить не менше 1,7 %, хоча останнім часом фактично не перевищує навіть 1 %. Тоді як розвинуті країни питанням розвитку науки приділяють більшу увагу, а частка витрат на її фінансування становить у середньому близько 3 % ВВП, а в Ізраїлі та Швеції – 4 % [2].

В умо¬вах автономії ВНЗ основним джерелом фінансування державних ВНЗ залишаю¬ться кошти Державного бюджету, частка позабюджетного фінансування незначна, її переважно становить плата за освітні послуги.

Державний бюджет-2018 передбачає збільшення фінансування Міністерства освіти і науки України на 10,04 млрд грн порівняно з минулим роком. Відповідно до Закону України «Про державний бюджет» на 2018 рік, Міністерству освіти буде виділено 95,47 млрд грн, тоді як у 2017 році виділяли 85,43 млрд грн. З цієї суми 63,69 млрд грн становитимуть загальнодержавні видатки та кредитування системи освіти, зокрема, 61,71 млрд грн – освітня субвенція з держбюджету місцевим бюджетам. Ще 31,79 млрд грн одержить саме міністерство, з яких 31,76 млрд грн – апарат Міносвіти і 30,1 млн грн – Державна служба якості освіти. Цього року 23,29 млрд грн спрямують на підготовку кадрів вищими навчальними закладами та забезпечення діяльності їхніх баз практики, 3,16 млрд грн – на виплату академічних стипендій студентам, 1,35 млрд грн – на підготовку кадрів Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. Методичне і матеріально-технічне забезпечення діяльності навчальних закладів профінансують на 990,6 млн грн, дослідження, наукові і науково-технічні розробки – на 929,4 млн грн. Також 347,7 млн грн піде на виконання зобов'язань України у рамковій програмі ЄС із досліджень та інновацій "Горизонт 2020", 233 млн грн – на зовнішнє оцінювання та моніторинг якості освіти Українським центром оцінювання якості освіти, 208,9 млн грн – на на підготовку робітничих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах.

В Постанові Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні» вказана система фінансування вищої освіти, яка спрямована на забезпечення належної якості підготовки кваліфікованих фахівців, що в свою чергу передбачає: 1) створення прозорого ринку надання освітніх послуг; 2) залучення значних додаткових фінансових інструментів, у тому числі кредитних ресурсів, під гарантії держави; 3) перехід від ідеології дотацій до ідеології інвестування в освіту; 4) стимулювання постійної

мотивації студентів до якісного навчання; 5) залучення коштів банківського сектору до пільгового студентського кредитування [4].

Згідно із законодавством держава застосовує фінансові, кредитні та податкові інструменти для ефективної діяльності вітчизняної науки та досягнення у 2025 році її фінансування з усіх джерел на рівні 3 відсотків ВВП. При цьому у 2020 році рівень фінансування науки з державного бюджету має становити 1,7 відсотка ВВП.

Отже, фінансування української освіти і науки, зокрема у ВНЗ, в сучасних умовах досі залишається проблемним питанням. Держава має виділяти кошти на підвищення оплати праці та рівня соціального захисту для працівників освіти . Якщо враховувати фактори навантаження на дефіцитний бюджет в умовах АТО, збільшення витрат на обороноздатність держави, економічний спад, які в свою чергу не дають змоги достатньою мірою фінансувати державні кошти в науку та освіту, а з іншого ж – брак фінансування може призвести до незворотних процесів, пов’язаних з міграцією та перекваліфікацією кадрів. Ми пропонуємо такі шляхи удосконалення системи фінансування освіти і науки в Україні: створення відповідних умов для використання інтелектуальної праці та підвищення попиту на неї, підвищити рівень оплати праці до рівня оплати висококваліфікованих працівників та поліпшення соціального захисту професорсько-викладацького складу ВНЗ; підвищення якості підготовки кваліфікованих фахівців до відповідних потреб сучасного ринку праці шляхом виділення коштів на підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу ВНЗ; активізувати міжнародну наукову співпрацю шляхом надання державної фінансової підтримки та посилення інформаційно-консультативної діяльності. З метою збільшення фінансування також слід ширше залучати гранти, інвестиції, впроваджувати ваучерне фінансування, освітні трансферти. Слід внести певні зміни до стратегії Державного бюджету або бюджетних програм які стосуються

оплати праці в сфері освіти для забезпечення належного рівня освіти та кваліфікованих працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: [Закон України: офіц.текст]. К. : Відомості Верховної Ради України, 2017, № 38-39, Ст.380. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення 20.10.2018).
2. М. Дем'яненко. Особливості фінансування сучасної вітчизняної науки. URL:http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1940:problemi-finansuvannya-vitchiznyanoji-nauki-2&catid=64&Itemid=376 (дата звернення 20.10.2018).
3. Про державний бюджет [Закон України: офіц.текст]. К. : Відомості Верховної Ради України, 2018, № 3-4, ст.26. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19 (дата звернення 20.10.2018).
4. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні» К.: Відомості Верховної Ради, 2017, № 34, Ст.374. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2133-19 (дата звернення 20.10.2018).

Матейчик Вікторія Олександрівна,
Слободянюк Вікторія Павлівна,
Здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту права,
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Нікітін Юрій Вікторович**
Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права та кримінології Навчально-наукового інституту права, Університету державної фіскальної служби України

НЕОБХІДНІСТЬ УТВОРЕННЯ СЛУЖБИ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

Підвищення рівня ефективності запобігання та протидії фінансовим злочинам залишається першочерговим завданням діяльності органів державного фінансового контролю. Функції з протидії злочинам у сфері фінансів розподілені між різними відомствами і службами. Боротьба з тіньовою економікою входить також до повноважень СБУ, Національної поліції, НАБУ, в зв'язку з чим виникають проблеми розмежування компетенції, дублювання повноважень, координації взаємодії, встановлення сфери відповідальності тощо.

Одним із найважливіших органів фінансового контролю держави є державна фіскальна служба України, в структурі якої знаходиться і податкова міліція. Основна функція підрозділу – виявлення недобросовісних платників податків і вплив на них з метою виведення діяльності в правове поле. Проте на практиці існує багато випадків, коли дії податкової міліції носять неправомірний характер. Така невтішна статистика, численні загальновідомі факти порушень і зловживань з боку податкової міліції

вказують на необхідність реформування силового блоку фіскальної служби. Дослідженням попередньої діяльності підрозділів податкової міліції та ефективних, системних напрямків подальшого функціонування новоствореного силового органу займались такі науковці, як: Беззуб І.О., Корсун С.І., Куліш А.М., Мулявка Д.Г., Плотко О.В., Рєзнік О.М. тощо [1]. Наявність цілої низки проблем з даного питання активізувала пошук ефективної моделі функціонування фіскальних служб і створення на цій основі нового органу – Служби фінансових розслідувань.

Аналізуючи зарубіжний досвід, можна зазначити, що фінансова поліція зосереджує повноваження щодо запобігання та протидії злочинам у сфері економіки. Що стосується розподілу повноважень між фіскальними та контролюючими органами по боротьбі з податковими злочинами, то в зарубіжних державах сформувалося чотири організаційні моделі розподілу:

1) фіскальна служба відповідає за керівництво і проведення розслідувань;

2) фіскальна служба відповідає за проведення розслідувань під керівництвом генерального прокурора;

3) спеціалізований орган що не входить до фіскальної служби, однак знаходиться під наглядом Міністерства фінансів і відповідає за проведення розслідувань;

4) поліція або прокуратура відповідають за проведення розслідувань. Існують держави, які використовують одночасно декілька основних організаційних моделей [6].

Це надає змогу виявляти і припиняти такі правопорушення більш ефективно, ніж відповідним службам податкової міліції чи органам МВС (Національної поліції) України. Питання створення органу, що має протидіяти злочинам у сфері економіки, розглядалося ще з 2013 р., коли з ініціативи Податкової міліції України було розроблено проект Закону України «Про службу фінансових розслідувань (фінансову поліцію)» [2]. З

того часу, від 2013 року по 2018 рік, кожного року в Верховній Раді України знову реєструються нові законопроекти з даного питання, проте жоден з них так і не був прийнятий.

У загальному, концепція створення Служби фінансових розслідувань (далі – СФР) передбачає, що СФР – це центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, які прямо чи опосередковано заподіюють шкоду публічному інтересу в сфері фінансів [3].

До повноважень цієї служби потрібно віднести:

• проводити оперативно-розшукову діяльність, а також досудове розслідування в межах наданої законом компетенції;

• здійснювати розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за злочини, віднесені до її підслідності;

• отримувати інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб від фізичних та юридичних осіб, депозитарних, фінансових установ, а також від Центрального депозитарію, клірингових установ, та інших учасників депозитарної системи України;

• готувати та подавати на розгляд Кабінету Міністрів України проекти нормативно- правових актів у сфері запобігання та боротьби зі злочинами, віднесеними законом до її підслідності;

• збирати та аналізувати інформацію щодо злочинів, віднесених законом до її підслідності, факторів, що їх детермінують, прогнозуватиме тенденції розвитку негативних процесів кримінального та криміногенного характеру в цій сфері [4].

Аналізуючи подані законопроекти до Верховної ради найбільш слушним, з нашої точки зору є законопроект внесений головою парламентського комітету з питань податкової та митної політики Ніною Южаніною. Відповідно до представленої концепції Національне бюро

фінансової безпеки (вже не Служба фінансових розслідувань) буде черговим правоохоронним органом. В його систему увійде Державна служба фінансового моніторингу, Департамент власної та кібербезпеки, аналітично-інформаційний та слідчо-оперативний блоки. Пропонується, що Нацбюро розслідуватиме випадки фіктивного підприємництва, ухилення від сплати податків, доведення до банкрутства, легалізації (відмивання) доходів та інші кримінальні правопорушення (злочини, передбачені ст. ст. 205, 210, 211, 212, 212-1, 218-1, 219, 220, 209, 209-1 Кримінального кодексу України). Крім того, в концепції створення бюро передбачені й зміни до Кримінального кодексу України. Так, пропонується доповнити кодекс новими складами кримінальних правопорушень: статтею 191-1 Привласнення, розтрата або заволодіння державним майном, та статтею 222-2 Шахрайство з ПДВ. Розслідування цих злочинів увійде до компетенції Нацбюро [4].

Даний законопроект також передбачає, що у процесі діяльності СФР може взаємодіяти з правоохоронними й іншими органами державної влади. Порядок обміну інформацією між СФР та Національною поліцією, Державним бюро розслідувань, НАБУ, СБУ встановлюється спеціальним наказом керівника СФР. Служба має право прямого доступу до автоматизованих інформаційних та довідкових систем, реєстрів і банків даних, які утримують державні органи. Окрім того, СФР матиме право отримувати інформацію, що містить банківську таємницю в порядку, установленому чинним законодавством. Детективи СФР під час розслідувань мають право застосовувати заходи, визначені Законом про оперативно-розшукову діяльність, що надасть змогу більш всебічно розслідувати злочини. [3, с. 167].

Поряд з цим аналізуючи праці науковців свідчить, що вони також по-різному ставляться до реформування податкових органів: є достатня кількість позитивних аргументів, але багато-хто критикує деякі положення кожного із запропонованих законопроектів.

Так, прихильники створення нової служби зазначають, що ДФС зможе перейти від наглядово-каральної функції до сервісної, що покращить загальний стан підприємницького середовища та допоможе у налагодженні партнерських відносин між бізнесом та контролюючими структурами. Правоохоронні органи, в свою чергу, стануть більш ефективними у розслідуванні фінансових злочинів. В свою чергу, опоненти, зокрема О.Ніапаліді вважає, що нові структури обходяться надто дорого державі та викликають додаткові конфлікти між інституціями [3, с. 167].

Д. С. Сушко зазначає, що у створенні Служби фінансових розслідувань в Україні без довіри до влади та державних установ немає жодної перспективи, а це може призвести лише до додаткового витрачання коштів платників податків на реструктуризацію та збільшення витрат на «супроводження» підприємницької діяльності [3]. На думку С. А. Шепетька, не можна створювати Службу фінансових розслідувань без чіткого розуміння самої системи економічної безпеки держави, визначення взаємозв'язків між її елементами й тієї нової якості, яка повинна утворитися у разі функціонування даної системи загалом [5, с. 286].

Підводячи підсумок вище зазначеному, можна наголосити, що без системного та всебічного аналізу недоліків чинної системи жодні реформаторські зусилля не дадуть очікуваного результату та не змінять ставлення суспільства до фінансової поліції, і бізнесу, зокрема. Результатом роботи нової служби має стати системна протидія всьому спектру економічних злочинів, зменшення тиску на бізнес та позбавлення ДФС інструменту системної корупції. Імплементація у вітчизняне законодавство європейської моделі діяльності відповідних органів дозволить максимально наблизити Україну до європейських стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шевчук О. Д. Про проблеми та перспективи реорганізації податкової міліції. Агросвіт №11. 2017. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/11_2017/7.pdf.

2. Чернявський С. С. Визначення місця та ролі служби фінансових розслідувань в Україні. Scientific journal of National academy of internal affairs, №2 (99). 2016. URL: http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/109

3. Ніпіаліді О. Перспективи створення служби фінансових розслідувань: українські реалії та зарубіжний досвід. Актуальні проблеми правознавства. Випуск 3 (11). 2017. URL: https://docplayer.net/73357406-Perspektivi-stvorennya-sluzhbi-finansovih-rozsliduvan-ukrayinski-realiyi-ta-zarubizhniy-dosvid.html

4. Про національне бюро фінансової безпеки України: Законопроект від 19 березня 2018 року №8157. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63676

5. Шепетько С. А. Організаційно-правові механізми утворення фінансової поліції / С. А. Шепетько // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 3. – Т. 2. – С. 283–286. – (Сер. «Юридичні науки»). URL: http://www.lj.kherson.ua/2014/pravo03/part_2/59.pdf

6. Волощук Р. Є. Служба фінансових розслідувань в Україні: необхідність створення та організаційні моделі функціонування. Вісник Хмельницького національного університету, 168-173. 2015. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/15918/1/Vchnu_ekon_2015_1_32.pdf

Матейчик Вікторія Олександрівна,
Шадура Альона Сергіївна,
здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Шакірова Олена Вадимівна,**
к. ю. н., доцент,
доцент кафедри фінансового права

РИЗИКИ І ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ

Розвиток глобалізаційних процесів, домінування міжнародних інвестиційних відносин між країнами світу, посилення конкуренції за прямі іноземні інвестиції, збільшення внутрішнього інвестування пріоритетних галузей господарських комплексів все більшою мірою впливають на зростання національних економік. Проте, на сьогодні Україна внаслідок політичної нестабільності, кризового стану вітчизняної економіки загалом та фінансової системи зокрема, відсутності обґрунтованої економічної та фінансової політики, практичного самоусунення державних органів від регулювання і здійснення інвестиційних процесів, величезного рівня корумпованості суспільних відносин, а відтак – відсутності належного інвестиційного клімату, не спроможна нарощувати внутрішнє інвестування та програє конкурентну боротьбу за іноземні інвестиції.

Крім того, триває відтік капіталу за кордон, спостерігається вкрай нераціональний галузевий та регіональний розподіл наявних інвестиційних ресурсів. Це консервує недосконалу структуру національної економіки сировинного типу й суттєво знижує її конкурентоспроможність, фіксується технологічне відставання, підвищується залежність вітчизняних

товаровиробників від кон'юнктури світових ринків, збільшується фінансування зарубіжних економік. Поряд з цим значна частка заощаджень не трансформується в інвестиції, нерозвиненими залишаються канали міжгалузевого і міжрегіонального перепливу капіталів.

Фінансова безпека держави характеризує динамічний розвиток фінансової системи і досягається шляхом проведення виваженої фінансової політики відповідно до прийнятих концепцій, стратегій і програм в інвестиційній сфері. Дослідження поняття фінансової безпеки держави потребує, перш за все, комплексного вивчення пріоритетних національних інтересів, а отже, й основних загроз, які виникають на цій основі [1, с. 4].

Дослідженню проблем фінансової безпеки присвячені роботи зарубіжних та вітчизняних вчених: О. І. Барановського, Л. К. Воронова, О. С. Власюка, О. Н. Горбунов, Б. В. Губського, М. М. Єрмошенка, Т. І. Єфіменко, В. І. Мунтіяна, П. В. Пашка, А. І. Сухорукова, В. К. Сенчагова, А. Ю. Ровінської, В. Т. Шлемка.

Проте аналіз наявних наукових праць дає змогу визначити, що проблеми інвестиційної складової фінансової безпеки України залишаються гостро актуальними в умовах тривалої фінансово-економічної кризи в країні та потребують ґрунтовного аналізу, виявлення основних ризиків і загроз та їх адекватної оцінки.

Підвищення уваги до інвестиційної безпеки зумовлюється тим, що інвестиції є основою матеріалізації фінансової безпеки, а, відтак, системність завдань останньої об'єктивно вимагає активізації інвестиційних процесів для забезпечення розширеного відтворення, створення потенціалу позитивних змін в умовах загострення соціально–економічних суперечностей, загроз саморозвитку і незалежності держави [2, с. 65].

Важливість і необхідність визначення та забезпечення належного рівня інвестиційної безпеки країни полягають у можливості запобігання зовнішнім

та внутрішнім загрозам національним інтересам, які виникають в інвестиційній сфері.

Як відомо, Україна є країною з достатньо відкритою економікою. Це підтверджують і показники її платіжного балансу. Як наслідок, підвищуються ризики негативного впливу зовнішніх факторів на безпеку країни. Під час формування інвестиційної політики постає важливе завдання ідентифікації можливих загроз, виявлення причин їхньої появи та визначення можливостей і способів протидії їм [3].

Держава шляхом регулятивних заходів здійснює вплив на інвестиційну складову фінансової безпеки з метою забезпечення відтворення економіки та її економічного зростання. Матеріальною основою цього виступає певний рівень інвестування та інвестиційної безпеки. Використання критеріїв інвестиційної безпеки пов’язане з визначенням граничних значень ймовірного порушення безпеки [4, с. 278].

Державна стратегія фінансової безпеки та комплексна державна інвестиційна політика перебувають у тісному взаємозв’язку. Негативні зміни індикаторів інвестиційної складової відбиваються на загальній динаміці показників фінансової безпеки, тим самим створюючи загрози розвитку фінансової системи в цілому. Фінансова безпека держави залежить від інвестиційного клімату, який представляє собою сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, які забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів [5, с. 2].

Загрозами фінансовій безпеці в інвестиційній сфері є: низька привабливість наукоємної галузі вітчизняної економіки для міжнародного капіталу; відсутність належного законодавства, яке б регламентувало функціонування транснаціональних корпорацій на національному рівні та невідповідність наявних норм на міжнародному рівні; нерозвиненість правового поля для інвестування, відсутність гарантій діяльності для іноземних інвесторів.

Для відвернення загроз фінансовій безпеці України внаслідок непідготовленого залучення її економіки до світової фінансової системи можна запропонувати наступне:

– розробити Концепцію державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, спрямовану на реалізацію національних конкурентних переваг та інноваційних пріоритетів;

– забезпечити захист національних інтересів України в переговорах з міжнародними фінансовими організаціями, а також щодо вступу до Світової організації торгівлі;

– здійснити аналіз чинної нормативно-правової бази з метою виявлення норм, які використовуються для легалізації та вивезення капіталу за кордон, та внести відповідні зміни; вжити заходів щодо підвищення відповідальності комерційних банків за конвертацію й експорт коштів фіктивних підприємств;

– сприяти створенню промислово-фінансових груп та створити умови для мобілізації національного капіталу на пріоритетних напрямах розвитку економіки й експортного потенціалу [6, с. 3].

Отже, реалізація запропонованих заходів щодо підвищення рівня інвестиційної безпеки активізує спроможність здійснювати виробничі нагромадження і капітальні вкладення на рівні, що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння економіки в умовах трансформації.

Нехтування даними загрозами може призвести до гальмування процесів післякризового відновлення більшості галузей промисловості, науково-технологічного відставання України від розвинутих країн світу, зниження міжнародної конкурентоспроможності України і погіршення перспектив її участі у міжнародному поділі праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Слободянюк Н. О. Інвестиційний складник фінансової безпеки держави. – 2017. URL: http://e-visnyk.zdia.zp.ua/journals/2-08-2017_1/13.pdf.

2. Звіт про науково-дослідну роботу «Розробка системи показників фінансової безпеки України» / ДННУ «Академія фінансового управління». – К.: НДФІ. 2015. – 302 с.

3. Недашківський М.М. Інвестиційна безпека України в сучасних умовах / М.М. Недашківський, К.Ю. Подгорна // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 275–280.

4. Проект Закону про Національне бюро фінансової безпеки України. – від 19.03.2018 №8157 .URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63676.

5. Москаль І. І. Ризики і загрози фінансовій безпеці держави. – 2015. URL: https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/15.pdf.

6. Матвійчук В. О. Фінансова безпека держави та методика її оцінки. – 2017. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/64-118-1-SM%20(1).pdf.

Мацелик Тетяна Олександрівна,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Національного університету ДФС України

ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ ПІДХІД У СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Одним з найважливіших показників, що визначають рівень якості життя людей в цілому є рівень якості та ефективності фінансових послуг. В свою чергу, підвищення якості фінансових послуг є одним з ключових чинників економічної ефективності і підтримки міжнародної конкурентоспроможності держави, а також стійкості її фінансової системи.

Фундаментом економічно ефективної держави є економічна безпека, адже економічно ефективна держава - це держава, яка відстоює свої національні інтереси і забезпечує свою національну економічну безпеку в певний час і за даних обставин в умовах необмеженої міжнародної конкуренції. Сучасна економіка управляється переважно за допомогою фінансово-правових механізмів і за допомогою фінансових інструментів. Таким чином, в сучасних умовах саме фінансову безпеку варто вважати основою економічної безпеки держави.

Недосконаліть розробки понятійно-категорійного апарату в теорії фінансів, публічних фінансів, фінансового права приводить до того, що багато термінів трактуються по-різному, в них вкладається розрізнене значення, що заважає виконувати реальні завдання та сприяти захисту фінансової системи від дестабілізуючих факторів.

Сучасну фінансову систему України на думку М.П. Волохової складають: а) міжнародні фінанси, що включають фінанси міжнародних

організацій та інститутів; фінанси іноземних компаній та іноземних фізичних осіб; міжнародний фінансовий ринок; б) державні фінанси: державний і місцеві бюджети;державні цільові фонди; державний кредит; фінанси державного сектору; в)фінанси суб'єктів господарювання: фінанси комерційних підприємств; фінанси некомерційних підприємств; фінанси громадських установ; фінанси домашніх господарств; г)фінансовий ринок: ринок грошей; ринок кредитних ресурсів; ринок цінних паперів; ринок фінансових послу;д) страхування: соціальне страхування; майнове страхування;особисте страхування; страхування підприємницьких ризиків; страхування відповідальності [1, с.137].

Не вдаючись до оцінки складових елементів, варто наголосити, що як в економічній так і правовій науці підходи вчених різняться при визначенні структури фінансової системи України.

Досить обгрунтованою виглядає підхід до фінансової системи запропонований О. Б. Шевельовою, вчена пропонує розрізняти фінансову систему: 1) як совокупність сфер фінансової системи (організаційний рівень); 2) як совокупність інститутів фінансової системи (інституційний рівень). В якості ключових сфер фінансової системи виокремлює: - бюджетно-податкову сферу; - кредитно-банківську сферу; - сферу корпоративних фінансів; - сферу фондових ринків [2].

Фінансова система тісно взаємоповязана з фінансовою безпекою, основна мета якої полягає у забезпеченні сталого функціонування та подальшого розвитку держави, концептуального формування ефективної фінансової системи, комплексного моніторингу стану сфер фінансової системи та уникнення загроз.

З метою формування належної науково-обгрунтованої концепції забезпечення фінансової безпеки видається доцільним використання інструментального підходу.

Основні концептуальні ідеї інструментального підходу в філософії полягають: а)в корисності нового знання; б) у формуванні наукових засобів, які сприяють досягненню цілей суб'єкта; в) використанні наукового інструментарію, здійснюється в актах суб'єкта та завжди мають зв'язок з реальністю і індивідом; г) наукове знання повинно служити орієнтиром для суб'єктів, та забезпечувати компроміс їх різних інтересів.

Телеологічне обгрунтування інструментального підходу, яке доцільно використовувати при забезпеченні фінансової безпеки держави полягає у наступному: 1)формування цілі (передбачуваного результату); 2) визначення засобів досягнення цієї цілі; 3) використання зазначених засобів для досягнення цілі [3, с.87]. Саме телеологічне обгрунтування акцентує увагу на ролі людини, її волі в забезпеченні фінансової безпеки держави.

Важливою ознакою інструментального підходу в праві є постійний аналіз діяльності суб'єктів по досягненню цілей. Тобто, ініціативність в застосуванні тих чи інших правових рішень - характеристика, що дозволяє визначити виключно інструментальний підхід, заснований на оцінці людського вибору, прийнятті рішення та впровадження його в діяльність в межах якої і може функціонувати правове рішення.

Таким чином інструментальний підхід забезпечення фінансово безпеки держави передбачає вивчення правових норм щодо їх цільової ефективності, функціональної придатності для використання в процесі правової діяльності людей для досягнення власне правових цілей. Єдиним критерієм необхідності існування того чи іншого правового явища має бути його корисність для людини.

Варто зауважити, що критерій корисності був сформований ще в XIX ст. М.М. Сперанським: «Закон повинен бути корисний для людини» [4, с.7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фінанси: Навчальний посібник в 2-х частинах / [Баранова В.Г., Волохова І.С., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. Баранової В.Г. – Одеса: Атлант, 2015. – ч.1. – 344с.

2. Шевелева О.Б. Взаимосвязь категорий «финансовая система региона» и «региональная финансовая безопасность» // О.Б. Шевелева, Е.В. Слесаренко. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/vzaimosvyaz-kategoriy-finansovaya-sistema-regiona-i-regionalnaya-finansovaya-bezopasnost

3. Кохановский В.П. Философия науки: учебное пособие для аспирантов и соискателей. - Ростов /Д:Феникс,2006. 342 с.

4. Сперанский М.М. Экономико-правовой анализ: методологический подход // Журнал российского права.- 2010.-№12.- С.5-26

Мельник Олена Петрівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансового права,
Університет державної фіскальної служби України

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ: ПОНЯТТЯ, СУБ'ЄКТИ УПРАВЛІННЯ

Падіння української та світової економік, зниження цін на товари, зростання процентних ставок, падіння курсу національної валюти, це ті явища, що супроводжують діяльність підприємств державного сектору економіки.

В таких умовах нестабільності економічної ситуації в Україні зростає ризик діяльності таких підприємств та відхилення їх діяльності від запланованої.

Низька ефективність державних підприємств створює значні фіскальні ризики для бюджету країни, зокрема через [3].:

– зниження надходжень до бюджету через зниження перерахування податків та дивідендів державними підприємствами;

– потенційні загрози, що несуть в собі гарантовані державою боргові зобов'язання держпідприємств;

– хронічне недофінансування держпідприємств, що може призвести до збільшення потреб у прямому фінансуванні окремих видів діяльності з бюджету.

Фіскальними ризиками, пов'язаними з діяльністю суб'єктів господарювання, є можливе відхилення прогнозованих показників фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання від запланованого рівня, що може призвести до зменшення надходжень бюджету та/або потребувати додаткових витрат бюджету. Такі ризики виражаються в абсолютних цифрах або у відсотках валового внутрішнього продукту. Передбачені також ранги ризику та індикатори до них.

Таким чином, основними ризиками, які пов'язані з діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, та можуть негативно впливати на державний бюджет, можуть бути:

– зменшення відрахувань податкових та неподаткових платежів, у тому числі частини чистого прибутку, дивідендів на державну частку (порівняно із запланованим обсягом);

– виконання державою гарантійних зобов'язань у разі неможливості суб'єктів господарювання виконати свої зобов'язання перед кредиторами;

– надання додаткової державної допомоги для покриття збиткової діяльності суб'єктів господарювання.

З метою мінімізації даних ризиків, збільшення прозорості та попередження корупції, розпочато системну роботу щодо оцінки фіскальних ризиків від роботи держпідприємств, а також мінімізації негативного впливу діяльності державних підприємств на бюджет і фіскальну політику країни в цілому.

Тому, на сьогодні постало питання запровадити новий, європейський підхід до оцінки діяльності державних підприємств та впливу їх діяльності на державний бюджет.

Постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2018 № 7 затверджена Методика оцінювання фіскальних ризиків, пов'язаних з діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки [2]. В Постанові передбачається, зокрема, визначити: перелік фіскальних ризиків, пов'язаних з діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, а також джерела інформації для аналізу таких ризиків; методологічні засади проведення оцінки фіскальних ризиків.

Оцінку фіскальних ризиків, пов'язаних з діяльністю суб'єктів господарювання, проводять органи управління окремо щодо кожного суб'єкта господарювання, що належить до сфери їхнього управління. Оцінка проводиться органами управління на підставі отриманої від суб'єктів господарювання інформації про фінансово-економічну діяльність. За результатами проведеної оцінки орган управління подає Міністерству фінансів України інформацію про діяльність.

У разі виявлення органом управління суб'єктів господарювання, операції (дії) яких можуть впливати на зменшення обсягу доходів та/або збільшення обсягу видатків державного бюджету, та/або на збільшення дефіциту державного бюджету або зростання державного боргу, то уповноважений орган подає Міністерству фінансів інформацію в паперовому та електронному вигляді про таких суб'єктів господарювання, а також пояснювальну записку, яка складається окремо щодо кожного суб'єкта господарювання.

З метою визначення основних фіскальних ризиків для бюджету, які виникають від діяльності суб'єктів господарювання, оцінки розміру фіскальних ризиків та вірогідності їх виникнення, визначення політики чи заходів, які варто розглянути з метою мінімізації фіскальних ризиків та

визначення обсягу додаткового фіскального простору, необхідного для розміщення будь-яких залишкових фіскальних ризиків після того, як було вжито заходів з мінімізації фіскальних ризиків, органи управління проводять постійну роботу з виявлення та управління ризиками суб'єктів господарювання, що належать до сфери їхнього управління, формують регістр фіскальних ризиків, пов'язаних з діяльністю таких суб'єктів господарювання.

Державна фіскальна служба подає щокварталу до 10 числа наступного місяця Міністерству фінансів України інформацію про сплату суб'єктами господарювання до державного бюджету податків, зборів та інших платежів, наявну податкову заборгованість, надміру сплачені платежі та розмір отриманих податкових пільг. Зазначена інформація подається в розрізі суб'єктів господарювання, включених до переліку суб'єктів господарювання, з якими можуть бути пов'язані найбільші фіскальні ризики, та платежів.

До заходів з мінімізації фіскальних ризиків, пов'язаних із діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, можуть належати:

– приватизація значної частки державних підприємств та продаж непрофільних/не задіяних в основній діяльності активів державних підприємств на прозорих умовах;

– підвищення ефективності функціонування державних підприємств;

– здійснення органами управління моніторингу фінансового стану державних підприємств та контролю за їх зобов'язаннями;

– проведення стрес-тестування на державних підприємствах на випадок кризи та розробка декількох альтернативних сценаріїв;

– створення незалежних наглядових рад на особливо важливих для економіки державних підприємствах;

– призначення за результатами прозорого конкурсу керівників на державних підприємствах, управління якими є незадовільним [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інформація про фіскальні ризики та їх потенційний вплив на державний бюджет у 2019 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.minfin.gov.ua/news/view/informatsiia-pro-fiskalni-ryzyky-ta-ikh-potentsiinyi-vplyv-na-derzhavnyi-biudzhet-u--rotsi?category=organi-v-kompetencii mfu&subcategory=Financial+risks+management
2. Методика оцінювання фіскальних ризиків, пов'язаних з діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки : затвердження постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2018 р. № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-2018-%D0%BF
3. У Міністерстві фінансів відбулося перше засідання міжвідомчої робочої групи щодо управління фіскальними ризиками [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/news/248819933

Мирончук Катерина Володимирівна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Чайка Вікторія Вікторівна,
доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри фінансового права
Університет державної фіскальної служби України

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ

Податкова безпека держави є однією із найважливіших складових фінансової безпеки, адже податки є головним джерелом наповнення

державного бюджету. Тому надзвичайно важливим є вивчення податкової безпеки та шляхів її підвищення.

У зв'язку з цим підтримуємо позицію В. В. Іщенко з приводу того, що «податкова безпека - це частина фінансової безпеки держави, яка визначається наявністю сформованої податкової системи, оптимальним рівнем оподаткування, що забезпечує достатнє наповнення за рахунок податкових надходжень дохідної частини бюджету для виконання державою своїх функцій, а також забезпечує розвиток реального сектору економіки та соціальний захист населення» [1, с. 36].

Вивчаючи питання сутності податкової безпеки, слід відзначити її основні елементи, до яких насамперед належать об'єкт та суб'єкт. Об'єктом податкової безпеки є податкова система. Суб'єктами податкової безпеки є держава, яка виконує свої функції у цій сфері через органи законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, юридичних і фізичних осіб [2, с. 147].

На думку деяких науковців, податкова безпека містить у собі такі рівні: 1) національна податкова безпека; 2) регіональна податкова безпека; 3) податкова безпека платників податків [2, с. 147].

Однак такий поділ видається сумнівним, адже автор використовує для згаданої класифікації поєднання таких критеріїв, як територіального та суб'єктного. Тому, вважаємо доцільним запропонувати власну класифікацію податкової безпеки за такими критеріями. За територією поширення її можна класифікувати на: 1) національну податкову безпеку; 2) регіональну податкову безпеку; 3) місцеву податкову безпеку. За суб'єктним складом на: 1) державну податкову безпеку; 2) корпоративну податкову безпеку; 3) сімейну податкову безпеку; 4) особисту податкову безпеку.

Аналізуючи податкову систему Німеччини, можна встановити, що у країні діє прогресивна шкала оподаткування фізичних осіб – платників податків: чим вищий дохід фізичної особи від трудової діяльності, тим вищою є сума її податкових зобов'язань за податковий звітний період. Разом

з тим на податкову ставку впливає не лише заробітна плата, а й сімейний стан платника – фізичної особи.

У Німеччині існує так звана класова система оподаткування, що складається з таких груп платників: I) неодружені працюючі без дітей; II) неодружені, розлучені, овдовілі; III) одружені, при умові, що в сім'ї працює один із подружжя; а якщо працюють обоє, то один із них може за спільною згодою перейти до V класу; IV) працюють обоє з подружжя, але оподатковуються нарізно; V) одружені працюючі, один із них оподатковується за умовами III класу; VI) працюючі, котрі одержують заробітну плату в декількох місцях [3].

Наявність податкових класів за соціальною ознакою створює додаткові можливості користування пільгами шляхом переходу з класу в клас. Наприклад, працююче подружжя може саме собі створити пільгу таким чином: один із них переходить з третього в п'ятий клас, в такому разі їх сукупний дохід ділиться на дві рівні частини, податок справляється з кожної половини доходу окремо за зниженою в силу прогресивної шкали податковою ставкою, а потім подвоюється. В результаті сума двох податкових зобов'язань, взятих окремо, буде меншою, ніж оподаткування сукупного доходу [4].

Враховуючи це, доцільно було б ввести таку класову систему в Україні. На нашу думку, це підвищило б податкову безпеку платника податків, а як наслідок - і регіональну та національну податкову безпеку. Вважаємо, що пільги, які передбачаються такою класовою системою, стимулюватимуть платників декларувати свій дохід, а не приховувати його, адже така система є більш вигідною, ніж нині чинна.

Крім податку, який сплачують фізичні особи, до основних податків Німеччини належать: корпоративний податок і податок на додану вартість. Щодо корпоративного податку, то у Німеччині закон передбачає можливість зменшення оподаткування на рівні компанії. За цією схемою прибуток

компанії поділяється на такий, що розподіляється і не розподіляється. Для прибутку, що розподіляється у формі дивідендів, встановлюються більш низькі ставки податку [5]. Натомість в Україні оподатковується лише валовий прибуток підприємства.

Особливістю Німеччини є те, що після вступу на роботу в будь-яку організацію Німеччини, кожному працівнику в електронному вигляді оформлюється карта заробітної плати. У такій карті міститься уся інформація про працівника, яка необхідна для розрахунку його податкового зобов'язання: ідентифікаційний номер платника податків, пільги, податковий клас, вказуються всі податки і соціальні виплати працівника. З урахуванням цього і розраховується заробітна працівника [6]. На наш погляд, це дуже зручно, адже працівник одразу розуміє, які податки з його заробітної плати будуть стягуватися.

На підставі аналізу податкової системи Німеччини можна зробити висновок, що це країна з високими податковими ставками. Однак у ній можна знайти деякі позитивні моменти, які на нашу думку, доцільно було б упровадити в Україні. Серед них можна виокремити введення класової системи при обкладанні податком на доходи фізичних осіб, запровадження поділу прибутку компанії на розподілений і нерозподілений при оподаткуванні, а також впровадження карти заробітної плати. Ці заходи допоможуть підвищити рівень податкової безпеки України, а також позитивно вплинуть на фінансову безпеку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іщенко В. В. Податкова складова фінансової безпеки держави. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2012. № 37. С. 35-40.

2. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів: навч. посіб. / за заг. ред. С. М. Фролова. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 332 с.

URL: http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/6644/1/1407_2015.pdf (дата звернення: 17.11.2018).

3. Lohnsteuer. Glossar / Bundesministerium der Finanzen. URL: https://www.bundesfinanzministerium.de/Web/DE/Service/FAQ_Glossar/Glossar/Functions/glossar.html?lv2=15784&lv3=75886#glossar75886 (дата звернення: 24.11.2018).

4. Світовий досвід оподаткування: Німеччина // офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/germany/59048.html (дата звернення: 18.11.2018).

5. Біла Л.М. Спільні і відмінні риси податкових систем кран Європейського союзу та України, 2015 р. URL: http://global-national.in.ua/archive/6-2015/135.pdf (дата звернення: 17.11.2018).

6. Lohnsteuerkarte – wir erklären das ElStAM-Verfahren. URL: https://www.steuerberaten.de/tag/lohnsteuerkarte/ (дата звернення: 24.11.2018).

Могилко Назар Олександрович,
Черниш Богдан Петрович,
студенти групи ПБ-15-5
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Сластьоненко Оксана Олександрівна,
к.ю.н., доцент, с.н.с., доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку органів державної влади також потребує реформування і Державна фіскальна служба України (далі – ДФС України). Такої думки притримується О.П. Федотов, який вважає, що найбільше уваги приділяється інституціональному підходу в реформі ДФС України, хоча первинно необхідно вивести саме питання прозорості та відкритості діяльності органу, що реалізує державну податкову та митну політику [1].

Питання реформування органів Державної фіскальної служби України досліджували такі вчені як: О.П. Федотов, А.В. Лепеха, В.В. Ченцов, А.В. Мазур, О.Н. Дзюба, О.М. Тимченко, Ю.В. Сибірянська, В.Б. Авер'янов, С.С. Мороз та інші.

Актуальність вибраної тематики зумовлена тим, що на сьогоднішній день рівень довіри населення до органів Державної фіскальної служби України є доволі низьким. Про це відзначає й Міністерство фінансів України, що тягне за собою додаткові проблеми при ефективному реформуванні такого важливого органу, як ДФС України [2].

На нашу думку, головним питанням при реформуванні фіскальної служби є зміна його вектору руху. Під зміною вектору ми розуміємо рух ДФС України від інструменту держави у накопиченні дохідної частини бюджету до сервісу надання послуг населенню, його інформуванню та кураторстві при сплаті податків та митних платежів. Тобто, для фіскальної служби є пріоритетним розвиток саме сервісних послуг, підвищуючи довіру населення. Схожої думки дотримується і А.В. Лепеха, який зазначає, що ДФС України в перспективі має перетворитись з органу контролю на орган надання послуг та обслуговування населення [3].

Вищезазначене і зумовлює актуальність дослідження вибраної тематики.

У 2018 році Міністерство фінансів України розробило План дій з реформування ДФС України в податковій сфері, посилаючись і беручи до уваги проведену незалежну оцінку процесу адміністрування податків TADAT (the Tax Administration Diagnostic Assessment Tool) за методологією розробленою МВФ, Світового банку, Єврокомісії та країн ЄС [4, 5].

За основу проведення реформи ДФС України, відповідно до Плану дій з реформування ДФС у податковому напрямку та Концепції реформування ДФС було покладено функціональний, а не територіальний підхід. Зокрема, одним із нововведень даного Плану є створення Міжрегіонального Головного управління ДФС України, яке буде мати сферу дії на всю територію України, а існуючі Головні управління ДФС в областях, регіональні державні податкові інспекції будуть приєднані до Міжрегіонального управління ДФС України, маючи статус його територіальних органів, але без статусу юридичних осіб. Відповідні заходи, крім зазначеного плану, передбачені і в Концепції реформування ДФС [6]. Очевидно, що має відбутися централізація контролюючих органів та концентрування всіх головних повноважень в одному структурному підрозділі ДФС України, хоча аналогічні дії вживалися і в митному

напрямку, відповідно до чого було створено, а потім ліквідовано Міжрегіональну митницю ДФС України.

Досить важливою складовою реформи є доопрацювання сервісної складової. Зокрема, передбачаються такі заходи, що дадуть змогу розширити кількісні та якісні показники електронних сервісів. Також збираються доопрацювати Кол-центр, удосконалити його роботу. Планується вдосконалення Реєстру індивідуальних податкових консультацій шляхом створення модулю онлайн надання індивідуальних податкових консультацій.

Важливим є питання кадрового забезпечення реформованої ДФС України. На думку О.Н. Дзюби, реформа ДФС України має полягати не стільки в зміні функціональної структури, скільки в доборі нових компетентних ініціативних кадрів та у вдосконаленні існуючої системи підготовки і підвищенні їх кваліфікації [7]. Ця думка відображена також у вже згаданому Плані дій з реформування ДФС у податковому напрямі, відповідно до якого передбачається удосконалення практики відбору персоналу, нематеріальне заохочення працівників та належного рівня оплати праці.

Один із напрямів реформування у своїй праці досліджує І.С. Войтенко. Вона зазначає, що ризикоорієнтовані доходи при адмініструванні доходів покращать результати діяльності як підрозділів внутрішнього контролю, так і дозволить запобігати виникнення випадків податкової недоплати. Дана позиція також відображається у Плані дій з реформування ДФС у податковому напрямку [8].

Проте, важливо відміти відсутність термінів підвищення заробітних плат для працівників ДФС України та їх розмір, що було б важливо з огляду на перспективу працевлаштування для особи. Крім того, відсутні терміни наборів нових працівників, хоча з огляду на зміст Плану дій з реформування ДФС України у податковому напрямку це передбачається, зокрема, на це вказують пункти 2.1.1, 2.1.5, 3.1.2 та інші [5].

Також варто зазначати, що в Плані дій з реформування ДФС України у податковому напрямку відсутні положення, що передбачають реформування податкової міліції та їх строків. Даний аспект є дуже важливою складовою ефективного реформування органів доходів і зборів.

Загалом, План дій з реформування ДФС у податковому напрямку має як позитивні зрушення у розвитку фіскальної служби, так і певні не доопрацювання. Слід зазначити, що було взято курс на поглиблення та удосконалення надання сервісних послуг, збільшення комфорту для платників податків, зокрема, шляхом їх консультування.

Додатково відмітимо, що необхідне комплексне реформування структури ДФС України, саме у взаємозв'язку податкового та митного елементів. На нашу думку, у напрямку митного реформування ДФС України потрібно керуватися положеннями ч. 1, ст. 544 Митного Кодексу України (далі – МК України), де зазначається що основним призначенням органів доходів і зборів є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України [9].

Як зазначають В.В. Ченцов та А.В. Мазур, саме МК України може бути «вигідною точкою для реальної митної реформи». При чому, за їх переконанням, вихідними принципами та імперативами має слугувати Конституція України [10].

Відповідно до вищевикладеного зазначимо, що реформування ДФС України – це складний та багатоетапний процес, що поєднує в собі безліч елементів як податкової, так і митної справи, та спрямовані, на даному етапі, на покращення надання послуг, тобто сервісну складову. При цьому, не залишається поза увагою і проблема прозорості і відкритості фіскальної служби та довіри населення до цього органу. Відмітимо, що створення Міжрегіонального Головного управління ДФС України та положення Плану дій з реформування ДФС у податковому напрямку щодо оновлення та

удосконалення онлайн-сервісів є позитивними зрушеннями у напрямку розвитку Державної фіскальної служби України. Вважаємо, що Міжрегіональне Головне управління ДФС України зможе сприяти кращій координації між територіальними органами, що буде уніфіковувати податкову та митну практику в Україні. Також слід відмітити положення щодо підвищення рівня кваліфікації працівників шляхом заохочення та жорсткішого відбору, як комплексного методу при формуванні кадрового складу ДФС України. На нашу думку, комплекс заходів передбачених в Плані дій з реформування ДФС України у податковому напрямку при належному рівні реалізації має сприяти підвищенню рівня послуг, що надає та буде надавати ДФС України. В свою чергу це має підвищити рівень довіри населення до ДФС України та стати головним напрямом подальшого удосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Федотов О. П. Концепція реалізації державної політики у сфері державної митної справи підрозділами та органами митного спрямування Державної фіскальної служби України. Юридична наука. 2015. № 7. С. 52-63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2015_7_9 (дата звернення: 21.10.2018).

2. Бугрімова Я. І. Чому не можна відкладати реформу ДФС. URL:https://www.minfin.gov.ua/news/view/radnyk-ministra-finansiv-iana-buhrimova-chomu-ne-mozhna-vidkladaty-reformu-dfs?category=novini-ta-media&subcategory=vsi-novini (дата звернення: 21.10.2018).

3. Лепеха А. В. Вектори реформування Державної фіскальної служби України: функціональний аспект. Публічне управління та митне адміністрування. 2016. № 2. С. 109–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamcudu_2016_2_18 (дата звернення: 21.10.2018)

4. Процеси адміністрування податків в Україні оцінили за методом TADAT. URL: https://www.minfin.gov.ua/news/view/protsesy-administruvannia-

podatkiv-v-ukraini-otsinyly-za-metodom-?category=novini-ta-media (дата звернення: 21.10.2018).

5. План дій з реформування ДФС у податковому напрямку. URL: https://www.slideshare.net/ua_minfin (дата звернення: 21.10.2018).

6. Концепція реформування ДФС. URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249858680 (дата звернення: 21.10.2018).

7. Дзюба О. М. Реформування Державної фіскальної служби України: що зміниться для платників податків. Економіка та управління на транспорті. 2018. Вип. 6. С. 121–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2018_6_19 (дата звернення: 21.10.2018).

8. Войтенко І. С. Реформування ризикоорієнтованої системи митного та податкового контролю в частині інформатизації та автоматизації. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2017. С: Юридичні науки. № 884 (16). С. 93-100. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/reformuvannya-rizikoorientovanoyi-sistemi-mitnogo-ta-podatkovogo-kontrolyu-v-chastini-informatizatsiyi-ta-avtomatizatsiyi (дата звернення: 21.10.2018).

9. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17 (дата звернення: 21.10.2018).

10. Ченцов В. В. Організаційно-правовий механізм розвитку митної справи в Україні. Правова позиція. С.: Право. 2017. № 1(18). С. 84-98. URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/2908 (дата звернення: 21.10.2018).

Мороз Діана Адамівна
студентка групи ПБ-16-2
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Шолкова Тетяна Борисівна
доцент кафедри фінансова права
кандидат юридичних наук

МЕХІНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Існування та розвиток громадянського суспільства вимагає від держави дотримання демократичних принципів та національних інтересів. В межах національної безпеки фінансова складова вважається провідною й вирішальною, оскільки фінанси є “двигуном” економічної системи.

В умовах системної кризи, яка охопила фінанси України, гостро постає питання забезпечення фінансової безпеки банківської системи як основи фінансової системи нашої держави. Дана проблема має серйозний макроекономічний і стратегічний зміст.

Забезпечення фінансової безпеки банківського сектора має велике значення для соціально-економічного розвитку держави. Останні декілька років ми могли спостерігати зниження довіри до банків, саме це ставало як причиною, так і наслідком погіршення стану фінансової безпеки держави загалом.

Формування належного рівня фінансової безпеки України значною мірою залежить від того, наскільки стабільним, динамічним та контрольованим є розвиток банківського сектора, який є запорукою відновлення економічного зростання України.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій свідчить, що окремі питання фінансової безпеки держави висвітлені у наукових працях зарубіжних і вітчизняних вчених, а саме: О. Барановського, Т. Болгар, Б. Губського, М. Єрмошенка, С. Кульпінського, А. Сухорукова та інших. Разом з тим роль банків у забезпеченні фінансової безпеки країни в умовах системної банківської кризи потребує подальшого дослідження й виявлення нових інструментів і методів її реалізації.

В сучасних умовах, коли основною метою економічної політики держави стає безпосередня орієнтація на покращення життя населення, існує нагальна потреба у досконалій банківській системі. Фінансова безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки держави і характеризує стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків. Відтак фінансова безпека України, зумовлена стабільністю грошово-кредитної, бюджетної й валютної систем, залежить від багатьох показників, найважливішими з яких є розподіл державного бюджету, стійкість банківської системи, національної валюти, стан зовнішньої та внутрішньої заборгованості та дефіцит платіжного балансу.

Забезпечення фінансової безпеки як банківської системи України в цілому, так і окремих її складових, виходячи з їх виключного значення для соціально-економічного розвитку держави, – це багатогранна проблема, якій необхідно приділяти постійну увагу [1].

Фінансову безпеку держави розглядають як підсистему системи вищого рівня – економічної безпеки, що, своєю чергою, є підсистемою найвищого рівня – національної безпеки, яка досягається таким рівнем розвитку і таким станом захищеності економіки, котрі повною мірою забезпечують потреби держави та її громадян у загальному процесі існування даної держави. Це підтверджує складність та багатогранність поняття «фінансова безпека»[2, с. 18]. Варто наголосити на тому, що основу фінансової безпеки держави становить стабільний розвиток фінансової

системи та економічне зростання країни. При цьому основним завданням системи фінансової безпеки є забезпечення захищеності фінансових інтересів усіх суб'єктів господарювання.

Основними сферами впливу фінансової безпеки держави є: бюджетна сфера та державне регулювання фінансових ринків, страхування, фондовий ринок, небанківські фінансові установи й банківський сектор. Отже, фінансова безпека банків є частиною фінансової безпеки країни, а проблеми банківської сфери є одночасно і проблемами фінансової безпеки держави. Тому, стабільність та надійність банківської системи, яка повинна акумулювати і направляти в потрібне русло внутрішні інвестиції, є основою забезпечення фінансової безпеки держави.

Варто зазначити, що національні інтереси держави у частині забезпечення фінансової безпеки потребують формування стійкої, стабільної банківської системи. Вирішити вказану проблему можна шляхом створення дієвої системи банківського регулювання. Щоб бути дієвою, система банківського регулювання повинна базуватися на певних принципах (законності, дотримання життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави, пов'язаних із забезпеченням стійкості банківської системи, взаємної відповідальності тощо). Головними цілями банківського регулювання є підтримка стабільності банківської системи і захист інтересів вкладників та кредиторів. Це повною мірою відповідає завданням забезпечення фінансової безпеки держави.

Цілком очевидно, що регулювання банківської діяльності за умов економічної нестабільності повинно сприяти насамперед підвищенню рівня довіри до національної банківської системи та її елементів, сприяти довгостроковій стійкості банківського сектору, що забезпечить належний рівень фінансової безпеки держави.

Нині банківський сектор України суттєво відстає від розвинених країн за низкою кількісних та якісних банківських характеристик. До них

насамперед можна віднести недостатність кредитного потенціалу для масштабної модернізації і реконструкції економіки, низький рівень довіри населення до вітчизняних банків, значні витрати тощо.

Окрім того, нині стан конкурентного середовища на банківському ринку потребує особливої уваги, адже після націоналізації Приватбанку держава контролює 53% ринку за активами (32% до націоналізації) і 55% ринку за залученими коштами (31% до націоналізації). За таких умов концентрація банківського бізнесу в руках держави сприяє лише посиленню його інвестиційної непривабливості.

Показовим для оцінки фінансової безпеки банків є показник частки присутності іноземного капіталу, який станом на 01.10.2016 року становив 56,0%. Такий рівень цього показника є небезпечним для фінансової безпеки держави через те, що він наближається до критичного значення 60%. Такі обставини зумовлюють потребу посиленої уваги з боку держави з метою поступового збільшення частки вітчизняного капіталу [3].

Отже, однією зі складових створення передумов стабільного розвитку економіки України повинно стати виконання основних завдань щодо формування фінансової безпеки у банківському секторі України, шляхом проведення ефективної грошово-кредитної політики, тісної співпраці з органами податкової служби, надання своєчасних та якісних послуг клієнтам та інші задання, що забезпечать фінансову стабільність та сталий розвиток. На цьому шляху необхідно перезавантажити банківський сектор та запровадити якісні зміни.

Незважаючи на всі загрози фінансовій безпеці, на сьогодні існують усі шанси очистити та оздоровити банківський сектор України, а також піднести роль банків у загальному розвитку економіки держави. Поліпшення ситуації можливе за умови втілення невідкладних заходів щодо реформування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стукало Н. Державне антикризове регулювання банківського сектору: досвід ЄС та України / Н. Стукало, М. Литвин // Вісник НБУ. – 2010. – № 7. – С. 20–25

2. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі; аналіт. доп. Ю.М. Харазішвілі, Є.В. Дронь. – НІСД, 2014. – 117 с.

3. Катасонов В. О. Позиції іноземного капіталу в банківських системах країн світу [Електронний ресурс] / В. О. Катасонов. – 1001. Режим доступу до ресурсу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.

Москалюк Ірина Ігорівна

Семезенко Яна Олександрівна

Пономаренко Ірина Василівна

Курсанти взводу ПМПі-15-1,

ПМП-15-3

Факультет податкової міліції

Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Юрченко Аліна Михайлівна**

ПРОБЛЕМАТИКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальні питання економічної безпеки України та її фінансової складової в цілому пов'язані з певними факторами політичного, економічного та соціального характеру, які несуть загрозу національним інтересам нашої молодої держави. На даний момент фінансові можливості держави, які залежать від обсягу фінансових ресурсів, залишаються досить лімітованими. Обмеженість та недостатність фінансових ресурсів призводять до збільшення

державного зовнішнього та внутрішнього боргу, зростання інфляційних процесів, розвитку тіньового сектору економіки. Вирішення даних проблем потребує розробки виважених заходів з державного регулювання, спрямованих на зміцнення фінансової безпеки України. Отже, пошук шляхів зміцнення фінансової безпеки держави вимагає, останнім часом, особливої уваги дослідників та набуває особливої актуальності.

Проблеми економічної та фінансової безпеки дедалі частіше привертають увагу вітчизняних і закордонних науковців. Проблематика фінансової безпеки держави в тій чи іншій мірі була предметом дослідження таких учених, як Барановський О.І., Вашай Ю., Єрмоленко М.М.., Бінько І.Ф., Кравчук Н.Я., Луцик-Дубова Т.О., Смоквіна Г.А., Терехов Є.М. тощо.

Категорія фінансової безпеки є досить новою як для науки, так і для практики. Практично всі науковці поділяють думку, що фінансову безпеку держави необхідно розглядати як підсистему економічної безпеки держави, яка, в свою чергу, є складовою частиною національної безпеки.

Слід звернути увагу також на дослідження Венцковського Д.Ю., який виокремлює наступні загрози фінансової безпеки держави, серед яких: посилення тиску на державні фінанси в умовах недостатнього економічного зростання; поглиблення макрофінансових диспропорцій; нагромадження боргової концентрації; обмеження доступу до міжнародного ринку запозичень; розширення каналів і джерел трансферту криз; посилення негативного впливу прихованого безробіття.[1],

Г.А. Смоквіна серед головних причин виникнення внутрішніх загроз фінансової безпеки України, виділяє наступні: неадекватна фінансово-економічна політика держави; помилки, зловживання та інші відхилення (безгосподарність, різноманітні економічні злочини, тощо) в управлінні фінансової системи держави; скорочення використовуваної ресурсної основи у фінансово-кредитній сфері діяльності для виходу з економічної кризи та успішного проведення подальших реформ; розвал фінансово-кредитної

системи і послаблення її стабілізуючих функцій у сфері виконання та формування бюджету; низький рівень соціальної орієнтованості економіки; падіння платоспроможності населення; скорочення ролі внутрішніх соціально-економічних стимуляторів економічного зростання; зростання економічної злочинності, корупції; зростання фінансових втрат в результаті збільшення масштабів і поглиблення соціальної напруженості в сфері економічних відносин; недосконаліть механізмів формування економічної політики держави тощо. [2]

Для того , щоб контролювати та регулювати фінансову безпеку держави треба направити державні сили на формування нової системи фінансових відносин, підпорядкованою зміцненню національної фінансової бази і побудову фінансової стратегії. На сучасному етапі розвитку України одним з важливих напрямків реалізації фінансової стратегії є протидія доларизації грошової сфери країни. Це вимагає посилення ролі держави в регулюванні валютних відносин. Нині доцільно обмежити вивіз українського капіталу за кордон, за винятком реалізації проектів, що сприяють просуванню вітчизняних товарів та послуг на зовнішні ринки. Одним із заходів формування фінансової стратегії є перерозподіл ресурсів між видатковими статтями бюджету та відмова від фінансування частини загальнодержавних програм, не пов’язаних із стратегічними пріоритетами. Необхідно зупинити негативну тенденцію зростання сукупних державних витрат по відношенню до ВВП, які в останні роки перевищили позначку 40%. Це можна зробити завдяки наступним заходам:

· модернізація системи оплати праці на принципах прозорості та відповідності рівню кваліфікації і відповідальності;

· упорядкування трансфертів, субсидій соціальних пільг в напрямку підвищення їх адресності, цільового призначення;

· скасування низки нецільових соціальних програм, зокрема, вузькопрофесійного спрямування.

У сучасній економічній літературі фінансова безпека підприємства розглядається, як правило, у двох аспектах:

– як одна із складових фінансової безпеки країни [3; 4; 5];

– як елемент економічної безпеки підприємства [6; 7].

Так, на думку науковців Інституту економічного прогнозування НАН України, зазначену у проекті Концепції економічної безпеки України однією із складових фінансової безпеки є «захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин, забезпеченість підприємств фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань» [3, с.34].

Інші автори, розглядаючи сутність фінансової безпеки з позиції підприємства, визначальним вважають її зв'язок і підпорядкованість економічній безпеці.

З точки зору І.О. Бланка фінансова безпека підприємства є інтегрованим поняттям категорій «економічна безпека» і «фінанси підприємства» і являє собою «кількісно і якісно детермінований рівень його фінансового стану, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його сталого зростання в поточному і перспективному періоді» [7, с.44].

Отже, поглиблення кризових явищ в економіці України вимагає об'єктивної і неупередженої оцінки з точки зору фінансової безпеки політики фінансової стабілізації. Фінансова стабілізація не дала поштовх нагромадженню обігових коштів та інвестиційній діяльності. Натомість на тлі кризи платежів відбувається руйнація виробництва, "втеча" українського капіталу за кордон. Вирішення зазначених проблем неможливе без внесення корективів в фінансову політику України і вжиття адекватних дій з боку

державного уряду. Таким чином, поглиблення кризових явищ в економіці України вимагає об'єктивної і неупередженої оцінки з погляду фінансової безпеки політики фінансової стабілізації, яка здійснюється відповідно до вимог міжнародних фінансових організацій і негативно позначається на стані забезпечення економічної безпеки. Фінансова стабілізація не дала поштовх нагромадженню обігових коштів та інвестиційній діяльності. Натомість на тлі кризи платежів відбувається руйнація виробництва, „втеча" українського капіталу за кордон. Працює потужний насос висмоктування залишків потенціалу державного сектора і відбувається концентрація багатств у руках незначної групи людей. Вирішення зазначеної проблеми неможливе без внесення коректив у політику економічних реформ, вжиття адекватних дій з боку уряду. Подальші дослідження стосуватимуться постановки проблем і шляхів їх вирішення щодо складових фінансової безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Венцковський // Фінанси України. − 2014. − № 3. − С. 37-50.

2. Смоквіна Г.А. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки України / Г.А. Смоквіна // Економіка: реалії часу. − 2014.− №3(13). − С. 30-36.

3. Концепція економічної безпеки України. – К. : Ін-т економічного прогнозування / Кер. проекту В.М. Геєць. – К. : Лотос, 1999. – 56 с.

4. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення). – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.

5. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 309 с.

6. Финансово-экономическая безопасность медико-производственного комплекса // Экономика здравоохранения. – 1999. – № 4. – С. 55–59.

7. Бланк І.О. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с. (Сер. «Библиотека финансового менеджера»; Вып. 10).

Наконечна Анна Юріївна
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби
України
Науковий керівник:
Сластьоненко Оксана Олександрівна
кандидат юридичних наук, доцент,
Доцент кафедри фінансового права,
Університет державної фіскальної служби
України

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Проблеми правового забезпечення фінансової безпеки держави потребують вирішення на даному етапі. Про це говорять статистичні дані міжнародних організацій, де у багатьох світових рейтингах Україна посідає останні місця. В наслідок відсутності продуманої фінансової політики фінансова безпека держави перебуває на другому місці після фінансових інтересів олігархічних груп.

Варто сказати, що економічна безпека – частина національної безпеки, яка тісно пов’язана з її іншими складовими і є основою забезпечення таких її частин, як військова, політична, соціальна, екологічна, технологічна, інформаційна та інші. Фундаментальним фактором є те, що за належного опікування економічною безпекою держави та вжиття адекватних заходів

щодо ефективного менеджменту економічних процесів неодмінно постане потреба їх покращення, приведення їх захисту у відповідність до наявних і потенційних економічних викликів і загроз, що необхідно для самоутвердження держави у світовій економічній системі.

У науковій літературі присутня багатогранність визначень економічної безпеки. На нашу думку, категорію «економічна безпека» слід розглядати у функціональному та структурному аспектах як сукупність взаємопов'язаних систем безпеки, що відображають функціонування окремих сфер економічної системи держави. Фінансова безпека стає головною складовою економічної безпеки, яка забезпечує добробут суспільства за допомогою інфраструктурних інститутів розподілу фінансових та інвестиційних ресурсів.

Економічна безпека держави може розглядатись, як можливість держави стабільно розвиватись, успішно долаючи негативні фактори, які породжують загрози економіці. Саме тому у кожній державі під поняттям «економічна безпека» розуміється власний особливий зміст [1, с. 54 – 64].

Відповідно до положень Закону України «Про основи національної безпеки України», «економічна безпека» входить до складу широкого поняття – «національна безпека України», яка здійснюється шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах. [2]

У незалежній Україні вивчення проблем економічної безпеки розпочалося після 1991 року. Указом Президента України від 30 серпня 1996 року було створено РНБОУ [3], а у 2001 році створено Національний інститут проблем міжнародної безпеки [4].

У системі національної безпеки, яка сформувалася до того в СРСР, пріоритетне значення мала військова і державна безпека, а проблеми

економічної безпеки підпорядковувалися їм. В Україні поняття економічної безпеки увійшло до нормативної лексики законодавчих документів і зайняло чітку позицію в політичних дискусіях з економічних питань. Зокрема, в Конституції України чітко зазначено, що поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності України забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [5]. Однак система економічної безпеки у нашій державі тоді лише починала формуватися. Вперше її було окреслено у Програмі діяльності Кабінету Міністрів України (далі – КМУ), схваленій Верховною Радою України (далі – ВРУ) у жовтні 1996 року, і розглянуто лише у розділі «Боротьба із злочинністю» [6].

Докладніше питання економічної безпеки були розглянуті у Концепції (основи державної політики) національної безпеки України, схваленій ВРУ від 16 січня 1997 року. У ній було визначено національні інтереси, внутрішні й зовнішні загрози їх реалізації, основні напрями державної політики національної безпеки України в економічній сфері. [7]

У березні 1998 році прийнято Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» [3], яким визначені функції і повноваження головного, згідно з Конституцією України, координуючого органу в країні з питань національної безпеки. 19 червня 2003 року прийнято Закон України «Про основи національної безпеки України» [2], де закріплено правові основи національної безпеки та принципи її забезпечення, систематизовано загрози національним інтересам і національній безпеці, зокрема, в економічній сфері.

У березня 2007 року було затверджено Наказ Міністерства економіки України «Про методику розрахунку рівня економічної безпеки України» [4], якою визначено специфічний понятійний апарат з використанням невластивих класичній науці термінів: «економічна безпека», «загрози економічній безпеці», «критерії економічної безпеки», «індикатори

економічної безпеки», «оптимальні значення індикаторів», «порогові значення індикаторів», «граничні значення індикаторів», «макроекономічна безпека», «фінансова безпека», «бюджетна безпека», «зовнішньоекономічна безпека».

Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України було затверджено Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» [5]. Цим документом визначаються можливі загрози економічній безпеці в Україні. У Методичних рекомендаціях зазначається, що органи державної влади та інші установи можуть використовувати їх для визначення рівня складових економічної безпеки при прийнятті управлінських рішень щодо аналізу, запобігання та попередження реальних і потенційних загроз національним інтересам у відповідній сфері.

Економічна безпека нашої держави є самостійним елементом національної безпеки України. У даний час реалізовується значний розвиток масштабних процесів, значно поглиблюється співпраця між державами, а прийняття важливих політичних рішень неможливе без урахування фундаментальних факторів економічної безпеки держави. Необхідність побудови економічної системи держави та її економічної безпеки є важливими характеристиками ролі держави у геополітичному просторі.

Досліджуючи економічну систему держави, можна виявити, наскільки здатна вона витримувати внутрішні та зовнішні виклики. Чим стійкіша економічна система держави, тим більш якісно наповненою є її економічна безпека, і чим більш високим і достатнім буде такий рівень, тим краще держава зможе протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам. Питання власної безпеки традиційно мають важливий статус у державній політиці, тому поняття економічної безпеки власної держави набуває важливого значення як фундамент для подальшого прийняття політичних рішень.

Економічна безпека держави багато у чому характеризується рівнем розвитку держави, наявністю розвиненої інфраструктури та корисних

копалин, кваліфікованої робочої сили, а також характером інтеграції в систему світових господарських зв'язків.

Отже, на сьогодні головною складовою економічної безпеки держави являється фінансова безпека держави. Від неї залежить реалізація національних інтересів та стабільний розвиток держави за допомогою потрібного нормативного регулювання фінансових та інвестиційних процедур як у внутрішньодержавних, так і у міжнародних правовідносинах.

Необхідно приведення нормативної бази України відповідно до міжнародних вимог не лише формально. Практична реалізація основних положень Концепції, удосконалення податкового законодавства, а також приведення супутньої нормативної бази до вимог сучасної практики господарювання з урахуванням глобальних інтеграційних процесів дозволить вирішити питання щодо забезпечення захисту національних інтересів держави у разі виникнення та поглиблення загроз у фінансовій сфері; розробити механізм державного управління ризиками у фінансовій сфері; мінімізувати наслідки глобальних загроз у разі їх виникнення, що сприятиме збалансованості фінансової сфери і забезпечить ефективне функціонування національної економіки та економічне зростання держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бригінець О.О. Вплив світової економічної кризи на економічну безпеку держави / О.О. Бригінець // Право та управління. – 2012. – № 3. – С. 54-64.

2. Про основи національної безпеки України: Закон України: від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

3. Про Раду національної безпеки і оборони України: Указ Президента України: від 30.08.1996 № 772/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 237.

4. Про Національний інститут проблем міжнародної безпеки: Указ Президента України: від 16.03.2001 № 173/2001 // Офіційний вісник України. 1997. – № 31. – С. 27.

5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Закон України: від 29.10.2013 №v1277731-13 // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 1277.

6. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України : Постанова КМУ: від 15.10.1996 № 412/96-ВР // Голос України. – 1996. – № 71.

7. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України: від 16.01.1997 №3/97-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1997. – №10. – Ст.85.

Ніколаєнко Вікторія Олегівна

Турчина Єлизавета Юріївна

курсанти навчального взводу ПМПФ-16-3

факультету податкової міліції

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

Бойко – Слобожан Олена Олександрівна

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри фінансового права

Університету державної фіскальної служби України

РОЛЬ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО ПРАВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Роль фінансового права і загалом фінансових правовідносин у забезпеченні фінансової безпеки держави є безумовною, оскільки основне призначення фінансового права полягає у тому, щоб за допомогою його норм формувались всі передумови для здійснення фінансової діяльності та безперешкодно на благо держави проводилась фінансова політика. Окремі

підходи до визначення ролі, складових, форм економічної безпеки представлені в наукових працях таких вітчизняних науковців як О. Білорус, І. Бінько, З. Варналій, О. Власюк, Я. Жаліло, Б. Кваснюк, П. Пашко, Р. Покотиленко, А. Сменковський, А. Соляник, А. Сухоруков, М. Чумаченко та багатьох інших.

Завдяки суб’єктам фінансового права більшою мірою забезпечується нормальне здійснення фінансової політики, адже вони керуються сукупністю

юридичних норм, що регулюють суспільні відносини, котрі виникають у процесі створення, розподілу і використання фондів грошових коштів держави та органів місцевого самоврядування, необхідних для реалізації їхніх завдань та функцій.

Суб'єктами забезпечення фінансової безпеки держави є: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, громадяни України та їх об'єднання.

Надважливою метою суб’єктів фінансового права і забезпечення фінансової безпеки є виконання і постійне реформування стратегії фінансової безпеки, яка повинна бути орієнтована на розробку і послідовне здійснення заходів щодо закріплення і розвитку позитивних процесів і подолання негативних тенденцій у сфері фінансових відносин. При цьому мають бути визначені найближчі цілі цієї стратегії та механізми їх реалізації. Державна стратегія фінансової безпеки і комплексна державна фінансова політика перебувають у тісному взаємозв'язку і взаємодії[1].

Основи забезпечення фінансової безпеки України передбачаються регіонально і у всеукраїнському рівні, що регулярно передбачається так

званими Державними Стратегіями регіонального розвитку України на різні періоди, остання з яких має період до 2020 року [2].

В зв'язку з тим, що фінансова безпека забезпечується різноманітними заходами в залежності від того, яка економічна та суспільно-політична ситуація в державі та за її межами, то механізм її забезпечення включає наступні елементи:

1) об'єктивний і всебічний моніторинг економіки і фінансової сфери з метою виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз інтересам об'єктів фінансової безпеки;

2) розрахунок порогових граничнодопустимих значень фінансових та соціально-економічних показників (індикаторів), перевищення яких може провокувати фінансову нестабільність і фінансову кризу;

3) діяльність держави щодо виявлення і попередження внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці [3].

Важливим у досягненні високого рівня фінансової безпеки держави є використання комплексного підходу, виокремлення пріоритетних національних інтересів та основних загроз національним фінансовим інтересам.

На даний час, на середньостатистичну думку науковців, пріоритетними національними інтересами України в економічній сфері є:

1) створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення;

2) інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України.

Важливим також є визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері є:

1) посилення взаємозв'язку фінансово-бюджетної політики та основних напрямів соціально-економічного розвитку держави й адміністративно-територіальних одиниць;

2) забезпечення бюджетної дієздатності держави;

3) забезпечення монетарної та валютно-курсової стабільності;

4) зміцнення банківської системи, збільшення національних заощаджень із одночасним підвищенням рівня монетизації та капіталізації української економіки;

5) зміцнення національного інвестиційного потенціалу та підвищення інноваційної активності вітчизняних підприємств;

6) реформування фінансового ринку та забезпечення незалежності національної економіки від кон'юнктури міжнародних фінансових ринків;

7) мінімізація впливу світових фінансових криз на фінансову систему України;

8) детінізація економіки та залучення некримінальних капіталів в інвестиційні процеси [3].

Таким чином, варто повністю погодитись з твердженням, що створення повноцінного механізму забезпечення фінансової безпеки держави передбачає перш за все вирішення широкого кола проблем, що стосуються формулювання критеріїв та принципів забезпечення фінансової безпеки, визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері, здійснення постійного відстеження факторів, які є передумовами загрозам фінансової безпеки країни, а також вживання заходів щодо їх попередження та подолання. Окрім того, для створення механізму забезпечення фінансової безпеки необхідно вирішити цілий комплекс правових, структурно-організаційних, процедурних, кадрових, технологічних і ресурсних питань. Щодо систем забезпечення фінансової безпеки, то поки що поза належною структурною організацією залишається система відповідних інститутів і

організаційно-управлінських структур, які мають займатися цією проблемою та концепція їх перспективної побудови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Власюк В. Як Україні скористатися «перевагами» відставання. Дзеркало тижня. 2017. 12 жовт. :https://zn.ua/business/ekonomika-naverstyvaniya-262190_.htm

2. Державна Стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP140385.html

3. Фінанси - Юрій С.І., Федосов В.М. - 17.3. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави

3. Мазур А. М. Діагностика фінансової стійкості як складова управління економічними процесами на підприємстві / А. М. Мазур // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : зб. матер. IX Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 19 квітня 2018 року / Мін-во освіти і науки України, Нац. авіаційний ун-т [та ін.]. – К. : НАУ, 2018. – С. 84. – (Присвяченої 85-річчю Національного авіаційного університету).

Ніщимна Світлана Олексіївна,
доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри адміністративного, цивільного
та господарського права і процесу,
Академія Державної пенітенціарної служби

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ЯК ФАКТОР ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Державний борг є закономірним наслідком здійснення внутрішніх та зовнішніх запозичень, виступає є не тільки індикатором фінансового стану країни, показником її конкурентоспроможності, а й фактором загрози фінансовій безпеці держави.

В Україні державні внутрішні та зовнішні запозичення й надання державних гарантій здійснюються в межах встановлених на кожний бюджетний період граничних обсягів державного внутрішнього та зовнішнього боргу України та надання гарантій.

Статтею 18 Бюджетного кодексу України встановлюються граничні обсяги державного боргу та державних гарантій. Так, граничний обсяг державного боргу, граничний обсяг надання державних гарантій визначаються на кожний бюджетний період законом про Державний бюджет України.

Проектом Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» визначено, що станом на 31 грудня 2019 року граничний обсяг державного боргу становитиме 2.060.101.364,5 тис. грн. та граничний обсяг гарантованого державою боргу - 388.630.087,1 тис. грн. [1, Ст.5]. Порівняно з нормами ст. 5 Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» сума граничного обсягу державного боргу зросла майже на 61 млрд. грн., проте сума граничного обсягу гарантованого державою боргу знизилася майже на 359 млрд. грн. [2, Ст.5].

Загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 відсотків річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України.

Змістом державного боргу є публічні відносини щодо випуску, обслуговування, погашення та визнання боргових зобов'язань уряду у формі державних цінних паперів, в інших формах урядових бюджетних запозичень; боргових зобов'язань, що виникають у результаті порушень бюджетного регулювання, а також інших зобов'язань, взятих на себе державою відповідно до чинного законодавства та міжнародних договорів.

Національним законодавством державний борг визначається як загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [3, Ст. 2].

Структура державного боргу визначається щорічно Верховною Радою України одночасно із затвердженням Державного бюджету на наступний рік, що закріплено нормами розділу IV Постанови Верховної Ради України «Про структуру бюджетної класифікації» [2]. Так, структура державного внутрішнього боргу складається з:

1) заборгованості перед юридичними особами, тобто суми заборгованості за внутрішніми позиками;

2) заборгованості перед банківськими установами, тобто заборгованості: перед Національним банком України; за позиками, одержаними для фінансування дефіциту бюджету поточного року; за позиками, одержаними для фінансування дефіциту бюджету минулих років; за іншими позиками та зобов'язаннями; за компенсаційними виплатами населенню в установах Ощадного банку України та колишнього Укрдержстраху; за залишками вкладів населення, централізованими колишнім Ощадним банком СРСР, та компенсаціями за ними; заборгованості сільськогосподарських підприємств за довгостроковими та короткостроковими позиками, віднесена на державний

борг; за сумами, спрямованими на індексацію оборотних коштів державних підприємств і організацій;

3) заборгованості перед іншими банками;

4) іншої внутрішньої заборгованості (заборгованості перед фізичними особами за цінними паперами та компенсаціями за ними).

Структура державного зовнішнього боргу включає:

1) заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних організацій економічного розвитку;

2) заборгованість за позиками, наданими іноземними державами, в тому числі за позиками, наданими під гарантії Уряду;

3) заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками;

4) заборгованість за позиками, наданими постачальниками;

5) зовнішня заборгованість, не віднесена до інших категорій;

6) коригування, пов'язане з різницею у вартісній оцінці цінних паперів, що створюється між номінальною вартістю і ціною придбання.

Ефективність використання державних запозичень значною мірою залежить від системи управління боргом. Відповідно до Бюджетного кодексу України управління державним боргом – це сукупність дій, пов'язаних із здійсненням запозичень, обслуговуванням і погашенням державного боргу, інших правочинів з державним боргом, що спрямовані на досягнення збалансованості бюджету та оптимізацію боргового навантаження.

При обслуговуванні зовнішнього ті внутрішнього боргів визначають коефіцієнт обслуговування. Для зовнішнього боргу його розраховують як відношення всіх платежів із зовнішньої заборгованості до валютних надходжень держави, виражене в процентах. Сприятливим рівнем обслуговування вважається значення показника 25 %.

Виконання державою її регулятивно-контролюючих функцій базується на законодавчо визначених і встановлених розмірах внутрішніх та зовнішніх

запозичень та державних гарантій на поточний бюджетний рік. Державний борг повинен мати економічно обґрунтовані межі, що надавали би уряду змогу обслуговувати його без ризику виникнення кризи неплатежів, а отже і забезпечувати фінансову безпеку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64598 (дата звернення: 22.11.2018 р.). Ст. 5

2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19 (дата звернення: 22.11.2018 р.) Ст. 5.

3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17(дата звернення: 22.11.2018 р.). Ст. 2.

4. Постанова Верховної Ради України від 12.07.1996 р. № 327 «Про структуру бюджетної класифікації». URL: http://zakon1.rada.gov.ua/ (дата звернення: 22.11.2018 р.).

Романюк Юлія Петрівна
здобувач вищої освіти ННІ права Університету ДФС України
Новицька Наталія Борисівна
д, ю, н., с.н.с., професор кафедри цивільного права та процесу
Університету ДФС України

МИТНІ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Варто зазначити, що у літературі з різних галузей наукового пізнання поняття контролю тлумачиться неоднаково. При цьому дослідники часто виходять із різного розуміння поняття «контроль».

Тим не менш, незважаючи на різні варіанти визначення контролю, його сутність не змінюється. Як частина управлінської діяльності, він полягає у нагляді та перевірці процесу функціонування об'єкта з метою подолання ухилення від заданих параметрів.

Призначення контролю полягає у виявленні реального стану справ у різних сферах життєдіяльності суспільства, отриманні й аналізі інформації, яка надає можливість віднайти необхідні вирішення різноманітних питань розвитку суспільства й держави.

Щодо фінансового контролю, то існує низка визначень, але найкраще розкриває сутність даного поняття те, що фінансовий контроль є певною формою спостереження за формуванням, розподілом і використанням ресурсів усіма підрозділами підприємства.

Він спрямований на перевірку дотримання встановлених лімітів, правильності й доцільності дій керівників усіх рівнів і органів управління, оцінку ризиків та фінансового стану. Фактично – це комплекс заходів щодо ефективного управління ліквідністю, доходами і витратами. Побудова

ефективної системи фінансового контролю впливає на фінансову стійкість держави та дозволяє удосконалювати систему управління[1, с. 150].

Митні органи виступають суб'єктами фінансового контролю в сфері інтелектуальної власності, адже саме вони здійснюють низку заходів щодо перевірки суб'єктів всіх форм власності шляхом застосування встановлених чинним законодавством методів контрольної діяльності для виявлення недоліків в сфері інтелектуальної власності.

Питаннями щодо дослідження діяльності митних органів у сфері інтелектуальної власності займалися такі науковці як: А. Гуз, С. Нижній, О. Крижний, В.Б. Авер'янов.

Варто зазначити, що діяльності митних органів в сфері інтелектуальної власності регулюється Митним кодексом України [2]. Саме в даному кодексі глава 57 регулює заходи захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України.

Слушно зауважити і те, що органи доходів і зборів сприяють захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України відповідно до Митного кодексу.

Митний контроль і митне оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, та ввозяться на митну територію України або вивозяться з митної території України, здійснюються в загальному порядку з урахуванням особливостей, встановлених Митним Кодексом та іншими законами України [3, с. 27].

Слушно зауважити, що митні органи сприяють захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України.

Державною фіскальною службою України ведеться митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, на підставі заяв правовласників.

Правовласник, який має підстави вважати, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються чи можуть бути порушені його права на об’єкт права інтелектуальної власності, має право подати до Державної фіскальної служби України заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об’єкт інтелектуальної власності шляхом внесення відповідних відомостей до митного реєстру об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону .

Після реєстрації об’єкта права інтелектуальної власності в митному реєстрі об’єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, органи доходів і зборів на підставі даних такого реєстру вживають заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України контрафактних товарів[4, с. 85].

У разі якщо митниця на підставі даних митного реєстру об’єктів права інтелектуальної власності, виявляє ознаки порушення прав інтелектуальної власності щодо товарів, пред’явлених до митного контролю та митного оформлення, їх митне оформлення призупиняється.

Отже, безпосереднє керівництво щодо захисту права інтелектуальної власності при перетині об’єктами кордону покладається на Державну митну службу України. А основними суб’єктами, що здійснюють фінансовий контроль у сфері інтелектуальної власності виступає: Державна фіскальна служба України та органи доходів і зборів, які чітко зазначені в Митному кодексі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер’янов В.Б. Державне управління в Україні. К.: 2017. – 266 с.

2. Митний кодекс України [Електронний ресурс] – Відомості Верховної Ради (ВВР) // Режим доступу до ресурсу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449517?find=1&text=%EC%E8%F2%ED%B3+%EE%F0%E3%E0%ED%E8

3. Крижний О. Актуальні питання підвідомчості спорів стосовно об’єктів права інтелектуальної власності. Вісник господарського судочинства. 2015. №1. С. 155–161

4. Бондаренко С.В., Янкова С.Т., Бригінець С.М. Реєстрація авторського права: міжнародний та український досвід. Інтелектуальна власність. 2009. №1. С. 243.

5. Конституція України [Електронний ресурс] // Редакція від 30.09.2016, підстава - 1401-VIII – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

Новицький Андрій Миколайович
доктор юридичних наук, професор,
Університет ДФС України

РАХУНКОВА ПАЛАТА УКРАЇНИ ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ ОРГАН ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Говорячи про фінансовий контроль ми неодмінно звертаємось до суб’єктів такого контролю, їх повноважень та нормативного забезпечення їх діяльності.

Саме структура органів фінансового контролю держави забезпечує належний стан дотримання законності, ефективності та належного використання бюджетів всіх рівнів. Відзначаючи складну систему органів фінансового контролю відзначимо, що окремі суб’єкти зазначеного контролю зазнають постійного реформування, змін та реформувань, як то органи податкової чи митної служби. За всі роки незалежності фактично жодна програма із реформування цих органів так і не була завершена: Податкова інспекція, Податкова адміністрація, Міністерство доходів і зборів, Фіскальна служба – це той перелік фактичних програм реформування однієї структури

фінансового контролю. До речі необхідно зазначити, що анонсовано наступну кардинальну зміну структури зазначеного органу із перерозподілом повноважень податкового, митного сектору та виділення в окрему структуру правоохоронного органу – національного бюро фінансових розслідувань чи служби фінансових розслідувань.

Крім того, до структури органів фінансового контролю необхідно віднести, перш за все Рахункову палату України, як єдиний Конституційний орган фінансового контролю. Адже, статтею 98 Конституції України визначено, що контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням здійснює Рахункова палата.

Законом України «Про Рахункову палату» визначено, що повноваження, покладені на Рахункову палату Конституцією України, здійснюються через провадження заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту). Державний зовнішній фінансовий контроль (аудит) забезпечується Рахунковою палатою шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів.

Враховуючи те, що за функціональним перерозподілом влади та повноважень визначених Конституцією України, наша держава є парламентсько-президентською республікою, то відзначимо і відповідний статус Рахункової палати, як спеціально визначеного Конституцією органу, що здійснює фінансовий контроль.

У той же час, Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» визначається, що здійснення державного фінансового контролю забезпечує центральний орган виконавчої влади, уповноважений Кабінетом Міністрів України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю. Із аналізу законодавства випливає, що центральний орган, який забезпечує державну політику у сфері державного фінансового контролю є не Рахункова палата, а інший орган,

уповноважений на те Кабінетом Міністрів України. А Рахункова палата лише взаємодіє із зазначеним органом та може надавати методичну, методологічну та консультативну допомогу зазначеному органу державного фінансового контролю.

Виникає досить невизначена ситуація, коли один орган формує державну політику у сфері фінансового контролю (Державна аудиторська служба) а інший надає йому методичну, методологічну та консультативну допомогу в цьому (Рахункова палата). В той же час, Рахункова палата як структура фінансового контролю визначена Конституцією України, а інші органи – спеціальними законами. І тут визначена сутність розподілу влади: один орган повністю підзвітний та формується органом законодавчої влади – Верховною радою України, інший – Державна аудиторська служба – Кабінетом Міністрів України.

Аналіз Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» хоч і не встановлює спеціального органу виконавчої влади у сфері забезпечення та здійснення державного фінансового контрою, проте в ньому чітко зазначається наявність такого органу – це була раніше Контрольно-ревізійна служба України, а на сучасному етапі державного управління – Державна аудиторська служба України.

У той же час, крім – зазначених державних органів фінансового контролю, є ще органи, в повноваженнях яких визначено пряма функція такого контролю, так Державна фіскальна служба наділена правами та здійснює спеціальні повноваження щодо здійснення фінансового контролю.

Виникає питання щодо розподілу повноважень та фактичної взаємодії між всіма суб’єктами фінансового контролю. Досвід усіх демократичних країн світу показує, що обсяг повноважень вищого органу фінансового контролю відображає внутрішній суверенітет держави, відображає силу та позицію парламенту[1].

Очевидно, що із зазначеного аналізу чинного законодавства, розподілу повноважень органів фінансового контролю, їх функціональній приналежності до різних гілок влади, та беручи до уваги парламентсько-президентський устрій нашої держави вбачаємо за необхідне означити єдиний орган, який повинен визначати державну політику у сфері фінансового контролю, який би здійснював загальну координацію фінансового контролю в державі, при цьому маючи достатні законодавчо визначені повноваження і щодо належного контролю за ефективною діяльністю інших органів фінансового контролю – це Рахункова палата України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пацкан В. Рахункова палата готова сприяти належному фінансовому урядуванню на всіх рівнях // Електронний ресурс : Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16757593

Носик Аліна Олександрівна,
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти Навчально-наукового інститут права,
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Чайка Вікторія Вікторівна,**
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри фінансового права,
Університету державної фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ

На сьогоднішній день Федеративна Республіка Німеччина (ФРН) є однією з країн світу з високим рівнем економічного розвитку. Фіскальна політика ФРН, перш за все, спрямована на задоволення соціальних потреб громадян та

економічне стимулювання домогосподарств, а вже потім - на фінансове забезпечення уряду. Крім того, велику роль відіграє стан демократії в країні та соціальні норми.

Аналіз останніх досліджень, свідчить про те, що багато науковців займались вивченням питань, що стосуються здійснення фіскальної політики у країнах ЄС, в тому числі у ФРН. До них належать: В. Л. Андрущенко, І.Р. Безпалько, Н.І. Блащук, Л.М. Демиденко, В. Іващенко, В.М. Кміть, Ю.Л. Наконечна, Л.О. Нікітіна, О.В. Ракул, О.В. Рускіна, В.А. Савчук, А.С. Павлій та ін. Проте, незважаючи на широке коло науковців, які вивчали питання фіскальної політики ФРН, ця тема залишається актуальною і сьогодні. Саме досвід таких розвинутих держав як ФРН, допомагає менш розвинутим державам побудувати власну ефективну модель фіскальної політики.

Основу правового регулювання фінансової сфери Німеччини становить Конституція країни. У статтях 104а-115, які ще називають як «Фінансова конституція» встановлюється порядок взаємовідносин всередині Федерації саме у сфері здійснення фінансової діяльності держави і земель, а також встановлюються повноваження конституційних фінансових органів. Існування так званої «Фінансової конституції» є унікальним явищем в конституційній практиці розвинених країн.

Аналіз чинного законодавства Німеччини свідчить про те, що у ФРН, на відміну від України, відсутній такий єдиний кодифікований нормативно-правовий акт як Податковий кодекс. Основним спеціальним законом у сфері оподаткування є «Abgabenordnung», який називають по-різному: Фіскальний Кодекс, Закон про податки та збори або Положення про податки та збори. У цьому Законі визначено загальні правила оподаткування та основи фіскальної політики держави. Особливості справляння кожного податку визначено спеціальними законами, зокрема, законом про промисловий податок, законом про податок на енергоносії, законом про податок з обороту тощо [1, с. 6].

Фінансова система ФРН, як і будь-якої іншої федерації, є трирівневою та складається з таких елементів:

1) фінанси федерації (федеральний бюджет, спеціальні фонди, фінанси державних підприємств);

2) фінанси земель у складі відповідного бюджету, спеціальних фондів, фінансів підприємств;

3) місцеві фінанси (місцеві бюджети та фінанси комунальних підприємств [2, с. 133].

Відповідно до фінансової системи держави відбувається формування фіскальної політики. Світова практика налічує чотири основні моделі фіскальної політики держави. Німецька модель формування фіскальної політики є однією з основних моделей, що сформувались у світовій практиці. Податки за їх рівнями можуть бути загальні (надходять у бюджети різних рівнів); федеральні; земельні; общинні (місцеві); церковні. Фіскальна політика ФРН зорієнтована на вирівнювання податкового потенціалу федеральних земель, як основного чинника вирівнювання горизонтальних бюджетно-податкових диспропорцій, тобто суми податків, зібраних із федеральних земель, і належної їм частки в надходженнях федеральних податків – з доходів фізичних осіб та корпоративного [2, с. 207]. Допомога федерального уряду Німеччини у формуванні місцевого бюджету забезпечує єдність економічної, зокрема й фіскальної політики держави.

Фіскальна політика ФРН спрямована не лише на надання фінансової допомоги між суб'єктами її здійснення, але й здійснення фіскальної децентралізації. Г.В. Возняк виділяє два основних принципи фіскальної децентралізації, що притаманні Німеччині:

1) принцип автономії – чітка фіксація компетенції федерального центру, а все що перебуває поза межами його компетенції, належить до повноважень субфедеральних органів влади;

2) принцип участі – залучення представників субфедеральних оргнів влади до формування федеральної політики [3, с. 57].

Фіскальна політика ФРН здійснюється таким чином, що бюджети земель на 80% формуються з власних надходжень, а інші 20% становлять дотації та субвенції. Тому з упевненістю можна стверджувати, що децентралізація у фіскальній сфері має досить позитивний вплив на державу, якщо її правильно організувати.

У Німеччині немає спеціального органу, наприклад, як в Україні (Державна фіскальна служба), який здійснює формування та реалізацію фіскальної політики держави. Забезпеченням здійснення фіскальної політки займаються фінансові органи. На національному рівні функціонує Федеральне Міністерство фінансів, органами нижчого рівня є земельні міністерства фінансів (16 федеральних земель Німеччини), на третьому рівні перебувають вищі фінансові дирекції, які є не на всіх федеральних землях, а лише з найбільшим населенням. Останніми в структурі німецької податкової системи є податкові інспекції земель.

Також потрібно зазначити, що фіскальна політика ФРН у сфері здійснення контролю також має свої особливості. Спеціальним органом Міністерства фінансів Федеративної Республіки Німеччини (нім. – BundesministeriumderFinanzen), який уповноважений розслідувати податкові злочини, є податкова поліція «Штойфа». Курко М.С. зазначає, що у зв’язку з федеральним устроєм у ФРН не існує централізованої системи органів податкового розслідування. Тому податкова поліція «Штойфа» може бути утворена як слідчий відділ у структурі регіонального фінансового управління відповідної землі або кількох земель (наприклад, така організаційна структура має місце в Берліні та Гамбурзі). Разом із тим в окремих землях податкова поліція «Штойфа» може бути структурно відокремленим, незалежним органом [4, с. 190].

Якщо потрібно здійснити розслідування податкових правопорушень (окрім злочинів) здійснює звичайна поліція. Податкові органи ФРН працюють у взаємодії з кримінальною поліцією та прокуратурою. Досвід ФРН свідчить про те, що важливим є саме тісна взаємодія фіскальних органів з правоохоронними, оскільки це допомагає активізації боротьби з податковими правопорушеннями та сприяє формуванню високої податкової культури платників податків.

Однією з особливостей фіскальної політики у ФРН є те, що податкова грамотність громадян є однією із важливих її складових. Для забезпечення цього напрямку існує інститут податкових консультантів. Порядок консультування визначений у спеціальному законі, а саме Законі «Про податкових консультантів» (Steuerberatungsgesetz). Окрім вказаного нормативно-правового акту, до актів, які регулюють інститут податкових консультантів відносять: постанову «Про порядок здійснення приписів закону про податкових консультантів, уповноважених з податків та організацій з податкового консультування» (Steuerberater-durchführungsverordnung) від 12.11.79, постанову «Про винагороду податкових консультантів, уповноважених з податків та організацій з податкового консультування»(Steuerberatergebührenverordnung), посадову інструкцію Федеральної палати податкових консультантів (Berufsordnungder Bundessteuerberaterkammer) тощо [5].

Податкові консультанти - це представники ліберальної професії в Німеччині в галузі консультування з питань оподаткування та бізнесу з особливо жорсткими нормами професійного доступу та подальшим суворим контролем за їх діяльністю з боку держави [6]. Вони не є працівниками фіскальних органів та здійснюють свою діяльність на підставі ліцензії на право надання платних консультацій платникам податків.

Існування інституту податкових консультантів має позитивний вплив на фіскальну політику в цілому. Оскільки податкові консультанти надають своїм

клієнтам (платникам податків) на договірній основі послуги, які допомагають їм своєчасно та якісно виконати податкові зобов'язання. А це в свою чергу забезпечує підвищення ефективності стягнення податків та соціальних відрахувань, а також підвищення якості діловодства в податкових органах та соціальних фондах.

Отже, враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок про те, що ФРН є прикладом для країн, що розвиваються, у сфері здійснення фіскальної політики в державі. З досвіду Німеччини бачимо, що таке явище як децентралізація впливає позитивно на економічний розвиток держави, але лише при її правильній організації. Потрібно пам'ятати, що для фіскальної політики важливим є не лише рівень законодавчого врегулювання та діяльності фіскальних органів, але й податкова культура та грамотність громадян країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ларионова А. А. Сравнительный анализ налоговых систем России и Германии / А. А. Ларионова // Международный бухгалтерский учет. – 2015. – № 17. – С. 2-16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cyberleninka.ru/article/v/sravnitelnyy-analiz-nalogovyh-sistem-rossii-i-germanii.

2. Гаруст Ю. В. Порівняльно-правова характеристика фінансових систем Німеччини і України / Ю. В. Гаруст, О. О. Козинець // Правові горизонти. - 2016. – № 2. – С. 131-137. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ln_2016_2_25.

3. Ракул О. В. Концептуальні підходи до формування фіскальної політики держави: міжнародний досвід / О. В. Ракул // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2016. – № 4. – С. 206-214.

4. Возняк Г. В. Бюджетна децентралізація : європейський досвід та перспективи для України / Г. В. Возняк // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2016. – Вип. 3. –С. 56-62.

5. Шемяткін О. Податкові консультанти: чи готова Україна «копіювати» досвід ФРН [Електронний ресурс] / О. Шемяткін, Ю. Панова // Закон і бізнес. – №15 (1261), 12.04.2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kmp.ua/ua/analytics/press/authorized-to-report-tax-advisers/.

6. Безпалько І. Р. Податкове консультування в Німеччині: досвід для України / І. Р. Безпалько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/47.pdf.

Оніщик Юрій Віталійович,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри конституційного, адміністративного та господарського права Академії праці, соціальних відносин і туризму

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ЯК ПРАВОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Глобалізаційні процеси трансформували ухилення від сплати податків у транснаціональне явище.

За Порівняльним аналізом фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні, проведеним у 2017 році Інститутом соціально-економічної трансформації, від ухилення від сплати податків держава щороку недоотримує 100 млрд. грн. Варто відмітити, що згідно цього дослідження перше місце серед різноманітних способів ухилення від сплати податків посідають офшорні схеми, приблизний обсяг яких на рік складає 260-320 млрд. грн., що завдає 50-65 млрд. грн. втрат Державного бюджету на рік, а загальний відтік капіталу становить орієнтовно

10% від валового внутрішнього продукту [1]. В Європейському Союзі такі транснаціональні податкові злочини завдають шкоди на сотні млрд. євро на рік, а в усьому світі цей показник сягає вже трлн. дол. США.

Означені фактори вказують на те, що транснаціональні ухилення від сплати податків є глобальною проблемою. Нейтралізація таких суспільно небезпечних діянь вимагає ефективне використання існуючих можливостей міжнародного співробітництва протидії ухиленням від сплати податків та вжиття відповідних заходів щодо вдосконалення міжнародної співпраці у цьому напрямку як на національному, так і міжнародному рівні.

Особлива роль у врегулюванні міжнародного співробітництва країн у протидії ухиленням від сплати податків належить міжнародним договорам, оскільки у них міститься обсяг зобов'язань щодо надання допомоги з урахуванням домовленостей між державами.

Важливе місце у сфері міжнародного співробітництва компетентних органів України та іноземних держав під час розслідування ухилень від сплати податків транснаціонального характеру займають багатосторонні міжнародні договори. До них слід віднести: Конвенцію Ради Європи про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах, Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної злочинності, Європейську конвенцію про взаємну допомогу у кримінальних справах, Європейську конвенцію про видачу правопорушників, Європейську конвенцію про передачу провадження у кримінальних справах, Європейську конвенцію про міжнародну дійсність кримінальних вироків.

Не менш важлива роль у врегулюванні міжнародного співробітництва країн у сфері боротьби з ухиленнями від сплати податків належить двостороннім договорам. Аналіз двосторонніх міжнародних договорів щодо протидії ухиленням від сплати податків показує, що найбільшого поширення набули двосторонні угоди з таких питань, як уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням, співробітництво у сфері

оподаткування, надання правової допомоги у кримінальних справах, видача правопорушників, передача засуджених осіб для відбування покарання в країні, громадянами якої вони є.

Існує ряд двосторонніх міжнародних договорів з питань співробітництва у сфері оподаткування, спрямовані на: обмін інформацією, обмін досвідом, надання взаємної допомоги в податкових питаннях, надання взаємної допомоги у боротьбі з ухиленнями від сплати податків тощо. Укладення таких міжвідомчих угод є важливою ланкою у створенні правових механізмів співробітництва компетентних органів у сфері протидії ухиленням від сплати податків.

Міжнародне співробітництво компетентних органів України та іноземних держав у сфері протидії ухиленням від сплати податків здійснюється на трьох рівнях: універсальному, регіональному та двосторонньому. Міжнародні договори щодо протидії ухиленням від сплати податків спрямовані на встановлення та зміцнення співробітництва щодо протидії ухиленням від сплати податків. Поряд з цим, зауважимо, що незважаючи на наявність значної кількості різноманітних міжнародних договорів у сфері протидії ухиленням від сплати податків, не всі міжнародно-правові акти враховують специфіку розслідування ухилень від сплати податків.

Тому з метою підвищення ефективності протидії ухиленням від сплати податків необхідно: 1) розробити та прийняти універсальний багатосторонній міжнародний договір у сфері протидії ухиленням від сплати податків; 2) запровадити практику укладання двосторонніх міжнародних договорів, спрямованих виключно на протидію ухиленням від сплати податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Порівняльний аналіз фіскального ефекту схем ухилення/уникнення оподаткування в Україні. URL: http://iset-ua.org/ua/doslidzhennya/item/111-porivnialnyi-analiz-fiskalnoho-efektu-skhem.

Павлюх Ольга Анатоліївна,
старший викладач кафедри теорії, історії права і
держави та конституційного права
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС У СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Розбудова демократичної держави з належним рівнем національної безпеки відповідно до міжнародно-встановлених стандартів – це важливий стратегічний напрямок діяльності органів державної влади в Україні. З огляду на сучасні події в Україні, існує необхідність реформувати законодавчі акти про безпеку держави, її організаційно-правову структуру і чітко окреслити функціональне призначення суб'єктів забезпечення безпеки.

Так, до складових національної безпеки відносять економічну та фінансову безпеку. Кожен із даних структурних елементів має важливе значення, а їх взаємозв'язок обумовлює зміст безпеки держави та якісні підходи до регулювання суспільних відносин. З метою задоволення інтересів громадян та держави у будь-якій сфері діяльності, у тому числі і в фінансовій, у систему реалізації завдань та функцій органів влади закладено адміністративно-правове регулювання. Значимість останнього підвищується через актуальність удосконалення теоретичного і практичного рівнів його забезпечення. До важливих умов швидкої адаптації інновацій у сфері фінансової безпеки шляхом адміністративно-правового регулювання правовідносин необхідно віднести адміністративний примус.

Питаннями застосування адміністративного примусу у різних сферах управління займалися В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, Д. М. Бахрах, Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, І. П. Голосніченко, Є. В. Додін, М. І. Єропкін, В. В. Зуй, Л. В. Коваль, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, Т.О.

Мацелик, П. М. Рабінович, Л. М. Розін, В. К. Шкарупа, О. М. Якуба та інші. Щодо розгляду аспектів забезпечення безпеки, то їм присвятили свої наукові праці В. В. Ласточкін, В. О. Ліпкан, В. Г. Пилипчук, Г. О. Пономаренко та інші. Однак, незважаючи на це, дослідження адміністративного примусу та практики застосування його заходів у сфері безпеки, удосконалення його як методу адміністративно-правового управління, а також вивчення питань забезпечення законності й захисту прав та свобод людини і громадянина є актуальними і сьогодні.

Так, фінансова безпека, як складна багаторівнева система, утворюється із ряду підсистем з власною структурою і логікою розвитку, а саме: бюджетної, податкової, фінансової безпеки банківської системи, валютної, грошово-кредитної, інвестиційної безпеки та інших [1]. Якісне функціонування всіх підсистем надзвичайно важливе та забезпечує високий ступінь фінансової безпеки як складової національної безпеки держави.

Наприклад, бюджетна безпека передбачає забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів. Такі явища як: розмір доходів і видатків бюджету; рівень перерозподілу ВВП через бюджет; розмір, характер та рівень дефіциту бюджету; методи фінансування бюджету; масштаби бюджетного фінансування; рівень бюджетної дисципліни тощо є наповненням бюджетної безпеки.

Інша підсистема фінансової безпеки – податкова безпека, заснована на ефективності податкової політики держави. А це, в свою чергу, вдале та оптимально реальне поєднання фіскальних інтересів держави та індивідуальних інтересів платників податків. Такий вид безпеки базується на забезпеченні органами державної влади визначеного обсягу податкових надходжень, які є основою економічної, соціальної та інших сфер діяльності держави. Вона має засновуватися на доцільності, оптимізації рівня

оподаткування, виведенні з тіньової економіки нелегального бізнесу, добровільності та своєчасності сплати податків та, у перспективі, на скороченні податкової бази.

Отже, судячи з характеристики підсистем фінансової безпеки, застосування заходів адміністративного примусу є доречним та актуальним у сфері державного управління пов'язаного з національною безпекою держави.

Перш за все, необхідно із загальної маси наукових напрацювань та теоретично-практичного досвіду виокремити суттєві уточнення теоретико-методологічного підґрунтя щодо місця й ролі заходів адміністративного примусу, що використовуються для забезпечення фінансової безпеки як складової національної безпеки. Теперішні існуючі погляди, нажаль, сформовані у часи тривалої нестабільності політичної ситуації, затяжної фінансово-економічної кризи та на фоні різких змін соціально-економічної структури суспільства, його ідеологічних цінностей та орієнтирів і політичних переконань.

Все вище згадане, потребує нових концептуальних підходів до вирішення проблем у сфері фінансової безпеки за допомогою заходів адміністративного примусу. Науковці, політичні діячі, владні структури ставлять перед собою завдання вироблення нових стратегій у вигляді програм та доктрин у сфері забезпечення фінансової безпеки як важливого структурного елемента національної безпеки. Одним із шляхів вирішення проблеми є теоретично-практичні напрацювання юрисдикційних заходів адміністративного примусу у системі законодавства, які будуть спрямовані на попередження потенційних і реальних загроз для функціонування об'єктів національної безпеки, а саме: державного суверенітету, територіальної цілісності держави, її конституційного ладу, економічної та фінансової системи, науково-технічного, оборонного та інноваційного потенціалу та ін.

Історичний та зарубіжний досвід свідчить, що неефективність та недосконаліть адміністративно-правового регулювання шляхом

застосування заходів адміністративного примусу можна подолати за допомогою напрацювання законодавством у визначеного кола суб'єктів чітких та достатніх механізмів правового впливу на стан забезпечення правопорядку та безпеки у фінансовій сфері України. В першу чергу, це стосується таких суб'єктів як: Верховна Ради, Президент, Кабінет Міністрів, Національний Банк, Служба Безпеки, а також органів Державної фіскальної служби та інших. Такий підхід до вирішення проблеми забезпечить належне створення ефективних механізмів дотримання режиму законності щодо застосування заходів адміністративного примусу в сфері фінансової безпеки та обумовить функціонування органів влади у межах специфічного адміністративно-правового регулювання за допомогою заходів адміністративного примусу. Законодавчо та практично застосування заходів адміністративного примусу у сфері фінансової безпеки повинно ґрунтуватися на таких ознаках як: офіційність їх здійснення, державно-владний характер заходів; примусовість виконання; засновані на правовій основі; мають визначену цільову спрямованість; чітко фіксуються у різноманітних правових актах; за необхідності персоніфікуються або адресуються визначеному суб'єкту влади; засновані на відсутності службового підпорядкування між суб'єктами правовідносин; присутній зовнішній примусовий вплив на поведінку суб'єктів у вигляді різноманітних законних обмежень; мають характерний адміністративно-процесуальний порядок забезпечення; можливість їх застосування лише за наявності юридичних підстав; оперативність та застосування режимно-правових заходів; наявність особливих об'єктів захисту; застосування специфічних видів адміністративного примусу; поєднання судових і позасудових процедур.

Отже, застосування заходів адміністративного примусу у сфері фінансової безпеки України є доречним та має бути законодавчо закріпленим у правовій, організаційній та інституційній системах. Лише тоді у державі запанує політична стабільність та знизиться рівень корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників / О. Д. Ладюк / 20.11.2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280

2. Личенко І. О. Адміністративний примус як спосіб правового захисту у сфері власності / І. О. Личенко // Науковий вісник Львівського ДУВС. –2008. – № 2. – с. 1–8.

3. Коломоєць Т. Класифікація заходів адміністративно-правового примусу / Т. Коломієць // Право України. – 2003. – № 2. – с. 105–111.

4. Банк Р.О. Заходи адміністративного попередження як засіб забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні / Р. О. Банк // Пріоритетні напрямки роз ку правової системи України. – 2013. – с. 83–86.

5. Томчук О. Фінансова безпека України: ключові виклики та завдання / Оксана Томчук, очільник Головного управління ДФС у Дніпропетровській області / 21.11.2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100006350-finansova-bezpeka-ukrayini-klyuchovi-vikliki-ta-zavdannya

Пасько Катерина Іванівна

Швейда Тетяна Миколаївна

здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Навчально-наукового інституту права

Університету державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Сластьоненко Оксана Олександрівна,**

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри фінансового права,

Університет державної фіскальної служби України

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Перехід України до ринкових умов ведення господарства обумовив появу цілого ряду проблем в економічній системі та діяльності суб'єктів підприємництва, які раніше не існували або не проявлялися в такій мірі. У зв'язку з цим, підприємці не мали можливості вирішувати їх швидко та з максимальною ефективністю. Був відсутній практичний досвід та недостатньо врегульване нормативно-правове забезпечення. Такими проблемами були: фінансова нестабільність, кризові явища на суб'єктах підприємництва, банкрутство.

Одним із напрямів вирішення цих проблем є забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва шляхом прийняття відповідної нормативно-правової бази.

Питання фінансової безпеки держави та суб'єктів підприємництва розглядали такі вчені як О.І. Барановський, М.Д. Білик, В.Т. Білоус, О.О Бригінець, Л.І. Донець, М.М. Єрмошенко, Г.П. Іванова, В.А. Копилов, В.Г. Крижанівська, Т. М. Мельник, В.І. Фучеджи та багато інших.

Однією з основних проблем будь-якої економічної системи є забезпечення її ефективної та стабільної діяльності. Безпека підприємства є однією з головних умов успішного функціонування бізнесу. Фінансова безпека підприємства – це фінансовий стан, який характеризується: по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів[1, с. 66].

Основою нормативно-правової бази регулювання фінансової безпеки суб'єктів підприємницької діяльності є Конституція України. Ґрунтуючись на основних засадах Конституції, уряд України будує державну політику [2].

Основними критеріями для зміни чисельності складових сектору безпеки і оборони є зміни безпекового середовища та реальні економічні і фінансові можливості держави [3].

Окремі питання регулювання фінансової безпеки підприємств висвітлені в Податковому кодексі України, прийнятому у грудні 2010 року. Переваги Податкового кодексу визначаються позитивними змінами таких індикаторів: створення умов для активізації підприємницької діяльності, зниження рівня корупції, здійснення реальних кроків на шляху становлення правової держави, ефективне використання коштів державного бюджету[4].

Фінансова безпека є однією з найважливіших складових системи економічної безпеки суб’єктів підприємництва. Оскільки саме фінансова складова є основною в сучасній економіці, як на макро-, так і на макрорівні. Саме стан фінансів господарюючих суб’єктів багато в чому обумовлює ефективність їх діяльності в ринковій економіці, що і призводить до необхідності розгляду проблем забезпечення фінансової безпеки суб’єктів підприємництва.

Спричиняти негативний вплив на фінансову безпеку підприємництва можуть органи державної влади, контрагенти або конкуренти, а також і збіг об'єктивних обставин. Варто зазначити, що рівень фінансової безпеки суб'єкта господарювання безпосередньо залежить від спроможності керівництва уникати можливих загроз та швидко ліквідувати наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища [5, с. 297].

При аналізі завдань фінансової безпеки суб'єктів господарювання заслуговує на увагу позиція М. І. Зубка, який пропонує визначити:

1. Моніторинг і прогнозування факторів, що визначають загрози фінансовій безпеці підприємства.

2. Формування оптимальної структури боргових зобов'язань підприємства.

3. Протидія злочинним посяганням на фінансові ресурси підприємства та вражаючим факторам надзвичайних ситуацій. Законодавство України, яким керуються у своїй діяльності суб'єкти господарювання, не є досконалим.

4. Визначення повноважень і функцій посадових осіб підприємства у його фінансово-господарській та комерційній діяльності.

5. Моніторинг індикаторів фінансової безпеки підприємства.

6. Визначення пріоритетів і оптимізація використання фінансових ресурсів [6, с. 132].

Аналізуючи вищевикладене, вважаємо, що основними принципами забезпечення фінансової безпеки підприємства мають стати:

– первинність закону під час діяльності із забезпечення фінансової безпеки;

– необхідність розробки, прийняття і реалізації державної стратегії забезпечення фінансової безпеки;

– збалансованість фінансових інтересів особи, підприємства, держави;

– використання методології стратегічного планування для безпеки фінансово-кредитної сфери;

– необхідність постійного відстеження загроз фінансовій безпеці тощо.

В результаті проведеного дослідження можемо зробити висновок, що фінансова безпека суб'єктів підприємництва є важливою складовою фінансової безпеки держави і являє собою здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, в тому числі й фінансову діяльність, ефективно і стабільно протягом невизначеного періоду часу, шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього та зовнішнього середовищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Фучеджи В. И. Финансовая безопасность субъектов предпринимательства / В. И. Фучеджи // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – Курск. – 2014. –1 №. – С. – 170.

2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР - [Електронний ресурс] http://www. zakon.rada.gov.ua.

3. Закон України "Про національну безпеку України": від 21.06.2018 р. [Електронний ресурс]. - Доступний з http://www.zeda.zakon.ua). № 2469-VIII-ВР. - К., – 2018.

4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. - [Електронний ресурс] - http://www.rada.gov.ua.

5. Бригінець О.О. Правове регулювання фінансової безпеки України: монографія / О.О. Бригінець. – Ірпінь: Університет ДФС України, – 2016. – С. – 362 .

6. Економічна безпека суб'єктів підприємництва / [М. І. Зубок, В. С. Рубцов, С. М. Яременко, В. Г. Гусаров]. – К., – 2012. – С. – 226.

Поліщук Анастасія Миколаївна,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби
України
Науковий керівник:
Фоменко Юлія Олександрівна,
старший викладач кафедри фінансового права,
Університету державної фіскальної служби України

СУТЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Сучасні умови господарювання вимагають від суб’єктів підприємницької діяльності захисту економічних інтересів підприємства та забезпечення його стабільного розвитку. Одним з факторів, що дає змогу підприємству забезпечити свою фінансову стабільність та можливість швидко реагувати на зовнішні і внутрішні загрози є система управління фінансовою безпекою.

Нерідко до негативних наслідків для підприємства призводить недосконаліть методів управління фінансовою безпекою. У зв’язку з цим, першочергового значення набуває забезпечення на підприємствах комплексної системи фінансової безпеки, яка стала б запорукою досягнення і підтримання фінансової стабільності, необхідної для ефективного функціонування підприємства. Не дивлячись на значну кількість досліджень, в яких розглядаються різні аспекти управління фінансовою безпекою підприємств, певні теоретичні та практичні питання, пов'язані з даною проблемою, залишаються дискусійними і вимагають додаткового вивчення.

В загальному фінансову безпеку підприємств представляють як механізм, що з одного боку, забезпечує стабільність фінансової системи суб'єкту шляхом використання захисних фінансових інструментів, а з іншого - забезпечує її ефективність шляхом організації раціонального використання фінансових ресурсів. Існує безліч визначень поняття «фінансова безпека підприємства», кожен вчений трактує його по-різному.

І. О. Бланк [1, с. 11] вважає під фінансовою безпекою підприємства «кількісно і якісно детермінований рівень його фінансового стану, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри яких визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його сталого розвитку в поточному й перспективному періоді».

Р. С. Папехіна [2, с. 68] визначає фінансову безпеку як певний стан фінансової стабільності, в якому повинно знаходитися підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується можливістю підприємства протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам.

Ми погоджуємось з думкою Чібісової І. В. [3, с. 2], що фінансова безпека підприємства – це складова економічної безпеки підприємства, яка полягає у наявності такого його фінансового стану, який характеризується: збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг; стійкістю до загроз.

Виходячи з вищезазначеного, є такі умови забезпечення фінансової безпеки підприємства:

- наявність на підприємстві стійкої до загроз фінансової системи, яка спроможна забезпечувати реалізацію: фінансових інтересів, місії і завдань;

- високий ступінь гармонізації й узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами оточуючого середовища та інтересами його персоналу;

- постійний і динамічний розвиток фінансової системи підприємства;

- збалансованість і комплексність фінансових інструментів і технологій, які використовуються на підприємстві [4, с. 74].

Рівень фінансової безпеки підприємства залежить від того наскільки ефективно її керівництво і працівники будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Джерела небезпеки (загрози) – це потенційна можливість порушення функціонування та розвитку об'єкта. Такими джерелами є умови і чинники, вплив яких на об'єкт має негативний характер, або це умови й чинники, які містять у собі і за певних умов самі по собі або у різній сукупності виявляють чи знаходять ворожі наміри, шкідливі властивості, деструктивну природу [5, с. 38].

В разі, коли рівень фінансової безпеки дуже низький або вона відсутня, на перший план виступає антикризове управління фінансовою діяльністю. Процес антикризового управління розпочинається тоді, коли на фінансову діяльність прямо діє сукупність певних загроз, але ще є можливість самостійно вийти з кризового стану.

Таким чином, фінансова безпека підприємства є складним та багатоаспектним поняттям, оскільки, в науковій літературі зустрічаються різні підходи до трактування сутності поняття «фінансова безпека підприємства». Головна мета фінансової безпеки підприємства полягає в тім, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування в даний момент і високий потенціал розвитку в майбутньому. Тому, на нашу думку, необхідно більше уваги приділяти питанням впровадження механізмів забезпечення фінансової безпеки на рівні суб'єктів підприємництва, що пов'язано зі

значною кількістю ризиків і нестабільністю як внутрішнього, так і зовнішнього їх середовища, а також загрозами поглинань, зокрема, через процедури банкрутства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.

2. Перекрестова Л.В., Папехин Р.С. Внешние и внутренние угрозы финансовой безопасности предприятия: Финансы и кредит.– 2009.– №16. – С. 68–75.

3. Чібісова І.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / І.В. Чібісова, Є.М. Івашина // URL: http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/347/336 (дата звернення: 05.11.2018).

4. Бердар М. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва // Вісник Київського національного університету ім.Т.Шевченка. - №124. – 2011. – С.73-76.

5. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємництва: сутність та механізм забезпечення: Монографія. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.

Полчанінова О.В.,

Суходольська А.С.

Студентки групи ПБ-15-4 Навчально-наукового інституту права

Університету Державної фіскальної служби України

Науковий керівник: **Ковтун Валентина Миколаївна**

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри фінансового права

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Згідно з Конституцією Україна є суверенною й незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. Відповідно її кордони є недоторканими, а територія знаходиться під державним контролем для недопущення протиправних проникнень на її територію людей і товарів, грошових та інших матеріальних цінностей, предметів і транспортних засобів тощо. Отже, в даній ситуації є актуальним питання здійснення митного контролю, який входить у систему фінансового контролю.

Питанням формування і реалізації митного контролю займалися Шкуратова І.І., Оніщик Ю.В., Коросташова І.М., Дегтярьова С. В., Бережнюк І.Г. та інші. Проте низка питань стосовно ролі, яку відіграє митний контроль в системі фінансового контролю України залишаються невирішеними, що й обумовлює актуальність вибраної теми дослідження.

Державний фінансовий контроль у системі митних органів – це комплексний процес, в рамках якого, державні контрольні органи здійснюють комплексні заходи, які спрямовані на досягнення стійкості, повноти та своєчасності надходжень митних платежів до державного бюджету, а також забезпечують ефективність і результативність використання коштів бюджетного фінансування на утримання митних органів [1].

Органом який здійснює державний фінансовий контроль у даній сфері є Державна фіскальна служби України, у діяльності якої особливе місце займає митний контроль. Поняття, якого наводяться у роботах багатьох науковців.

Так, Ю.В. Оніщик, вважає, що митний контроль, це важлива складова частина державного контролю, що здійснюється митними органами і є їх повсякденною діяльністю, яка потребує належної організації [2].

Коросташова І. М., зазначає, що митний контроль є найбільш оперативним засобом забезпечення законності в діяльності митної служби та напрям діяльності, що забезпечує загалом функціонування митної системи [3, с. 10].

Дегтярьова С. В., виділяє митний контроль, як гарантію і засіб регулювання інтересів і прав людини в сфері регулювання митно-правових відносин [4, с. 21].

Відповідно до ст. 4 Митного кодексу України, митний контроль – це сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку. Тобто, це сукупність спеціальних дій митних органів, спрямованих на дотримання норм митного законодавства.

В практичній діяльності виділяють такі види митного контролю:

- попередній документальний контроль, який здійснюється в пунктах пропуску через державний кордон України;
- контроль під час митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення;
- митний аудит, тобто контроль після митного оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення [5 с. 159].

Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур визначає митний контроль як сукупність заходів, що здійснюються митною службою з метою забезпечення дотримання митного законодавства [6].

У чинному законодавстві України основні положення щодо митного контролю викладено у розділі XI Митного кодексу України [7]. Так, відповідно до ст. 336 МКУ, митний контроль в Україні здійснюється у таких формах:

1) перевірки документів та відомостей, які відповідно до статті 335 цього Кодексу надаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

2) митного огляду;

3) обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;

4) усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;

5) огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою відповідно до цього Кодексу та інших законів України покладено на митні органи;

6) перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем;

7) проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;

8) направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митному органу.

Метою здійснення митного контролю є забезпечення законного переміщення осіб, товарів та транспортних засобів через митний кордон, в тому числі повне та своєчасне адміністрування митних платежів [8, с. 59].

Щоб визначити ефективність роботи митних органів України протягом 2018 року, розглянемо заходи які були здійсненні митницями Державної фіскальної служби України для забезпечення митного контролю [9].

З метою координації роботи митниць Державної фіскальної служби починаючи з квітня місяця 2018 року щомісячно проводився аналіз ефективності реалізації відповідних положень статей 191, 196 Податкового кодексу України, а саме в частині опрацювання та узагальнення інформації у розрізі пунктів пропуску для автомобільного сполучення про переміщення товарів, що ввозяться на митну територію країни фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі, та транспортних засобів особистого користування.

Так, протягом 2018 року підготовлено та направлено до митних адміністрацій іноземних держав 756 запитів щодо перевірки достовірності документів, які надавались для підтвердження правильності визначення митної вартості товарів, та отримано 498 відповідей на запити , у т.ч., по тих, що направлені у попередні періоди. У 199 випадках автентичність документів не булла підтверджена. Отриману інформацію опрацьовано та направлено до митниць Державної фіскальної служби України для врахування в роботі та вжиття відповідних заходів у межах чинного законодавства. Також Державна фіскальна служба України забезпечувала постійний контроль за правильністю класифікації товарів згідно з УКТЗЕД та недопущення втрат обов’язкових митних платежів до державного бюджету.

Отже, митний контроль – це сукупність заходів, що здійснюються органами митного регулювання, які спрямовані на забезпечення національних митних інтересів і безпеки України. Здійснення митного контролю спрямоване на формування прозорої митної системи, яка враховує сучасні тенденції зовнішньоекономічної діяльності та регулюється в основному Митним кодексом України. Органом який здійснює митний контроль виступає Державна фіскальна служба України, ефективність їх діяльності визначається

здійсненими заходами у сфері митного контролю, виконання яких зазначається у Звіті про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на поточний рік.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шкуратова І. І. Принципи і організація фінансового контролю в діяльності митних органів. Вісник Академії митної служби України. Сер.: Державне управління. 2011. № 2. С. 120-126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ vamcudu_2011_2_18

2. Оніщик Ю. В. Митний контроль як вид фінансового контролю. Науковий вісник Чернівецького університету. 2012. № 628. С. 110-113. URL: http://lawreview.chnu.edu.ua/ visnuku/st/628/18.pdf

3. Коросташова І. М. Організаційно-правові засади контролю в митній службі України: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07; Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ. 2006.21 с.

4. Дегтярьова С. В. Принципи здійснення митного контролю в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014.№ 6-2. С. 20-23. URL: http://www.lj.kherson.ua/ 2014/pravo06-2/part_3/6.pdf

5. Білуха М. Т. Митний контроль: організація і методологія. Науковий вісник(економіка, право). 2014. № 1. С. 181 187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnudpsu_ 2014_1_26

6. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р.; редакція на 26 червня 1999 р. URL: http// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_6431

7. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URLhttp://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17

8. Ломейко Ю. А. Аналіз та напрями взаємовідносин між суб’єктами митного контролю Бізнес Інформ. 2015. № 2. С. 58-67URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ binf_2015_2_10

9. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України 2018рік. URL: http://sfs.gov.ua/data/files/228085.pdf

Проданик Василь Михайлович,
магістр державного управління,
здобувач
Інституту законодавства
Верховної Ради України

ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТРАТЕГІЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року (далі Стратегія) розроблена на виконання Указу Президента України від 12 січня 2015 р. та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275. Стратегія розроблена з урахуванням основних положень майже всіх основних стратегічних документів в державі, зокрема питань фінансової безпеки. Стратегія охоплює всі ключові сфери суспільного життя та відповідно має відображення в основних стратегічних і програмних документах, що прямо чи опосередковано впливають на розвиток малого та середнього підприємництва та їх фінансового забезпечення. Таким чином, Стратегія дає можливість скоординувати діяльність інших органів державної влади для реалізації виваженої та всеохоплюючої політики у сфері розвитку підприємництва відповідно до вимог сучасності, зокрема його фінансової безпеки [1].

Невід'ємною складовою частиною дієвого розвитку підприємництва є створення сприятливих умов для забезпечення його фінансової безпеки та дієвого публічного управління в цій сфері. З метою реалізації означених

цілей в Україні постійно проводиться робота з удосконалення регуляторного середовища (дерегуляція) та вдосконалення системи фінансової безпеки та дієвого публічного управління. Ще у 2016 році Кабінетом Міністрів України затверджено план заходів щодо дерегуляції господарської діяльності (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 615), виконання якого дало можливість розв'язати нагальні проблеми у сферах надання фінансових і адміністративних послуг, державного нагляду, інформаційних технологій, аграрній, харчовій, будівельній, транспортній сферах, а також у сферах митного, валютного та податкового регулювання. Крім того, з метою підвищення ефективності регулювання Кабінетом Міністрів України проводиться робота із системного перегляду фінансових регуляторних актів, що сприятиме скасуванню неефективних і необґрунтованих управлінських актів, внесенню змін відповідно до кращої світової практики, зокрема у сфері фінансової безпеки, будівництва, енергетики, транспорту та інфраструктури, інформаційних технологій і телекомунікацій.

Відзначимо, що мале та середнє підприємництво сприяє створенню нових робочих місць, зростання валового внутрішнього продукту, а також стимулюванню розвитку фінансової незалежності, конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу національної економіки.

Означена Стратегія узгоджується з програмними та стратегічними документами, зокрема Стратегією розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року, Експортною стратегією України, Дорожньою картою стратегічного розвитку торгівлі на період 2017-2021 роки, Стратегією розвитку промислового комплексу, Енергетичною стратегією України на період до 2035 року, Цілями сталого розвитку (2015-2030 роки), програмами реформування системи державного нагляду (контролю), які теж впливають на забезпечення фінансової безпеки підприємницької діяльності.

Відзначимо, що заходи щодо підвищення позиції України в рейтингу “Ведення бізнесу” здійснюються в рамках виконання плану дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку у методології рейтингу “Ведення бізнесу” (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1406), з метою входження України до провідної двадцятки країн світу.

Означена вище Стратегія спрямована на забезпечення поступового розвитку малого і середнього підприємництва, враховуючи тимчасово обмежені можливості фінансової підтримки та значні виклики, що постали перед країною. Реалізувати Стратегію можливо шляхом: скоординованої взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших заінтересованих сторін; системного підходу до формування та реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва; визначення очікуваних результатів її реалізації; виконання плану заходів з реалізації Стратегії; ефективної співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб’єктів малого і середнього підприємництва, їх об’єднань; максимального залучення всіх можливих ресурсів.

Ефективність і результативність реалізації Стратегії та виконання плану заходів з її реалізації залежить від ефективної координації зусиль відповідних ключових сторін. На сьогодні інституційне середовище малого і середнього підприємництва в Україні потребує реального вдосконалення. Метою Стратегії є сприяння розвитку підприємництва в Україні, створення сприятливих умов для відкриття, ведення та зростання малого і середнього підприємництва шляхом консолідації зусиль усіх заінтересованих сторін, що забезпечить соціально-економічний розвиток країни та підвищить рівень життя населення та за рахунок забезпечення фінансової безпеки галузі.

Реалізація Стратегії здійснюється за такими напрямами, які базуються на результатах проведеного аналізу розвитку сфери підприємництва в Україні з урахуванням міжнародної практики та опосередковано враховують

принципи, визначені в Акті з питань малого бізнесу для Європи, та рекомендації Індексу економічної політики в сфері малого і середнього підприємництва [2].

Таким чином, важливе місце займає серед чинників і управлінських механізмів в сфері підприємництва дієве законодавство, інформація, стратегічні та програмні документи, інституційне середовище, співпраця між заінтересованими сторонами, державно-приватний діалог, а також охоплення питань сприятливого бізнес-клімату, можливості оцінки впливу зміни норм на провадження підприємницької діяльності, спрощений порядок реєстрації та закриття підприємств, отримання ліцензій і дозволів, розширення доступу малого та середнього підприємництва до безпечних фінансових можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воротін В.Є. Модифікація державного та регіонального управління: теоретичні та практичні інновації // Питання правового забезпечення модернізації державного управління та місцевого самоврядування в Україні / Заг. ред. Т. В. Мотренка, В. Є. Воротіна. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2017. – 197 с. – (Сер.: Законодавчі аспекти державного управління та місцевого самоврядування. – Вип. 1).

2. Міністри та державні секретарі: питання взаємодії (матеріали науково-експертного обговорення) / Заг. ред. Т. В. Мотренка, В. Є. Воротіна. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2017. – 46 с. – (Сер.: Законодавчі аспекти державного управління та місцевого самоврядування. – Вип. 2).

Проценко Тарас Олександрович,
Перший заступник директора Державного
науково-дослідного інституту МВС України,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

При дослідженні проблем економічної безпеки особливої актуальності набуває питання диференціації окремих її видів (складових), як необхідної умови створення ефективної системи забезпечення економічної безпеки держави. Найважливішим елементом економічної безпеки є фінансова безпека держави, основними ознаками якої виступають: збалансованість, стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, здатність забезпечити ефективне функціонування національної економіки та економічне зростання держави [1, с. 109]. Фінансова безпека за своїми ознаками є складним явищем, до складу якої входить ряд невід'ємних елементів: безпека в бюджетній сфері; у сфері управління державним боргом, гарантованим державою боргом та боргом корпоративного сектору; у податковій сфері; у сфері фінансів реального сектору економіки; у банківській сфері; у сфері валютного ринку; та у сферах функціонування фондового ринку та небанківського фінансового сектору [2, с. 209] (наведений варіант класифікації не є остаточним та може бути деталізований). Зазначені елементи системи фінансової безпеки тісно взаємопов'язані, при цьому, кожен елемент є підсистемою загальної системи.

Безпека в податковій сфері (фіскальна безпека), як структурний елемент системи фінансової безпеки держави, є недостатньо вивченою категорією у вітчизняній правовій науці, оскільки відсутня єдність наукових поглядів як щодо визначення ознак фіскальної безпеки, так – і щодо її структури.

Традиційно категорія «фіскальна безпека» є предметом дослідження вчених-економістів, які цілком обґрунтовано визнають її ключовим видом, стрижнем економічної безпеки. Під економічною безпекою науковці розуміють «…економічну категорію, що характеризує такий стан економіки, при якому забезпечується сталий економічний розвиток, оптимальне задоволення суспільних потреб, раціональне управління, захист економічних інтересів на національному та міжнародному рівнях» [3, с. 40]. При цьому, при аналізі фіскальної безпеки, на думку економістів, необхідно виділяти фіскальні ризики держави, з одного боку, і фіскальні ризики господарюючих суб'єктів, - з іншого. Фіскальні ризики держави – загроза втрат (зниження) податкових доходів держави в результаті діяльності учасників податкових правовідносин; фіскальні ризики господарюючих суб'єктів - це можливість фінансових та інших втрат в ході виконання ними податкових обов'язків щодо формування бюджетів різних рівнів бюджетної системи. Виходячи з цього, вчені відзначають, що податкова безпека характеризується станом захищеності держави і господарюючого суб'єкта як платника податків або податкового агента від фіскальних ризиків [4, с. 36].

Проведений нами аналіз наукової економічної літератури дав підстави для висновку, що основними ознаками фіскальної безпеки є: а) фіскальна безпека – це стан економіки; б) фіскальна безпека – це захист податкових інтересів від податкових ризиків; в) фіскальна безпека – це гарантовані надходження податкових платежів, в тому числі в несприятливих економічних умовах. Проте, на нашу думку, наведені ознаки фіскальної безпеки є недостатньо чіткими і визначеними, що не дозволяє відмежувати фіскальну безпеку від суміжних явищ, таких як податкове адміністрування, і визначити її сутність. Тому, вважаємо за необхідне звернутися до юридичних досліджень, присвячених фіскальній безпеці.

Аналіз наукової юридичної літератури показав, що пропоновані вченими-правниками дефініції поняття фіскальної безпеки здебільшого

засновані на визначенні національної та державної безпеки згідно з Законом України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII [5] та Стратегією національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 [6]. Зазначені нормативно правові акти регламентують два взаємопов'язані терміни: «національна безпека» та «державна безпека», під якими розуміється захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз, в тому числі воєнного характеру. При цьому, загрозами національній безпеці України є явища, тенденції і чинники, що унеможливлюють/ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України.

Ґрунтуючись на цьому визначенні, вчені-правники приходять до висновку, що фінансова безпека держави - це стан захищеності держави і її фінансової системи від реальних і потенційних загроз в процесі здійснення фінансової діяльності, що забезпечується спеціально уповноваженими державними органами, які діють в порядку і за допомогою способів, встановлених нормами права, і дозволяють забезпечити сталий розвиток фінансової системи країни [2, с. 205]. Таким чином, з аналізу наукової юридичної літератури вбачається, що ключовими для визначення фінансової безпеки держави є терміни «реальні і потенційні загрози» зміст яких не є достатньо конкретизованим.

Податковий кодекс України, що є основоположним та базовим джерелом, яке забезпечує функціонування механізму фіскальної безпеки держави, цього визначення не містить. Ю.Б. Іванов пропонує до фіскальної безпеки держави підходити як до інтегрованої підсистеми фінансової безпеки, яка впливає на забезпечення всіх її складових: інноваційно-технологічної, інвестиційної, енергетичної, сировинно-ресурсної,

продовольчої, соціальної, експортної, імпортної та міжнародно-інтеграційної безпеки [7, с. 9-11]. Водночас, І.О. Цимбалюк наполягає, що фіскальна безпека – це такий стан податкової сфери держави, для якого характерним є захищеність інтересів суб'єктів податкових відносин, стійкість і економічна незалежність податкової системи, що проявляється у стабільності податкового законодавства [8, с. 13-17], а С.І. Юрій зазначає, що з позицій фіскальної достатності проблема фіскальної безпеки зводиться до забезпечення держави таким обсягом податкових надходжень, який є оптимально необхідним згідно з вимогами проголошеної економічної доктрини [9, с. 362-363]. Н.В. Наконечна фіскальну безпеку держави визначає як забезпечення зростання ресурсного потенціалу для соціально-економічної стабільності та розвитку держави, збереження цілісності фінансової системи, протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам держави [10]. Інші науковці говорять про те, що фінансова безпека є основним аспектом для створення в Україні стабільної системи оподаткування, завданням якої є забезпечення достатнього обсягу надходжень платежів до бюджетів усіх рівнів, ефективного функціонування економіки держави, справедливого підходу до оподаткування всіх категорій платників податків, а також створення умов для подальшої інтеграції України у світове співтовариство [11, с. 5-9].

Таким чином, в доктринальній площині фіскальна безпека розуміється як форма безпеки, яка має забезпечувати такі умови взаємодії держави, підприємницьких структур та особи, щоб був досягнутий принцип взаємної відповідальності суб'єктів господарювання. Оскільки фіскальна безпека держави визначається ефективністю фіскальної діяльності держави, яка має оптимально поєднувати фіскальні інтереси держави, індивідуальні та корпоративні інтереси платників податків, то з позицій фіскальної

достатності проблема фіскальної безпеки зводиться до забезпечення держави таким обсягом податкових надходжень, який є оптимально необхідним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бригінець О.О. Теоретико-правові основи дослідження проблем безпеки держави. Национальный юридический журнал: теория и практика. 2016. No 6 (22). С. 108-111.

2. Підхомний О.М. Фінансова безпека України: методологія аналізу та стратегічні орієнтири [Текст]: дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: спец. «Гроші, фінанси і кредит». Л., 2015. 455 с.

3. Баранецька О. Проблеми та стратегічні орієнтири забезпечення фіскальної безпеки держави. Легалізація економіки та протидія корупції в системі економічної безпеки держави: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. м. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. С. 39–44.

4. Економічна безпека в Україні: держави, фірми, особи: [навчальний посібник] / Н. И. Реверчук, Я. М. Малик, І. І. Кульчицький, С. К. Реверчук. Львів: ЛФМАУП, 2000. 192 с.

5. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19

6. Стратегія національної безпеки України: затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015

7. Іванов Ю. Б. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення. Економіка розвитку: науковий журнал. 2010. No 2 (54). С. 9-11.

8. Цимбалюк І. О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави: кол. монографія. Стратегічне управління національним

економічним розвитком: монографія: в 2 т. Донецьк: ДВНЗ «ДонНТ», 2013. Т. 2. 392 с.

9. Фінанси: підручник / С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко та ін.; за ред. С. І. Юрія. К.: Знання, 2008. 611 с.

10. Наконечна Н. В. Тенденції індикаторів фінансової безпеки України. doi: http://www.newsru.ua /finance/12sep2011/gosdolg.html

11. Адонін С. В. Поняття державної податкової політики в Україні. Держава та регіони. 2011. No 5. С. 5-9.

Пудкалюк Каріна Олександрівна

Студентка групи ПБ-15-5

Науковий керівник:

Мацелик Тетяна Олександрівна

д.ю.н., доцент, завідувач кафедри фінансового права

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ: ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

В умовах формування та функціонування ринкової економіки однією із важливих складових державних фінансів постає державний борг. За офіційними даними Міністерства фінансів України станом на 31 серпня 2018 року державний та гарантований державою борг України становить 2 116 667,8 мільйон гривень [1].

Такий обсяг боргових зобов’язань нашої держави зумовлений дефіцитом державного бюджету, залученням позик для його покриття. Державний борг України та його систематичне збільшення набуває характеру не лише фінансової, а й соціально-політичної проблематики, адже саме державний борг безпосередньо пов’язаний із проблемою економічної безпеки країни. Аналіз зовнішніх боргових зобов’язань України дозволяє встановити,

що в міжнародному контексті зовнішня позиція України є досить критичною. Відношення зовнішнього боргу до ВВП наближається до середнього показника для країн з низьким і середнім рівнем доходів, який вважається оптимальним на рівні 35 %. В Україні цей показник становить 71,8 , що вдвічі перевищує допустиму межу [1].

Стабілізація економічної ситуації, забезпечення ефективного наповнення державного бюджету та зменшення зовнішнього державного боргу, сприяє дослідження державного боргу, його структури, шляхи вдосконалення фінансово-правового механізму управління та обслуговування державних боргових зобов'язань. На жаль, в науковій юридичній літературі і сьогодні не сформована цілісна державна програма дій щодо вирішення проблеми державної зовнішньої заборгованості. [2].

Законодавче визначення державного боргу закріплене у п. 20 ст. 2 Бюджетного кодексу України. Державний борг – загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [3]

З цього визначення державного боргу зрозуміло, що йдеться і про внутрішній, і про зовнішній державний борг. Внутрішній державний борг – заборгованість держави громадянам та юридичним особам, які придбали цінні папери. Внутрішній держаний борг виникає у зв'язку із залученням коштів від вітчизняних кредиторів у національній валюті. Зовнішній державний борг – сукупність заборгованості держави за позичками на зовнішньому ринку. Він складається з: позик на фінансування державного бюджету та погашення зовнішнього державного боргу; позик на підтримку національної валюти; позик на фінансування інвестиційних та інституціональних проектів; гарантій іноземним контрагентам щодо виконання контрактних зобов'язань у зв'язку з некомерційними ризиками.

Наразі існує велика кількість нормативно-правових актів, які частково регулюють порядок утворення державного боргу, його обслуговування та погашення, проте вони не створюють цілісної системи щодо визначення порядку, форм та методів ефективного управління ним.

Відповідно до ст. 92 Конституції України порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу, випуску та обігу державних цінних паперів, їх види і типи встановлюються законами України: Бюджетним кодексом України; Законом України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV «Про цінні папери та фондовий ринок»; Законом України від 23 листопада 1996 р. №537/96-ВР; «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян»; Законом України від 20 квітня 2000 р. № 1697-III «Про реструктуризацію боргових зобов'язань Кабінету Міністрів України перед Національним банком України»; Законом України від 23.02.2012 № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», а також рядом підзаконних нормативно-правових актів: Постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2001 р. № 787 «Про заходи щодо залучення державою або під державні гарантії іноземних кредитів і надання державних гарантій»; Постановою КМУ від 31 січня 2001 р. № 80 «Про випуски облігацій внутрішніх державних позик». Управління державним боргом в Україні на законодавчому рівні регулюється: Наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2018 №62 «Про затвердження Програми управління державним боргом на 2018 рік»; Постановою Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2017 р. №905 "Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2017-2019 роки" [3-5].

Таким чином, аналіз фінансового законодавства дозволяє сформулювати наступні висновки: сучасний стан державних боргових зобов'язань в Україні вимагає перегляду та оновлення правового забезпечення створення, управління та обслуговування державного боргу,

адже чинне законодавство недостатньо регулює управління державним боргом.

Так поняття державного боргу в українському законодавстві, невиправдано звужено. Це може призвести до низки проблем, починаючи з прогнозування основних макроекономічних показників соціально-економічного розвитку країни і закінчуючи питаннями обліку та звітності щодо державного боргу.

За відсутності спеціального закону про державний борг у нашій країні діє низка законодавчих та нормативно-правових актів, які ситуативно та фрагментарно врегульовують лише окремі питання утворення державного боргу, пов'язують його виникнення тільки із зобов'язаннями держави в особі уряду, що не повною мірою відповідає загальноприйнятій міжнародній практиці у даній сфері.

Ми підтримуємо думку П.С. Козелецького щодо прийняття в Україні базового Закону «Про державний борг України», з урахуванням міжнародних стандартів, передбачивши у ньому розширення бази вимірювання державного боргу, зокрема зобов'язаннями державних підприємств та органів місцевого самоврядування. Доцільним вбачається необхідність створення правових умов для акумуляції внутрішніх заощаджень країни, активізації іноземного інвестування, а при формуванні боргової стратегії країни на 3-5 років, необхідно брати до уваги напрями використання зовнішніх запозичень, забезпечуючи ними пріоритетні галузі економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Державний борг та гарантований державою борг / Міністерство фінансів України. URL: http://www.minfin.gov.ua

2. Козелецький П.С. Проблеми зовнішнього державного боргу України, його обслуговування та регулювання. 2015. № 71. С. 56-65.

3. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-174 (дата звернення: 23.10.2018).

4. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення:23.10.2018).

5. Офіційний сайт Верховної Ради України, Розділ: Законодавство України URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/ (дата звернення: 23.10.2018)

Рудакова Вікторія Володимирівна,
студентка групи ПБ-17-9к
ННІ права УДФС України
Науковий керівник: **Ковтун В.М.,**
к. ю. н., доцент, доцент кафедри фінансвого права УДФС України

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ У ПРАКТИКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Аудит ефективності не може здійснюватися без відповідного правового оформлення. Нині висловлюються різні точки зору відносно того, чи достатньо в українському законодавстві правових умов для проведення аудиту ефективності - від твердження про можливість його здійснення у межах чинного правового поля до обґрунтування необхідності прийняття спеціальних правових актів [1, с. 196], що актуалізує обрану тематику.

Проблеми й перспективи впровадження аудиту ефективності у практику державного фінансового контролю в Україні досліджували Н. І. Рубан, І. Б. Стефанюк, В. О. Шульга, Ю. В. Мех та ін.

Аудит ефективності витрачання публічних коштів є складовою державного фінансового контролю. З огляду на це основою нормативно-правового забезпечення реалізації механізму державного аудиту ефективності використання публічних коштів в Україні є законодавство, яке встановлює загальні засади здійснення державного фінансового контролю [2, с. 75]. Воно на сьогодні представлене Конституцією України [3], Бюджетним кодексом України [4] Господарським кодексом України (ч. 3-5 ст. 363) [5] та Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [6], який було прийнято в 1993 р. з подальшими численними змінами.

У загальній постановці проблеми аудит ефективності використання ресурсів являє собою інформаційно-прозору, достовірну перевірку діяльності економічних суб'єктів у галузі використання різного виду ресурсів. Особливим різновидом аудиту ефективності є аудит ефективності витрачання коштів державного бюджету (аудит ефективності бюджетних витрат), орієнтований на активізацію контролю над бюджетним процесом не тільки на стадії розподілу й доведення державних коштів до їх споживачів, але й включаючи оцінку ефективності, доцільності й результативності бюджетних витрат. Таким чином, забезпечується контроль над прийняттям економічних рішень з погляду їх результативності.

У Законі «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» не передбачалися можливості проведення аудиту ефективності публічних коштів, статті про фінансовий аудит з’явилися в законі лише після внесених змін 16.10.2012 р..

Бюджетний кодекс, насамперед, закріплює загальне спрямування бюджетного процесу на ефективність і результативність [2, с. 77].

У ст.. 22 Бюджетного кодексу України встановлюється, що «головний розпорядник і розпорядник бюджетних коштів як органи виконавчої влади, а також посадові особи цих органів відповідають за ефективне використання

бюджетних коштів», а «одержувачі бюджетних коштів зобов'язані ефективно використовувати бюджетні кошти ...» [4].

Бюджетний кодекс України не розкриває механізму проведення оцінки ефективного або неефективного використання державних ресурсів. Не розкрито механізм оцінки ефективності використання державних коштів і в законі «Про Рахункову палату України» [7] та в інших нормативно-правових актах, що регламентують діяльність відповідних контрольно-рахункових органів. Цей факт значною мірою ускладнює проведення аудиту ефективності.

Ця форма контролю повинна включати не лише аналіз результативності бюджетних проектів і програм. Повинен здійснюватися комплексний аналіз причин неефективного використання державних коштів на основі рекомендацій щодо вдосконалення бюджетного процесу, чинного законодавства та всієї економічної політики держави.

Нова форма контролю забезпечує: розширення «поля фінансового контролю» за межі суто формальних оцінок розподілу ресурсів і доведення їх до конкретних економічних об'єктів, що їх освоюють; комплексний аналіз причин і факторів неефективного використання державних коштів за окремими розпорядниками бюджетних коштів (в єдності економічних, правових та адміністративно-управлінських проблем); створення умов для активізації боротьби з корупцією в органах державної влади шляхом надання інформації про реальний стан справ з використанням державних коштів [8, с. 179].

Аудит ефективності набуває дедалі більшої актуальності, що пов'язано з формуванням відповідних передумов і умов, які визначають динамізм відносин у галузі контролю й необхідність трансформації відносин у сфері використання державних ресурсів. Йдеться, зокрема, про те, що:

аудит являє собою найчастіше комплексний процес поєднання фінансового аудиту й аудиту ефективності;

підвищується відповідальність за витрачання державних коштів, використання їх цілеспрямовано, кваліфіковано, економічно й ефективно;

відповідальність за використання ресурсів стає все більш реальною, вимоги в плані виконання законодавчих норм у регулюванні ресурсно-майнових відносин посилюються;

посадові особи, пов'язані з використанням державних коштів, зобов'язані здійснювати контроль над виконанням поставлених цілей, завдань у галузі збереження коштів, надання достовірної інформації щодо цих процесів;

аудит звітності державних організацій стає важливим сегментом громадського контролю й підзвітності;

контроль ефективності використання державних коштів повинен мати значний рівень незалежності, оскільки це є передумовою його достовірності й результативності [2, с. 82].

Аналіз правової бази, яка регулює діяльність контрольно-рахункових органів України (Рахункової палати і Державної аудиторської служби України), щодо можливості її використання й достатності для здійснення ними аудиту ефективності дозволяє зробити такі висновки.

По-перше, більшість контрольно-рахункових органів має законодавчо встановлене в тому чи іншому вигляді право й може вже сьогодні проводити перевірки ефективності використання державних коштів. Однак при реалізації цього права будь-який контрольно-рахунковий орган буде стикатися з різного роду обмеженнями, пов'язаними з відсутністю тих чи інших законодавчих норм, необхідних для здійснення аудиту ефективності. З огляду на це, чинну законодавчу базу не можна визнати достатньою для впровадження аудиту ефективності в систему державного фінансового контролю України в повною мірою.

По-друге, сучасна правова база для проведення аудиту ефективності є неоднозначною, тому потрібно провести істотну переробку практично всіх

правових актів, які регулюють діяльність контрольно-рахункових органів, у тому числі й закону «Про Рахункову палату України».

Отже, для того, щоб здійснення аудиту ефективності було дієвим та результативним в Україні, необхідно перш за все створити відповідну правову базу, що дозволяє здійснювати цей тип фінансового контролю, розробити стандарти, що визначають правила його проведення, а також перехід суб'єктів бюджетного процесу на принципи бюджетування, орієнтованого на результати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павленко П. Аудит ефективності: проблеми теорії і правовго регулювання. Економічний аналіз. 2012 р. Випуск 11. Частина 1. С. 196-199.

2. Коновалов Л. С. Механізм державного аудиту ефективності використання публічних коштів: дис. канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. Х. : ХарРІДУ НАДУ, 2015. 230 с

3. Конституція України : станом на 30 вер. 2016 р. Верховна Рада України. Офіц. вид. 2010. № 72/1. С. 15.

4. Бюджетний кодекс України: Верховна Рада України. – Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50-51. С. 1778.

5. Господарський кодекс. Верховна Рада України. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 21-22, Ст. 144.

6. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України. Верховна Рада України. Офіц. вид. Відомості Верховної України. 1993. № 13. Ст. 110.

7. Про Рахункову палату. Верховна Рада України. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 36, Ст. 360.

8. Гончаренко М.В. Теоретико-методологічні основи аудиту ефективності бюджетних коштів. Теорія та практика державного управління:

Зб.наук. праць. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2011. Вип.3 (34). С. 177-182.

Ружицька Ірина Вячеславівна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інститут права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Сластьоненко Оксана Олександрівна,
доцент кафедри фінансового права,
Університет державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Фінансова безпека держави є однією із найголовніших ознак її незалежності та суверенності. Економічні процеси, що відбуваються на світовій арені, а також події всередині країни призвели до виникнення ряду проблем та загроз для сучасної національної економіки, зокрема і для її фінансової безпеки, як однієї із складових економічної. Саме такі події створюють необхідність ефективного захисту та розроблення чітких механізмів протидії небезпекам, що впливають фінансову безпеку нашої держави.

Вивченням проблеми фінансової безпеки держави займались низка вчених, зокрема: Барановський О. І., Білоус В. Т., Бенька І.Ф., Бригинець О. О., Внукова Н.М., Єрмошенко М. М., Савлука М.І., Сухорукова А.І., Шлемка В.Т., та ін. Але незважаючи на таку велику кількість праць та досліджень у даній сфері питання ефективного забезпечення безпеки

держави як у фінансовому, так і в юридичному аспекті потребує більш сучасних методів та механізмів захисту. Це зумовлено глобалізаційними процесами що відбуваються у світі.

На сучасному етапі не сформовано єдиного підходу до визначення поняття фінансової безпеки держави. Різними науковцями запропоновано велика кількість поглядів, які дають змогу розглянути та вивчити суть даного поняття з різних сторін. Наприклад, О. Василик визначає фінансову безпеку, як надійну захищеність фінансової системи від внутрішніх та зовнішніх загроз [1, с. 807], а О. Власюк вважає, що фінансова безпека стає основним економічним гарантом стабільності, забезпечуючи виробничий базис інфраструктурними інститутами розподілу фінансових та інвестиційних ресурсів [2, с. 22].

На законодавчому рівні визначення фінансової безпеки було закріплено у Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України, зокрема фінансова безпека у наведеному документі розглядалась як провідний сегмент економічної безпеки держави, який також можна визначити як стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання, і до складу якого входили: бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека; боргова безпека; безпека страхового ринку; безпека фондового ринку [3]. Але 2013 році за наказом Міністерства економіки дану Методику було скасовано і затверджено Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. У новоприйнятому документі фінансова безпека виступає одним із елементів економічної безпеки та визначається як стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни [4].

В результаті аналізу проведених раніше досліджень пропонуємо основними загрозами, що здатні негативно вплинути на фінансову безпеку нашої держави, виділити:

1. Кібер-тероризм. Дане явище, доволі таки часто зачіпає інтереси і фінансової безпеки держави. Наприклад, всі пам'ятають вірус PetyaA, який дуже активно обговорювався всіма учасниками соціальних мереж. Зокрема, даний вірус наніс удар і безпеці держави у сфері фінансів, оскільки робота банківських структур була дещо паралізована.

2. Інформаційні злочини, або як їх ще називають кібер-злочини. Серед об'єктів кібер-злочинів, зокрема виділяють банківські рахунки та інформацію, яка містить банківську таємницю.

3. Невідповідність законодавчої бази сучасним умовам розвитку економіки у світі. Концепція забезпечення Національної безпеки у фінансовій сфері була схвалена Кабінетом міністрів України ще у 2012 році [5]. У зв'язку з тим що світова економіка розвивається та змінюється швидкими темпами, а глобалізаційні процеси не стоять на місці, дана Концепція не є спроможною врахувати всі загрози та ризики, а отже не може сформувати на сучасному етапі ефективних напрямів державної політики щодо забезпечення фінансової безпеки держави.

4. Взаємозв'язок фінансового стану та безпеки нашої держави із світовими економіками та кризами. Зокрема, глобалізаційні процеси, що відбуваються у світі не можуть не вплинути на економіку всіх країн, включаючи і Україну. На даному етапі розвитку світового розвитку глобалізація включає в себе створення своєрідного «нового міжнародного економічного порядку», який вимагає організації або перебудови інституту правового забезпечення фінансової безпеки нашої держави [6, ст. 237].

5. Низький рівень фінансової незалежності. Це такий фінансовий стан держав, який характеризується низькою кількість внутрішніх та зовнішніх запозичень та кредитів, що дає змогу державі повноцінно

функціонувати, не за чужий рахунок та кошти наданні з умовою повернення, а за власні кошти. Стан фінансової незалежності відкриє перед нашою державою безліч можливостей та перспектив. Але на жаль на сучасному етапі, більшість країн є боржниками.

6. Високий рівень корупції. Дане явище має значний вплив на тіньову економіку, що призводить до низького обсягу податкових надходжень до бюджету країни.

Вирішення вказаних проблем потребує чітких дій та створення дієвих механізмів подолання. Зокрема, потрібно спрямувати роботу Державної Фіскальної служби України у сфері забезпечення фінансової безпеки держави та переорієнтувати її діяльність на більш сучасні та прогресивні методи.

Також необхідно звернути увагу на те, що правове забезпечення фінансової безпеки держави є недостатньо забезпеченим, це зумовлено відсутністю офіційної системи поглядів на дане поняття, що в свою чергу призвело до відсутності чітко прописаних механізмів захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз. Тому, необхідно модернізувати законодавство таким чином, щоб було враховано всі аспекти даної сфери, включаючи найрізноманітніші загрози, що можуть негативно впливати на фінансову безпеку держави. Створення такого законодавства ускладнюється розвитком світових економічних процесів, тому дані механізми захисту потребуватимуть постійного вдосконалення.

Доречною є думка О. О. Бригінця, стосовно необхідності створення закону «Про основи фінансової безпеки України». На його думку створення саме такого нормативно-правового акту допоможе врегулювати питання фінансової безпеки держави, адже в ньому будуть закладені не загальні поняття, а й чітко сформовані підходи до формування дієвої системи забезпечення фінансової безпеки держави [6, ст. 377].

В результаті проведеного дослідження можемо зробити висновок, що на підставі оновленого законодавства необхідно розробити дійсно дієві

механізми захисту, які б сприяли такому стану фінансової безпеки держави, за якого захищеними будуть всі учасники економічних відносин. Новостворені механізми повинні поєднувати у собі економічний та юридичний аспекти. Це необхідно для більш ефективного врегулювання та своєчасного виявлення, попередження та ліквідації загроз, що спрямовані на фінансову безпеку нашої держави.

Отже, створення чіткого та ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки держави є одним із першочергових завдань, оскільки фінансова безпека є однією із складових національної безпеки. Без створення стану захищеності у фінансовій сфері неможливо забезпечити захист життєво важливих інтересів людини та громадянина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Василик О. Фінансова безпека // Економічна енциклопедія: У 3 т. – Т.3 / О. Василик, С. Мочерний. – К.: Вид.центр «Академія», 2002 – 952 с.

2. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк ; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.

3. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13

5. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінет Міністрів України від 15.08.2012

№ 569-р [Електронний ресурс] .– Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-р

6. Бригінець О. О. Правове забезпечення фінансової безпеки України : дис. …доктор юридичних наук : Олександр Олексійович Бригінець. – Ірпінь.– 2017.–464 с.

Рутчик Володимир Андрійович
Здобувач першого (бакалавр) рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Аністратенко Юлія Ігорівна,
Доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансового права,
Університет державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

В період інтеграції України до Європейського Союзу та як наслідок зміни нормативно-правових актів відбувається зміна в законодавстві. Відбуваються перетворення також в економічній та соціальній сфері. Все це зумовлює своєрідну зміну в економіці. Фінансова безпека як прямий приклад таких змін зазнає суттєві дисонанси в своїй структурі. Проте без забезпечення фінансової безпеки держави не тільки на вищих рівнях управління, але й на місцях вкрай важко вирішити економічні проблеми, що стоять перед країною, що й є проблемою дослідження, яка гостро постали перед українським суспільством.

Теоретичні аспекти фінансової й економічної безпеки держави досліджувалися багатьма авторами. Заслуговують на увагу наукові праці таких відомих вітчизняних та російських вчених-економістів як Абалкін Л. І., Алікперов І. М., Барановський О. І., Богачьов В. І., Богданов І. Я., Бурцев В. В., Вершинін В. М., Возженіков А. В., Делягін М. Г., Єрмошенко Н. Н., Єчмаков С. М., Козирін А. Н., Колосов А. В., Куклін А. А., Попов Є. В., Сенчагов В. К., Фокіна Н. П., Шніпко О. С. й інші. Однак невизначеність сутності фінансово-економічної безпеки потребує здійснення додаткових досліджень [1].

Також заслуговують праці Білоуса Віктора Тарасовича та Олександра Олексійовича Бригінець, які досліджують проблематику забезпечення фінансової безпеки України із адміністративної точки зору вирішення вище наведеного питання.

Структура економічної безпеки складається із різних ланок. Зокрема слід виділити комп'ютерну, податкову безпеку; безпека господарсько-договірної діяльності та інші. Вагомим структурним компонентом економічної безпеки є її фінансова безпека. Без забезпечення фінансової безпеки практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою. Фінансова безпека є досить широким і неоднозначним поняттям, яке викликає дещо різні підходи вчених до його трактування.

На думку В.М. Геєця, сутність фінансової безпеки полягає в нормальному функціонуванні економічної системи взагалі, у можливості нормальної роботи внутрішньої економічної системи та безболісному включенні її до світової економічної системи [2].

Відповідно до Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 фінансову безпеку охарактеризовано як «стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни,

забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни» [3].

У 2017 р. посилилися дисбаланси державних фінансів. Дефіцит консолідованого бюджету оцінюється на рівні 5–6% ВВП насамперед унаслідок економічної кризи та втрати бази оподаткування Донбасу. Водночас зросли видатки держбюджету, пов'язані із «до капіталізацією» НАК «Нафтогаз» (понад 100 млрд. грн.), покриттям дефіциту Пенсійного фонду, а також зростанням витрат, зумовлених розширенням внутрішньої міграції (внаслідок війни на Донбасі). За таких умов сукупний дефіцит державних фінансів перевищив 10% ВВП [4].

Варто відзначити, що фінансова безпека держави має як внутрішній, так і зовнішній аспекти. Щодо зовнішнього, то це, передусім, фінансовий суверенітет країни, незалежність національної фінансової системи від впливу міжнародних фінансово-кредитних організацій і транснаціонального капіталу. Проте стверджувати про абсолютну фінансову незалежність в умовах глобалізації некоректно, адже на фінансовій безпеці України позначаються процеси фінансової глобалізації, що посилюються у світовому співтоваристві. Відтак проблема фінансової безпеки сьогодні виходить за національні межі. Зростає рівень інтеграції та консолідації фінансових ринків, зростають масштаби мобільності капіталу й посилюється інтенсивність його обігу [5].

Фінансову безпеку будь-якої держави визначають такі фактори:

- рівень фінансової незалежності;
- характер фінансово-кредитної політики, яку проводить держава;
- політичний клімат у країні;
- рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової сфери [5].

Реформування податкової системи проводилось протягом 2014–2015 рр. виходячи зі стратегічних завдань, якими була побудова

конкурентоспроможної ринкової економіки. Значна частина обсягу коштів із підтримки ліквідності банків унаслідок відпливу вкладів трансформувалася в готівку поза банками, обсяг якої за січень-серпень 2014 р. збільшився на 21,8%. Це зумовлювало випереджаюче зростання монетарної бази (на 11,2%) порівняно з грошовою масою (на 4,0%) [6]. За офіційною статистикою інфляція в Україні становила 21%. Інфляційні процеси стрімко прискорились. За підсумками квітня інфляція досягла рекордного рівня – 60,9%. Нерівномірні зміни цін викликані впливом окремих факторів адміністративного і сезонного характеру. Інфляція в Україні знецінює результати праці, руйнує грошову систему, провокує втечу національного капіталу за кордон, послаблює національну валюту, перешкоджає розвитку зовнішньої торгівлі та довгостроковим інвестиціям і економічному зростанню. Висока інфляція підриває можливості фінансування державного бюджету [7].

В умовах економічної нестабільності, існування різного роду механізмів приховування прибутків та ухилення від сплати податків удосконалення системи оподаткування в Україні та підвищення її ефективності повинно йти шляхом пошуку найбільш надійних та стабільних джерел сплати податків. Поряд із цим, виходячи з вимог податкової реформи, одним із пріоритетних її напрямів має стати реальне полегшення податкового тиску на економіку за допомогою розширення переліку об’єктів оподаткування.

Також якщо досліджувати інвестиційну та економічне макросередовище України, то варто зазначити про високий ризик інвестування, адже за показниками провідних дослідницьких компаній, інвестиційний клімат України є незадовільним.

Досвід країн Європейського Союзу показує, що забезпечення національної економічної безпеки в сучасному глобалізованому світі відіграє вирішальну роль в закріпленні за державою того місця серед інших країн, яке

відповідало б її геостратегічному значенню та потенціалу. Тому більшість країн ЄС в національних доктринах основним завданням політики економічної безпеки вважають зміцнення європейського простору шляхом розвитку євроінтеграції та застосування активної політики сусідства Європейського Союзу з країнами Східної Європи, Південного Кавказу, Центральної Азії і Середземноморського регіону. Кінцевою метою забезпечення економічної безпеки в ЄС є формування повністю інтегрованої Європи з однаковим рівнем життя в усіх країнах-учасницях. Забезпечення економічної безпеки Німеччини досягається шляхом підтримання цивілізованих ринкових відносин, створення рівних умов для конкуренції, недопущення монополізації окремих галузей і підтримання стабільності національної валюти [8, с. 2-3]

Державна політика Великобританії в сфері забезпечення економічної безпеки орієнтована на захист національних економічних інтересів та традиційно спирається на приватний бізнес, надаючи йому максимальну підтримку. У Великобританії створено ефективну систему забезпечення економічної безпеки на основі розгалуженої мережі інститутів, які забезпечують взаємодію парламенту, уряду й бізнесу при розробці й реалізації рішень в сфері забезпечення національної економічної безпеки. До таких впливових інститутів, зокрема, належить Конфедерація британської промисловості, Рада з торгівлі у Східній Європі та інші більш спеціалізовані організації, які представляють інтереси підприємців [8, с. 4].

В Італії значна увага приділяється зовнішньоекономічній експансії, яка здійснюється через економічну й технологічну залежність від Італії її закордонних партнерів. Пріоритетними напрямами зміцнення економічної безпеки Італії вважається зростання її присутності за кордоном шляхом розвитку міжнародної промислової кооперації, захист інтересів власних виробників на внутрішньому й зовнішньому ринках в рамках міжнародних зобов’язань Італії (пов’язаних з участю в політичних та економічних

об’єднаннях), а також, як і в Німеччині, диверсифікація постачальників енергоносіїв [8, с. 5].

Отже, сучасними проблемними аспектами щодо забезпечення фінансової безпеки України є недосконалість бюджетної політики і нецільове використання коштів бюджету; значні обсяги державного та гарантованого державою боргу, проблеми з його обслуговування; зростання тіньового сектору, негативного сальдо платіжного балансу, невисокий рівень рентабельності банківської системи, невеликі обсяги довгострокового банківського кредитування та значний рівень відсоткових ставок із кредитів, нелегальний відплив валютних коштів за кордон, значний рівень доларизації економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека. О. І. Барановський; Інт. екон. прогнозування. К.: Фенікс, 1999. 338 с.

2. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія. За ред. В.М. Геєця. Х. : ІНЖЕК, 2006. 240 с.

3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 URL: http://cct.com.ua/ 2013/29.10.2013_1277.htm (дата звернення 01.11.2018)

4. Комплексна оцінка економічної ситуації в Україні в 2014– 2015 рр. Частина 1. Загальна оцінка макроекономічної ситуації // IAC Team. 2015. August 31.

5. Івашко О. Фінансова безпека України в умовах кризових явищ в економіці URL: file:/// C:/Documents% 20and% 20Settings

6. Стратегічні пріоритети і завдання податкової реформи в Україні. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. Відділ фінансової безпеки (Ю.В. Касперович). № 46. Серія «Економіка»

URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/podatkova_ref-21822.pdf

7. Комплексна оцінка економічної ситуації в Україні у 2014–2015 рр. (частина 1: Загальна оцінка макроекономічної ситуації) / Free Voice Information Analysis Center, 2015. URL http://iac.org.ua/investitsiyniyta-ekonomichniy-klimat

8. Єдинак В. Ю. Світовий досвід розв'язання проблем і забезпечення економічної безпеки [Електронний ресурс] / В. Ю. Єдинак // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2009. № 3. С. 51–54. URL:http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2009_3/files/ECON_03_2009_ Edinak_V.pdf.

Рядінська Валерія Олександрівна

д.ю.н., с.н.с., завідувач науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства Державного науково-дослідного інституту МВС України

РЕПАТРІАЦІЯ КАПІТАЛІВ У КРАЇНУ: ДОСВІД ІТАЛІЇ

Для росту економіки потрібно збільшення капіталів у країні, а їх зменшення безпосередньо впливає на падіння обсягів виробництва. Всі розвинуті країни піклуються про нарощування обсягу капіталу (США, Китай, Англія, Німеччина та інші). Проте для України характерна декапіталізація – зменшення вартості національного капіталу і фізична втеча грошей з країни та з внутрішнього господарського і фінансового обороту. Отже, питання репатріації капіталів в Україну набуває особливої актуальності. Серед механізмів репатріації капіталів у країну привертає увагу амністія капіталів,

проведення якої останнім часом широко обговорюють. У зв'язку з цим, доцільно розглянути досвід проведення амністій капіталів у зарубіжних країнах.

Позитивний досвід запровадження амністій капіталу незначний. Найбільш показовим, навіть зразковим в рамках Євросоюзу, у цьому питанні є досвід Італії, яка вперше в 1982 р. застосувала амністію капіталів (італ. cudo Fiscale) щодо капіталів, які платники податків приховували в інших країнах. На той час в Італії склалася ситуація, коли в її північних районах швейцарські банки розгорнули мережу власних філіалів та відділень, що надавали можливість анонімно керувати рухом коштів на їх рахунках і переводити на них будь-які суми, чим скористалися італійці, які отримували незаконні доходи, внаслідок чого з Італії «пішли» мільярди лір. Для повернення капіталів та поповнення державного бюджету, італійський уряд вдався до «амністії капіталів» – фізичні особи могли повернути доходи, що знаходилися в швейцарських банках та банках інших країн, без визначення джерел отримання таких доходів, за умови сплати податку на такі доходи у вигляді 2,5%, і розмістити їх в банках Італії. Успіх проведеної амністії був приголомшливий – надходження від оподаткування «амністованих» доходів склали 45,4 млрд лір [1, с. 88]. Отже, під амністію підпадали не всі доходи платників податків, а лише ті, що знаходилися за кордоном і були репатрійовані під юрисдикцію Італії.

До подібного заходу уряд Італії вдався і в 2001–2002 рр., коли згідно з «Decreto Legge» було запроваджено амністію капіталів та податкову амністію, якими легалізувалися незаконні доходи та вибачалися несплачені з них податки. Застосовувалися два способи амністії капіталу – репатріація або легалізація. Репатріація мала здійснюватися щодо капіталу або фінансових інструментів, що знаходилися за кордоном, з обов'язковим поверненням коштів під юрисдикцію Італії, а легалізація застосовувалася щодо майна, яке знаходилося у межах країни. Вибір способу здійснювався платником

податків, який висловлював волю у відповідній декларації, у якій визначалося, яким чином здійснюється амністія – без переміщення коштів під італійську юрисдикцію чи з переміщенням. Від вартості задекларованого майна особа повинна була сплатити 2,5% податку або придбати державні цінні папери на суму, що дорівнювала 12% вартості майна, що легалізовувалося чи репатріювалося. При цьому де-юре закріплювалося, що не підлягали амністії капітали або майно, що були набуті внаслідок корупції, терористичних акцій та інших кримінальних злочинів, проте де-факто перевірити дотримання цієї вимоги практично було неможливо, оскільки уряд Італії забезпечив конфіденційність інформації про джерела отримання доходів, які легалізувалися [2, с. 6].

Виконавчий орган, до якого подавалася зазначена декларація, був зобов'язаний видати сертифікат конфіденційного внеску з метою легалізації, який мав бути гарантом конфіденційності. Він містив такі пункти: звільнення особи від сплати податкових заборгованостей і аудиту з легалізації; ліквідування облікових записів податкових заборгованостей, пені, штрафів щодо капіталу або майна, що надається для легалізації; зберігання повної конфіденційності всіх транзакцій з репатріації капіталу для податкових органів соцзабезпечення і фінансових структур, не залучених до амністії; оподатковування податком доходу від капіталу або майна, що надається до легалізації, отриманого за період з 1 серпня 2001 р. до репатріації через фінансовий інститут, що здійснював репатріацію; забезпечення конфіденційності; незаповнення податкової декларації до закінчення легалізації і репатріації капіталу або майна тощо.

Зазначений сертифікат надавав право заявникові на оскарження можливих претензій та розслідувань щодо майна, заявленого до легалізації за фактами, що мали місце до легалізації [1, с. 89]. Одночасно з амністією капіталів було посилено заходи відповідальності за порушення податкового законодавства. Наприклад, якщо до амністії штраф за приховування доходів

становив 250–300 євро, то після амністії – від 5 до 25% від суми прихованих доходів, до того ж було запроваджено конфіскацію майна на таку ж суму.

За результатами проведеної амністії до країни було повернуто значні суми готівкових коштів, а до державного бюджету Італії надійшло: 2001 року – 68,1 млрд. євро, 2002 року – 91,7 млрд. євро. При цьому європейське суспільство особливо було вражене тим, що більшу частину таких коштів було переведено зі швейцарських банків, надійність яких відома всьому світові. Так, згідно зі звітом швейцарського банку USB, вкладники – резиденти Італії, за 1 квартал 2002 р. перерахували половину коштів, виведених з цього банку, до його дочірньої структури – банку USB Italia, тобто фактично повернули до Італії. За підрахунками експертів, уряд Італії амністував 30 млрд. євро із приблизно 500 млрд., які було вивезено за кордон після Другої світової війни [2, с. 90].

Водночас позитивні наслідки проведеної в Італії амністії капіталу зумовлювалися не лише вивіреними діями італійського законодавця. За висновками аналітиків, на результати амністії суттєво вплинув відповідний настрій суспільства, віра італійців у власний уряд, зокрема те, що заради нових інвестицій він «заплющить очі» на джерела походження доходів. Не останню роль відіграла рекламна компанія «Податковий щит», яка була проведена із застосуванням усіх останніх піар-технологій, а також послідовність дій уряду та дотримання ним наданих гарантій щодо суб'єктів амністії. Крім того, у період проведення цієї амністії (2001–2002 рр.) не існувало Міжнародних стандартів з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення, затверджених Пленарним засіданням FATF 16 лютого 2012 р. [3], прийняття яких майже унеможливлює проведення амністій капіталів на сучасному етапі, оскільки одним з основних принципів зазначених стандартів визначено обмін інформацією між органами фінансової розвідки, податковими, митними, правоохоронними органами та органами прокуратури для

розслідування будь-яких спроб використати амністію капіталів для легалізації незаконних доходів або фінансування тероризму, що дозволило італійським правоохоронним органам забезпечити конфіденційність інформації, отриманої в ході амністії капіталів.

Отже, із проаналізованого нами досвіду запровадження Італією амністії капіталів можна виокремити такі особливості: 1) спрямування амністії насамперед на репатріацію доходів, що виводилися резидентами Італії до інших країн з метою приховання реальних доходів та ухилення від оподаткування; 2) передування проведенню амністії зовнішньої та внутрішньої політики уряду та рекламної компанії щодо формування віри у населення в те, що особи, які приховали власні доходи за кордоном, не будуть притягнуті до відповідальності, якщо скористуються умовами податкової амністії; крім того, уряд забезпечить конфіденційність отриманої інформації про легалізовані доходи; 3) закріплення положень щодо того, що не підлягали амністії капітали або майно, набуті внаслідок корупції, терористичних акцій та інших кримінальних злочинів; реалізація закріплених положень на практиці не відбулася, оскільки гарантування конфіденційності інформації про джерела отримання доходів, що легалізувалися, не дозволило здійснити перевірку джерел отримання доходів; 4) відсутність в період проведення амністії капіталів Міжнародних стандартів протидії відмиванню грошей, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї, розроблених FATF.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Соловьев И.Н. О некоторых элементах государственной политики Итальянской Республики в сфере налогообложения. Финансовое право. 2012. № 10. С. 87–93.

2. Басманов Е. Италия борется с налоговыми уклонениями. РБК daily. 2011. № 5. С. 6–7.

3. Рекомендации ФАТФ. Международные стандарты по противодействию отмыванию денег, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения / пер. с англ. М. : Вече, 2012. 176 с.

Сабадін Юлія Василівна
Здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Чайка Вікторія Вікторівна**,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ВІДПОВІДНО ДО ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

На процеси діяльності суб’єктів господарювання значною мірою впливає система оподаткування юридичних осіб, а саме на процеси розподілу та реінвестування отриманих доходів, інвестиційну діяльність та інноваційну активність. На сучасному етапі розвитку податок на прибуток підприємств є одним із головних податків, що сплачуються суб’єктами господарювання, оскільки основною метою їх діяльності є саме отримання прибутку.

З урахуванням досить стабільного значення частки податку на доходи фізичних осіб та постійного зниження частки податку на прибуток

підприємств у зведеному бюджеті України, певне занепокоєння викликає зростання частки непрямих податків та зборів у загальних надходженнях бюджетної системи та фактичне переорієнтування податкової системи з оподаткування доходів на оподаткування споживання.

Проблематикою оптимізації системи оподаткування юридичних осіб в Україні з урахуванням напрацювань розвинутих країн, а також стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності є предметом дослідження таких вчених як О.А. Плугатар, В.Л. Андрущенко, М.В. Гаман, В.М. Геєць, Н.В.Жмурко, Н.М.Крючкова, В.П.Вішневський, Є.О.Литвиненко, С.Л.Лондар, Л.Д. Тулуш, Т.І. Єфименко, С.І. Юрій, А.І.Крисоватий та багато інших вчених.

Податок на прибуток підприємств (корпорацій) є невід'ємною частиною систем оподаткування у більшості країн світу. Податковим кодексом України податок на прибуток підприємств визначається, як прямий податок, який підприємства сплачують з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій [1].

Актуальною проблемою на сьогодні є оптимізація прибуткового оподаткування в Україні, яке, крім фіскального значення, має також високий потенціал для реалізації регулюючої та стимулюючої функцій шляхом оптимізації величини податкових ставок, бази оподаткування, системи податкових пільг тощо.

Якщо порівнювати базову ставку даного податку з підприємствами і корпораціями економічно розвинених країн, то в Україні вона є досить низькою – 18% (ст..136 Податкового кодексу України [1]). Тому врегулювання потребує питання встановлення оптимальної ставки податку,

яка б максимально виконувала фіскальну функцію, так і забезпечувала інтереси суб'єктів господарювання, які сплачують даний податок.

На сьогоднішній день одним із важливих питань, що обговорюється є зміна податку на прибуток податком на виведений капітал. З урахуванням зарубіжного досвіду законодавці України створили законопроект «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал», що вноситься від імені Кабінету Міністрів України та розміщений на офіційному сайті Міністерства фінансів [2].

Цей проект було розроблено Комітетом Верховної Ради України з питань податкової та митної політики і Міністерством фінансів на виконання Указу Президента України «Про заходи щодо протидії зменшенню податкової 405 бази і переміщенню прибутків за кордон» [3, с. 3].

Основна ідея законопроекту полягає в тому, що весь прибуток, отриманий підприємством, не оподатковується та залишається у розпорядженні підприємства на його розвиток (модернізація виробництва, нові об'єкти будівництва, транспорт тощо). Разом з тим, як тільки підприємство вирішить вивести капітал на користь неплатників ПнВК (наприклад, здійснити виплати власникам у формі дивідендів і прирівняних до них платежів), воно повинно нарахувати та сплатити ПнВК [4 с. 405].

Податок на виведений капітал діє в Естонії, Латвії та Грузії.

Урахування зарубіжного досвіду у сфері оподаткування для України безумовно є важливим фактором, проте при впровадженні податку на виведений капітал існують як переваги, так і недоліки. До переваг можна віднести наступне:

- сприяння інвестиційній діяльності;
- зменшення тіньової економіки;
- розвиток та модернізація підприємств.

Що стосується недоліків, то до них відносяться:

- значне зменшення надходжень до бюджету, оскільки в Україні податок на прибуток становить значну частину бюджетних надходжень;
- низький рівень контролю за оподаткуванням ПнВК. Так як даний податок для України є новим, то механізм контролю не встановлено у досконалому вигляді. І для впровадження податку необхідно чимало часу;
- затрати коштів для встановлення системи адміністрування;
- платники податку самостійно визначають суми податку, що підлягають сплаті.

Отже, враховуючи економічну ситуацію країни та зваживши переваги та недоліки податку на виведений капітал варто задати питання: чи доцільно вводити даний податок? На нашу думку, для вдосконалення справляння цього податку необхідно вдосконалити існуючу систему оподаткування податку на прибуток підприємств та приділити увагу механізму контролю за його сплатою. Для досконалої дії цього податку знадобиться менше часу та коштів, ніж для впровадження нового податку на виведений капітал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України: Закон України 02.12.2010 р. № 2755 – VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112

2. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал. URL: https://minfin.gov.ua (дата звернення: 18.11.2018).

3. Про заходи щодо протидії зменшенню податкової бази і переміщенню прибутків за кордон: Указ Президента України від 28.04.2016 р. № 180/2016. Офіційний вісник Президента України. 2016. № 12. С. 3

4. Чайка В. В. Правові форми реалізації державної податкової політики України: дис. …д-ра юрид.наук. Іріпінь: Університет ДФС України, 2018. 495 с.

Савченко Леся Анатоліївна,
доктор юридичних наук, професор
віце-президент з наукових та юридичних питань
Київського міжнародного університету;
Данченко Тетяна Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
проректор з навчально-виховної роботи
Київського міжнародного університету

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ПРОПОНОВАНІ У ПРОЕКТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ»

Належна, ефективна діяльність органів державного фінансового контролю сприяє забезпеченню фінансової безпеки держави. У свою чергу, чітке законодавче окреслення принципів їх діяльності сприяє законності та дієвості проведення ними публічного фінансового контролю. Кабінетом Міністрів України 14.09.2018 р. подано на розгляд до Верховної Ради України законопроект «Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю» [2] (далі – законопроект), який поряд із іншими нормами, містить статтю 5 «Принципи діяльності органів державного фінансового контролю». У преамбулі законопроекту зазначено, що «Цей Закон визначає основні принципи, правові та організаційні засади діяльності органів державного фінансового контролю» [2]. Із такого тексту зрозуміло, що законопроект містить основні принципи діяльності органів державного фінансового контролю. З такою позицією важко погодитися. У законопроекті повинні визначатися усі принципи діяльності органів державного

фінансового контролю, адже від належного визначення їх у законодавстві, залежить і забезпечення прав підконтрольних суб'єктів, інтересів держави у сфері публічних фінансів, у тому числі і її фінансова безпека.

У частині 1 статті 5 законопроекту зазначено, що «Діяльність органів державного фінансового контролю ґрунтується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, безперервності, законності, забезпечення єдності державної політики, відкритості та прозорості, відповідальності, незалежності» [2], але йдеться лише про принцип незалежності. З цього приводу зазначимо, що такі принципи, як верховенства права, законності, прозорості є принципами державної служби і передбачені у статті 4 Закону України «Про державну службу». Оскільки працівники органів державного фінансового контролю є державними службовцями, навіть у самому законопроекті (п. 2 ст. 4) зазначено, що дія Закону України «Про державну службу» застосовується до органів державного фінансового контролю, отже їх діяльність має здійснюватися на зазначених принципах, тому їх не варто виділяти у законопроекті. Такі принципи, як забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, забезпечення єдності державної політики також властиві діяльності усіх державних органів і не відображають специфіку контрольної діяльності.

Враховуючи спеціальний статус органів державного фінансового контролю, які забезпечують фінансову безпеку держави, законопроект має містити саме спеціальні принципи їх діяльності у сфері контролю публічних фінансів і деталізувати їх сутність. До таких спеціальних принципів, наприклад, відносяться принципи незалежності, об'єктивності, відповідальності. Щодо сутності принципу незалежності, який містять міжнародні документи з питань фінансового контролю, то на наш погляд, у законопроекті не окреслено всі аспекти незалежності як такої, як вимагають міжнародні стандарти. Враховуючи положення Лімської декларації керівних

принципів контролю [1] про те, що органи державної влади не можуть бути абсолютно незалежними, оскільки загалом вони є складником держави, та думку висловлену у монографії «Правові проблеми реалізації принципів фінансового контролю у фінансово-контрольному процесі» щодо сутності принципу незалежності [3, с. 172 – 173], у законопроекті доцільно зазначити, що «органи державного фінансового контролю, їх посадові особи повинні бути незалежними від державних органів, органів місцевого самоврядування, політичних або інших громадських об'єднань, окремих осіб, у тому числі від об'єктів контролю, підконтрольних установ. Керівник центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, та керівники його територіальних органів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі повинні забезпечувати вжиття заходів щодо запобігання неправомірному втручанню будь-яких осіб у діяльність їх посадових осіб, недопустимості силового, матеріального чи морального впливу на них під час організації та здійснення публічного фінансового контролю. За здійснення тиску на вказаних керівників чи інших посадових осіб органів державного фінансового контролю, на будь-якій стадії контрольного процесу, винні особи несуть встановлену законом відповідальність». Сутність принципу об'єктивності має бути окреслена у законопроекті таким чином: «Посадові особи органів державного фінансового контролю не мають права організовувати здійснення, а також проводити контрольні заходи у об'єктів контролю, підконтрольних установ у випадку якщо вони є близькими родичами або свояками їх керівників, чи засновників, або мають у них особисті чи майнові інтереси чи працювали у період, що перевіряється, або якщо наявні інші причини, що свідчитимуть про необ'єктивність висновків». Стосовно принципу відповідальності, то у законопроекті доцільно зазначити: «Посадові особи органів державного фінансового контролю несуть встановлену законом відповідальність за: незаконність

проведення контрольних заходів, якщо це спричинило заподіяння шкоди державі, органу місцевого самоврядування, об'єкту контролю, підконтрольній установі; невжиття чи несвоєчасне вжиття заходів щодо усунення виявлених порушень; неналежне проведення контрольних заходів, під час яких не було виявлено фінансових порушень, а вони існували, що призвело до заподіяння шкоди державі, органу місцевого самрврядування; неналежне оформлення результатів контролю, що призвело до порушення прав об'єкта контролю, підконтрольної установи чи приховання інформації про результати заходів державного фінансового контролю».

У ч.3 статті 5 законопроекту йдеться про те, що «Органи державного фінансового контролю можуть застосовувати у своїй діяльності основні принципи діяльності Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI) та її регіональних організацій (EUROSAI), Міжнародні стандарти вищих органів фінансового контролю (ISSAI) та Міжнародної федерації бухгалтерів (IFAC) у частині, що не суперечить Конституції України та законам України» [2]. Вважаємо, що органи державного фінансового контролю саме повинні, а не можуть, застосовувати у своїй діяльності основні принципи, що передбачені у вказаних міжнародних документах, у частині, що не суперечить Конституції України та законам України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лимская декларация руководящих принципов контроля. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/604_001 (дата звернення: 10.10.2018).

2. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12(дата звернення: 10.10.2018) (дата звернення: 10.10.2018).

3. Савченко Л. А., Сірош М. В. Правові проблеми реалізації принципів фінансового контролю у фінансово-контрольному процесі: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 192 с.

Сакалош Богдан Вікторович,
Навчально-наукового інститут права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Стріяшко Галина Миколаївна ,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансового права,
Університет державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Ситуація на ринку українського експорту за останні два роки різко погіршилася. Україна стала занадто ризикованою державою для іноземних бізнесменів. Це повязано насамперед з тим, що не стабільна ситуація в Україні, а саме великий обсяг корупції та війна сході країні. У зв'язку з цим, рівень довіри до українських експортерів впав, а умови поставки товарів посилилися. Однак політичні труднощі - не єдиний камінь спотикання на шляху до розвитку експорту.

Існує кілька фундаментальних причин виникнення проблем експорту. Основна перешкода - політичне минуле країни. Україна, як і багато інших пострадянських держав, успадкувала принципи і підходи замкнутої системи, тобто залишились незалученими в міжнародні кооперації. І хоча з часу розпаду Союзу, минуло досить таки багато часу, але для перебудови міжнародних відносин і завоювання певних позицій на ринку цього поки недостатньо.

Теоретичні та методологічні питання розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств є предметом досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів: А.І. Амоши, А.І. Бутенко, І.О. Дергачова,

М.І.Долішнього, О.П. Зайцевої, Т.П. Карпової, Н.О. Кухарська, Ю.В. Макогона, Д. Ліндсея, І.П. Продіус та інших.

Основні помилки експортерів пов'язані саме з нерозумінням міжнародного економічного права, або відсутністю знань з міжнародних економічних рекомендацій. Причому промахи часто виявляються в елементарному - неправильної орієнтації з точки зору умов поставки, невірної захисту від неякісного товару, форс-мажорних ситуацій та ін. Тому, єдиним способом подолання закритості української держави в імпортних і експортних відносинах з іншими країнами є детальне вивчення міжнародних економічних документів .

Метою даної статті є проведення аналізу сучасних проблем та знайти потеційні шляхи їх вирішення для подальшого перспективного розвитку зовнішньоекономічної діяльності та експортного потенціалу підприємств України.

За оцінками експертів Всесвітнього економічного форуму, найбільш частіші проблеми, з якими стикаються українські експортери, - це відсутність доступу до торгового фінансування, недостатній рівень технологій виробництва та навичок персоналу відповідно наслідком цього, являється невідповідність продукції міжнародним технічним вимогам і стандартам, а також проблеми доступу до імпортних ресурсів, необхідних для виробництва. Тобто, підприємства не мають змоги закопувати ресурси в інших країн за більш нижчими цінами .

На думку українських юристів , найменш проблемними процедурами в Україні є отримання сертифіката походження та проходження екологічного контролю, а найбільш проблемними залишаються відшкодування ПДВ, адже в Україні досить часто таки намагють шахраювати в даній сфері і відповідно недосконале законодавство в даній сфері. Також до найбільших проблем відноситься валютний контроль.

На мою думку, чому не бажають експортувати товари в Україну залишається несприятлива економічна ситуація в Україні, відсутність партнерів за кордоном, обтяжливість внутрішніх експортних процедур і відсутність фінансування. Але названі проблеми по-різному сприймаються підприємствами в залежності від їх розміру. От наприклад відсутність партнерів за кордоном є найбільшою проблемою для малих і середніх компаній тому що при цьому малі підприємства витрачають вдвічі більше часу на оформлення товару, а вартість оформлення зовнішньоторговельних операцій у них дуже висока, через те що, невеликих розмірів партій. І якщо уряд всерйоз націлене на "експортний прорив", то зосередитися потрібно саме на усуненні бар'єрів для середніх і невеликих компаній.

Також, швидке падіння обсягів експортної діяльності України на ринку ЄС на сучасному етапі в обумовлено деякими неекономічними чинниками, такими як, зупинка металургійного виробництва на Донбасі, що стало причиною скорочення загального обсягу металургійної продукції на 109,4%, нестабільна політична ситуація у східних областях має негативне відображення на вартісних обсягах експорту, зокрема продукції харчової промисловості, видобувної промисловості, хімічної промисловості, тощо

Як сказано вище, українському бізнесу і державі в цілому не вистачає доступу до інвестицій і фінансування. Розрив майже всіх відносин до яких і входять торгово-економічні зв'язки з Російською Федерацією означає не лише зниження залежності від російського імпорту, адже у 2014 році він скоротився на 52%, а й зменшення обсягів українського експорту, що негативно позначається на платіжному балансі країни. Проаналізувавши статистику за даними МВФ, в 2015 році дефіцит платіжного балансу України виріс до $ 11,5 млрд. Для того, щоб стабілізувати економічну ситуацію, країні знадобиться не менше $ 19 млрд. [3].

Інше джерело уповільнення розвитку українського експорту також корениться в радянські часи. Поскільки , в 80-х роках Україна не

ратифікувала в повному обсязі конвенцію про договори міжнародної купівлі-продажу, виключивши можливість застосування усних договорів, відібравши у себе, таким чином, потреба глибокого вивчення міжнародного права. Ця фатальна помилка принесла плачевні наслідки українській економіці, адже філософія зарубіжних партнерів, з точки зорі організації експортних і імпортних поставок, зовсім інша [4].

Проблеми експорту викликають і помилки держави. Полягають вони, в першу чергу, наприклад, експортна модель - товарна експансія за рахунок низької ціни, для Японії першорядним є бездоганна якість, основна характеристика корейського експорту - використання новітніх технологій виробництва. Український же експорт не має продуманої концепції поведінки на зовнішніх ринках.

Тому, починати викорінення прогалин в експортній політиці країни, потрібно з системних питань, а саме, - правильної організації діяльності. Звичайно ж іноземний досвід не можна сліпо наслідувати, в кожній країні ситуація унікальна.

Крім того, не варто забувати, що експорт - це похідне явище. Чи не піднявши власне виробництво і науково-технічну діяльність, поліпшити конкурентоспроможність і затребуваність українських товарів неможливо.

Отже аби вирішити дані проблеми, необхідно виконати наступні дії:

- удосконалення нормативно-правової бази, яка має чітко затвердити головні напрями підтримки національних виробників;

- фінансування програм розвитку пріоритетних проектів розвитку стратегічних експортоорієнтованих підприємств;

- надання кредитно-страхової підтримки та податкових пільг підприємствам-виробникам високотехнологічної та інноваційної продукції, яка експортується;

- надання державою гарантійних зобов'язань щодо кредитних ресурсів, які залучаються уповноваженими банками для забезпечення обіговими коштами виробництв і організацій, орієнтованих на експорт своєї продукції;

- страхування експортних кредитів від комерційних та політичних ризиків для забезпечення захисту експортерів;

- надання зв'язаних кредитів країнам-імпортерам вітчизняної продукції (як це практикують у своїй діяльності ексімбанки Німеччини, Японії та інших країн.

- створення національної лізингової компанії, яка б забезпечувала сприятливі умови для закупівель іноземними замовниками високотехнологічних українських товарів. Це могло б стати одним із напрямів реалізації програм з фінансування потенційних покупців вітчизняної продукції;

- впровадження системи добровільного страхування експортних кредитів на випадок неплатоспроможності покупця через форс-мажорні обставини.

Виходячи із вищевикладеного, зазначимо, що держава має спрямовувати значні зусилля на подолання проблем, які існують у сфері розвитку експортного потенціалу. Тому з метою вирішення цих проблем та реалізації перспективних державних управлінських заходів пропонується розробити цільову програму розвитку експортного потенціалу України. Реалізація цієї програми дозволить створити сприятливі умови для динамічного розвитку експорту на основі прогресивної зміни спеціалізації та підвищення конкурентоспроможності національної економіки, підвищити якість української продукції і закріпити присутність національних експортерів на традиційних ринках збуту продукції та сприяти виходу на нові зовнішні ринки, а також забезпечити процес інтеграції України у європейську та світову економічні спільноти. Зазначені у статті проблеми

мають дискусійний характер, що обумовлює необхідність здійснення подальших наукових пошуків у даному напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.World Bank Group. Economy Rankings [Electronic resource]. Access: http://www. doingbusiness. org/rankings

2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року//Відомості Верховної Ради України, 2012, № 48.

3.Государственная служба статистики Украины. Внешнеэкономическая деятельность. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://ukrstat.org/operativ/menu/menu_r/zed.htm.

4. Мовчан В. Політика сприяння експорту в Україні після адміністративної реформи / В. Мовчан. – К.: ПРООН, 2012

5.Статистичний щорічник: Зовнішня торгівля України / відпов. за випуск А. О. Фризоренко. - К., 2016.

6.Павленко І. І., Варяниченко О. В., Навроцька Н. А. Міжнародна торгівля та інвестиції. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013.

7.Якубовский Н. Концептуальные основы стратегии развития промышленности Украины на период до 2017 года / Н. Якубовский, В. Новицкий, Ю. Киндзерский // Экономика Украины. - 2014. - № 11.

Свіріна Крістіна Станіславівна,
аспірант науково-дослідного
інституту публічного права

РОЛЬ ВІЙСЬКОВО - ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На сучасному етапі розвитку України існує велика кількість загроз, які негативною впливають на стан національної валюти, фінансової системи держави та економіки. Одним із чинників, який загрожує фінансовій безпеці України є проведення антитерористичної операції (згодом – операції об’єднаних сил) на сході України Для організації і проведення антитерористичних операцій та координації діяльності суб'єктів, які ведуть боротьбу з тероризмом чи залучаються до антитерористичних операцій було створено Антитерористичний центр при СБ України, згідно з Указом Президента України 11 грудня 1998 року[1]. Крім цього, у його складі були створені військово-цивільні адміністрації - тимчасові державні органи, які призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі проведення антитерористичної операції [2].

На нашу думку, зазначена специфіка цього державного органу обумовлює особливу увагу до його повноважень, зокрема, у сфері бюджету та фінансів. Військово-цивільні адміністрації населених пунктів на відповідній території здійснюють наступні повноваження відповідних органів місцевого самоврядування, а саме:

1) здійснюють підготовку та затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-

територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування [3];

2) здійснюють управління майном, яке перебуває у комунальній власності відповідної територіальної громади (крім вирішення питань відчуження, у тому числі і шляхом приватизації комунального майна та надання комунального майна в оренду на строк понад один рік) та інші повноваження передбачені Законом України «Про військово - цивільні адміністрації» та «Про місцеве самоврядування в Україні».

3) встановлюють ставки місцевих податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України, якщо відсутнє рішення відповідної ради з цих питань;

4) приймають рішень щодо надання відповідно до законодавства пільг зі сплати місцевих податків і зборів, якщо відсутнє рішення відповідної ради з цих питань;

5) встановлюють в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на побутові, комунальні (крім тарифів на теплову енергію, централізоване водопостачання та водовідведення, перероблення та захоронення побутових відходів, послуги з централізованого опалення, послуги з централізованого постачання холодної води, послуги з централізованого постачання гарячої води, послуги з водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), які встановлюються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг), транспортні та інші послуги [4].

На підставі, вищевикладеного, можна зробити висновок, що військово-цивільні адміністрації наділені сукупністю повноважень, за допомогою яких, контролюють економічний та соціальний розвиток відповідної території, ефективність використання фінансових ресурсів, а також забезпечують фінансову безпеку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України»: Указ Президента України від 14 квітня 2014 року № 405/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/405/2014

2. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 3 лютого 2015 року № 141-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/141-19

3. Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей: Закон України від 16.09.2014 р. / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. - №45 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/141-19

4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.

5. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції: Закон України від 2 вересня 2014 року № 1669-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1669-18

Сластьоненко Оксана Олександрівна
к.ю.н, доцент, с.н.с.,
доцент кафедри фінансового права
Університету ДФС України
Воробей Оксана Сергіївна
здобувач вищої освіти першого бакалаврського рівня
Навчально-наукового інститут права
Університету ДФС України

ВПЛИВ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Сьогодні митниця відіграє провідну роль у забезпеченні бюджетних надходжень, а митні платежі є одним з головних джерел формування дохідної частини Державного бюджету. Однак, складна економічна ситуація в Україні зумовлює посилення негативних тенденцій. Ці фактори істотно впливають на фінансову безпеку держави.

Питання формування та реалізації державної митної політики і механізмів регулювання зовнішньоекономічної діяльності стали предметом наукових пошуків таких авторитетних дослідників та практиків у галузі державної митної справи, як І.Г. Бережнюк, О.П. Борисенко, Є. В. Додін, І.О. Драган, Л.М. Івашова, А.В. Мазур, І.В. Несторишен, Ю. В. Оніщик, П.В. Пашко, Д.В. Приймаченко, Т. О. Проценко, В.В. Ченцов та інших.

Звернення до вітчизняної та зарубіжної практики митного адміністрування свідчить, що одним із фундаментальних механізмів впливу держави на зовнішньоекономічну діяльність і міжнародну торгівлю є митне регулювання. Однак, на сьогоднішній день потребує вивчення питання впливу митного регулювання на фінансову безпеку держави з метою вдосконалення реалізації державної митної політики.

Митне регулювання — це відносини, які виникають між державою і суб'єктами ЗЕД з приводу умов переміщення через митний кордон товарів, транспортних засобів та послуг. Можна сказати, що це – погодження регулювання питань, пов'язаних із встановленням митних платежів та організацією здійснення митних формальностей.

Відповідно до статті 13 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» Україна самостійно здійснює митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності на своїй території [1].

Митне регулювання здійснюється за допомогою широкого кола заходів, які традиційно поділяються на:

1) економічні методи — це такі способи впливу держави, за яких необхідний суспільству результат досягається через економічний інтерес суб'єктів ЗЕД (шляхом як позитивного, так і негативного стримування; політика встановлення мита, акцизу, інших зборів -система оподаткування; політика встановлення банківської облікової ставки, курсу валюти, тощо);

2) адміністративні методи — це такі способи впливу держави, за яких необхідний суспільству результат досягається шляхом прямого наказу (обов'язкового припису) компетентного органу, який підлягає виконанню суб'єктом ЗЕД незалежно від того, вигідне це виконання йому економічно чи ні (заборона окремих видів експорту та імпорту, ліцензування та квотування зовнішньоекономічних операцій, застосування технічних, санітарних, фіто - санітарних, ветеринарних, екологічних стандартів та вимог, встановлення державної монополії на експорт/імпорт окремих товарів тощо).

Сучасні механізми митного регулювання дають змогу збалансувати виконання поставлених завдань та забезпечують органи ДФС засобами досягнення належного балансу між спрощенням умов міжнародної торгівлі та регуляторним контролем у процесі реалізації правоохоронної та стимулюючої функцій. Сприяння законній торгівлі та контроль за її здійсненням не перебувають у конфлікті за рахунок їх раціонального і

виваженого лімітування. Однак зазначимо, що сьогодні посилюється і фіскальна функція митниці.

На сучасному етапі державна митна політика має бути реактивною відносно динамічних змін у сфері зовнішньоекономічної діяльності та міжнародної торгівлі для забезпечення національних митних інтересів та гарантування митної безпеки держави. Прагнучи досягнути виваженого балансу між достатнім для забезпечення додержання вимог законодавства з питань державної митної справи контролем і безпекою та одночасним спрощенням і пришвидшенням митних процедур, митниця стикається з необхідністю одночасно управляти двома типами ризиків: потенційною нездатністю спростити умови зовнішньоекономічної діяльності та одночасно забезпечити режим законності.

Подальший розвиток державної митної справи вимагає відходу від принципу пріоритету збирання митних платежів і віддавання переваги спрощенню процедур торгівлі та контролю над ланцюгами поставок. Однак це можливо лише в системі, яка вільна від надмірної бюрократії, корупції та домінування фіскальної функції [2].

Оскільки Державна фіскальна служба України (далі – ДФС) забезпечує найбільшу частину доходів державного бюджету України, то одне з її основних завдань на сьогодні полягає в безумовному забезпеченні виконання індикативних показників наповнення бюджету. Як свідчить аналіз показників держбюджету, митні платежі у 2017 р. становили 283,0 млрд грн, що на 66,8 млрд грн, або на 30,9% більше порівняно з 2016 р. [3, 4]. Тобто, вони становлять істотну частину державного бюджету.

Слід зауважити, що призначенням органів ДФС України є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України. При цьому їх першочерговим завданням визначено забезпечення правильного

застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи [5].

Варто наголосити, що на сучасному етапі діяльність митниці передусім спрямована на гарантування митної безпеки та забезпечення національних митних інтересів держави. Саме тому в забезпеченні оптимального балансу між фіскальною та правоохоронною функціями митниці і митного контролю зокрема вбачаємо актуальне завдання забезпечення фінансової безпеки держави.

Сьогодні можемо констатувати, що поняття «фінансова безпека держави» — досить багатопланове як в економічному контексті так і в правовому та надзвичайно актуальне і в політичному. Це пояснюється тим, що вона є результатом практичних заходів з боку законодавчої та виконавчої влад держави в сфері фінансів. Однак, варто зауважити, що розробка ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки держави неможлива без наукового осмислення її економічної сутності, дослідження й розробки методів оцінки та перегляду теоретичних підходів, до забезпечення стабільності й стійкості фінансової системи держави.

В результаті проведеного дослідження, можемо констатувати, що на сучасному етапі митне регулювання виступає захисним механізмом, який забезпечує надходження до Державного бюджету та створює сприятливі умови для вітчизняного товаровиробника. В свою чергу, вдосконалення реалізації державної митної політики та підтримання митної безпеки на належному рівні сприятиме стабілізації фінансової безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12.

2. Квеліашвілі І. М. Диверсифікація функціонального навантаження органів доходів і зборів, на які покладається здійснення митної справи в Україні [Електронний ресурс] / І. М. Квеліашвілі // Публічне адміністрування: теорія та практика : електрон. зб. наук. пр. – 2015. – Вип. 2 (14). – Режим доступу : http:// nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2015_2_11

3. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2017 рік [Електронний ресурс] / Держ. фіск. служба України. – Режим доступу : http://sfs.gov.ua/diypalnist-/plani-ta-zvitiroboti-/237691.html

4. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2016 рік [Електронний ресурс] / Держ. фіск. служба України. – Режим доступу : http://sfs.gov.ua/diyialnist-/plani-ta-zvitiroboti-/237691.html

5. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2012. – № 44–45, 46–47, 48. – Ст. 552.

Стародуб Дмитро Миколайович
доцент кафедри фінансового права
ННІ права УДФСУ, к.ю.н.

АНТИДЕМПІНГОВІ ТАРИФИ США У БОРОТЬБІ З КИТАЙСЬКИМ ІМПОРТОМ

Економіка багато в чому залежить від здатності держави себе захищати в тому числі шляхом встановлення спеціальних тарифних обмежень для боротьби з недобросовісним імпортом який шкодить інтересам власної економіки. Всім знайома економічна експансія Китаю у сфері виробництва та торгівлі. Практично весь перелік відомих в світі виробів виготовляється або ж готується до виготовлення у Китаї. При цьому велика маса наукових і технічних розробок зі створення тих чи інших товарів належить іншим державам у тому числі США. Економічна боротьба з державою, що

систематично займається демпінгом на різних ринках і порушує авторські права дуже ускладнена в умовах міжнародного регулювання ГАТТ і СОТ. Не є виключенням рішення адміністрації Президента Трампа вдатися до встановлення іноземних тарифів.

Іноземні тарифи це акциз який утримують з товарів виготовлених за кордоном на момент імпорту. Вони повинні впливати на зростання споживання товарів вітчизняного виробництва шляхом збільшення цін на товари іноземного виробництва [1]. Проте торгові перешкоди у вигляді тарифів підвищують ціни і зменшують різноманітність товарів і послуг для підприємств і споживачів в США, що призводить до зменшення доходів, скорочення зайнятості та зменшення економічного результату. Це пояснюється тим, що як правило тарифи призводять до того що споживачі платять за товари більше ніж вони могли б, заради підтримки вітчизняної промисловості. Хоча застосування тарифів може мати короткочасний ефект захисту тих вітчизняних галузей промисловості які підпадають під тарифи, за рахунок інших галузей і споживачів [2].

На думку Еріки Йорк [3] торгові бар'єри демонструють більший економічний збиток ніж користь. Вони підвищують ціни і роблять товари недоступними для споживача, зменшують зайнятість населення і знижують економічний результат. У перші місяці 2018 року США прийняли тарифи на імпортні сонячні панелі, пральні машини, сталь і алюміній. Кілька країн оголосили про наміри ввести відповідні заходи на тарифи США. До переліку товарів з США на які будуть встановлювати тарифи потрапили бурбон, віскі, сільськогосподарська продукція. Деякі країни такі як Японія не оголосили деталі планованих тарифів [4].

Китай у відповідь на тарифи США на сталь і алюміній оголосив тарифи на американські товари загальною сумою близько 3 млрд. доларів, включаючи 15% тариф на 120 товарів таких як вино, горіхи, сталеві труби, а також 25% тариф на 8 інших товарів серед яких перероблений алюміній і

свинина [5]. Після таких дій пішов обмін взаємними погрозами вигляді застосування 25%-го тарифу з боку США до товарів з Китаю на суму 200 млрд. доларів, і такий же тариф оголосив Китай на товари з США на загальну суму 60 млрд. доларів [3].

ЄС планує встановити 25% тариф на близько 200 американських товарів, включаючи джинси, бурбони, мотоцикли та арахісове масло [6]. Загальна вартість товарів, що підпадають під тарифи, становить 3,3 мільярда доларів. А. Меркель підчас спілкування з студентами Університету ім. Т. Шевченка у листопаді 2018 зазначила про те що Німеччина розглядає питання вжиття відповідних заходів на тарифи з боку США. Водночас федеральний канцлер виразила думку про необхідність внесення змін до роботи СОТ і ГАТТ, які не вносилися уже давно.

Обґрунтування тарифів у США коливається від національної безпеки до помилкових уявлень про торговельні баланси та крадіжки інтелектуальної власності з боку Китаю. Незважаючи на те, що існує широка домовленість щодо того, що певна торговельна практика є несправедливою і вимагає відповіді, загальний тариф не призведе до бажаних змін у політиці.

Історія показала, що тарифи не в змозі досягти своїх передбачуваних цілей та призвести до підвищення цін, зниження рівня зайнятості та більш повільного економічного зростання в довгостроковій перспективі. Замість створення бар'єрів для торгівлі, які матимуть негативні економічні наслідки, політики повинні сприяти вільній торгівлі та економічним вигодам, які вона надає.

На додаток до планових тарифів, розглядається можливість стосовно встановлення тарифів до товарів з Китаю на суму ще близько 100 мільярдів доларів США, а також імпорт автомобілів, що говорить про збільшення тарифів у майбутньому [7].

Отже встановлення тарифів з метою забезпечення фінансової безпеки держави, одночасно вступає в конфлікт з тим, що інші держави в такій

ситуації мають право встановлювати зустрічні тарифи щоб компенсувати втрати власного виробника. Подібне втручання призводить до витрачання коштів платників податків усіх держав (тих що встановлюють тарифи і тих що встановлюють відповідні зустрічні тарифи), а отже відображається на добробуті населення. Подібну ситуацію з Китаєм Німеччина збирається вирішувати сприянням розвитку нових технологій, що на нашу думку є більш виваженим і не призводить до конфлікту на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Jagdish Bhagwati. “Protectionism,” in David R. Henderson, ed., The Concise Encyclopedia of Economics (Indianapolis: Liberty Fund Inc., 2002). URL: www.econlib.org/library/Enc/Protectionism.html.

2. Adam Smith. “Of Restraints upon the Importation from Foreign Countries of such Goods as can be Produced at Home,” in An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, Book IV, Chapter II. URL: www.econlib.org/library/Smith/smWN13.html#B.IV.

3. Motoko Rich, “Now Even Japan Is Pushing Back Against Trump’s Tariffs,” The New York Times, May 18, 2018. URL: https://www.nytimes.com/2018/05/18/world/asia/japan-trump-tariffs-wto-.html.

4. Jeff Cox. “Trump says he’s ‘ready’ to put tariffs on all $505 billion of Chinese goods imported to the US,” CNBC, July 20, 2018. URL: https://www.cnbc.com/2018/07/19/trump-says-hes-ready-to-put-tariffs-on-all-505-billion-of-chinese-.html

5. Bob Bryan. “THE BIG ONE: Trump is set to slam China with tariffs on $200 billion worth of goods, taking the trade war to the next levels,” Business Insider, Sept. 17, 2018. URL: https://www.businessinsider.com/trump-china-trade-war-tariff-chinese-goods-2018-9.

6. Chris Isidore. “Mexico imposes tariffs on $3 billion worth of US exports,” CNNMoney, June 6, 2018. URL:

http://money.cnn.com/2018/06/06/news/economy/mexico-us-tariffs-retaliation/index.html.

7. Erica York. “Potential of Trade War Threatens New Tax Law’s Benefits,” Tax Foundation, April 6, 2018. URL: https://taxfoundation.org/potential-trade-war-threatens-new-tax-laws-benefits/

Суббот Анатолій Іванович
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри міжнародного
та європейського права,
Хмельницький університет управління і права

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕРАХУНКУ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ ЗВІЛЬНЕНИХ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ, ТА ДЕЯКИХ ІНШИХ ОСІБ

Конституцією України (ст. 3) зазначено, що людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються найвищою соціальною цінністю [1, ст.3]. Саме тому, охорона прав, свобод і законних інтересів громадян, забезпечення верховенства права в усіх сферах суспільного життя є головним напрямком державотворення, який повинен базуватись на зміцненні гарантії прав людини і громадянина з одночасним визначенням курсу на безпечний розвиток нації та протидії загрозам життю та здоров’ю її громадян. Вагомого значення сьогодні також набувають питання створення дієвих засобів забезпечення захисту певних категорій населення, які найбільше потребують підтримки з боку держави, зокрема військових пенсіонерів у тому числі і пенсіонерів податкової міліції.

Відповідно до ст. 13 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб» [2, ст.ст. 12, 43] пенсії за вислугу років призначаються в таких розмірах: а) особам офіцерського складу,

прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які мають вислугу 20 років і більше (пункт "а" статті 12): за вислугу 20 років - 50 процентів, а звільненим у відставку за віком або за станом здоров'я - 55 процентів відповідних сум грошового забезпечення (стаття 43); за кожний рік вислуги понад 20 років - 3 проценти відповідних сум грошового забезпечення. Максимальний розмір пенсії, обчислений відповідно до цієї статті, не повинен перевищувати 90 процентів відповідних сум грошового забезпечення (стаття 43), (стара редакція).

Тобто законодавство гарантує до 90 % грошового забезпечення для розрахунку пенсії: 50% (за 20 років вислуги) + 3% за кожен рік понад 20 років.

На сьогоднішній день пенсійний фонд керується ч. 2 ст. 13 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб» в новій редакції (із змінами, внесеними згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014), яка обмежує до 70% грошового забезпечення при розрахунку пенсії. Використання ст. 13 в новій редакції для перерахунку пенсії порушує права військових пенсіонерів, яки отримала пенсійне забезпечення до вступу в силу вище зазначеної нової редакції, в тому числі ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, право на справедливе очікування [3, ст. 1].

Аналогічна правова позиція викладена в постанові Верховного Суду від 24.05.2018 року у справі №686/12623/17 (№К/9901/849/17), в постанові Верховного Суду від 19.06.2018 у справі №583/2264/17 (№К/9901/1786/18).

Перерахунок за новою редакцією ст. 13 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб» порушує право на очікувану (вже призначену) пенсію та ст. 22 Конституції України, ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Конституційний Суд України неодноразово розглядав питання, пов'язані з реалізацією права на соціальний захист, і сформулював правову позицію, згідно з якою Конституція України виокремлює певні категорії громадян України, що потребують додаткових гарантій соціального захисту з боку держави (рішення Конституційного Суду України від 6 липня 1999 року № 8-рп/99 у справі щодо права на пільги та від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002 у справі щодо пільг, компенсацій і гарантій).

Держава забезпечує особливий захист більш слабкого суб’єкта у соціально-економічних відносинах, а також фактичну, а не формальну рівність сторін у правових відносинах.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Пічкур проти України» (заява № 10441/06), зазначає, що відмовляючи у поновленні необхідного розміру пенсійних виплат з дати припинення їх нарахування, Україна порушує статті Конвенції про захист прав людини.

Крім того, новій розрахунок не включає ранійше нарахуванні середньомісячні суми додаткових видів грошового забезпечення: за науковий ступінь, за роботу з таємними документами, премії та інші.

Відповідно до ст. 63 ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб» [2, ст. 63] усі призначені за цим Законом пенсії підлягають перерахунку у зв’язку з підвищенням грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, на умовах, у порядку та розмірах, передбачених Кабінетом Міністрів України.

Проте вищезазначене не передбачає часткової виплати пенсії після її перерахунку в зв’язку з підвищенням грошового забезпечення.

Натомість пенсійний фонд посилається на постанову КМУ № 103 від 21.02.2018 року, п. 2 якої зазначає про часткову виплату по періодах зазначених вище (50%, 75%, 100%) [4, п. 2].

В той же час у п. 2 постанови КМУ № 103 від 21.02.2018 року немає жодного обгрунтування щодо обмеження права на отримання повного розміру пенсії після її перерахунку відповідно до підвищеного грошового забезпечення, тобто безпідставно звужує зміст та обсяг права на повний розмір пенсії. Отже держава, безпідставно використовує кошти, недоплачені військовим пенсіонерам до повного розміру пенсії, що не відповідає Конституції України, міжнародним нормам, верховенству права та моральним засадам. Вважаємо п. 2 постанови КМ України № 103 від 21.02.2018 року незаконним і таким, що суперечить Конституції України.

Відповідно до ст. 7 КАС України [5, ст. 7], якщо суд доходить висновку, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України (ст. 22, 46), суд не застосовує такий закон чи інший правовий акт, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії.

Відповідно до статті 46 Конституції України, громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов’язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

На підставі вищевикладеного та керуючись ст. ст. 22, 46, 56 Конституції України, ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 13, 55, 63 Закону України ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб», ст. 6, 7, 9, 20, 77, 121, 122 КАС України, можно вважати протиправними дії Пенсійного фонду України щодо перерахунку пенсії із застосуванням

показника 70 % грошового забезпечення та виплати військовим пенсіонерам пенсії не в повному обсязі, частинами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» zakon.rada.gov.ua/go/2262-12.
3. Перший Протокол до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод...www.igfm.org.ua/.../pershii-protokol-do-konvents-pro-zakhi.
4. Постанова КМУ № 103 від 21.02.2018р «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб».
5. Кодекс адміністративного судочинства України zakon.rada.gov.ua/go/2747-15.

Сухонос Віктор Володимирович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінально-правових
дисциплін і судочинства Навчально-наукового
інституту права Сумського державного університету

КОРУПЦІЯ, ЯК ДЖЕРЕЛО ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ: ВИТОКИ І ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Корупція відома людству з сивої давнини. Це явище пов’язане зі створенням держави і виникненням права, коли з’явилися посадові особи, які стали виконувати керівні функції [1, с. 10–23]. «Досвід століть показує, що кожна людина, яка має владу, схильна зловживати нею і рухається в цьому напрямку доки не досягне певної межі» [2, с. 289].

До нас дійшов вислів царя Македонії Філіпа ІІ про те, «що не існує таких високих стін, через які не міг би перебратися віслюк, нав'ючений золотом» [3, с. 46]. І таких прикладів можна навести багато [4].

Проте, будь-які злочинні доходи (у тому числі й корупційні) потребують своєї легалізації. Саме тому проблематика протидії цьому явищу набуває неабиякого характеру в умовах сьогодення, адже відомо, що прибуткам, одержаним злочинним шляхом, у рамках процесу їх легалізації та за рахунок підтримки корупціонерів, надається респектабельний вигляд законних доходів, які у подальшому впроваджуються до фінансових і економічних структур України.

При цьому, при аналізі корупції, можна, на підставі проведеного дослідження самих підходів до її розуміння як в нашій державі, так і на міжнародному рівні, визначити кілька основних моментів, врахування яких просто необхідне для боротьби з цим злом.

По-перше, корупція – це історичне явище і постійний супутник будь-якої держави на всіх етапах її історичного розвитку. Крім того, корупція – це явище соціальне, притаманне суспільству і обумовлене його протиріччями. Це явище складне і багатоаспектне, а тому методи дослідження в різних галузях суспільства неоднакові. Разом з тим, вони всі повинні бути спрямовані на вироблення профілактичних заходів з метою мінімізації рівня корупції.

По-друге, корупція, як широке суспільне явище, являє собою дисфункцію процесів соціального управління, роз'їдання влади на підставі девіантної поведінки, обумовленої корисливою мотивацією. З таким широким визначенням погодитися не можна, тому що воно не відповідає юридичній меті. Як правове явище корупція сприймається як протиправне використання суб'єктом влади й управління свого службового становища всупереч інтересам служби і з корисливою метою, а також протиправне надання таким «особам» матеріальних, або інших переваг стороннім особам

за вирішення питань на їхню користь з використанням свого службового становища.

По-третє, при визначенні кримінологічного поняття «корупції» для розробки більш реальних профілактичних заходів слід враховувати сам зміст положень науки кримінології в Україні, в т. ч., щодо кримінально-правового характеру злочинності. Таким чином, поняття корупційної злочинності буде більш вузьким, спеціалізованим, тому що воно буде враховувати тільки ті вияви корупції, які передбачені в кримінальному законі України.

І, по-четверте, поняття корупції більш детально має бути закріплене в законі, оскільки сам термін буде використовуватись в усіх нормативних актах, і, в тому числі, враховуватись при створенні ефективної системи антикорупційної політики в Україні.

Автор підтримує позицію О. Дудорова [5], А. Беніцького, М. Мельніка [6] та інших, які слушно вважають, що зазначені вище злочини відносяться до складних, і боротьба з ними, а також їх розслідування без спеціальної підготовки державою слідчих та оперативних працівників належної користі не принесе [7].

Слід також мати на увазі, що проблеми боротьби з корупцією і відмиванням нетрудових доходів тісно пов’язані з механізмом протидії тінізації суспільно-економічних відносин. А такі кримінологічні категорії, як «корупція», «відмивання нетрудових доходів», «тіньова економіка», «капітали організованих злочинних формувань» тісно пов’язані між собою. Відсутність методологічної концепції оцінки такого взаємозв’язку як корупція і відмивання «брудних» грошей поставила перед кримінологами низку актуальних та досі невирішених проблем, які потребують негайного розв’язання. Це пов’язано із тим, що проблема протидії легалізації злочинно одержаних за допомогою корупції капіталів і криміналізації сфери функціонування фінансових структур все частіше стають предметом уваги не тільки правоохоронних органів, а й суспільства в цілому.

Різноманітні заходи управлінського, організаційного та правового характеру, що проводяться нашою державою у боротьбі із зазначеним злом, є явно недостатніми. Сьогодні, коли процеси глобалізації виводять тенденцію української економіки за суто національні межі, питання боротьби з корупцією і легалізацією злочинних доходів в Україні доцільно розглядати вже крізь призму проблем боротьби з національною і транснаціональною злочинністю. Посилення протидії зазначеному злу та перекриття каналів фінансування тероризму є однією з обов'язкових умов, які передбачені Конвенцією Ради Європи «Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом», Міжнародною конференцією ООН «Про боротьбу з фінансуванням тероризму», рекомендаціями Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням доходів (FATF) тощо [8].

В рамках виконання міжнародних вимог щодо боротьби з транснаціональною злочинністю, Україна прийняла низку законів, в т. ч. «Про боротьбу з корупцією» [9]. Проте відомо, що недостатньо прийняти хороший закон, треба його реалізувати. Автор згоден з думкою А. Волобуєва, що, власне, в організованій злочинності та посиленні її впливу полягає головна небезпека явища, яке визначається цим поняттям. Боротьба з корупцією і легалізацією злочинних доходів має на меті, насамперед, позбавити організовану злочинність економічної підтримки, і, як висловився А. Волобуєв, не дозволити відкрито і безперешкодно використовувати злочинно одержане майно [10, с. 54]. Наведене дає підстави стверджувати, що роль міжнародного права регулювання сфери боротьби з відмиванням «брудних» доходів поступово зростає. Саме міжнародні документи є основним інструментом протидії корупції, відмиванню нетрудових доходів як на внутрішньодержавному, так і на міжнародному рівнях.

Водночас, можна стверджувати, що належної боротьби з корупцією і побудови дієвої системи протидії відмиванню нетрудових доходів в нашій

державі усе ще не створено. Практика свідчить, що будь-які заходи щодо боротьби із вказаним злом будуть неефективні без належної співпраці з боку фінансових установ держави. Крім того, злочинні елементи мають доступ до необхідної інформації, незважаючи на комерційну та банківську таємницю, а допомагає у цьому корупційна діяльність працівників фінансових установ.

Важливим у боротьбі з корупцією і легалізацією злочинних доходів є також питання розподілу повноважень і відповідальності між контролюючими організаціями, які, на наш погляд, повинні одразу передавати до правоохоронних органів інформацію про підозрілі фінансові операції. В свою чергу, правоохоронці зазначені відомості мають проаналізувати, та, за наявності підстав, порушити кримінальну справу, потім – розслідувати її та передати до суду. Така система досить проста, проте ефективна. Вона не вимагає корінних змін в адміністративній системі держави, створення будь-яких нових організацій, а також, додаткового фінансування, що також важливо для нашої країни.

Серед спеціалізованих органів, які ведуть боротьбу з відмиванням «брудних» грошей, поряд із Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Державною податковою адміністрацією України, Національним банком України та іншими, можна виділити Державну службу фінансового моніторингу України

Водночас, слід відзначити, що не повинен залишатися осторонь і Національний банк України зі всією своєю системою. Організація первинного фінансового контролю повинна стати важливим компонентом, в т. ч., і національної програми боротьби з корупцією, легалізацією «брудних» грошей і організованою злочинністю в Україні в цілому.

Виходячи з усього вищенаведеного, слід же раз підкреслити що фінансовий контроль в державі має бути не лише обов’язковим елементом системи запобіжних заходів, а й ефективним засобом, «митними воротами» у боротьбі з економічними злочинами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухонос В. В. Правові заходи протидії корупції в Україні в сучасних умовах: науково-теоретичні аспекти : [монографія] / Віктор Володимирович Сухонос ; [наук. ред. Ю. С. Шемшученко]. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2015. – 74 с.

2. Монтескье Ш. Л. О духе законов / Ш. Л. Монтескье // Монтескье Ш. Л. Избранные произведения / Ш. Л. Монтескье ; [пер. с франц. ; ред. М. П. Баскин]. – М. : Ин-т философии АН СССР, 1955. – С. 159–730.

3. Корчагин А. Г. Сравнительное исследование коррупционных и служебных преступлений / А. Г. Корчагин, А. М. Иванов. – Владивосток : Изд-во Дальневосточного университета,2001. – 226 с.

4. Клейнер В. Корупція в Росії, Росія в корупції: чи є вихід / В. Клейнер // Питання економіки. – 2014. – № 6 – С. 81–96.

5. Дудоров О. «Брудні» кошти під забороною кримінального закону / О. Дудоров // Підприємство, господарство і право. – 2002. – № 4. – С. 120–121.

6. Мельнік М. І. Корупція, сутність поняття, заходи протидії. Монографія / М. І. Мельнік. – К. : Атіка, 2001. – 304 с.

7. Сухонос В. В. Корупція у фіскальній політиці: теоретичний концепт і перспективи подолання / Віктор Володимирович Сухонос // Фіскальна політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (24 листопада 2017 р.). – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 493–495.

8. Про сорок рекомендацій групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмивання грошей (FATF) : Постанова Кабміну України та Нацбанку України № 1124 від 28 серпня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 35. – Ст. 1630.

9. Про запобігання корупції : Закон України № 1700-VII від 14 жовтня 2014 р. : станом на 31 серпня 2018 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України, законодавство України. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18.

10. Волобуєв А. Протидія легалізації майна, здобутого злочинним шляхом: Проблеми та шляхи їх вирішення / А. Волобуєв // Вісник прокуратури. – 2003. – № 01. – С. 53–56.

Топчій Віталій Васильович
кандидат юридичних наук,
прокурор Київської обласної прокуратури.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СВІТОВИХ ЗАГРОЗ СУЧАСНОСТІ

В останні роки питання формування економічної безпеки держави є досить актуальним, адже завдяки своєму географічному положенню до України виникає великий інтерес з боку зарубіжних країн. Проте невизначеність власних позицій розвитку та відсутність чітких стратегічних планів розбудови економіки утворюється основа для встановлення економічної залежності країни. Разом з тим, детальне вивчення міжнародного досвіду показує, що забезпечення економічної безпеки у контексті національної економіки значно впливає на світовий авторитет країни. Враховуючи це врахування позитивного досвіду зарубіжних країн відносно економічної безпеки має бути одним з найважливіших напрямків у стратегії довгострокової перспективи розвитку національної економіки України [1].

Слід зазначити, що за даними Світового банку, 56% населення Земної кулі живуть в умовах бідності; 18% громадян ЄС змушено задовольняти менше 60% середнього доходу, що офіційно визнано порогом бідності; без соціальних трансферів, за даними Євростату, за межею бідності виявилися б 26% населення. Це означає, що понад 10 млн громадян ЄС не можуть існувати без соціальної допомоги. Нерозв'язаність проблеми зайнятості не дає можливості впоратися з масовим безробіттям. Рівень зайнятості в ЄС досягнув у 2008 р. 62,23% активного населення, серед жінок – лише 54%. Безробіття коливається навколо показника 10% (Іспанія – 12,6%, Франція – 9,5%), хоча завдяки стратегічно продуманій соціальній політиці ЄС вдалося досягти деякого її зниження. Так, рівень безробіття в червні 2009 р. зафіксовано на рівні 7,6% (у Єврозоні – 8,3%), тоді як рік тому це було відповідно 8,3% і 8,9% [2, с. 114].

Вирішення цих завдань дало б змогу за допомогою сучасної соціальної політики зміцнити національну й міжнародну безпеку, оскільки забезпечивши соціально-економічну стабільність, створюються широкі межі безпеки й сприятливе середовище для зовнішньополітичної й економічної діяльності. Однак на сьогодні, як уже згадувалося, не вирішено багато найважливіших проблем і не забезпечено захист цілих прошарків населення і соціальних груп навіть у найбільш благополучних регіонах. Отже, не знята загроза національної й міжнародної безпеки, що має економічне й соціальне коріння. Національні загрози в соціально-економічній сфері полягають у наявності безробіття, соціальному відторгненні, диференціації доходів, гендерному дисбалансі, недосконалості соціальної структури, управління. Гостро постає проблема бідності й соціальної відповідальності бізнесу й держави [3].

Інтернаціоналізація економіки й створення міжнародних ринків праці виявили потребу в якісно новій робочій силі, а це, у свою чергу, припускає серйозні зміни в системах освіти й професійної підготовки. Для вирішення

цих проблем потрібне об’єднання зусиль різних держав і міжнародних організацій. національної, так і міжнародної. Сьогодні джерелами такої загрози стають також корупція, організована злочинність, тероризм, неконтрольована міграція, екологічні катастрофи. Усе це пов’язано із соціальним тлом, на якому відбувається еволюція сучасного суспільства і, відповідно, припускає об’єднання, координацію зусиль і забезпечення стабільності й безпеки на базі співробітництва. Але при взаємодії держав і міжнародних об’єднань політикам та структурам виконавчої влади потрібна соціальна база, опираючись на яку вони можуть реалізувати свою стратегію. Така база може бути сформована лише тоді, коли всі основні складові сили суспільства будуть почувати себе захищеними, мати довіру до влади і делегувати їй мандат на забезпечення безпеки. Гарантією успіху політики сильної й дієздатної держави, військової в тому числі, є наявність міцної соціально-економічної бази, підтримки населення. Розвиток концепції безпеки на базі співробітництва пов’язане з тим, що сьогодні багато держав стурбовані не стільки проблемою захисту від військової загрози, скільки забезпеченням внутрішньої стабільності країни й регіону, де вони розташовані, і зацікавлені в стійкому економічному процвітанні [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гаман Н.О., Міжнародний досвід формування економічної безпеки держави: перспективи для України. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/38.pdf (дата звернення: 15.10.2018 р.)

2. Україна в 2009 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку : монографія / за заг. ред. Ю. Г. Рубана. Київ : НІСД, 2007. 538 с.

3. Дмитрук П.М. Особливості зарубіжної практики забезпечення безпеки в соціально-економічній сфері. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10dpmses.pdf (дата звернення: 15.10.2018 р.)

4. Економічна енциклопедія : в 3 т. / ред. кол. : С. В. Мочерний та ін. Київ : Академія, 2000. Т. 1. 864 с.

Топчій Василь Васильович
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та кримінології,
Університету державної фіскальної служби України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Важливою складовою розвитку законодавства є підвищення його якості на підставі досягнень науки кримінального права. Вирішення цієї проблеми передбачає здійснення ґрунтовних досліджень, у тому числі щодо злочинів, передбачених нормами КК України. Упорядкування системи цих суспільно небезпечних діянь на підставі обґрунтованих критеріїв сприятиме вирішенню багатьох теоретичних і практичних проблем [1].

Ситуація, що складається на сьогоднішній день у державі в умовах світової економічної кризи, і тенденції її розвитку свідчать про наявність низки факторів, які загрожують конституційним правам і свободам громадян, громадській злагоді, реалізації політичного та економічного курсу України. Тому існування і прогресивний розвиток нашої країни як суверенної держави залежить від здійснення цілеспрямованої політики щодо захисту її національних інтересів. Основи такої політики визначила Концепція (основи державної політики) національної безпеки України [2].

Концепція національної безпеки України повинна забезпечувати:

– єдність принципів формування і проведення державної політики національної безпеки;

– поєднання підходів до формування відповідної законодавчої бази, підготовки доктрин, стратегій, концепцій, державних і відомчих програм у різних сферах національної безпеки [2].

На підставі аналізу відомих теоретичних положень вважаємо, що в основу систематизації кримінально-правових норм, у тому числі тих, що передбачають відповідальність за злочини проти безпеки держави, має бути покладений об’єкт злочину як єдиний науково обґрунтований підхід до класифікації всієї сукупності злочинів. Залежно від ступеня узагальнення суспільних відносин у науці кримінального права найбільш поширеною є класифікація об’єктів злочину, відповідно до якої окрім загального, виділяють, родовий та безпосередній об’єкти [3, с. 9].

Визначаючи особливості об’єкта кримінально-правової охорони та об’єкта злочину, автори підручника «Українське кримінальне право. Загальна частина» наголошують на тому, що ці «терміни характеризують різні аспекти одного й того ж поняття, відображають поняття, які перебувають у співвідношенні роду та виду, а також одно порядкові видові поняття. Системо утворювальним є поняття «об’єкт злочину» – родове щодо поняття «об’єкт кримінально-правової охорони», таке, що виражає сутність, зміст і дійсність щодо всіх інших понять, які є відповідними за явищем, формою, можливістю» [4].

Наразі фінансова безпека є радше метою, аніж дієвим, ефективно працюючим інструментом.

Саме тому влада, фахівці, експерт неспільно та мають зробити рішучі кроки щодо удосконалення фінансової безпеки.

Зокрема, необхідно спільними зусиллями:

- розробити та запровадити дієві механізми попередження означених загроз;

- модернізувати законодавство;

- впровадити сучасні форми взаємодії різних владних структур та інституцій у питаннях фінансової безпеки та фінансового моніторингу;

- запобігти впливу російського капіталу у будь-яких формах на внутрішньо державні процеси в Україні.

Держава має гарантувати такий стан захищеності фінансових інтересів, який дасть змогу реформувати усі проблемні сфери суспільного життя, а відтак — подолати конфлікт на сході країни. Тільки за таких умов Україна матиме європейське майбутнє та стане цивілізованою правовою державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Чорний Р.Л. , Актуальні проблеми кримінально-правової охорони безпеки держави в інформаційній сфері. Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. 2013. Вип. 660. – С. 139-143 URL: http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/st/660/24.pdf (дата звернення 16.10.2018 р.)

2. Актуальні питання фінансової безпеки держави: збірник наук. пр. Міжнар. наук.-практ. інтер.-конф., м. Харків, 21 лют. 2014 р. Харків : ХНУВС, 2014. 309 с.

3. Гельфер, М.А. Советское уголовное право. Часть общая. Объект преступления. М.: М-во высш. и сред.спец. образования РСФСР. Всесоюз. юрид. заоч. ин-т., Вып. 5. 1960. – 20 с.

4. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. В. О. Навроцького. Київ : ЮрінкомІнтер, 2013. 157 с.

5. Фінансова безпека України: ключові виклики та завдання. URL: http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100006350-finansova-bezpeka-ukrayini-klyuchovi-vikliki-ta-zavdannya (дата звернення 16.10.2018 р.)

Трофімова Лариса Віталіївна,
суддя Черкаського ОАС,
к.ю.н., доцент, с.н.с.

ПУБЛІЧНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА У МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Положення Засад державної політики України в галузі прав людини, затверджених постановою Верховної Ради України 17.06.1999 №757-XIV є основою законотворчої діяльності в сфері прав і основних свобод людини, зокрема: забезпечення кодифікації законодавства про соціальний захист шляхом прийняття Соціального кодексу України. Концепція національної безпеки України, схвалена постановою Верховної Ради України 16.01.1997 (існування, самозбереження і прогресивний розвиток України як суверенної держави залежать від здійснення цілеспрямованої політики щодо захисту її національних інтересів). Національні інтереси – життєво важливі потреби людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет і добробут України, її прогресивний демократичний розвиток[1,с.36]. ЄСПЛ у рішенні у справі Pressos Compania Naviera S.A. and others проти Бельгії, 20.11.1995, №17849/9 зазначив: «Суд, вважаючи природним, що межі розсуду законодавчого органу в реалізації соціальної та економічної політики мають бути доволі широкими, поважатиме судження законодавчого органу про те, що відповідає «суспільному інтересу», якщо таке судження не виявиться явно безпідставним». Концепція національної безпеки України, що мала на меті забезпечити: єдність принципів формування і проведення державної політики національної безпеки; поєднання підходів до формування відповідної законодавчої бази, підготовки доктрин, стратегій, концепцій, державних і відомчих програм у різних сферах національної безпеки) втратила чинність на підставі Закону України «Про

основи національної безпеки України» №964-IV (діяв з 19.06.2003 до 21.06.2018). Закон України «Про національну безпеку України» відповідно до статей 1, 2, 17, 18 і 92 Конституції України визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики. Основними принципами, що визначають порядок формування державної політики у сферах національної безпеки і оборони, є: верховенство права, підзвітність, законність, прозорість та дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили; дотримання норм міжнародного права, розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони (ч.2 ст.3). Стратегія національної безпеки України – документ, що визначає актуальні загрози національній безпеці України та відповідні цілі, завдання, механізми захисту національних інтересів України та є основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки (п.19 ч.1 ст.1). Указом Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 затверджено СТРАТЕГІЮ національної безпеки України, де серед шляхів забезпечення економічної безпеки визначено: підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікації фінансових потоків; ефективного використання бюджетних коштів, дієвого контролю за станом державного боргу; стабілізації банківської системи, забезпечення прозорості грошово-кредитної політики та відновлення довіри до вітчизняних фінансових інститутів; системної протидії організованій економічній злочинності та «тінізації» економіки. Стратегія національної безпеки України спрямована на реалізацію до 2020 року визначених пріоритетів державної політики національної безпеки, а також реформ, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, ратифікованою Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII, і Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020». Основними цілями цієї Стратегії є: мінімізація загроз державному суверенітету та створення

умов для відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно-визнаного державного кордону України, гарантування мирного майбутнього України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави; утвердження прав і свобод людини і громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО.

Національна безпека є інтегральна характеристика безпеки людини, безпеки суспільства та державної безпеки, а її оптимальний рівень залежить від дотримання у процесі державного управління деякої оптимальної комбінації змінних у трикутнику: «національні інтереси» – «небезпеки щодо їх реалізації» – «можливості держави». Тому політика національної безпеки формується на основі результатів, що отримані за допомогою вказаної моделі, а її пріоритетом, як правило, є побудова системи національної безпеки, яка б гарантувала створення належних умов для підтримки бажаного рівня захищеності національних інтересів, забезпечення цілісності об’єктивно диференційованого суспільства[2]. Визначення поняття «система забезпечення національної безпеки» (СЗНБ) в законодавстві України відсутнє. Відповідно належним чином не визначено і механізм функціонування системи. Має місце розбалансування управління в системі забезпечення національної безпеки. Обов'язковою умовою ефективного функціонування системи національної безпеки, як і будь-якої іншої складної системи, виступає наявність чітко визначеної довгострокової стратегії (програми) [1] та визначають СЗНБ як сукупність суб’єктів національної безпеки, сил, засобів, методів, чинників, цілеспрямованих дій, які гарантують збереження і зміцнення національних цінностей, захист і прогресивний розвиток національних інтересів шляхом своєчасного виявлення, упередження, локалізації, нейтралізації, подолання внутрішніх і зовнішніх загроз, а також забезпечення ефективного функціонування самої системи

забезпечення національної безпеки України та її складових[1, с.37]. Ситник Г.П. пропонує розуміти СЗНБ як сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених механізмів (інституційних, організаційних, правових та інших) та суб'єктів забезпечення національної безпеки (посадові особи держави, органи державної влади та місцевого самоврядування, державні установи та заклади, сили та засоби сектору безпеки, інститути громадянського суспільства, окремі громадяни), які на основі чинного законодавства трансформують політику національної безпеки у цілеспрямовану скоординовану діяльність щодо реалізації національних інтересів. СЗНБ є не просто сукупність взаємодіючих структур, а й певного процесу формування правового поля та прийняття політичних рішень у сфері забезпечення національної безпеки. В структурі СЗНБ має бути підсистема, головною функцією якої є не тільки розробка та прийняття державно-управлінських рішень щодо реалізації політики національної безпеки, а й формування правового поля вказаної політики. Вказану функцію виконує система державного управління забезпеченням національної безпеки, що є підсистемою СЗНБ [3, с. 355-357]. Основними компонентами структури механізму забезпечення національної безпеки є: цілі функціонування системи, система суб'єктно-об'єктних відносин, способи та форми діяльності стосовно забезпечення безпеки. Потреби особистості, держави й суспільства у певній системі забезпечення національної безпеки не тільки детермінують цілі її формування, але й визначають і діяльність щодо їх реалізації. Стосовно об'єктів процесу забезпечення національної безпеки, то їх багаторівневість має свій прояв у диференціації: цінностей; діяльності стосовно забезпечення національної безпеки за ступенем її загальності та спеціалізації; носіїв системи забезпечення національної безпеки; умов, в яких здійснюється процес забезпечення національної безпеки[4]. В аналітичній доповіді НІСД у контексті визначення ефективності функціонування СЗНБ зазначено, зокрема про: «збалансований механізм стримувань і противаг у системі державної

влади, що визначає межі компетенції та порядок взаємодії між такими державними інститутами, як глава держави, уряд, парламент і судова система»[1]. Відповідно до правової позиції Конституційного Суду України, викладеної в Рішенні від 26.12.2011 № 20-рп/2011, передбачені законами соціально-економічні права не є абсолютними. Механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження балансу інтересів усього суспільства. Такі заходи можуть бути обумовлені необхідністю запобігання чи усунення реальних загроз економічній безпеці України, що згідно з частиною першою ст.17 Конституції України є найважливішою функцією держави»[5]. На підставі аналізу актуальних досліджень, судової практики, наукових публікацій, проблем невиконання остаточних рішень суду (у т.ч. ЄСПЛ) з урахуванням фінансових можливостей держави можна дійти висновку, що публічна фінансова політика у механізмі забезпечення національної безпеки держави є інституційною складовою СЗНБ та основою для заходів забезпечення прав і свобод людини і громадянина, проведення політики у сфері соціального захисту, збалансованості бюджетів, справедливого оподаткування. В інтегрованій системі механізму забезпечення національної безпеки публічна фінансова політика потребує наукового дослідження з огляду на актуальність гнучкого реагування на глобалізаційні виклики в інформаційному середовищі на основі вивчення розмаїття інтересів на основі потреб розвитку та координації між органами, суб’єктами, структурами із застосуванням системно-синергетичного підходу з метою формування чіткого механізму прийняття узгоджених рішень та дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України : аналіт. доп. / О. О. Резнікова, В. Ю. Цюкало,

В. О. Паливода, С. В. Дрьомов, С. В. Сьомін. – К. : НІСД, 2015. – 58 с. / [Електронне джерело] – Режим доступу: /http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/nac_bezp-182c8.pdf

2. Ситник Г.П. Інституційно-цивілізаційна парадигма дослідження проблем та державно-управлінських аспектів забезпечення національної безпеки / [Електронне джерело] – Режим доступу: http://dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=144%3A2011-06-06-10-33-20&catid=38%3A2010-09-14-11-22-47&Itemid=71&lang=en

3. Государственное управление в сфере национальной безопасности : словарь-справочник / состав. : Г.П. Сытник, В.И. Абрамов, В.Ф. Смолянюк и др.; под общ. редакцией Г.П. Сытника. – К.: НАДУ, 2012. – 496 с.

4. Дзьобань О.П. Механізм забезпечення національної безпеки: теоретичне підґрунтя розуміння/ [Електронне джерело] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NND_2009/Philosophia/42675.doc.htm

5. Рішення Конституційного Суду України 25.01.2012 № 3-рп/2012 /[Електронне джерело] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-12

Хом'як Максим Богданович,
Шклярук Олександр Валерійович
курсанти взводу ПМПФ-16-3
факультету податкової міліції
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Бойко – Слобожан Олена Олександрівна
Кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

КОНЦЕПЦІЯ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Підвищення ефективності функціонування контролюючих органів залишається пріоритетним і водночас складним завданням у діяльності контрольних та правоохоронних відомств багатьох країн світу. В Україні на сьогодні нагальною та актуальною стала проблема вдосконалення стратегічно важливого органу фінансового контролю, а саме Державної фіскальної служби України як одного з найважливіших органів забезпечення фінансової безпеки України. Передумовою реформування системи фінансового контролю стало впровадження в Україні системи європейських стандартів, з метою вступу нашої держави до Європейського Союзу.

Задовольнити нові управлінські стандарти формами і методами, засобами, що діяли в командно-адміністративній системі фінансового контролю, виявилося невдалим. Це зумовило необхідність впровадження у нашій країні сучасної форми фінансового контролю [1].

Державна фіскальна служба України – один із найголовніших державних органів влади у сфері фінансового контролю, який на теперішній час знаходиться в стані реформації.

Отже дослідження проблем, пов'язаних з роллю, функціями, завданнями Державної фіскальної служби України, визначенням перспектив її розвитку є актуальним на сьогодні.

Стратегією сталого розвитку «Україна-2020» (схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015) та Планом заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» у 2015 році (затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 4 березня 2015 р. № 213-р) визначено завдання Уряду щодо реформування державного фінансового контролю та бюджетних відносин в напряму наближення стандартів і процедур їх діяльності до вимог Міжнародної організації органів публічного аудиту (INTOSAI) [3].

Реорганізація органу державного фінансового контролю – це не зміна вивіски, а модернізація і вдосконалення його функцій, імплементація поширених у світі стандартів і процедур, зміна акцентів від виявлення фінансових злочинів та покарання винних на попередження можливих фінансових порушень у роботі органів публічної влади та державних підприємств [1].

Важливим кроком для реформування фіскальної служби стало ухвалення КМУ концепції реформування ДФС, яку розробило Міністерство фінансів беручи до уваги рекомендації міжнародних партнерів України, зокрема Міжнародного валютного фонду, Митно-прикордонної служби США, Міністерства фінансів США та Європейської Комісії. Окрім того, при розробці було використано ряд міжнародних документів, а саме зведені митні стандарти ЕС (Customs Blueprints) та зведені фіскальні стандарти ЕС (Fiscal Blueprints).

Уряд прагне зробити реформу фіскальної служби максимально відкритою та ефективною. Для цього було розроблено комплексний документ, який передбачає довгострокове та всеохоплююче бачення розвитку Фіскальної служби. Концепція є базою для підготовки детального плану дій з її імплементації. Концепція передбачає реформування ключових сфер роботи ДФС, а саме: оптимізація структури, інформаційні технології, антикорупційні заходи, розвиток персоналу та оплата праці, прозорість реформи та її комунікація [2].

Концепція передбачає конкретні кроки, які повинні бути зроблені в митному блоці та податковому блоці ДФС, серед яких: впровадження інституту Уповноважених економічних операторів, впровадження єдинних стандартиів визначення митної вартості, класифікації товарів, обмін інформацією з іноземними митними адміністраціями, розробка автоматизованих рішень для блокування ризикових митних операцій, забезпечення балансу процедур на етапі митного оформлення та пост-митного контролю, виконання вимог Податкового кодексу та реалізація повнофункціонального "електронного кабінету платника", удосконалення роботи Центрів обслуговування платників, впровадження повноцінного ризик орієнтованого підходу щодо аудиту, розширення електронних камеральних перевірок та скорочення документальних перевірок, підписання угоди щодо автоматичного обміну фінансовою інформацією, зміцнення функції контролю ТЦО шляхом збільшення кількості та компетенції відповідного персоналу, моніторинг результативності розгляду судами спорів, що пройшли процедуру адміністративного оскарження та інші, проведення регулярної оцінки задоволеності бізнесу рівнем роботи ДФС, формування іміджу ДФС як професійного та сервісного органу.

Концепція закладає рамку реформування ДФС і виводить на більш якісний рівень системних змін. Наявність Концепції як комплексного бачення допоможе краще координувати дії Уряду та Парламенту щодо її

імплементації, а також залучати міжнародну технічну допомогу. Крім того, Концепція є базою для розробки деталізованих планів реформи ДФС. України.

Даний документ передбачає, що послідовна імплементація реформи відбуватиметься із залученням міжнародної технічної допомоги.

Отже, у зв'язку із необхідністю реформування Державної фіскальної служби необхідно розробити науково обґрунтовані пропозиції та оновити відповідну нормативно-правову базу задля більш ефективного та результативного реформування органу, з метою забезпечення збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, ефективним використанням коштів та майна, що свою чергу знизить кількість не розкритих злочинів у економічної сфері. До того ж при проведенні реформ слід керуватися не лише даною концепцією, а звертати увагу й вивчати зарубіжний досвіт високорозвинених країн з метою наближення фінансового контролю в Україні до рівня міжнародного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми реорганізації органу державного фінансового контролю та його взаємодія з правоохоронними органами [Електронний ресурс]: - Режим доступу : http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2016-5/doc/4/51.pdf

2. Концепція реформування ДФС [Електронний ресурс]: - Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=249858653

3. Указом Президента України "Про Стратерію сталого розвитку "Україна-2020"" від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]:- Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015

Шакірова Олена Вадимівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Білоусюк Вікторія Василівна,
здобувач першого(бакалаврського) рівня вищої освіти

УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ У КОНТЕКСТІ ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Забезпечення національної фінансової безпеки – одна з найважливіших функції держави, реалізація якої покликана посилювати її позиції на міжнародній арені. Проблема незабезпечення фінансової безпеки держави є особливо актуальною для країн з транзитивною економікою, у яких система державних фінансів не є стійкою, що, зокрема, стосується й України.

Основним чинником незабезпечення національної фінансової безпеки є несплата податків. Ухилення від сплати податків - це цілеспрямовані дії платника податків, які дозволяють платнику податків уникнути або зменшити його виплати до бюджету.

Ці дії характеризуються такими обов'язковими ознаками як активні дії платника податків та їх спрямованістю на зниження розміру податкових відрахувань. Іншими словами, суб'єкт розглянутих нами відносин повинен діяти умисно, заздалегідь усвідомлюючи характер своїх дій, бажаючи настання певних наслідків і свідомо допускаючи їх, що і є передумовою виникнення чималої кількості конфліктних ситуацій щодо даної проблематики [1, с.32].

На даний час спостерігається розвиток податкового законодавства, зменшення прогалин у даній галузі права, але це не означає, що

скорочуються випадки порушення прав фізичних і юридичних осіб незаконними актами податкових органів, діями чи бездіяльністю посадових та службових осіб цих органів. Основним гарантом закріплених за громадянами правових можливостей виступає держава Україна, яка вимагає неухильного дотримання законності, насамперед, від службових осіб державних органів.

Ухилення від сплати податків має негативні наслідки як для національної фінансової безпеки, так і для держави в цілому. Наслідком цього виступають призупинення реалізації деяких державних програм, невиплата заробітної плати працівникам бюджетної сфери і т.і. [2, с.249]. Окрім того, несплата податків може мати серйозні економічні наслідки у вигляді порушення принципів конкуренції. Два однакових підприємства, що займаються, наприклад, виробництвом певних товарів, будуть перебувати в нерівних умовах у разі ухилення одного з них від обов'язкових податкових платежів [3].

Фіскальна служба в Україні на практиці поєднує поняття “мінімізація (уникнення) податків”, “оптимізація оподаткування” з поняттям “ухилення від оподаткування”. Схеми оптимізації та мінімізації оподаткування зводяться до застосування методів: заниження ціни реалізації продукції і послуг; використання транзитних фірм (через які пропускають грошові потоки); застосування розрахунків за операціями з цінними паперами; придбання сумнівних з точки зору фактичного надання і використання в господарській діяльності послуг [4, с.122].

Практики серед чинників, що спонукають платників ухилятися від сплати податків, виділяли: кількість податків та рівень податкових ставок; складність у розрахунках податкових сум; високий рівень нестабільності податкового законодавства; нераціональну структуру оподаткування; неефективність податкової служби; низький рівень суспільної свідомості щодо необхідності сплачувати податки; рівень довіри платників до владних

структур, що виконують функцію розподілу коштів, отриманих від податків; рівень корупції в державі [5, с.23]. На нашу думку, ухилення від сплати податків також зумовлені низькою прибутковістю бізнесу та рівнем заробітної плати.

З метою мінімізації ризику використання пільги, як інструменту ухилення від сплати податку на прибуток, необхідно пільгові напрями вкладання прибутку обмежити інвестиціями на придбання або створення виробничих основних засобів (які не були в експлуатації), а стандартну ставку сплати податку на прибуток підвищити до 26%. По-перше, запровадження зниженої ставки обов'язково буде мати наслідком зменшення податкових надходжень до бюджету, а підвищена стандартна ставка частково компенсуватиме ці втрати. По-друге, різниця між стандартною та зниженою ставками оподаткування прибутку забезпечуватиме необхідний стимулятивний ефект, адже якщо підприємство розподілятиме прибуток на інші цілі, ніж інвестиції в оновлення основного капіталу, воно сплачуватиме податок на прибуток за стандартною ставкою [6, с.147-149].

Отже, нашій державі необхідно боротися з недоліками у сфері оподаткування, оскільки для будь-якої економіки незаконна мінімізація податкових платежів є надзвичайно негативним явищем,що вливає на рівень національної фінансової безпеки України. Для зменшення проявів незаконної мінімізації оподаткування, необхідно зацікавити платників податків. Найбільш дієвим способом зменшення рівня порушень податкового законодавства завжди було і буде зменшення податкових ставок та застосування відповідних податкових пільг [7]. Також необхідно проводити роз'яснювальну роботу з платниками податків для підвищення податкової культури в суспільстві, запровадити та розробити загальнонаціональну програму формування належної податкової культури на державному рівні. Доцільно також створити відповідну інформаційну базу підприємств, організацій, установ і громадян України, які ухиляються від сплати податків,

для подальшого використання цієї інформації регулюючими органами в разі вирішення такими фізичними та юридичними особами створювати нові суб'єкти господарської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шлемко В.Т, Зінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрями забезпечення / В.Т.Шлемко, І.Ф.Зінько // Монографія- Житомир: Полісся, 2004. – 348 с.

2.Лосєва Ю.М. Тіньова економіка як фактор впливу на податкову безпеку держави / Ю.М. Лосєва // Фінансова система України. Проблеми та перспективи розвитку. – ТОВ «ДКС центр», 2010. – С. 248–250.

3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277

4.Ревак І.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект / І.О. Ревак // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 2. – С. 241.

5.Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні / О.І. Барановський // Видавництво Національного університету внутрішніх справ. – 2000.– С. 26.

6.Паєнтко Т.В. Реформування оподаткування доходів і доданої вартості в контексті легалізації фінансових потоків / Т.В. Паєнтко // Бізнес Інформ : міжнар. наук. екон. журнал. – 2014. – № 1. – С. 266.

7. Кміть В.М. Суть та основні методи боротьби з незаконною мінімізацією оподаткування в Україні. URL: http://www.nauka.com/34_NIK_2017/.doc.htm (дата звернення: 05.10.2018).

Шаламай Юрій Олегович,
студент Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Стріяшко Галина Миколаївна,**
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансового права,
Університет держаної фіскальної служби України

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Митний контроль займає важливе місце у сфері здійснення митної політики будь-якої країни. Держави зацікавлені, щоб зовнішньоекономічна діяльність здійснювалася відповідно до встановленого порядку, який мають знати і якого повинні дотримуватися учасники зовнішньоекономічної діяльності. Це можливо за умови правильного митного оформлення товарів і транспортних засобів, що стають предметом митного контролю.

Актуальність обраної теми зумовлена, тим, що реалізація митної політики держави не можлива без здійснення митного контролю, а також, тим, що митний контроль є важливим способом забезпечення дотримання митного законодавства в країні.

Мета даного дослідження - визначити напрямки вдосконалення процедур митного контролю в Україні, а також з'ясувати ефективність вже існуючих форм митного контролю. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

1. Розкрити поняття митного контролю.
2. З'ясувати шляхи вдосконалення митного контролю в Україні.
3. Дослідити ефективність електронного декларування товарів.
4. Визначити, що має бути спрощено під час процедури митного контролю.

Питання особливостей проведення митного контролю та шляхів його вдосконалення розглядалися в публікаціях таких авторів як Л.К. Воронова, С.Д. Герчаківський, О.А. Гончарук, О.Б. Дем'янюк, Н.М. Єсипчук, А.І. Крисоватий, Д.С. Олійник, Н.В. Пігарєва та ін.

Проте, формування ефективних підходів в напрямку вдосконалення процедур митного контролю потребує врахування сучасних прийомів та використання комплексних заходів з урахуванням оновлень чинного законодавства в митній сфері.

Одним із останніх кроків вдосконалення митного законодавства в Україні стало прийняття нової редакції Митного кодексу України, який вступив в дію з 01.06.2012 р.

Відповідно до норм чинного Митного кодексу України, митний контроль - це сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку [1].

Важливим напрямом вдосконалення процедури митного контролю є впровадження у дію повномасштабного електронного декларування товарів. За умов електронного декларування немає потреби особисто приносити до митниці необхідні для митного оформлення документи. Майже весь процес документообігу відбувається виключно в електронному вигляді.

Повномасштабне впровадження електронного декларування дасть змогу заощадити значну частину бюджетних коштів, які призначалися раніше на створення паперових варіантів документообігу в сфері фіскальної політики. Впровадження електронних технологій повинно носити міжвідомчий характер, оскільки державні органи взаємодіють між собою. Відсталість одних сфер стримує використання сучасних технологій та динамічний розвиток інших сфер [2].

Ще одним шляхом вдосконалення процедур митного контролю, поряд із електронним декларуванням, є спрощення процедур, необхідних для митного оформлення. Скорочення переліку документів, необхідних для митного контролю, означає можливість виведення їх за межі митного оформлення. Результатом таких дій повинно стати прискорення митних процедур, зокрема, у пунктах пропуску на митному кордоні, зменшення затримок і простоїв товарів, що прискорить процес наповнення державного бюджету.

Проте, в обов'язковому порядку повинні залишитись документи, які спрямовані на захист життя і здоров'я громадян. До них належать: дозволи на переміщення через митний кордон наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, які видаються Державним комітетом України з питань контролю за наркотиками, реєстраційні посвідчення на лікарські засоби. Необхідними є документи, які використовуються у нетарифному регулюванні при митному оформленні: ліцензії Мінекономіки на експорт та імпорт товарів, документи з експортного контролю товарів, дозволи Національного банку на переміщення валютних цінностей [3].

Вдосконалення процедур митного контролю, з одного боку, і необхідність створення сприятливих умов для нарощування товарообігу учасниками зовнішньоекономічної діяльності з іншого, знайшло реалізацію у створенні та функціонуванні в нашій державі вантажних митних комплексів, автопортів, автотерміналів.

У вантажних митних комплексах (ВМК), автопортах, автотерміналах передбачено наявність і функціонування: системи електронного обліку перепусток для транспортних засобів, що переміщуються територією ВМК, та безперешкодний доступ до цієї системи посадових осіб митних органів; контрольно-пропускної системи на в'їзді та виїзді з ВМК, до якої входять засоби автоматичного зчитування реєстраційних номерних знаків транспортних засобів та електронні ваги з функцією автоматичного внесення

інформації про реєстраційний номер транспортного засобу та його загальну вагу до системи електронного обліку [4].

Таким чином, запровадження єдиного порядку функціонування у ВМК, автопортах, автотерміналах системи електронного обліку товарів і транспортних засобів дозволить мінімізувати спроби несанкціонованого вилучення з території таких об'єктів товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем; знаходження на територіях ВМК товарів, ввезених з порушення митних правил; впливу людського фактору на процес прийняття рішення щодо пропуску транспортних засобів на території ВМК.

Проведений аналіз дозволяє зробити такі висновки. Пріоритетними напрямками вдосконалення процедур митного контролю є:

- повномасштабне впровадження процедур електронного декларування товарів;

- спрощення процедур митного контролю, необхідних для митного оформлення, а саме скорочення переліку документів, необхідних для митного контролю;

- вдосконалення діяльності вантажних митних комплексів, автопортів, автотерміналів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року//Відомості Верховної Ради України, 2012, № 48, ст. 552.

2. Електронне декларування товарів URL: http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/7257.

3. Митні документи та специфіка їх оформлення URL: https://pidruchniki.com/19170806/ekonomika/mitni_dokumenti_spetsifika_oformlennya.

4. Вантажний митний комплекс як важливий елемент митної інфраструктури URL: http://firearticles.com/pravo/32-vantazhnij-mitnij-kompleks-yak-vazhlivij-element-mitnoyi-infrastrukturi-spivak-i-v.html

Шинкарьов Андрій Миколайович,
магістр державного управління,
аспірант Національної академії державного управління
при Президентові України

ФІНАНСОВА ВЗАЄМОДІЯ ТА БЕЗПЕКА МІЖСЕКТОРАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Налагодження фінансового партнерства на місцевому рівні вимагає довіри, взаємної зацікавленості, внеску кожного партнеру в спільну справу. Фінансове партнерство передбачає прагнення об'єднання зусиль і місцевих ресурсів, енергії, знань, досвіду різних груп, кожна з яких приносить у партнерство щось своє, цінне і неповторне. Це певні мережі, але не лише просто скоординованих дій різних сторін, це насамперед спільна відповідальність за фінансовий результат. Як правило, говорять про фінансове партнерство як той спосіб взаємодії, який найбільше враховує рівність сторін − як в плані участі у процесі, так і в плані користі, яку отримують сторони.

Відзначимо. що сьогодні все частіше говорять про міжсекторальне фінансове партнерство – партнерство органів влади, місцевої громади та їх об`єднань, бізнес сектору, й особливо на місцях. Як і сам термін "партнерство", міжсекторальне партнерство має різні визначення. Згідно з однією з версій міжсекторальне партнерство − це спільна дія "трьох або більше організацій, що представляють державний, приватний і волонтерський сектори, які надають свої різноманітні ресурси для просування спільного бачення, що має чітко визначені цілі і задачі. В

ідеальному світі метою фінансового партнерства мало б бути створення ініціативи, у рамках якої партнери співпрацювали б у досягненні спільних цілей і задач, і відтак − створювали б більше, ніж просту суму своїх зусиль. У реальному житті часто трапляється так, що фінансове партнерство − це просто ініціатива, яка існує як формальна структура, що збирає разом різні групи фінансових інтересів. Форум лідерів бізнесу імені Принца Уельського (Велика Британія), який займався розвитком стратегічного партнерства в Центральній та Східній Європі, дає таке визначення: "Міжсекторальне партнерство − це формалізовані міжсекторальні стосунки між окремими особами і групами, у яких очікування і зобов'язання узгоджуються заздалегідь, і в основі яких лежить елемент спільного здобутку (ризику). Це − стосунки, побудовані на виконанні зобов'язання чи завдання". Якщо умови цього визначення не виконуються, то, на думку його авторів, така взаємодія не є партнерством.

Безпека взаємодії інститутів громадянського суспільства та їх міжсекторальне суспільне партнерство, соціальна єдність і сприяння сталому економічному розвитку є одним з найгостріших питань для України, зокрема в сфері фінансових відносин. Саме тому особливої ваги набуває пошук можливостей для діалогу та порозуміння між різними групами інтересів у суспільстві та розвиток різних механізмів і фінансових моделей, які можуть прискорити сучасний процес оновлення національної господарської системи. Налагодження суспільного партнерства − один з необхідних та актуальних на сьогодні механізмів публічного управління та адміністрування, зокрема в сфері фінансових взіємовідносин на місцевому рівні.

Суспільне фінансове партнерство – це не є щось задане раз і назавжди, це – живий процес. Як умова діяльності суспільне фінансове партнерство означає об`єднання фінансових зусиль заради разом визначених цілей, тобто згоду на ефективну співпрацю. Як процес, партнерство передбачає низку спільних дій, спільний пошук шляхів розв`язання наявних проблем чи нових

можливостей та їх реалізацію. У суспільному фінансовому партнерстві немає другорядного. Важливим є як процес налагодження партнерства, розвитку стосунків та узвичаєння діалогу, так і спільна фінансова діяльність, що є результатом цього процесу. Суспільне партнерство може бути і метою діяльності, і механізмом досягнення цілей. Особливо це стає очевидним, коли завдання полягає у налагодженні порозуміння, наближенні сторін, створенні умов для змін [1].

Дедалі частіше в Європі говорять саме про безпекове фінансове партнерство як механізму розвитку соціальної єдності та вирішення соціальних проблем, залучення груп, які раніше потерпали від вимушеної маргінальності, недостатньої уваги, а іноді − і відверто ворожого ставлення з боку решти суспільства. Метою фінансового партнерства на місцевому рівні виступає "об`єднання енергії, навичок та ресурсів ключових акторів: організацій публічного сектора, профспілок, волонтерських організацій, груп представників місцевих громад, − у розвитку та реалізації місцевих стратегій для подолання безробіття, бідності та соціального виключення. Таке фінансове партнерство має різні форми та покриває широкий спектр соціальних, економічних проблем, проблем охорони навколишнього середовища" [2].

Відносини взаємовпливу сторін є динамічними та відкритими, зумовленими наявними ціннісними орієнтаціями, політичною культурою суспільства як цілого. Спільна робота дозволяє дійти згоди про спільні цінності і принципи, виробити спільні цілі та задачі, заходи і програми діяльності. Вона допомагає долати бар'єри між владою та людьми, ізоляцію окремих груп і більш прозоро та відповідально розподіляти ресурси задля більш ефективного вирішення проблем. Фінансове партнерство виникає, коли беруться за справу, яку самотужки вирішити неможливо. Часто один сектор − чи то влада, чи неурядові об'єднання, чи бізнес − не можуть дати відповіді, які задовольнили б усіх. Відтак, міжсекторальне фінансове

партнерство не просто гасло, а необхідна умова сталого розвитку. Нові можливості для діалогу між різними "зацікавленими сторонами" суспільства дозволяють розглянути різні підходи, залучити свіжі ідеї та нові людські ресурси. Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, максимальне врахування усіх законних інтересів і створення фінансових в безпечних умов для постійного зростання не можливе без партнерства між усіма секторами суспільства. Завдяки відмінностям між ними, кожен із секторів має унікальні знання, досвід і різні фінансові ресурси, які мають бути використані для розвитку громади. Тож, на зміну протистоянню та конкуренції секторів приходить взаємодоповнення і фінансове партнерство. Органи влади мають відповідні повноваження щодо прийняття рішень і фінансові ресурси для втілення цих рішень у життя. Організації громадянського суспільства мають досвід, активістів, тісні стосунки з людьми, які потребують вирішення нагальних проблем.

Відзначимо, що одним із важливих елементів налагодження якісного діалогу між суспільними та міжсекторальними фінансовими партнерами є ефективна комунікація – уміння слухати та чути, обмінюватися інформацією, поширювати спільно прийняті ключові меседжі. Адже якісній співпраці значною мірою заважають стереотипи, особливо між секторами «громада – влада» і «громада – бізнес», хоча і в медіа ставлення до громадських організацій дуже часто упереджене – їх не вважають за професіоналів, їх діяльність вважається несерйозною або й нікому не потрібною справою. Такий стереотип існує частково та внаслідок функціонування на ринку недобросовісних, безвідповідальних, «кишенькових», політично заангажованих громадських активістів і організацій, що автоматично кидає тінь і на інших представників «третього сектору». Саме тому вже на етапі напрацювання домовленостей інституціям громадянського суспільства важливо правильно донести інформацію про себе, свої цінності й цілі, а

також чітко проговорити, яку підтримку вони очікують від потенційних фінансових партнерів і що самі готові робити у вирішенні певних завдань.

Сучасний досвід свідчить, що саме громадські організації приносять у партнерство з владою та особливо на місцевому рівні необхідні фінансові узгодження. Голос кожного члена громади має право бути почутим − і у цьому допомагають громадські організації [3].

Міжсекторальне фінансове партнерство – це насамперед механізм створення нових можливостей і порозуміння, руйнація стереотипів, зміна ставлення, відхід від акцентування стосунків залежності й підпорядкування, розвиток навичок спільної діяльності та об`єднання заради змін на краще. Суспільне та міжсекторальне партнерство це демократія в дії за сучасних умов складних процесів реформування в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воротін В. Є. Модернізація сфери освіти та науки як об’єкта державного управління: конкурентні переваги для України / В.Є. Воротін / Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України, 2017. - № 6. – С. 153-160.

2. Воротін В.Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій. – К., Вид-во УАДУ. – 2002 р., 392 с.

3.Міністри та державні секретарі: питання взаємодії (матеріали науково-експертного обговорення) / Заг. ред. Т. В. Мотренка, В. Є. Воротіна. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2017. – 46 с. – (Сер.: Законодавчі аспекти державного управління та місцевого самоврядування. – Вип. 2).

Шмигельська Оксана Дмитрівна,
студентка групи ПМФ-18-1
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Гарбінська-Руденко А.В.,**
доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

СУТНІСТЬ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА» ТА «ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА»

На сьогоднішній день фіскальна політика в Україні переходить у якісно новий вимір розвитку, що певним чином викликає труднощі у її реалізації. У першу чергу такі труднощі пов'язані з необхідністю гармонізації вітчизняного податкового законодавства із законодавством ЄС, виконання вимог МВФ, відновлення підприємницької та інвестиційної активності, недопущення погіршення рівня життя населення тощо. Тобто назріла необхідність гармонізації фіскальних інтересів різних економічних суб'єктів, які мають різні цільові характеристики розвитку.

Фіскальна політика – це урядовий вплив на економіку через оподаткування, формування обсягу і структури державних витрат з метою забезпечення належного рівня зайнятості, запобігання і обмеження інфляції та згубного впливу циклічних коливань [1, с. 79].

Фіскальна політика зумовлює використання можливостей уряду формувати податки і витрачати кошти державного бюджету для регулювання рівня ділової активності і розв'язання різноманітних соціальних проблем, тобто це система регулювання, пов'язана з урядовими видатками і податками. Основним важелем фіскальної політики держави є зміна структури податків і, насамперед, зміна податкових ставок згідно з метою

уряду. Проведення фіскальної політики – прерогатива законодавчих органів влади країни, оскільки якраз вони контролюють оподаткування і витрати коштів з нього.

Формуючи фіскальну політику, держава має додержуватись балансу між оптимальним обсягом надходжень, необхідних для повноцінного виконання державою своїх функцій, та фінансовими потребами реального сектору, тобто сприяти здійсненню не лише простого, але й розширеного відтворення, які дадуть змогу українському суспільству відповідати основним світовим тенденціям та стандартам. Тому обидва складника фіскальної політики держави (політика державних доходів та політика державних витрат) мають забезпечувати такий розвиток економіки, за якого можливе створення необхідних фінансових умов для соціально-економічної стабільності та розвитку держави в цілому та її окремих складових, збереження цілісності та єдності фінансової системи, успішного протистояння внутрішнім та зовнішнім загрозам України та її суб'єктам. При цьому необхідно враховувати, що кризовий стан держави та економіки, загальні помилки у фіскальній політиці та загальна слабкість системи державного управління неминуче призводять до кризи системи податкових надходжень, перетворюючи її на реальну або потенційну загрозу державі та органам влади, позбавляючи їх фінансових ресурсів [1, с. 84].

Однією із складових фіскальної політики держави є податкова політика. До основних проблем, з якими вона стикається на даному етапі розвитку, можна віднести недосконалість законодавчої бази та високий рівень тінізації економіки.

Вдосконалення податкової системи набуває особливо важливого значення і є важливим аспектом суспільно-економічних перетворень в Україні. Удосконалення системи оподаткування повинно здійснюватися, виходячи зі стратегічних цілей нашої держави – побудови

конкурентоспроможної соціально орієнтованої ринкової економіки й інтеграції у європейське співтовариство [2, с. 48].

Головним завданням у реформуванні податкової політики повинна стати переорієнтація податкової системи із суто фіскальних цілей на стимулювання економічною зростання. Здійснити це можна насамперед шляхом послаблення податковою тягаря економіки частки податків у ВВП. Зниження ставок податків сприятиме пожвавленню підприємницької активності і в підсумку не зменшить, а навпаки, збільшить податкові надходження до бюджету. Стимулюючий вплив матиме й радикальне скорочення пільг: крім соціального ефекту (утвердження принципу справедливості в оподаткуванні) воно сприятиме розширенню бази оподаткування, зменшить можливості для ухилення від сплати податків. Як свідчить досвід багатьох країн, стабільність і помірність системи оподаткування дають кращий і триваліший стимулюючий ефект, ніж податкові пільги [3, с. 28].

Таким чином, основними завданнями удосконалення податкової системи повинні стати такі:

- вдосконалення нормативно-законодавчої бази у сфері оподаткування. Це пояснюється тим, що нестабільність податкового законодавства суттєво ускладнює процедуру планування та прогнозування майбутньої діяльності, навіть на нетривалі періоди та погіршує адаптивні функції економічних агентів і збільшує ризики розвитку;
- підвищення ефективності системи адміністрування податків. Як показує статистика, за обтяжливістю для бізнесу податкова система України займає останні місця у міжнародних рейтингах конкурентоспроможності;
- детінізація економіки. Підприємства, які ухиляються від оподаткування, посилюють власні конкурентні позиції не за рахунок удосконалення управлінських й виробничих процесів, а внаслідок лобіювання особливих відносин із владою. Створюються штучні передумови

для продовження діяльності неефективних підприємств або виробництва непридатних товарів і послуг;

- з метою розвитку та відродження депресивних регіонів, слід запровадити відновлення спеціальних економічних зон (СЕЗ), територій пріоритетного розвитку (ТПР) і технопарків. Застосування особливих умов оподаткування заохочує притік капіталу до галузей чи регіонів із більш сприятливим податковим режимом, що може загрожувати структурними та територіальними дисбалансами. Тому розвиток спеціальних економічних зон та інших територій необхідно детально проаналізувати;
- науково обґрунтована система надання податкових пільг. Галузеві пільги найменш ефективні, оскільки їх результативність залежить від правильного визначення пріоритетних галузей. Більш обґрунтованим є надання податкових пільг молодим галузям, які мають реальні можливості стати конкурентоспроможними і потребують державної підтримки та захисту від конкуренції з боку розвинених країн [4, с. 97].

Таким чином, податкова система України потребує подальшого удосконалення, що пояснюється наступним: забезпечення використання конкурентоспроможності національної економіки значною мірою визначається ефективністю системи оподаткування. Зараз в Україні розпочався новий етап реформування податкової системи, що потребує теоретичного переосмислення проблем оподаткування. До 2018 року податкову політику буде реформовано на підставі Стратегії реформування податкової системи України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Дмитренко Г. Роль фіскальної політики в антициклічному регулюванні економіки / Г. Дмитренко // Вісник Національної академії державного управління. – 2009. – № 3. – С. 79–84.

2. Молдован О. О. Стратегія реформування системи державних фінансів України: завдання, пріоритети, механізми : аналіт. доп. / О. О. Молдован. – К.: НІСД, 2014. – С. 48.

3. Гасанов С. С. Напрями формування фіскальної політики в аспекті асоціації України з ЄС / Гасанов С. С., Кудряшов В. П., Балакін Р. Л. // Фінанси України. – 2014. – № 1. – С. 28.

4. Опарін В. М. Фінансовий потенціал України : методологічні засади визначення, кількісні параметри та напрями його нарощування / В. М. Опарін, С. С. Шумська; за заг. ред. А. І. Даниленка // Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації. – Том 1. – Київ : Фенікс, 2008. – С. 97.

Шопіна Ірина Миколаївна,
доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри адміністративно-правових
дисциплін Львівського державного
університету внутрішніх справ України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

8 липня 2018 року набув чинності Закон України «Про національну безпеку України», яким національна безпека України визначена як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. До національних інтересів вказаним правовим актом віднесено у тому числі сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення [1]. Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від

26 травня 2015 року №287/2015, підвищення стійкості національної економіки до негативних зовнішніх впливів, диверсифікація зовнішніх ринків, торговельних та фінансових потоків проголошені ключовими заходами забезпечення економічної безпеки [2].

Як відомо, з лютого 2014 року триває російська збройна агресія проти нашої держави. Логічно було б припустити, що це сприятиме певним змінам у розумінні захищеності фінансових інтересів України як основи фінансової безпеки. Однак, за даними Державної служби статистики України, у січні-квітні 2018 р. імпорт російських товарів протягом вказаного періоду зріс на 31 відсоток до 2,56 мільярда доларів. Негативне сальдо торгівлі з Росією досягло за чотири місяці таким чином вдвічі гірше аналогічного показника минулого року. При цьому експорт українських товарів до Росії скоротився порівняно з аналогічним періодом минулого року на шість відсотків, до 1,19 мільярда доларів [3]. Аналіз ринку послуг також свідчить про динамічне зростання прибутку підприємств, власниками яких є російські компанії. Так, наприклад, дохід компанії Vodafone, 100% акцій якої належать російському підприємству «Мобільні ТелеСистеми», у 1 кварталі 2018 року збільшився порівняно з минулим роком та склав 2,9 млрд грн, у цілому ж за 2017 рік ця компанія отримала 2,2 млрд грн чистого прибутку [4].

Уявляє інтерес, що з початку російської окупації Донбасу «МТС-Vodafone» на територіях так званих ЛДНР став єдиним оператором, який не зазнав так званої націоналізації. Експерти пояснюють це як економічними причинами, так і використанням технологічних можливостей оператора для отримання інформації російськими спецслужбами.

Дещо схожа ситуація спостерігається щодо телекомункаційної компанії Київстар, за тим винятком, що доля російського власника, коропрації Альфагруп, складає в ній не 100%, а 47,9% [5].

Аналіз цих тенденцій свідчить, що громадяни України як споживачі товарів та послуг сприяють якщо не зростанню, то збереженню економічної

стабільності держави-агресора, зміцнюючи тим самим фінансову безпеку Російської Федерації. Безумовно, в умовах монополізації деяких ринків, зокрема, ринку телекомунікаційних послуг, український споживач має обмежений вибір варіантів поведінки. Отже, інтереси національної безпеки потребують вжиття комплексу заходів для зниження частки російських товарів та послуг на ринках України.

Радою національної безпеки і оборони у 2017-2018 роках було прийнято низку рішень щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), затверджених відповідними указами Президента України [6, 7 та ін.]. На нашу думку, необхідно продовжувати такі заходи, постійно здійснюючи моніторинг динаміки ринків товарів та послуг з позицій національної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1 Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. Голос України. 07.07.2018. №122.

2. Стратегія національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 26 травня 2015 року №287/2015. Офіційний вісник України. 2015. № 43. Ст.1353.

3. Зовнішня торгівля України товарами у січні–квітні 2018 року: Експрес-випуск Державної служби статистики України від 14.06.2018 203/0/08.2вн-18. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2018/06/100.pdf.

4. Vodafone збільшив інвестиції, дохід і операційну ефективність: звіт за 1 квартал 2018 року. URL: https://techtoday.in.ua/vodafone-news/vodafone-zbilshiv-investitsiyi-dohid-i-operatsiynu-efektivnist-zvit-za-1-kvartal-2018-roku-98785.html

5. Private Joint Stock Company Kyivstar. Consolidated Financial Statements In accordance with International Financial Reporting Standards and Independent

Auditor's Report, 31 December 2016. URL: https://cdn.kyivstar.ua/sites/default/files/about/partners/ks_fs_2016_signed.pdf.

6. Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій): Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 червня 2018 року: введено в дію Указом Президента України від 21 червня 2018 року № 176/2018. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0007525-18.

7. Про застосування та скасування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій): Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 травня 2018 року: введено в дію Указом Президента України від від 14 травня 2018 року № 126/2018. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006525-18.

Шостак Марія Олександрівна
здобувач другого (магістерського)рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Чайка Вікторія Вікторівна**
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В НІДЕРЛАНДАХ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

З огляду на те, що Україна, модернізуючи свою податкову систему, протягом тривалого часу тісно співпрацює з податківцями Нідерландів, доцільно розглянути особливості податкової системи та структуру податкової служби цієї країни.

Сучасна податкова система Нідерландів формувалася тривалий час. У 2001 р. податкове законодавство Нідерландів зазнало суттєвих змін у зв'язку з проведенням податкової реформи. Сфера оподаткування у цій країні регулюється як внутрішніми актами податкового законодавства (зокрема, Законом про податок з доходів фізичних осіб 2001 р., Законом про податок на прибуток корпорацій 1969 р., Загальним законом, що регулює національні податки 1959 р. зі змінами від 1 квітня 2002 р. [1]), так і міжнародними актами податкового законодавства (двосторонніми договорами Нідерландів про уникнення подвійного оподаткування, податковими директивами ЄС).

До основних податків у Нідерландах належать: податок на доходи фізичних осіб, податок на дохід корпорацій, податок на додану вартість. Водночас у країні стягуються податки на багатство, спадщину та дарування, на передачу нерухомості [2]. Особливостями податкової системи Нідерландів є відсутність податку на відсотки, роялті; відсутність місцевих податків на прибуток. Іноземні працівники, які мають спеціальні знання, мають можливість отримати 30 % податкову знижку.

Функції з розроблення та реалізації податкової політики покладені на Міністерство фінансів Нідерландів. Основне завдання міністерства у роботі з платниками податків формулюється так: підтримувати та посилювати бажання платників податків виконувати свої податкові зобов'язання.

Податкова та митна адміністрація є частиною національного уряду та підпорядковується Міністерству фінансів Нідерландів. Щороку вона бере участь у розробленні та впровадженні Податкового плану, що готується урядом. Їй притаманні 3 основні цінності: надійність, обережність та відповідальність. Податкова та митна адміністрація контактує практично з усіма громадянами та компаніями Нідерландів та щороку вимірює рівень задоволеності платниками податків, бенефіціарами, митними клієнтами та постачальниками послуг щодо діяльності податкових органів. Фінансовий моніторинг включає такі теми, як оцінка послуги, оцінка процедури

декларування, податкова моральність та дотримання податкового законодавства [3].

Податкова та митна адміністрація забезпечує реалізацію таких завдань:

1) збір державних податків, страхових внесків, національних страхових внесків та страхових внесків працівників;

2) перевірка відповідності законодавству щодо імпорту, експорту та транзиту товарів та законодавства у галузі економіки, економічного планування та фінансової недоторканності;

3) контроль над доходами;

4) контроль за надходженням податків і зборів.

Для виконання завдань у складі Податкової та митної адміністрації є чотири організаційні підрозділи:

1) щодо податків;

2) щодо соціальних виплат;

3) митниця – дбає про збирання внутрішніх акцизів та європейських імпортних мит. Митниця також перевіряє, чи відповідні товари відповідають вимогам в галузі безпеки, здоров'я, економіки та довкілля.

4) FIOD – слідча організація податкових органів, головним завданням якої є запобігання та боротьба з фіскальним і фінансовим шахрайством [3].

FIOD має шість регіонів та більше 1100 співробітників; офіси розташовані в різних місцях у Нідерландах. Керівництво та центральний персонал базуються в Утрехті. Крім того, в FIOD є свої власні пункти тримання під вартою. Цей орган інтенсивно співпрацює з податковими органами та іншими наглядовими органами, такими як Адміністрація Нідерландів з фінансових ринків, Поліція Нідерландів, відділ фінансової розвідки (ПФР-Нідерланди). FIOD укладає річні угоди з наглядовими органами та прокуратурою про розширення меж повноважень на різні райони [4].

Для посадових та службових осіб FIOD законодавством Нідерландів встановлені певні критерії. Наприклад, немає прав на роботу в таких органах особа, яка має судимість. Разом з тим необхідно пройти внутрішню підготовку для розслідувань та, у разі потреби, детективну підготовку.

На виявленні та боротьбі з шахрайством великої і організованої злочинності, шахрайства з ПДВ у FIOD спеціалізується команда кримінальної розвідки (TCI). Команда використовує інформаторів. Це люди, які можуть і хочуть розповісти про злочин, але які не хочуть бути свідками. Співробітниками TCI гарантовано конфіденційність їх особистих даних. Таким чином, особа інформатора завжди є анонімною. Навіть суддя не знає, хто давав інформацію [4].

Плідна співпраця контролюючих органів у сфері оподаткування України з Податковою та митною адміністрацією Нідерландів розпочалась ще у 1997 р., а з 1999 р. стала постійною. З жовтня 2000 по грудень 2004 р. в державній податковій адміністрації України працювали постійні радники Податкової та Митної адміністрації Нідерландів.

У 2013-2015 роках між Міністерством доходів і зборів України та Податковою і митною адміністрацією Міністерства фінансів Королівства Нідерланди у м. Гаазі було підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо технічного співробітництва. Його метою було посилення співробітництва між податковими органами України та Королівства Нідерланди у сфері обміну досвідом з різних питань адміністрування податків, надання технічної та консультативної допомоги, організація спільних навчань та інших заходів [5].

12 березня 2018 року Міністерство фінансів України та Королівство Нідерландів підписали протокол про внесення змін до Конвенції між Україною і Королівством Нідерландів про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно. Такі зміни дозволять запобігати ухиленням від сплати

податків з одночасним зменшенням тиску на законослухняних платників податків; усунути податкову дискримінацію та покращити співробітництво між податковими органами. Україна та Нідерланди мають здійснити внутрішньо державні процедури, необхідні для ратифікації даного протоколу [6].

Ураховуючи досвід роботи Податкової та Митної адміністрації Нідерландів, актуальним для ДФС України є посилення взаємодії податківців з іншими органами державної влади та приватним сектором. Обмін професійним досвідом є важливою складовою міжнародного співробітництва, що сприяє подальшому вдосконаленню вітчизняної системи оподаткування, створенню ефективних механізмів адміністрування податків в Україні. Подальше співробітництво доцільно проводити за такими напрямами: удосконалення управління людськими ресурсами, фінансовий моніторинг діяльності податкових органів, розроблення заходів щодо запобігання фіскальному шахрайству. У подальших дослідженнях доцільно зосередити увагу на аналізі досвіду роботи податкових органів Нідерландів та вивченні можливостей його використання у процесі модернізації Державної фіскальної служби України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Taxes, benefits and allowances. URL: https://www.government.nl/topics/taxation-and-businesses (дата звернення: 14.11.2018).

2. Види податків у Нідерландах.URL:https://pidruchniki.com/12120124/finansi/vidi_podatkiv_niderlandah (дата звернення: 14.11.2018).

3. Over de Belastingdienst. URL: https://over-ons.belastingdienst.nl/over-de-belastingdienst/ (дата звернення: 14.11.2018).

4. Wat doet de FIOD? Signaleren van nieuwe trends. URL: https://www.fiod.nl/wat-doet-de-fiod/ (дата звернення: 14.11.2018).

5. Меморандум про взаєморозуміння щодо технічного співробітництва у 2013 - 2015 роках між Міністерством доходів і зборів України та Податковою і митною адміністрацією Міністерства Фінансів Королівства Нідерланди від 12.09.2013. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528_038 (дата звернення: 14.11.2018).

6. Україна та Нідерланди удосконалили механізм уникнення подвійного оподаткування. URL: https://ligazakon.net/lawnews/doc/NZ181483 (дата звернення: 14.11.2018).

Шуляка Анастасія Володимирівна
Каток Даніїл Сергійович
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти,
Навчально-наукового інституту права,
Національного університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник: **Фоменко Юлія Олександрівна**,
старший викладач кафедри фінансового права
Національного університету державної фіскальної служби України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

За останні десятиліття розвиток технологій у світі набув такого масштабу, що інновації потрапляють навіть у самі звичайні речі для пересічного громадянина. Так, наприклад, сталось з розрахунками в інтернеті. Фінансові операції, проведені online вже сягають міліардних об’ємів. Велика кількість інтернет валют, віртуальних валют чи криптовалют почали витісняти звичні нам грошові одиниці.

Останні кілька років великої популярності набули так звані криптовалюти. Криптовалюта - це платіжний засіб, що має, однак, ряд

принципових відмінностей від традиційних валют і платіжних систем. Одна з найголовніших відмінностей - це децентралізованість самої структури. У системі криптовалюти немає єдиного центру або банку - вся мережа працює на основі тимчасової мережі (P2P), що представляє собою систему рівноправних клієнтських програм. Кожна клієнтська програма криптовалюти, в свою чергу, представляє собою самодостатню структуру, що підключається до глобальної криптовалютної мережі, яка працює повністю автоматично в цілодобовому режимі. Саме своєю децентралізацією і неможливістю контролю з боку влади вона набула такої широкої популярності. Найпопулярнішими на сьогодні є Bitcoin, Ethereum або Ripple. Неможливістю контролю транзакцій і неіснуючої правової системи, дана валюта стала головним замінником коштів серед нелегальних структур. Купівля та продаж наркотичних речовин, зброї, документів, спонсорування тероризму, на кінець і хабарі. Все це дало поштовх, щоб держави почали реагувати на “неіснуючу валюту”. Сьогодні загальна капіталізація криптовалют становить практично 30 міліардів доларів США. [1]

Влітку 2017 року Служба безпеки України вилучила техніку по добуванню криптовалют у ряда фізичних осіб та навіть в лабораторіях університетів, спираючись на незаконність дій та статтю 32 «Грошова одиниця» Закону України «Про Національний банк України». В статті сказано: «Грошовою одиницею України є гривня, що дорівнює 100 копійкам. Випуск та обіг на території України інших грошових одиниць і використання грошових сурогатів як засобу платежу забороняються. Офіційне співвідношення між гривнею та золотом або іншими дорогоцінними металами не встановлюється» [2].

Саме на випуск та обіг посилаються правоохоронні органи України. На мою думку, проблемою є те, що в даних випадках особи, які займались так званим добуванням криптовалюти, не використовували її як засіб для розрахунку, а тільки займались добуванням. І довести вину буде

проблематично, так як є потреба довести, що біткоїни, які добували фізичні особи, заміняли національну валюту на території України. Дійсно, Законом України не передбачено використання криптовалют. Взагалі, саме роз'яснення що таке криптовалюта і як вона може використовуватись на території України немає ні в постановах Національного банку України, ні в законі України, ні навіть в інших нормативно-правових актах.

Більшість провідних країн починають налагоджувати правові механізми для криптовалют, так як їх об'єми є досить великими, щоб з ними не рахуватись. Наприклад сполучені Штати Америки визначили біткоіни в якості компанії, яка надає фінансові послуги, Канадське агентство з доходів класифікувало біткоіни як товар, в Англії біткойни вважаються приватними коштами, тобто ПДВ знімається тільки з тих, хто надає будь-які послуги або продає товари за біткоіни, і ще існує досить багато таких прикладів. А ось Європейський Суд, постановив, що біткоін звільняється від сплати ПДВ, так як закон про ПДВ в країнах Європейського союзу відноситься тільки на постачання товарів і надання послуг. Деякі штати Америки прийняли біткоін як офіційний засіб розрахунку. А Служба внутрішніх доходів США випустила рекомендації по внесенню в декларації доходів і витрат у вигляді біткоіна. Азійські країни також офіційно починають брати до уваги криптовалюти як іноземну валюту, дозволяючи при цьому проводити фінансові операції.

Українське питання правового регулювання криптовалют все ще залишається відкритим. Для надання статусу криптовалютам потрібно внести зміни до Закону України «Про Національний банк України». Перш за все визначити положення, що таке криптовалюта, що має право називатись криптовалютою, прирівняти її до іноземної валюти. І дозволити розрахунки нею як іноземною валютою по національному курсу до гривні. Такі правові аспекти нададуть можливість проводити операції в криптовалютах без обмежень. Для оподаткування можна враховувати криптовалюту як іноземну

валюту і використовувати ті ж закони, що і до валютних операцій. Щодо добування криптовалют, це питання є вже складнішим, служби, які добувають криптовалюти потрібно звільнити від податку, так як це не є товар чи послуга. А повинні сплачувати податки тільки при продажу чи наданні послуг. Все ж можна обмежити для регуляції криптовалюти і вкласти її в рамки іноземної валюти. Головним завданням є внесення змін до законодавства, яке б регулювало питання, пов'язані взагалі з поняттям криптовалюти.

Більшість аналітиків стверджує, що за криптовалютами майбутнє і наша держава повинна, бути далекоглядною, тому затягувати внесення криптовалют до правових норм не потрібно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. URL: https://www.forbes.com/forbes/2011/0509/technologypsilocybin-bitcoins-gavin-andresen-crypto-currency.html (дата звернення 07.11.2018)

2.Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/679-14 (дата зверненя 07.11.2018)

Юрченко Аліна Михайлівна
старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
факультету підготовки, перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової міліції

ВНУТРІШНІ ТА ЗОВНІШНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Фінансова безпека – це найважливіша складова економічної безпеки в умовах ринкової економіки, яка включає: – стан фінансів і фінансових інститутів, при якому забезпечується гарантований захист національних економічних інтересів; – гармонійний і соціально спрямований розвиток

національної економіки, фінансової системи і всієї сукупності фінансових відносин і процесів у державі; – готовність і здатність фінансових інститутів створювати механізми реалізації та захисту інтересів розвитку національних фінансів; – підтримка соціально-політичної стабільності суспільства; – формування необхідного економічного потенціалу і фінансових умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи навіть при найбільш несприятливих варіантах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів і успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам фінансової безпеки [1].

На фінансову безпеку держави впливає дія численних ендогенних та екзогенних умов і факторів, тому забезпечення її дієвої системи, перш за все, вимагає систематизації та класифікації явищ та подій, настання яких прямо чи опосередковано становить загрозу інтересам суб'єктів фінансових відносин, унеможливлюючи їх реалізацію, чи елемента фінансово- кредитної сфери, виокремлення позитивних та негативних тенденцій, які ними зумовлені, що має важливе значення для розробки рекомендацій та прийняття рішень.

На сьогодні не існує єдиної точки зору серед науковців щодо класифікації загроз фінансовій безпеці держави. Проте найбільш поширеною у вітчизняній та зарубіжній практиці є їх класифікація за джерелом виникнення (на зовнішні та внутрішні).

Серед внутрішніх загроз фінансовій безпеці України можна виділити такі: недосконала фінансово-бюджетна система, неефективність системи контролю за витратами бюджетних коштів, невчасне прийняття Державного бюджету; непродумана грошово-кредитна політика держави; неефективність податкової системи, масове ухилення від сплати податків; надмірний дефіцит Державного бюджету та переважно емісійне його покриття; зростання «тіньової» економіки, посилення її криміналізації; необґрунтоване зростання цін на споживчому ринку, відсутність паритету цін на сільськогосподарську

та промислову продукції; істотна виснаженість ключових джерел фінансових ресурсів – прибутку суб'єктів господарювання, доходів бюджетів усіх рівнів, амортизаційних відрахувань, ресурсів цільових фондів та ін.; нелегальний вивіз з України капіталу, переховування валютних коштів за кордоном; недостатній державний контроль за здійсненням експорту та імпорту; нерозвиненість сучасної інфраструктури підтримки конкурентоспроможності українського експорту.

До зовнішніх загроз фінансової безпеки в Україні належать: нерозвиненість сучасної фінансової інфраструктури; зростання зовнішньої заборгованості; нераціональне використання іноземних кредитів; нерегульований приплив в Україну іноземного капіталу та надання йому переваги порівняно з вітчизняним; надмірна відкритість економіки України, не виважена лібералізація зовнішньоекономічної діяльності; відсутність експортно-імпортної збалансованості.

Значна увага сучасних науковців приділена саме аналізу внутрішнім та зовнішнім загрозам. Так, Г.А. Смоквіна [2] серед головних причин виникнення внутрішніх загроз фінансової безпеки України, виділяє наступні:

неадекватна фінансово – економічна політика держави; помилки, зловживання та інші відхилення (безгосподарність, різноманітні економічні злочини, тощо) в управлінні фінансової системи держави; скорочення використовуваної ресурсної основи у фінансово – кредитній сфері діяльності для виходу з економічної кризи та успішного проведення подальших реформ; розвал фінансово – кредитної системи і послаблення її стабілізуючих функцій у сфері виконання та формування бюджету; низький рівень соціальної орієнтованості економіки; падіння платоспроможності населення; скорочення ролі внутрішніх соціально – економічних стимуляторів економічного зростання; зростання економічної злочинності, корупції; зростання фінансових втрат в результаті збільшення масштабів і поглиблення

соціальної напруженості в сфері економічних відносин; недосконаліть механізмів формування економічної політики держави тощо.

До найважливіших зовнішніх загроз фінансовій безпеці України можна віднести: − зростання зовнішньої фінансової заборгованості України, посилення її залежності від іноземних кредитів; − не чітко спрямована зовнішньоекономічна політика України; − залежність України від монополістичної політики Російської Федерації щодо експорту газу; − відсутність умов для забезпечення експортної активності та надмірна імпортозалежність економіки України. Кожна із наведених загроз має різне значення, але в будь-якому випадку воно впливатиме на фінансову безпеку нашої держави.

Виділяють наступні заходи щодо зміцнення фінансової безпеки України:

1. Реформування бюджетної системи;
2. Удосконалення монетарної політики;
3. Удосконалення валютної політики;
4. Регулювання фондового ринку;
5. Регулювання корпоративних відносин;
6. Регулювання страхового ринку [3, с. 5].

Окрім вище перелічених заходіть необхідно зазначити, що вкрай важливим питанням забезпечення фінансової безпеки держави є врегулювання мирного стану на сході країни (м. Донецьк та м. Луганськ).

Із проведеного нами аналізу внутрішніх та зовнішніх загроз фінансової безпеки держави ми дійшли до висновку, що нашій державі необхідно переглянути урядовий курс і в найближчий час провести реформи в бюджетній, борговій, грошово-кредитній, зовнішньоекономічній, валютній сферах. Нормативно-правову базу яка регулює фінансову безпеку нашої держави необхідно переглянути та удосконалювати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Сиволап, Л. А. Аналіз фінансової безпеки України [Текст] / Л. А. Сиволап // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2015. – № 1(1). – С. 61-66.

2. Смоквіна Г.А. Фінансова тбезпека як стратегічна складова економічної безпеки України / Г.А. Смоквіна // Економіка: реалії часу. − 2014. –No 3(13). − С. 30-36.

3. Луцик-Дубова Т.О. Основні пріоритети зміцнення фінансової безпеки України / Т. О . Луцик-Дубова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. – Сер.: Економічні науки. – Кіровоград . – 2012. – Вип. 22, ч. II. – С. 1-7.

Якимчук Наталія Яківна,
д.ю.н., професор, професор кафедри фінансового
права юридичного факультету Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Фінансова безпека держави є комплексним поняттям, яке включає безпеку та стабільність фінансової системи і передусім системи публічних фінансів, в якій відповідно до законодавства є активними суб'єктами держава, Автономна Республіка Крим (АРК) та територіальні громади. Територіальні громади як суб'єкти фінансового права є окремими власниками, за якими майно та кошти бюджету закріплюються на праві комунальної власності, можуть власні та закріплені доходи місцевих бюджетів, брати місцеві запозичення, виступати гарантом виконання зобов'язань суб'єктами комунального сектору економіки тощо. Що важливо,

відповідно до закріпленого в Бюджетному кодексі України (БК України) принципу самостійності бюджетів “Держава коштами державного бюджету не несе відповідальності за бюджетні зобов'язання органів влади АРК та органів місцевого самоврядування. Органи влади АРК та органи місцевого самоврядування коштами відповідних місцевих бюджетів не несуть відповідальності за бюджетні зобов'язання одне одного, а також за бюджетні зобов'язання держави” (п. 3 ч. 1 ст. 7 БК України). Цей же принцип відтворено в ст. 176 Цивільного кодексу України (ЦК України). Можна відмітити наступні основні елементи фінансової спроможності територіальних громад:

1) дохідна спроможність забезпечення функцій та завдань, що забезпечується закріпленням за територіальними громадами відповідних джерел доходів бюджету, зокрема власних доходів, закріплених доходів (передусім частки загальнодержавних податків і зборів) та регулюючих доходів). Незважаючи на те, що в державі відбувається реформа, спрямована на формування об’єднаних територіальних громад та фінансову децентралізацію, процес об’єднання ще не завершився і ми спостерігаємо відсутність рівності в правах, зокрема і в частині отримання доходів бюджетів, між територіальними громадами, в зв’язку з чим, склад доходів загального фонду бюджетів міст республіканського АРК та облас-ного значення, міст Києва та Севастополя, районних бюджетів, бюджетів об’єднаних територіальних громад визначено в ст. 64 БК України, окремі питан¬ня доходів загального фонду бюджетів територіальної громади міста Києва та бюджетів об’єднаних територіальних громад визначені в ст. 66 БК України, а бюджетів міст районного значення, сільських і селищних бюджетів – в ст. 69 БК України;

2) видаткова спроможність, що забезпечується правом органів місцевого самоврядування визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України, правом відповідних місцевих

рад самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети;

3) платоспроможність, спроможність брати на себе зобов`язання. Слід зазначити, що законодавець закріпив рівні права територіальних громад, що реалізуються в особі органів місцевого самоврядування та відповідних бюджетних осіб в таких сферах: 1) на взяття бюджетних зобов'язань відповідно до встановлених бюджетних призначень та бюджетних асигнувань; 2) на отримання бюджетних позик. Проте саме з метою забезпечення фінансової безпеки та недопущення фінансової неспроможності територіальних громад встановлено відмінності в правах щодо взяття інших зобов'язань, Зокрема є відмінності в закріплені права на взяття місцевого запозичення, в наслідок чого може виникати боргове зобов'язання – зобов'язання позичальника перед кредитором за кредитом (позикою), що виникло внаслідок випуску і розміщення боргових цінних паперів та/або укладання кредитних договорів. Відповідно: 1) зовнішні місцеві запозичення можуть брати виключно Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Київська, Севастопольська міські ради, міські ради міст обласного значення (ч. 3 ст. 16 БК України); 2) внутрішні місцеві запозичення можуть брати Верховна Рада Автономної Республіки Крим та міські ради. При цьому право на здійснення місцевих запозичень у межах, визначених рішенням про місцевий бюджет, з урахуванням ст. 74 БК України належить Автономній Республіці Крим, територіальній громаді міста в особі керівника місцевого фінансового органу за дорученням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, міської ради;

4) спроможність як гаранта забезпечувати виконання зобов'язань суб'єктами комунального сектору економіки. Аналогічно спостерігається нерівність територіальних громад в правах, зокрема, щодо права виступати гарантом у відносинах місцевої гарантії. В такі відносини окрім Автономної республіки Крим можуть вступати виключно територіальні громади міст (ч. 2

ст. 17 БК України), для забезпечення повного або часткового виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України, що належать до комунального сектору економіки. Слід зазначити, що в БК України інститут поручительства згадується в контексті зобов’язань державних підприємств (п. 12 ч. 1 ст. 38 БК України), однак відсутня пряма заборона виступати в такій ролі державі чи територіальним громадам, мало того держава, Автономна Республіка Крим та територіальні громади визначні учасниками цивільних відносин (ст. 2 ЦК України), і, зокрема територіальні громади діють у цивільних відносинах на рівних правах з іншими учасниками цих відносин (ч. 1 ст. 169 ЦК України) і набувають і здійснюють цивільні права та обов'язки через органи місцевого самоврядування у межах їхньої компетенції, встановленої законом (ч. 1 ст. 172 ЦК України);

5) дієздатність та деліктоздатність як фактори фінансової спроможності територіальної громади окреслюється тим, що територіальні громади відповідають за своїми зобов'язаннями своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення (ч. 1 ст. 175 ЦК України). Держава лише у виключних випадках відповідає за зобов’язаннями територіальних громад (наприклад у випадку, передбаченому абз. 3 пп. 4 п. 24 Розділу VI БК України). Оскільки це питання нами вже досліджувалось [1], лише зауважимо, що територіальні громади, які входять до об’єднаної територіальної громади, після об’єднання втрачають індивідуальну дієздатність та деліктоздатність. Відповідно до ч. 3 ст. 8 Закону України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” об’єднана територіальна громада є правонаступником територіальних громад, що об’єдналися [2], а тому до неї переходять усі боргові та гарантійні зобов’язання міста, що входить до такого об’єднання, проте вона на сьогодні не має прав в сфері взяття місцевих запозичень чи надання місцевих гарантій, оскільки в ст. 16 та 17 БК України такі права реалізуються радами міст, проте таке право, нашу думку, за ними має бути закріплено, зважаючи на

децентралізацію та «урівнювання» в правах територіальних громад міст обласного значення та об'єднаних територіальних громад.

Важливо відмітити, що фінансова спроможність територіальних громад є окремим і спеціальним предметом аналізу. Так, відповідно до абз. 13 ст. 4 Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів" [3] територіальна громада, яка здійснює випуск облігацій місцевої позики, проходить рейтингову оцінку емітента, а також визначається рейтингова оцінка облігацій місцевої позики як цінних паперів. Національна шкала, а також поділ кожної групи рівнів на відповідні рівні затверджується Кабінетом Міністрів України. Вважаємо, що недоліком законодавства є відсутність чітко закріпленого обов'язку щодо проходження рейтингової оцінки фінансової спроможності усіма територіальними громадами, які вступають у відносини зовнішніх місцевих запозичень та зовнішніх місцевих гарантій, а також вважаємо за доцільне встановлення рівня кредитного рейтингу територіальної громади, при наявності якого територіальна громада буде мати можливість брати нові боргові та гарантійні зобов'язання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Якимчук Н. Я. Юридична відповідальність територіальних громад: окремі проблеми теорії / Н.Я. Якимчук // Права людини та публічне врядування. Збірник матеріалів всеукраїнського форуму, 15 березня 2018 р., м. Чернівці. – Чернівці : Технодрук, 2018. – 192 с. - С. 30-34.

2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 року № 157-VIII. – URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19

3. Про державне регулювання ринку цінних паперів: Закон України від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР.- URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр

Яфонкін Анатолій Олексійович,
кандидат юридичних наук,
доцент, професор кафедри військової
підготовки Університету державної
фіскальної служби України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Загострення економічної кризи, яка почалася у 2014 році в Україні, вкрай негативно впливає як на економіку в цілому, так і на економічний розвиток держави.

Слід зазначити, що економічна безпека держави безпосередньо залежить від стану його фінансової безпеки, без всебічного забезпечення якої важко вирішувати поставлені перед Україною завдання щодо гарантії сталості соціально-економічної системи держави, вдосконалення структури народного господарства, захищеності його від зовнішніх та внутрішніх загроз, подолання кризових явищ в економіці і соціальній сфері.

Необхідно вказати, що кредитна політика держави та тривале домінування фінансового сектора над реальною економікою мають суто фінансовий характер і тому мають пряме відношення до стану фінансової безпеки держави в цілому і суб'єктів господарювання зокрема.

Одним із шляхів виходу із кризи в зазначеній сфері має стати створення потужної системи фінансової безпеки держави, відкритості національної економіки для інвестицій та забезпечення її конкурентоспроможності, захист фінансової сфери та ефективна взаємодія України з міжнародними фінансовими та економічними структурами.

Для ефективного вирішення поставлених завдань державі вкрай важливо наявність ефективного нормативно-правового забезпечення та реальні механізми їх впровадження в життя.

Проблемам забезпечення фінансової безпеки держави було приділено наукові праці як вітчизняних, так й зарубіжних вчених таких як: Е. Альтман, О. Барановський, М. Білик, С. Воронцов, Я. Жаліло, М. Зубок, М. Єрмошенко, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранушенко, А. Семеног, В. Шлемка, І. Бінька, Ю. Петроченко, С. Пиріжків, Б. Райзберг, В. Свінціцький, А. Сухоруков, В. Сенчагов, Р. Таффлер, Е. Уткін та інші, які безперечно внесли певний вклад в дослідження зазначеної сфери.

До недавнього часу думка науковців була зосереджена виключно на економічній безпеці. Нині все більше з них наголошують на необхідності забезпечення фінансової безпеки, як окремої складової економічної безпеки, що має відповідати за безпеку фінансових відносин[1].

Так, А. Семеног у своєму дослідженні на основі аналізу наукових джерел розглянув сутність та значення фінансової безпеки держави її основні цілі та характеристики функціонування фінансової безпеки держави, навів основні елементи системи управління фінансовою безпекою держави, наголосив на принципах її забезпечення з урахуванням фінансових інтересів та загроз державі [2].

Особливо цікавим є трактування М.Д. Білика, який визначає ключові риси фінансової безпеки суб’єктів підприємництва, які полягають у наступному: забезпечується рівноважний та стійкий фінансовий стан; сприяє ефективній діяльності суб’єкта господарювання; діагностує на ранніх стадіях проблемні місця в діяльності підприємства; нейтралізує кризи та запобігає банкрутству [1].

Проведене дослідження наукових праць засвідчує різноманітність думок щодо економічної сутності поняття фінансової безпеки. Важливим недоліком більшості трактувань є відсутність взаємозв’язку фінансової

безпеки держави з фінансовою безпекою інших учасників ринкового середовища [3].

Аналіз наукових праць вчених дозволило зробити висновок, що під фінансовою безпекою вони розуміють такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та її зростання [4].

Таким чином, підвищення рівня фінансової безпеки як складової економічної безпеки держави потребує комплексних, системних дій, спрямовані на вдосконалення механізмів її забезпечення у сфері бюджетної та монетарної політики, фондового ринку, а також у сфері регулювання корпоративного сектору економіки тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білик М. Д. Роль стабільної діяльності підприємств у їх фінансовій безпеці / М. Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. пр. / Н.-д. екон. ін-т ; редкол.: І. Г. Манцуров (голов. ред.) [та ін.]. – Київ : НДЕІ, 2008. – Вип. 5. – С. 51-56.

2. Семеног, А.Ю. Сутність та значення фінансової безпеки держави [Текст] / А.Ю. Семеног, А.В. Хомутенко, В.Ю. Барвінок // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2018. – Вип. 29, Ч.2. – С. 117-120.

3. В.Г. Маргасова. Теоретичні засади визначення сутності поняття «Фінансова безпека» / В.Г. Маргасова, А. В. Роговий, / Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2010. – №3(7). – С.212-125.

4. Шлемко В.Г. Економічна безпека України: сутність і напрями забезпечення / В.Г.Шлемко, І.Ф. Бінько: монографія. – К: НІСД, 1997. – 144 с.

Буханевич Олександр Миколайович,
доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України,
завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового
права, голова Вченої ради
Хмельницького університету управління та права

ЯКІСТЬ І ДОСТУПНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ЯК СКЛАДОВА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Основою доктрини адміністративних послуг є концепція служіння держави (влади) людині (суспільству), тому категорія «послуг» у своїй основі має те ж саме навантаження, що й у приватному секторі, – це діяльність щодо задоволення певних потреб особи, яка здійснюється за зверненням цієї особи. Проте, незважаючи на численні досягнення у демократичних перетвореннях, слід констатувати, що система надання адміністративних послуг є непрозорою, нераціональною та повільною. Більшість суб'єктів звернень не задоволені якістю та доступністю надання цих послуг. Логічним вирішенням цієї ситуації є пошук шляхів покращення якості обслуговування, зменшення та спрощення адміністративних бар'єрів, наближення влади до людини, забезпечення максимального комфорту при взаємодії з державними органами.

Створення зручних і доступних умов для отримання адміністративних послуг є одним з головних завдань, що має вирішуватися органами державної влади та місцевого самоврядування.

Яким же чином пов'язані адміністративні послуги з фінансовою безпекою держави в цілому та інвестиційною політикою зокрема?

Фінансова безпека є складною економічною категорією, яка характеризується розмаїттям трактувань щодо її економічного змісту та структурних складових. У переважній більшості випадків серед складових фінансової безпеки держави виділяють бюджетну безпеку, боргову безпеку,

грошово-кредитну (монетарну) безпеку, валютну безпеку, інвестиційну безпеку, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору (фінансову безпеку страхового та фондового ринків).

Так під інвестиційною безпекою слід розуміти досягнення рівня інвестицій, що дозволяє оптимально задовольняти поточні потреби національної економіки в капітальних вкладеннях за обсягом і структурою з урахуванням ефективного застосування і повернення інвестованих коштів, оптимального співвідношення між розмірами іноземних інвестицій у країну і вітчизняних за рубіж, підтримання позитивного національного платіжного балансу [1].

Яким же чином досягти такий рівень інвестицій?

З самого початку адміністративної реформи неодноразово вказувалось на необхідність покращення якості та доступності адміністративних послуг. В Законі України «Про адміністративні послуги» про термін «якості» зазначено у ст. 7 «Вимоги щодо якості надання адміністративних послуг». Так, суб'єкт надання адміністративних послуг може видавати організаційно-розпорядчі акти про встановлення власних вимог щодо якості надання адміністративних послуг. У свою чергу поняття «доступності» згадується у ст. 4 даного Закону, згідно якої державна політика у сфері надання адміністративних послуг базується на принципах доступності інформації про надання адміністративних послуг та доступності та зручності для суб'єктів звернень, а також у ст. 17 цього ж Закону «Єдиний державний портал адміністративних послуг». Зокрема, єдиний державний портал адміністративних послуг забезпечує доступ суб'єктів звернення до інформації про адміністративні послуги та про суб'єктів надання адміністративних послуг, а також доступність для завантаження і заповнення в електронній формі заяв та інших документів, необхідних для отримання адміністративних послуг [2].

Виникає слушне питання, як можна управляти якістю та доступністю адміністративних послуг, коли самі поняття ніде не розкриваються? Тому науково обґрунтованим і практично доцільним є формулювання єдиного адміністративно-правового поняття «якість адміністративної послуги».

Поняття якості досліджується в багатьох науках: економічною, філософської, технічної та юридичної.

Метою юридичного підходу до визначення поняття «якості» є вироблення дієвого правового механізму, здатного забезпечити надання адміністративних послуг належної якості. Проблема визначення поняття «якість адміністративних послуг» має не тільки теоретичне значення, а й безпосередньо впливає на практичну діяльність суб'єктів надання адміністративних послуг. Вона пов'язана з вирішенням ряду питань публічного адміністрування, таких як вимірювання якісної продуктивності функціонування державного апарату, ефективності витрачання бюджетних коштів, забезпечення належного рівня реалізації прав фізичних і юридичних осіб (у тому числі й інвесторів) та вдосконалення правового регулювання даної сфери в цілому.

У Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 року № 90-р до критеріїв оцінки якості адміністративних послуг віднесено: результативність – задоволення потреби фізичної або юридичної особи в адміністративній послузі; своєчасність – надання адміністративної послуги в установлений законом строк; доступність – фактична можливість фізичних та юридичних осіб звернутися за адміністративною послугою; зручність – урахування інтересів та потреб отримувачів послуг у процесі організації надання адміністративних послуг; відкритість – безперешкодне надання необхідної для отримання адміністративної послуги інформації, яка розміщується на інформаційних стендах в адміністративних органах, на їх веб-сайтах, друкується в офіційних

виданнях та буклетах; повага до особи – ввічливе (шанобливе) ставлення до отримувача адміністративної послуги; професійність – належний рівень кваліфікації працівників адміністративного органу [3].

Таким чином, кожен інвестор має бути впевнений, що держава гарантує йому надання адміністративних послуг саме за такими критеріями.

Оцінка діяльності органів, що надають адміністративні послуги, повинна проводитися за критеріями, які були б актуальними, тобто відповідали б вимогам часу, та достатніми, тобто такими, що охоплюють найважливіші аспекти надання послуг. Кожному критерію оцінки якості надання послуги повинен відповідати стандарт її надання.

Отже, саме стандарти адміністративних послуг дозволять упорядкувати і конкретизувати зобов'язання органів державної влади та органів місцевого самоврядування перед суб'єктами звернення, а також запровадити процедури контролю і оцінки діяльності цих органів.

З урахуванням викладеного вище, якість адміністративних послуг – це ступінь відповідності наданої послуги сукупності обов'язкових вимог, закріплених у стандарті за допомогою встановлення системи критеріїв оцінки, що дозволяють вимірювати, враховувати і контролювати процес надання адміністративної послуги.

Закріплення в законодавстві можливості суб'єктам звернення отримати доступ до необхідної адміністративної послуги виступає їх найважливішою ознакою. У випадку звернення за адміністративною послугою фізичні та юридичні особи реалізують свої права і свободи, які гарантовані Конституцією України. Тому доцільно виділяти в рамках правової категорії «якість адміністративних послуг» також таку властивість як доступність адміністративних послуг.

Доступність – це забезпечення рівних умов для всіх споживачів послуги та надання послуги у передбачений спосіб [4, с. 347]. Вимірюючи доступність послуги, необхідно вимірювати доступ до даної послуги за

рівних умов для всіх громадян, які, згідно з законодавством, повинні мати до неї доступ.

Якщо вести мову про доступність як правової характеристики адміністративних послуг, то вона визначається якістю нормативно-правових актів, що регламентують хід їх надання. Зокрема, це стосується простоти і зрозумілості мови викладу регламентів надання адміністративних послуг, доступності ознайомлення з їх змістом для громадян, де важливу роль відіграють засоби масової інформації, Інтернет.

Отже, доступність адміністративних послуг – це гарантована та забезпечена державою рівна можливість всіх суб'єктів звертатися за отриманням адміністративних послуг в незалежності від будь-яких відмінностей.

Таким чином, якість і доступність адміністративних послуг безпосередньо впливають на рівень життя громадян, суспільства в цілому, а також ступінь реалізації їх прав і свобод.

Саме за допомогою впровадження стандартизації у сфері надання адміністративних послуг можна забезпечити високий рівень якості та доступності останніх, що в свою чергу буде виступати стимулюючим та гарантуючим фактором інвестиційної політики держави.

Для реального впровадження стандартів адміністративних послуг у практичну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування необхідно також вирішувати питання з підготовки нормативно-правової та методичної бази, створення і введення реєстрів адміністративних послуг, відпрацювання механізмів дистанційного надання послуг на основі сучасних інформаційних телекомунікаційних технологій, створення системи зворотного зв'язку зі споживачами адміністративних послуг. Ефективна робота за цими напрямами безумовно дозволить підвищити якість адміністративних послуг, зробить їх доступними для фізичних і юридичних осіб, зорієнтує діяльність суб'єктів надання

адміністративних послуг на інтереси споживачів, підвищить якість і ефективність адміністративно-управлінських процесів в органах державної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка.* 2016. № 11. URL : www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280

2. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI (редакція від 4.04.2018 р.). *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : *zakon.rada.gov.ua/go/5203-17*

3.Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 року № 90-р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-р.

4. Фальварочний Ю. Застосування оцінки якості надання адміністративних послуг. *Збірник наукових праць «Ефективність державного управління».* 2012. Вип. 30. С. 343-349.

Наукове видання

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Збірник тез
IV Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

28 листопада 2018 року
Матеріали друкуються в авторській редакції.

Здано до видання 20.12.2018. Формат 210х297

Підготовлено Видавничо-поліграфічним центром
Університету ДФС України,
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна, 08201

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5104 від 20.05.2016